

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ШТАНЬКО ВЯЧЕСЛАВ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 343.5:347.77+004.9

ДИСЕРТАЦІЯ
ЕФЕКТИВНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

081 Право

08 Право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
_____ / В.А. Штанько

Наукові керівники: **Карчевський Микола Віталійович**, д.ю.н., професор
Газдайка-Василишин Ірина Богданівна, к.ю.н., професор

Львів – 2025

АНОТАЦІЯ

Штанько Вячеслав Анатолійович. Ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Львівський державний університет внутрішніх справ Міністерства освіти і науки України, Львів, 2025.

Дисертацію присвячено ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації.

Досліджено процес становлення сфери інтелектуальної власності в Україні. Історична ретроспектива дозволяє стверджувати, що вперше національна система охорони інтелектуальної власності в Україні набуває сучасних рис ще у 1918 році. Сучасні дослідження, нормативні акти, програмні та стратегічні документи органів влади оперують формулюванням «сфера інтелектуальної власності», яку запропоновано визначати як сукупність суспільних відносин щодо набуття, розпорядження, охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності за результатами творчої діяльності, що характеризуються постійним пошуком і підтриманням балансу приватних і публічних інтересів.

Підкреслено, що сфера інтелектуальної власності в сучасному її розумінні виникла та розвивається завдяки міжнародним договорам, перші з яких були підписані ще наприкінці XIX століття. За поодинокими виключеннями, майже всі країни ООН або є учасниками цих договорів, або імплементували їх положення у національне законодавство, забезпечивши уніфікацію галузевих класифікацій, підходів до експертизи у процесі набуття прав інтелектуальної власності. Так само і законодавчі підходи до боротьби з порушеннями у сфері інтелектуальної власності ґрунтуються на міжнародних договорах і передбачених ними зобов'язаннях країн-учасниць. Деталізація та специфіка локальних підходів, як правило має прояв вже на

рівні національного законодавства кожної окремої країни. Міжнародні договори у сфері ІВ мають ставати більш гнучкими задля врахування особливостей (перш за все економічних і культурних) різних країн та оперативного регулювання на стрімкі зміни в світі.

З'ясовано, що досвід зарубіжних країн в кримінально-правовому регулюванні сфери інтелектуальної власності є достатньо неоднорідним і залежить не лише від юрисдикції, а й від виду предмета посягання. Судові спори щодо патентних прав є очевидно більш складними з точки зору встановлення об'єму прав власника та документування факту незаконного використання патенту, ймовірно саме цим можна пояснити активне застосування цивільного судочинства як в європейських країнах, так і в США. Стосовно торговельних марок і авторських прав, кримінально-правове регулювання має іншу специфіку, що полягає в державному реагуванні на відносно прості та очевидні факти порушень закону, такі як тиражування копій творів або виробництво та/або продаж контрафактних товарів в комерційних масштабах. В обох випадках комерційна мета, як правило доказується прибутком від продажу або фактом рекламування товарів, що порушують права ІВ.

Констатовано, що кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності дозволяє стверджувати про схожі, а іноді однакові, об'єктивні та суб'єктивні ознаки, що справедливо відмічено у вже проведених наукових дослідженнях. Поширена думка щодо видового об'єкту посягання та виокремлення окремого розділу різними авторами трактується неоднаково. На думку автора, найкращим вирішенням багаторічної дискусії може стати прийняття нового КК України на основі розробленого законопроекту, який повністю враховує бланкетність діючих норм КК та пропонує врахувати цей факт, шляхом поєднання в один розділ всіх передбачених діючим КК кримінальних правопорушень у сфері ІВ, що зважає на специфіку їх кваліфікації та потребує мінімальної кількості змін поточної редакції.

Доведено, що кримінологічна характеристика злочинності у сфері інтелектуальної власності, має свою специфіку, що дозволяє виокремлювати її за видовими ознаками. На фоні посилення протиріч між процесами глобалізації та регіоналізації (антиглобалізації), злочинність у сфері ІВ має спільні для багатьох країн характеристики: профіль особи злочинця, основні детермінанти та схоже бачення розв'язання проблем запобігання та протидії.

Встановлено, що відповідно до даних офіційної статистики кримінальної юстиції за період 2013-2024 років доля всіх кримінальних правопорушень у сфері ІВ не перевищує 0,001% від їх загальної кількості в частині скерованих до суду. Динаміка обліку кримінальних правопорушень демонструє неоднорідність показників як в залежності від статті КК, так і від даних конкретного року. Показники обліку кримінальних правопорушень у сфері ІВ як разом, так і кожен окремо не корелюють, за поодиноким виключеннями, з загальними показниками обліку злочинності, що є додатковим аргументом на користь неможливості лінійної екстраполяції загальних статистичних даних на показники злочинності у сфері ІВ. Регіональний розподіл облікованих і скерованих до суду кримінальних правопорушень у сфері ІВ за весь період аналізу демонструє, що в м. Києві обліковується найбільша кількість кримінальних правопорушень у сфері ІВ за всіма досліджуваними статтями КК, що майже не корелює з кількістю скерованих до суду кримінальних проваджень. Загалом по країні переважна більшість кримінальних правопорушень скерована до суду в прикордонних з ЄС областях, портовій Одесі та традиційно промислових регіонах центру та сходу України, що підтверджує гіпотезу щодо кореляції між промисловістю, міжнародною торгівлею та кількістю кримінальних правопорушень у сфері ІВ.

Аргументовано, що в умовах цифрової трансформації об'єктивно підсилюються вже існуючі суспільні тренди прискорення інформаційного обміну, прагнення до анонімності на фоні існуючих проблем уніфікації законодавства різних країн і взаємного визнання юрисдикцій. Ми вже бачимо потенціал розвитку ШІ, хоча

ще не до кінця усвідомлюємо його реальні можливості. Якщо поява Інтернету та домашніх комп'ютерів докорінно змінила уяву про швидкість копіювання та поширення даних, ІІІ демонструє появу небаченої до сьогодні кількості «нових» даних, в тому числі згенерованих з порушенням прав ІВ. Описане явно ускладнює кримінально-правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності та висуває нові вимоги як до якості законодавства, так і до швидкості та адекватності його застосування.

Наголошено на необхідності визначення меж застосування ефективності кримінально-правового регулювання, що визначається якістю норм кримінального закону, обумовлюється адекватним та компетентним правозастосуванням правоохоронними органами та судом і залежить від умов в яких суспільство перебуває в конкретний момент свого розвитку. На відміну від ефективності кримінально-правової політики, на думку автора, ефективність кримінально-правового регулювання не має оперувати економічними показниками.

Визначено, що основними напрямками підвищення ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності мають бути уніфікація загального законодавства (оскільки досліджувані норми кримінального закону є бланкетними), підвищення якості норм кримінального закону, міжнародний обмін досвідом правоохоронними та судовими органами та напрацювання спільних підходів до збору доказів, їх фіксації, визначення майнової шкоди, встановлення наявності умислу, напрацювання рекомендацій щодо організації та проведення судових експертиз, а також активного використання узагальнень практики судами та підвищення правової визначеності за рахунок єдиних підходів до розгляду справ і винесення судових рішень.

Встановлено, що цифрова трансформація безпосередньо впливає на ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. Вплив на ефективність кримінально-правового регулювання, характеризуються скоріше позитивними прогнозами використання всіх переваг

сучасного аналізу великих масивів інформації та можливості в перспективі перейти до прийняття рішень, що ґрунтуються на даних, дозволить значно покращити судову практику та якість досудового розслідування.

Ключові слова: ефективність правового регулювання, кримінально-правове регулювання, інтелектуальна власність, цифрова трансформація.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України

1. Штанько В. А. Сучасні проблеми дотримання балансу приватних і публічних інтересів: реалізація авторського права в умовах цифрової трансформації. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових праць. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.* 2024. Вип. № 64. С. 139–146.

2. Штанько В. А. Ефективність кримінально-правового регулювання відносин інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. Вип. № 8. С. 595–599.

3. Штанько В. А. Кримінально-правове регулювання відносин інтелектуальної власності: аналіз статистичних даних та судової практики. *Право і суспільство.* 2024. Вип. № 4. С. 537–546.

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

4. Штанько В. А. Кримінально-правове регулювання відносин інтелектуальної власності в умовах воєнного стану. *Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі: матеріали X (XXIII) Львівського форуму кримінальної юстиції.* (м. Львів, 19–20 вересня 2024 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 263–268.

5. Карчевський М. В., Штанько В. А., ChatGPT. Правове регулювання штучного інтелекту: ризик-орієнтований підхід у європейській дискусії. *Актуальні питання права та соціально-економічних відносин: Збірник наукових статей.* Кропивницький: ЦІРоЛ, 2023. С. 20–29 (*Особистий внесок автора: проаналізовано*

окремі аспекти правового регулювання штучного інтелекту в контексті авторського права).

SUMMARY

Shtanko Viacheslav Anatoliiovych. The Effectiveness of Criminal Law Regulation of Relations in the Intellectual Property Field under the Conditions of Digital Transformation. – Qualifying scientific work on the rights of manuscript.

Dissertation for the scientific degree of Doctor of Philosophy in speciality 081 – Law. – Lviv State University of Internal Affairs of Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2025.

The dissertation is devoted to the effectiveness of criminal law regulation of relations in the field of intellectual property under the conditions of digital transformation.

The process of formation of the intellectual property sphere in Ukraine is studied. A historical retrospective allows us to assert that for the first time the national system of intellectual property protection in Ukraine acquired modern features back in 1918. Modern research, regulatory acts, program and strategic documents of government bodies operate with the formulation "intellectual property sphere", which is proposed to be defined as a set of social relations regarding the acquisition, disposal, protection and defense of rights to intellectual property objects based on the results of creative activity, characterized by the constant search and maintenance of a balance of private and public interests.

It is emphasized that the sphere of intellectual property in its modern understanding arose and is developing thanks to international treaties, the first of which were signed at the end of the 19th century. With a few exceptions, almost all UN countries are either parties to these treaties or have implemented their provisions into national legislation, ensuring the unification of industry classifications and approaches to examination in the process of acquiring intellectual property rights. Similarly, legislative approaches to combating violations in the field of intellectual property are based on international treaties and the obligations of the participating countries stipulated by them. The detailing and specificity of local approaches, as a rule, is already manifested at the level of national legislation of each individual country. International treaties in the field of IP should become more

flexible in order to take into account the peculiarities (primarily economic and cultural) of different countries and to promptly regulate rapid changes in the world.

It was found that the experience of foreign countries in criminal law regulation of the field of intellectual property is quite heterogeneous and depends not only on the jurisdiction, but also on the type of object of infringement. Litigation regarding patent rights is obviously more complex in terms of establishing the scope of the owner's rights and documenting the fact of illegal use of the patent, which is probably why civil litigation is so actively used in both European countries and the USA. With regard to trademarks and copyrights, criminal law regulation has a different specificity, consisting in the state's response to relatively simple and obvious facts of violations of the law, such as the reproduction of copies of works or the production and/or sale of counterfeit goods on a commercial scale. In both cases, the commercial purpose is usually proven by the profit from the sale or the fact of advertising goods that infringe IP rights. It has been established that the criminal law characteristics of crimes in the field of intellectual property allow us to state similar, and sometimes identical, objective and subjective features, which has been rightly noted in previous scientific studies. The widespread opinion regarding the specific object of encroachment and the allocation of a separate section is interpreted differently by different authors. And in the author's opinion, the best solution to the long-standing discussion may be the adoption of a new Criminal Code of Ukraine based on the developed draft law, which fully takes into account the blanket nature of the current norms of the Criminal Code and proposes to take this fact into account by combining into one article all the violations of IP provided for by the current Criminal Code.

It has been proven that the criminological characteristics of crime in the field of intellectual property have their own specifics, which allow us to separate them by specific features. Against the background of increasing contradictions between the processes of globalization and regionalization (anti-globalization), crime in the field of IP has characteristics common to many countries: the profile of the criminal, the main determinants and a similar vision of solving the problems of prevention and counteraction.

It has been established that, according to the official criminal justice statistics for 2013-2024, the share of all criminal offenses in the field of IP does not exceed 0.001% of their total number in terms of those referred to court. The dynamics of accounting for criminal offenses show the indicators' heterogeneity, depending on the article of the Criminal Code and on the data of a given year. The indicators of the registration of IP offenses, both together and separately, with rare exceptions, do not correlate with the general indicators of the registration of crime, which is an additional argument in favor of the impossibility of linear extrapolation from general statistical data to indicators of IP crime. The regional distribution of IP crimes recorded and referred to court for the entire period of analysis demonstrates that the largest number of IP crimes under all articles of the Criminal Code under study is recorded in Kyiv, which almost does not correlate with the number of criminal proceedings referred to court. In general, the vast majority of criminal offenses in the country are brought to court in the regions bordering the EU, the port of Odesa, and the traditionally industrial regions of central and eastern Ukraine, which confirms the hypothesis of a correlation between industry, international trade and the number of criminal offenses in the field of IP.

It is argued that in the conditions of digital transformation, the already existing social trends of accelerating information exchange, the desire for anonymity are objectively strengthened against the background of existing problems of unification of legislation of different countries and mutual recognition of jurisdictions. We already see the potential of AI development, although we do not yet fully realize its real possibilities. If the emergence of the Internet and home computers has radically changed the idea of the speed of copying and distribution of data, AI demonstrates the emergence of an unprecedented amount of "new" data, including those generated in violation of IP rights. The described clearly complicates the criminal-legal regulation of relations in the field of intellectual property and puts forward new requirements for both the quality of legislation and the speed and adequacy of its application.

The need to determine the limits of application of the effectiveness of criminal law regulation is emphasized, which is determined by the quality of the norms of criminal law, is conditioned by adequate and competent law enforcement by law enforcement agencies and the court, and depends on the conditions in which society is at a specific moment of its development. In contrast to the effectiveness of criminal law policy, in the author's opinion, the effectiveness of criminal law regulation should not operate on economic indicators.

It was determined that the main directions for increasing the efficiency of criminal-legal regulation of relations in the field of intellectual property should be the unification of general legislation (since the criminal law norms under study are blanket), improving the quality of criminal law norms, international exchange of experience by law enforcement and judicial bodies and the development of common approaches to the admissibility of evidence, its fixation, determining property damage, establishing the presence of intent, developing recommendations for organizing and conducting forensic examinations, as well as the active use of generalizations of practice by courts and increasing legal certainty through unified approaches to considering cases and issuing court decisions.

It was established that digital transformation directly affects the efficiency of criminal-legal regulation of relations in the field of intellectual property. The impact on the efficiency of criminal-legal regulation is characterized by rather positive forecasts of using all the advantages of modern analysis of large amounts of information and the possibility of moving to data-based decision-making in the future, which will significantly improve judicial practice and the quality of pre-trial investigation.

Keywords: Effectiveness of Law Regulation, Criminal Law Regulation, Intellectual Property, Digital Transformation.

LIST OF PUBLISHED WORKS ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION

1. Scientific works in which the main results of the dissertation are published
 - 1.2. Publications in scientific professional publications of Ukraine

1. Shtanko V. Modern problems of maintaining the balance between private and public interests: exercising the copyright in the conditions of digital transformation. *Actual problems of improving of current legislation of Ukraine. Collection of scientific works. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2024. № 64. P. 139–146.

2. Shtanko V. Efficiency of criminal legal regulation of the intellectual property relations in the conditions of digital transformation. *Juridical scientific and electronic journal*. 2024. № 8. P. 595–599.

3. Shtanko V. The criminal legal regulation of the intellectual property relations: analysis of statistical data and judicial practice. *Law and Society*. 2024. № 4. P. 537–546.

2. Published works of an approbatory nature

4. Shtanko V. Criminal law regulation of intellectual property relations under martial law. *Ukrainian Criminal Justice in Post/War Paradigm. Materials of X (XXIII) Lviv Criminal Justice Forum*. (Lviv, 19–20 September, 2024.) / compiler I. Hazdayka-Vasylyshyn. Lviv: LvSUIA, 2024. P. 263–268.

5. Karchevsky M., Shtanko V., ChatGPT. Legal regulation of artificial intelligence: a risk-based approach in the European discussions. *Current issues of law and socio-economic relations. Scientific Journal*. Kropyvnytskyi: Central-Ukrainian Institute of Human Development, 2023. P. 20–29 (Author's personal contribution: some aspects of the legal regulation of artificial intelligence in the context of copyright are analyzed).

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	15
ВСТУП.....	16
РОЗДІЛ 1 КАТЕГОРІАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	25
1.1. Становлення сфери інтелектуальної власності в Україні.....	25
1.2. Роль і місце міжнародних договорів і практики ЄСПЛ у правовому регулюванні сфери інтелектуальної власності.....	34
1.3. Досвід кримінально-правового регулювання сфери інтелектуальної власності за законодавством зарубіжних країн.....	59
Висновки до Розділу 1.....	85
РОЗДІЛ 2 КРИМІНАЛЬНО-ПРОВОА ТА КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	88
2.1. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності.....	88
2.2. Кримінологічна характеристика злочинності у сфері інтелектуальної власності.....	118
2.3. Вплив цифрової трансформації суспільства на кримінально-правове регулювання.....	130
Висновки до Розділу 2.....	143
РОЗДІЛ 3 ЕФЕКТИВНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	147
3.1. Ефективність кримінально-правового регулювання, зміст і межі застосування.....	147

3.2. Напрями підвищення ефективності кримінально- правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності.....	154
Висновки до Розділу 3.....	172
ВИСНОВКИ.....	174
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	179
ДОДАТКИ.....	213
Додаток 1.....	217
Додаток 2.....	220
Додаток 3.....	285

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

КК	Кримінальний кодекс України
Проект КК	Проект нового Кримінального кодексу України, підготовлений робочою групою з питань розвитку кримінального права відповідно до Указу Президента України від 7 серпня 2019 р. № 584/2019 «Питання Комісії з питань правової реформи»
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
ЦК	Цивільний кодекс України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
ЗУ	Закон України
ВОІВ	Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності
ОПВ	Об'єкт(и) права інтелектуальної власності
ПВ	Права(о) інтелектуальної власності
ІВ	Інтелектуальна власність
Угода ТРІПС	Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності
ШІ	Штучний інтелект
УКРНОІВІ	Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій
Бернська конвенція	Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів
Паризька конвенція	Паризька конвенція про охорону промислової власності
ЄКПЛ	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
Протокол № 1	Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
ЄПВ	Європейське патентне відомство

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. У період глобальних історичних процесів, зміни пріоритетів в економічних і політичних взаємовідносинах між країнами, стрімкого поширення інструментів на базі штучного інтелекту, наша держава робить усе можливе для посилення власних позицій на світовій арені та утвердження власної суб'єктності. Правове регулювання сфери інтелектуальної власності набуває значення реального аргументу в світовій конкуренції у її сучасному вигляді. На сьогодні очевидно, що промисловість, видобувна галузь, сільське господарство та військово-промисловий комплекс, поряд з ІТ-індустрією, можуть і мають стати флагманськими секторами економіки України. Зазначене можливе лише за умови якісного регулювання відносин, пов'язаних зі створенням, оформленням і розпорядженням результатами інноваційних розробок, а також охороною й захистом прав на них. Саме тому відносини у сфері інтелектуальної власності набувають особливо принципового значення, а їх кримінально-правове регулювання має забезпечити збалансовану охорону та належний захист прав від протиправних посягань.

Статтями 41, 54 Конституції України гарантовано, що кожен має право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю, *результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності*, а громадянам *гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності*. Кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом [185].

Останні 15 років Україна постійно згадується в щорічних звітах Торгового представника США щодо так званого «Списку 301», іноді навіть потрапляючи до

«списку особливого пріоритету» через «мінімальний прогрес» та «кроки у зворотному напрямку» у сфері захисту прав інтелектуальної власності [73]. Однак перш ніж робити невтішні висновки, необхідно зазначити таке: Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності використовує власну методологію розробки національних стратегій у сфері інтелектуальної власності. Цікавим для цілей нашого дослідження є розділ 2 Захист прав інтелектуальної власності. ВОІВ прямо зазначає, що в захисті ПІВ завжди зацікавлені як правовласники, так і користувачі. І якщо для правовласників пріоритетними є належний рівень державної підтримки боротьби з порушеннями, адекватність покарань та надійний правовий захист, то користувачів набагато більше хвилює потенційне переслідування з боку правоохоронних органів і надмірне використання повноважень правовласниками для захисту своїх прав (*особливо іноземними*). На думку ВОІВ, це може підірвати сприйняття суспільством переваг та легітимності сфери ІВ, як такої [57, с. 36]. Отже, ВОІВ припускає, що інтереси правовласників і користувачів не завжди збігаються, тому необхідно докладати зусиль для пошуку їх балансу. При цьому зусилля окремих держав, спрямовані на захист інтересів національних правовласників, мають бути не меншими, ніж у випадку з іноземними.

Теоретичною основою дослідження стали праці як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Дослідженню окремих аспектів кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності присвячено праці П. С. Берзіна, О. О. Дудорова, О. Е. Радутного, І. М. Романюка, А. С. Нерсесяна, Р. С. Філя, В. Б. Харченка та ін. Кримінологічну частину дослідження виконано з урахуванням напрацювань В. В. Костюка, А. А. Ломакіної, О. В. Новікова, В. В. Топчія та ін. Значний внесок у дослідження окремих питань кримінального права та ефективності кримінально-правового регулювання зробили О. В. Авраменко, Ю. В. Баулін, І. Б. Газдайка-Василишин, Н. О. Гуторова, М. В. Карчевський, І. В. Козич, І. В. Красницький, О. В. Кришевич та ін. Суміжні

питання правового регулювання сфери інтелектуальної власності досліджували Н. В. Бочарова, Г. В. Довгань, О. П. Орлюк, М. Ю. Потоцький, О. І. Чепис та ін.

Удосконалення правового регулювання сфери інтелектуальної власності, зокрема її кримінально-правового регулювання, має ґрунтуватися на підвищенні ефективності, що не слід ототожнювати з посиленням кримінальної відповідальності за відповідні правопорушення. Так само укладання міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності (як і в будь-якій іншій сфері) має здійснюватися з урахуванням прагматичних інтересів України та реальних можливостей забезпечити рівноправну участь нарівні з іншими державами-учасницями.

Поступове усвідомлення можливостей і перспектив майбутнього застосування штучного інтелекту урядами більшості країн світу призводить до спроб його правового регулювання «на випередження», оскільки зростання його потенціалу та темп, з яким це відбувається, не викликають сумнівів. Тому умови цифрової трансформації, як прояв інформатизації суспільства [175, с. 48], також зумовлюють необхідність належної кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності з урахуванням їхніх особливостей. Неможливо ігнорувати появу нового законодавства, що регулює сферу ІІІ як на міжнародному, так і на національному рівні, та водночас очікувати, що кримінально-правове регулювання зможе задовольнити сучасні суспільні потреби, не зазнавши змін та уточнень. Це, своєю чергою, актуалізує питання наукового аналізу впливу умов цифрової трансформації на ефективність кримінально-правового регулювання.

Необхідно зазначити, що чинна редакція Кримінального кодексу України суттєво відрізняється від положень, які раніше ставали об'єктом дисертаційного дослідження. Водночас контрольний текст проєкту нового Кримінального кодексу України відкриває можливості для переосмислення кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності на основі сучасних концептуальних засад.

Усе зазначене підкреслює своєчасність і необхідність проведення дисертаційного дослідження та зумовлює актуальність теми ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є комплексне наукове осмислення ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації та формулювання обґрунтованих пропозицій щодо внесення змін до законодавства, а також рекомендацій щодо його належного застосування.

Враховуючи мету дисертаційного дослідження, були сформульовані такі *завдання*:

- дослідити правове регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності на національному та міжнародному рівнях;
- вивчити досвід кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності за законодавством зарубіжних країн;
- дослідити об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності;
- надати кримінологічну характеристику злочинності у сфері інтелектуальної власності;
- дослідити ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності;
- запропонувати напрями підвищення ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності;
- визначити вплив цифрової трансформації на ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності;
- сформулювати пропозиції щодо удосконалення відповідних положень кримінального законодавства.

Об'єктом дослідження є кримінально-правове регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації.

Методи дослідження. Вибір методів дослідження визначався його об'єктом і предметом, а також був зумовлений поставленою метою та завданнями. *Історико-правовий метод* застосовано для виявлення тенденцій і закономірностей становлення законодавства у сфері інтелектуальної власності (підрозділ 1.1). *Метод системно-структурного аналізу* дав змогу виявити особливості побудови норм кримінального закону, що регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності, а також сформулювати цілісне бачення ролі та місця міжнародних договорів у відповідному правовому регулюванні (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2). *Компаративістський метод* використано для аналізу досвіду зарубіжних країн щодо кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності (підрозділ 1.3). *Статистичний метод* використано для дослідження кримінологічної характеристики злочинності у сфері інтелектуальної власності, а також для обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності кримінально-правового регулювання (підрозділи 2.3, 3.2). *Діалектичний метод* забезпечив комплексний підхід до вивчення позитивних і негативних тенденцій цифрової трансформації, її впливу на кримінально-правове регулювання та його ефективність (підрозділ 3.3). *Методи аналізу та синтезу* застосовано для уточнення змісту поняття ефективності кримінально-правового регулювання та визначення меж його застосування (підрозділ 3.1).

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертаційне дослідження є завершеною самостійною науковою працею, присвяченою аналізу ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. У результаті проведеного дослідження вперше

сформульовано положення, що мають теоретичне значення, підтверджене практикою, і виносяться на захист:

вперше:

- запропоновано формалізовану модель ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. Вона дозволяє оцінити ступінь досягнення мети кримінально-правового регулювання шляхом врахування трьох ключових взаємопов'язаних складових: *якості правової норми як Інструменту досягнення мети (I)*, значення якої варіюється в межах від 0 (абсолютна неефективність) до 1 (максимальна потенційна ефективність); *ступені релевантності правозастосовної практики як Способу досягнення мети (C)* від повної відповідності меті (прямує до 1) до абсолютно нерелевантного застосування інструменту (I), що може призвести до зворотного результату (прямує до -1); *інтегральний вплив поточних Умов (U)*, які можуть одночасно як сприяти, так і перешкоджати досягненню мети, при цьому або практично не завдаючи безпосереднього впливу (прямує до 0), або впливаючи визначально (прямує до 1).

Ефективність кримінально-правового регулювання визначається за формулою:

$$E = I \cdot C \cdot (U^+ - U^-), \quad \text{де } I \in [0; 1]; C \in [-1; 1]; U^+, U^- \in [0; 1]$$

- обґрунтовано, що стрімкий розвиток штучного інтелекту, зумовлений процесами цифрової трансформації, вимагає належного кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. У зв'язку з цим запропоновано доповнити диспозицію норми, передбаченої ч. 1 ст. 176 КК новим предметом кримінального правопорушення — *«права особливого роду (sui generis) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою»*;

- обґрунтовано необхідність законодавчого виокремлення відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 231 та 232 КК України, *«в інтересах будь-яких осіб інших держав»* — незалежно від настання суспільно небезпечних наслідків;

удосконалено:

- визначення злочинності у сфері інтелектуальної власності;
- підходи до визначення майнової шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності;
- підходи до вирішення долі речових доказів під час винесення судового рішення у справах про кримінальні правопорушення у сфері інтелектуальної власності;

дістали подальшого розвитку:

- аналіз досвіду зарубіжних країн щодо кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності;
- положення щодо необхідності внесення змін до Кримінального кодексу України шляхом гармонізації термінології назв та диспозицій статей 176, 177, 229, 231, 232 КК з положеннями цивільного законодавства;
- пропозиції щодо внесення змін до контрольного тексту проекту КК шляхом узгодження диспозицій статей Розділу 6.2 з положеннями цивільного законодавства.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною, завершеною науковою працею автора. Висновки, узагальнення, рекомендації та пропозиції сформульовано здобувачем на основі власного наукового аналізу.

У тезах наукової статті «Правове регулювання штучного інтелекту: ризик-орієнтований підхід у європейській дискусії», опублікованій у співавторстві з М. В. Карчевським, здобувачем особисто досліджено та висвітлено окремі аспекти правового регулювання штучного інтелекту в контексті авторського права.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дисертації були обговорені на кафедрі кримінального права та кримінології факультету № 1 з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Львівського державного університету внутрішніх справ. Результати дослідження оприлюднено на VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції з

міжнародною участю «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності» (м. Київ, 25 квітня 2025 р.), X (XXIII) Львівському форумі кримінальної юстиції: «Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі» (м. Львів, 19–20 вересня 2024 р.), V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання права та соціально-економічних відносин» (м. Кропивницький, 23 листопада 2023 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 279 сторінок, з яких основний текст займає 163 сторінки. Список використаних джерел налічує 275 позицій і викладений на 34 сторінках.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі кримінального права та кримінології факультету № 1 з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Львівського державного університету внутрішніх справ у рамках науково-дослідної роботи «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (державний реєстраційний № 0121U113930), відповідно до тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 р. № 454 та відповідає Пріоритетним напрямам фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі права Національної академії правових наук України.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані:

- у науково-дослідній діяльності – під час подальших досліджень проблем ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності;

- *у правотворчій діяльності* – для підготовки та внесення змін до КК, подальшого доопрацювання проєкту КК, а також удосконалення законодавчих і підзаконних актів у сфері інтелектуальної власності (Довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 11 квітня 2025 р. № 225, видана Національною асоціацією патентних повірених України – Додаток 3);

- *у правозастосовній діяльності* – з метою підвищення ефективності роботи правоохоронних і судових органів, а також адвокатів, які спеціалізуються на захисті прав у справах, пов'язаних із порушенням прав інтелектуальної власності (Акт впровадження та використання результатів дисертаційного дослідження від 28 лютого 2025 р. № АП-02.25-05-01, виданий Адвокатським об'єднанням «ASTEELEX» – Додаток 4);

- *у навчальному процесі* – під час викладання дисциплін «Кримінальне право. Особлива частина», «Практика кваліфікації злочинів у сфері господарської та службової діяльності», «Юридична аргументація та доказування: практикум», а також «Методологічні проблеми кримінально-правових досліджень» (Акт впровадження результатів дисертаційного дослідження від 7 травня 2025 р., виданий Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» – Додаток 2).

РОЗДІЛ 1

КАТЕГОРІАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1. Становлення сфери інтелектуальної власності в Україні

Еволюцію сфери інтелектуальної власності в Україні можна охарактеризувати властивостями, притаманними більшості країн світу, але одночасно існують унікальні особливості, обумовлені перебуванням різних частин території сучасної України в юрисдикції інших тогочасних держав. Історично обумовлені зміни соціально-політичних, економічних та культурних умов в яких перебувала наша країна часом призводили до протилежних напрямів реформування сфери інтелектуальної власності та не завжди сприяли її гармонічному розвитку.

Для цілей нашого дослідження використаємо підхід, запропонований Г. В. Довгань, яка виділяє наступні етапи історії права інтелектуальної власності в Україні: середньовічний, новий, радянський та новітній [159, с. 190].

Середньовічний етап розвитку права інтелектуальної власності, який бере свій початок від давньоруських часів і триває до XVIII сторіччя, можна охарактеризувати примітивними уявленнями про цю сферу, відсутністю державного контролю та систематизованих правових норм, які б регулювали відносини, пов'язані з інтелектуальною діяльністю та її результатами. У цей період плоди творчості, особливо в сфері літератури та мистецтва, сприймалися як загальне надбання, що належить всьому суспільству. Значна роль церкви в тогочасному суспільному житті сприяли розвитку книжкової традиції, мистецтва й ремісництва, одночасно з тим абсолютна більшість творів того часу створювалися здебільшого духовенством, що лише посилювало їх сприйняття, як спільної власності усієї релігійної громади.

Поступово формувалася свобода творчості, яка впливала на світогляд, правосвідомість і культурний рівень населення. Таким чином, навіть за умов відсутності чітких правових норм, цей період можна вважати початком становлення права інтелектуальної власності в Україні, коли починали формуватися соціальні, економічні, релігійні та етичні передумови для його подальшого розвитку.

Паралельно з тим у період з XIV до XVI століть на сучасній території України розквітає цехова організація практично всіх видів ремісництва. Закритість цехів для сторонніх осіб закономірно породжувала стримуючі механізми для творчості поза межами цеху, що в свою чергу призвело до появи прототипів сучасних патентів – привілеїв, які фактично були відповіддю на монополію творчої діяльності цехів та дали дорогу подальшому розвитку сфери. В середині ж цехів зароджувалися прототипи інших сучасних об'єктів інтелектуальної власності. Їх тогочасні статuti вже містили заборону розголошення цехових секретів – сьогодні б ми вели мову про комерційну таємницю. Цехи також захищали своє монопольне право на використання цехових зображень (клейм), що передувало появі сучасних торговельних марок. Ймовірно такий поступовий темп розвитку зберігався б ще довгі століття, але в середині XV ст. Іоанн Гутенберг винайшов книгодрукарський верстат. Це призводить до революції у літературі, мистецтві та науці – кількість книжок збільшується на порядки, а отже й кількість читачів, що їх купують. Вперше з'являється новий суб'єкт права інтелектуальної власності – видавці, які окрім релігійних поступово починають видавати оригінальні авторські світські твори [207, с. 25]. Система привілеїв видавців хоча й не гарантували виключність їх прав у сучасному розумінні, все ж поширилася на територію Європи, включно з сучасними територіями України. Автори практично лишалися поза цими правовідносинами держави та видавця, в тому числі через те, що держава в першу чергу використовувала систему привілеїв для цензурування, а поза участі видавця автори державу мало цікавили. Це в свою чергу призвело до копіювання літературних торів, гравюр і мап без згоди автора (особливо коли мова йшла про територію іншої

держави, на території якої місцевий видавець друкував копії творів, які опинилися у його розпорядженні). В решті це призвело до появи на території сучасної України законодавства, що формувалося під впливом європейської доктрини авторського права та права промислової власності.

У XIX сторіччі Австро-Угорщина (до складу якої тоді входила західна частина України) прийняла революційне та прогресивне на той час законодавство щодо виключних прав володільця патенту, вперше була сформульована концепція «права попереднього використання», але немайнові права не охоронялися [159, с. 192].

Одночасно, східна та південна частини України, на які тоді поширювалося російське законодавство, відставали через те, що сфера інтелектуальної власності була врегульована законодавством, де все ще згадувалися привілей, як єдиний дієвий інструмент захисту прав. Це призводило до того, що шкоду від порушень прав ІВ не можливо було підвести під жодну з форм тогочасного законодавства [251, с. 2]. Права щодо літературної, художньої та музичної власності містилися в ст.ст. 135–138 Цензурного Статуту від 22 квітня 1828 р., що навіть на думку тогочасних дослідників казало про те, що вони розглядаються перш за все з «поліцейської точки зору» [264, с. 3].

Проголосивши УНР, урядова комісія взялася за підготовку проєкту Конституції Української держави, який серед іншого передбачав державну охорону інтелектуальної праці та її витворів (ст. 40). Параграф 36 проєкту Конституції ЗУНР передбачає, що для інтелектуальної власності існує особливе авторське і винахідницьке право [159, с. 194].

Доба Гетьманату хоча й була не довгою та залишила більше документальних відомостей про досліджувану сферу. Офіційний прийом заяв про видачу патентів на винаходи, фабричні малюнки, моделі та реєстрацію товарних знаків розпочали 15 червня 1918 р. у відділі винаходів Технічного департаменту Міністерства торгу і промисловості Української Держави. Видавалися Реєстраційні свідоцтва для заявників з Києва, Одеси, Вінниці, Харкова та ін. За часів Директорії УНР питанням

інтелектуальної власності опікувалася Техніко-Промислова рада, створена при Міністерстві народного господарства [265, с. 12, 17, 32].

Архівними документами підтверджується факт того, перші спроби створення сучасної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні необхідно датувати 1918 роком.

Радянський період характеризується відокремленістю від світових тенденції розвитку сфери інтелектуальної власності, які активно критикувалися. Творча діяльність регулювалася загальносоюзним законодавством: авторським і винахідницьким. Головною характеристикою цього періоду, важливою для нашого дослідження, є відсутність майнових прав авторів і винахідників. Це дуже суттєво впливало на роль і місце держави, яка по суті виступала і регулятором суспільних відносин і одночасно фактичним власником всіх результатів творчої діяльності. Авторська винагорода, що фактично сприймалася як додаткова премія від держави, хоча й складала значну для того часу суму коштів, навряд чи може вважатися справедливою. Найбільша вада цієї системи проявляється в наступному історичному періоді. Проголошення незалежності України призвело до появи сучасного законодавства у сфері інтелектуальної власності та ратифікації більшості міжнародних договорів. Одночасно з цим, необхідно визнати, що суспільство успадкувало від попередніх поколінь низьку правову культуру та відверту неповагу до інтелектуальної власності. Що на нашу думку це є цілком логічним наслідком радянського періоду життя країни, який окрім загального сприйняття суспільством власності, як «загальної», повністю нівелював сприйняття майнових прав та поваги до особистого внеску автора (винахідника) до результатів творчої діяльності. Навпаки, на законодавчому рівні закріплювало можливість використання результатів творчої праці громадян в інтересах держави та суспільства [192, с. 23].

Революція гідності стала точкою неповернення у зміні загальносуспільних трендів до більшого самоусвідомлення, поваги до внеску інших. Українці поступово приходять до відчуття себе як політичної нації, самоповаги та поваги до інших. Не

дивлячись на воєнний стан в країні, постійно зростає кількість користувачів легальних сервісів доступу до контенту (наприклад, кількість підписників Netflix в Україні: 2022 біля 200 тис., 2023 – 340-400 тис.) [151]. Приблизно така сама динаміка у платних підписок Spotify Premium, YouTube Music та ін. Навряд чи таку картину можна пояснити лише легкістю доступу до контенту та комфортом для користувачів. На нашу думку це наочна демонстрація свідомого бажання українців до відповідального споживання медіаконтенту та готовності сплачувати за це.

Зазвичай, коли намагаються сформулювати адекватне тлумачення визначення інтелектуальної власності, то звертаються до Конвенції про заснування Всесвітньої Організації Інтелектуальної Власності, яка хоча і не містить визначення, та все ж перелічує основні складові частини, до того ж визначаючи найважливішу мету у преамбулі – «заохочення творчої діяльності». Пункт (viii) ст. 2 Конвенції зазначає, що «інтелектуальна власність» включає права, що стосуються: літературних, художніх і наукових творів; виконавської діяльності артистів, звукозаписів, радіо- і телевізійних передач; винаходів у всіх галузях людської діяльності; наукових відкриттів; промислових зразків; товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань і комерційних позначень; захисту від недобросовісної конкуренції, а також усіх інших прав, що стосуються інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, літературній і художній сферах» [23].

О. В. Новіков зазначає, що сферою інтелектуальної власності є сукупність суспільних відносин, що виникають з приводу створення, володіння, використання та розпорядження об'єктами інтелектуальної власності. А відповідно злочинність у цій сфері є сукупністю злочинних посягань на встановлений порядок існування перелічених суспільних відносин, результатом чого є значна шкода конкретним володільцям прав. На нашу думку, в цьому визначенні не вистачає «набуття», що є достатньо поширеною формою початку існування суб'єктивних прав інтелектуальної власності. Але в цілому можна погодитися з автором і в тому, що

специфічною ознакою злочинності у сфері інтелектуальної власності є те, що межами її існування та відтворення є сфера інтелектуальної власності [209, с. 18, 22].

Визначення «злочину у сфері інтелектуальної власності» запропонував В. В. Топчій, який розуміти під ним «суспільно-небезпечне, протиправне, винне, кримінально-каране діяння, об'єктом якого виступає сукупність визначених законом майнових і немайнових особистих прав інтелектуальної власності, яке нерідко набуває форми організованої і транснаціональної злочинності, й завдає збитки не тільки власникам прав інтелектуальної власності, а й спричиняє значні негативні наслідки соціального, економічного та міжнародно-політичного характеру» [258, с. 23].

Погоджуючись в цілому з раціональним підходом автора, можна прийняти його зауваження щодо негативних наслідків не лише для правовласників, а й у цілому для суспільства, держави, людства. В той же час, необхідно зауважити, що запропоноване визначення містить поєднання характеристик як «злочинності», так і «кримінального правопорушення», останнє навряд чи правильно характеризувати «нерідким набуттям форм організованої і транснаціональної злочинності».

В. В. Костюк пропонує розуміти під «злочинністю у сфері інтелектуальної власності» історично мінливе, соціальне і кримінально-правове явище, що являє собою цілісну сукупність усіх кримінальних правопорушень, які посягають на права громадян щодо володіння, користування та розпорядження результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності» [187, с. 3]. Дане визначення, окрім застосування класичної тріади права власності до сфери виключних прав (що не відповідає реальній правовій природі явища), також має уточнення щодо «громадян», що на нашу думку не охоплює весь перелік потерпілих та не відповідає правозастосовній практиці.

Окремі науковці, хоча прямо не зазначають «сферу інтелектуальної власності», досліджують «злочини, що посягають на інтелектуальну власність» [246, с. 20–21] або їх частину – «злочини проти прав на об'єкти промислової власності» [266, с. 3].

Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) відповідно до п. 3.1. Статуту «здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності» [252]. 16 грудня 2019 року під час парламентських слухань на тему «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні» була обговорена Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020-2025 роки [205]. Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, також оперує визначенням «сфера інтелектуальної власності» [254, с. 25].

О. П. Орлюк аналізуючи сферу інтелектуальної власності як предмет правового регулювання, зазначає, що ця сфера творчої діяльності характеризується перетинанням приватних і публічних інтересів та є комплексною галуззю законодавства, оскільки регулюється багатьма різними галузями права (цивільне, адміністративне, кримінальне, митне та ін.), що разом системно регулюють суспільні відносини як в частині правової охорони, так і захисту прав і законних інтересів на об'єкти інтелектуальної власності [211, с. 25, 28].

А. П. Закалюк зазначає, що «результати аналізу видової реалізації загальних теоретичних положень надаються, як правило, у вигляді кримінологічної характеристики відповідного виду злочинів» [171, с. 5]. У його фундаментальній праці, присвяченій окремим видам злочинності, широко використовується конструкт «злочинність у сфері ...» для опису видових характеристик злочинності. Вважаємо визначення «сфера інтелектуальної власності» теоретично обґрунтованим, а також, що не менш важливо, практично застосовуваним у нашій країні, що повністю відображає складний, комплексний характер суспільних відносин.

Еволюція суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності обумовлює перманентне відхилення від точки балансу приватних і публічних інтересів. Як ми зазначали вище, лише радянський період не можна охарактеризувати таким чином, бо проблеми балансу інтересів не стояло як такої. Виключні права авторів визначати долю своїх творів і винаходів вважалися проявами буржуазної ідеології і не

допускалися. Розвиток сфери інтелектуальної власності в сучасному її розумінні сприймався лише як черговий доказ надмірного збагачення в капіталістичному світі. Але історичні факти дозволяють стверджувати, що видатні творці були здатні заперечити таке спрощене сприйняття. Так, винахідник пеніциліну відмовився від виключних патентних прав (фактично монополії), вважаючи, що його «відкриття принесе користь усьому людству» [38]. А, винахідник вакцини від поліомієліту свідомо не запатентував її, бо хотів, щоб вона використовувалася якомога ширше «це мій подарунок усім дітям світу» [62, с. 745]. І це не єдині подібні приклади, та одні з найяскравіших.

Як бачимо, врахування публічних інтересів може відбуватися не лише внаслідок правового регулювання, державного примусу або ідеологічної визначеності. Особистих поглядів і переконань творця може бути цілком достатньо.

Та виключення лише підтверджують правила – подібні випадки поодинокі, а суспільство дуже часто не може чекати доброї волі індивіда, саме тому публічний інтерес достатньо часто переважає. Відтак навіть найпрогресивніші країни світу мають у своєму законодавстві інститут примусового ліцензування (державного дозволу на використання результату науково-технічної діяльності без погодження з автором), що покликаний відновити баланс інтересів виключно у передбачених законом випадках [25, с. 13]. Таким чином баланс публічних і приватних інтересів не є статичним і перебуває у процесі перманентних змін, напрям і темп яких визначає черговий етап розвитку суспільства.

Сама можливість відчуження майнових прав інтелектуальної власності (ст. 424 Цивільного кодексу України [271], ст. 12 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [222], ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [231] та ін) породжує реальність, в якій майнові права інтелектуальної власності можуть бути не лише предметом ринкових відносин і змінювати власника, як і будь-який інший актив. Часто вони по аналогії з фондовим ринком є частиною економіки, що тільки частково перетинається з реальним

сектором. В такому випадку права ІВ не «стимулюють інноваційний розвиток», вони виконують роль засобу збільшення прибутку просто унаслідок факту існування. Дуже часто провести межу між легальним ліцензуванням та «патентним тролінгом» достатньо важко [180, с. 3]. Але, якщо перше є безсумнівним благом для суспільства, то друге в кращому випадку є ілюстрацією «зловживанням правом».

В. В. Луць зазначав, що одночасно із підвищенням ролі принципу свободи волевиявлення сторін договору спостерігається і певний зворотній рух, а саме запровадження ряду законодавчих обмежень, метою яких є «захист прав слабкої сторони» та забезпечення «збалансованого розвитку майнового обороту» [193, с. 54]. Через 15 років можемо лише переконатися у правильності цих думок, що лише набувають ще більшої актуальності. І як влучно зазначає О. І. Чепис, баланс не означає повної гармонії, стабільності та відсутності протиріч, а лише характеризує стан певної тимчасової стабілізації та стійкості [272, с. 224].

У періоди загострення економічної ситуації у країні питання пошуку балансу одразу опиняються в зоні уваги законодавця. Бажаючи спростити умови ведення бізнесу та підвищити інвестиційну привабливість країни в 2020 році парламент прийняв Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів», який окрім іншого в п. 51 встановлює, що положення законів України «Про Антимонопольний комітет України» і «Про захист економічної конкуренції» не застосовуються до об'єктів права інтелектуальної власності та/або здійснення діяльності, пов'язаної з їх використанням, а також до правовідносин, що виникають у процесі будь-якого використання об'єктів права інтелектуальної власності [225].

Сама суть виключних майнових прав полягає у монопольному праві використовувати самому, дозволяти та забороняти третім особам використовувати ІВ. Тому суспільство буде постійно стикатися із необхідністю змін регулювання

відносин у сфері ІВ, то виводячи їх з під дії антимонопольного законодавства, то повертаючи назад.

Якщо монопольне володіння окремим патентом не виглядає загрозливим для суспільства, то збільшення їх кількості до 1000 або 10 000 (особливо коли всі вони стосуються однієї вузької сфери) вже викликає певні занепокоєння. Але володіння патентами, це не теж саме, що й володіння часткою у статутному капіталі або доля ринку, визначена антимонопольними органами. Виключні майнові права ІВ це можливість впливу, який при досягненні певного критичного кількісного значення може бути визначальним, як для певних сегментів ринку, так і для суспільства в цілому.

Враховуючи викладене вище, в межах нашого дослідження ми будемо розуміти під *сферою інтелектуальної власності* – сукупність суспільних відносин щодо набуття, розпорядження, охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності за результатами творчої діяльності, що характеризуються постійним пошуком і підтриманням балансу приватних і публічних інтересів задля сталого інноваційного розвитку людства.

1.2. Роль і місце міжнародних договорів і практики ЄСПЛ у правовому регулюванні сфери інтелектуальної власності

Міжнародні договори відіграють ключову роль у формуванні та уніфікації правових стандартів у сфері інтелектуальної власності, сприяючи гармонізації національного законодавства різних країн. Вони створюють спільні правові рамки для захисту авторських прав, винаходів, торговельних марок та інших об'єктів інтелектуальної власності, забезпечуючи правову визначеність та передбачуваність у міжнародних правовідносинах. Завдяки такій уніфікації забезпечується ефективне

регулювання транскордонних аспектів інтелектуальної власності, що особливо важливо в умовах глобалізації та стрімкого розвитку технологій. У цьому розділі розглядаються правові засади та практичне значення міжнародних договорів як інструментів регулювання у зазначеній сфері.

Сфера інтелектуальної власності загально визнано є однією з найбільш уніфікованих у світі. Міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою, відповідно до ст. 9 Конституції України, є частиною нашого національного законодавства. Національне законодавство різних країн має дуже багато спільного саме в наслідок того, що останні 200 років розвитку людства, держави докладали значних зусиль для запровадження спільної термінології, принципів та засад регулювання, які б поширювалися як на національних, так і на іноземних заявників.

Вся історія людства демонструє нам, що торгівля є однією з головних задач будь-якої спільноти, а для держави її місце в міжнародній торгівлі є практично визначальним. Саме тому показники експорту (як кількісні, так і якісні) підлягають системному обліку та аналізу в усіх цивілізованих країнах світу. Торгівля ж у свою чергу передбачає конкуренцію, яка природнім чином породжує необхідність взаємного визнання та охорони прав іноземців на рівні з вітчизняними виробниками. Бо інакше одразу включаються взаємні дискримінаційні фінансово-правові механізми, що нівелюють всі попередні успіхи та практично унеможливають міжнародну торгівлю. Саме ця взаємна зацікавленість у збагаченні за рахунок експорту призвела до сучасного ринку світової торгівлі, невід'ємною частиною якого є інтелектуальна власність. Всі учасники ринку, що здійснюють експорт зацікавлені у визнанні, належній охороні та ефективному захисті своїх прав ІВ на рівні з місцевими виробниками. Окрім того, провідні виробники та їх спільноти зацікавлені в мінімізації трансакційних видатків і максимальній уніфікації стандартних дій, необхідних для належної охорони їх ІВ в усьому світі. Описана логіка розвитку торгівлі й призвела до сучасного регулювання сфери ІВ за допомогою міжнародних договорів.

Участь будь-якої держави в таких договорах є невід'ємною частиною реального визнання її суверенітету іншими державами. Саме тому історики патентної справи України з таким сумом зазначають про те, що на жаль у недовгий період самостійності Україна, на відміну від Польщі, не встигла приєднатись до Паризької конвенції з промислової власності у 1918 році [265, с. 38].

Станом на сьогодні вся сфера ІВ пронизана міжнародними нормами. Патентна класифікація [201], класифікація товарів і послуг [198], класифікація промислових зразків [197] – всі вони є міжнародними, уніфікованими та імперативно застосовуються державами на національному рівні. Тобто, навіть у питаннях, які стосуються взаємодії місцевого заявника з його державою, процес набуття прав інтелектуальної власності відбувається згідно з міжнародно визнаними стандартами, що призводить до правової визначеності та формування міцного підґрунтя для виходу національних заявників на міжнародний рівень без потреби додаткової адаптації їх прав ІВ (переклад на інші мови в даному разі до уваги не беремо).

Цього не могло би бути без такої кількості різних міжнародних договорів, що регулюють майже всі напрями сфери ІВ на різних рівнях. Основоположними для всієї сфери ІВ звісно були й будуть Паризька конвенція від 20 березня 1883 р. [213] та Бернська конвенція від 9 вересня 1886 р. [95]. Роки їх прийняття не випадково так близько, саме науково-технічна революція дозволила людству перейти до глобальної торгівлі в сучасному розумінні. Парові двигуни, залізниці, телеграф, друкарство – все це ставало рентабельним саме завдяки відстаням, вірніше раніше не відомим можливостям їх подолання. Саме тоді й виникає потреба та необхідність закріпити технічні здобутки людства не лише на географічних, а й на політичних мапах. Далі без загальної уніфікації та напрацювання загально визнаних правил людство рухатися вже не могло. Тогочасні процеси колоніалізму також сприяли цьому, бо стабільно зростаюче поширення продукції промисловців було можливо лише в регіони з відповідним рівнем освіти та культури. Окрім того, на цей період припали дати перших міжнародних виставок, які окрім іншого продемонстрували існуючу

проблему копіювання експонатів іноземними конкурентами. Все перелічене підвело тогочасні уряди розвинених країн до спільного усвідомлення нагальної необхідності появи міжнародних угод, як б не лише врегулювали поточні правові проблеми, а й заклали підвалини для подальшого промислового розвитку та культурного збагачення людства.

Необхідно відзначити, що станом на сьогодні незважаючи на роки прийняття згаданих вище конвенцій, вони активно використовуються під час вирішення судових спорів у сфері інтелектуальної власності. Так, ст. 6 *septies* Паризької конвенції врегулює одне з найпоширеніших комерційних питань міжнародної дистрибуції товарів – реєстрація агентом чи представником власника (виробника товару) його торговельної марки в країні дистрибуції без дозволу останнього [213]. А ст. 11 Бернської конвенції використовується, як додаткове обґрунтування факту публічного виконання твору, бо прямо зазначає, що публічне програвання (виконання) музичних творів з комерційною метою за допомогою радіо або через Інтернет повністю охоплюється викладеним там положенням «здійснювані будь-якими засобами і способами» [95].

Окрім використання положень конвенцій, як норм прямої дії, більшість з них часто мають більш опосередкований, але не менш важливий вплив на національне законодавство: деякі уніфікують класифікації та запроваджують стандарти, деякі визначають максимально допустимі терміни конкретних процесів, окремі визначають міжнародно визнані поняття, для однакового розуміння і застосування всіма країнами-учасниками. В результаті цього національне законодавство окремих країн (часто мова може йти і про підзаконний рівень) у сфері ІВ дуже схоже, що дозволяє фахівцям з різних країн легко орієнтуватися в правовому регулюванні однакових питань як у межах власної юрисдикції, так і при вчиненні юридично значущих дій на території іншої країни в статусі нерезидента.

Так, наприклад Договір про патентне право [163], містить вкрай важливі положення щодо послаблення щодо строків (ст. 11), дійсності та анулювання

патенту (ст. 10). Військова агресія російської федерації у 2022 році продемонструвала, що ці положення вкрай необхідні, хоча й застосовуються нечасто. Саме на підставі цього договору ВОІВ та УКРНОІВІ продовжили діловодство за патентними заявками, що стосувалися України, навіть якщо були пропущені передбачені строки для вчинення певних дій.

Стаття 10 Конвенції про кіберзлочинність [183] містить зобов'язання для всіх сторін вживати законодавчі та інші заходи, які можуть бути необхідними для встановлення кримінальної відповідальності за порушення авторських прав, як це визначено законодавством такої Сторони відповідно до її зобов'язань за Паризьким Актом щодо Бернської Конвенції, Угодою ТРІПС та Договором ВОІВ про авторське право у випадку коли такі дії вчинені свідомо, у комерційних розмірах і за допомогою комп'ютерних систем. Окрім того в Конвенції також міститься зобов'язання Сторін щодо вжиття законодавчих та інші заходів, які можуть бути необхідними для встановлення кримінальної відповідальності відповідно до її внутрішнього законодавства за порушення суміжних прав, як це визначено законодавством такої Сторони відповідно до її зобов'язань за Міжнародною Конвенцією про захист виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, Угодою ТРІПС та Угодою ВОІВ про виконання і фонограми у випадку, коли такі дії вчинені свідомо, у комерційних розмірах і за допомогою комп'ютерних систем. Одночасно з цим, кожна Сторона може залишити за собою право не встановлювати кримінальну відповідальність за порушення авторських і суміжних прав за умови існування інших ефективних засобів впливу, і за умови того, що таке застереження не порушує міжнародних зобов'язань Сторони відповідно до міжнародних документів.

Стаття 2 Паризького акту до Бернської конвенції врегульовує питання правової охорони малюнків і зразків, які в різних країнах можуть охоронятися не однаково, так деякі країни надають їм правову охорону лише як творам, що охороняються авторським правом, а в деяких використовується охорона патентам

(свідоцтвами) на промислові зразки. Актом врегульовано, що в разі відсутності спеціальної правової охорони малюнку чи зразку в конкретній країні, такі твори будуть охоронятися авторським правом, як художні твори.

Стаття 14 Договору ВОІВ про авторське право [160] передбачає, що договірні Сторони зобов'язуються відповідно до своїх правових систем вжити заходів, необхідних для забезпечення застосування цього Договору та мають передбачити наявність в їх законах заходів щодо забезпечення прав, які дозволяють ефективно протидіяти будь-яким актам порушення прав, передбачених цим Договором, включаючи термінові заходи для запобігання порушень та заходи як стримуючий засіб від подальших порушень.

Стаття 10 Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення закріплює право виробників фонограм дозволяти або забороняти пряме чи опосередковане відтворення своїх фонограм [200].

Стаття 23 Договору ВОІВ про виконання і фонограми містить положення про зобов'язання Сторін забезпечити наявність законодавчо передбачених заходів щодо забезпечення суміжних прав, які дозволяють ефективно протидіяти будь-яким актам їх порушення прав, включаючи термінові засоби для запобігання порушень та засоби як стримуючий засіб від подальших порушень [161].

Договір про патентну кооперацію (РСТ) певною мірою здійснив революцію, змінивши підходи до патентування винаходів (корисних моделей) [164]. Основною новацією для заявників є поява можливості подавати одну міжнародну заявку, полегшення доступу до технічної інформації, можливість проходження міжнародної фази на мові подання міжнародної заявки. Головною перевагою для бізнесу стала можливість виходу за межі 12 місяців конвенційного пріоритету по новизні, що дозволяє встигнути знайти іноземних партнерів, визначитися з пріоритетними ринками для розповсюдження запатентованої продукції в межах 30 місяців із збереженням дати пріоритету [77].

Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію на сьогодні є одним з фундаментальних міжнародних договорів у сфері патентування. Титанічна праця щодо багаторівневої класифікації всіх наявних у людства технічних знань, дозволяє ефективно орієнтуватися серед 70 тис. можливих категорій винаходів. Саме це забезпечує уніфікацію патентних документів різних країн і дозволяє відносно легко готувати патентні заявки для охорони винаходів в іноземних юрисдикціях [253].

Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків започаткувала сучасну міжнародну систему правової охорони торговельних марок, дозволяючи охопити однією заявкою потрібну кількість країн-учасниць за умови наявності діючого свідоцтва на торговельну марку в країні походження [194].

Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків був прийнятий значно пізніше і додав до Мадридської системи вкрай важливі й дуже потрібні положення. Наприклад, щодо можливості подання міжнародної заявки не дочекуючись реєстрації в країні походження, на основі однієї лише національної заявки; серед мов діловодства була додана англійська; поява можливості реєстрації не лише в конкретних країнах, а й в міжурядових організаціях, наприклад, в Європейському Союзі [244].

Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків є основним, хоча й добровільним до використання різними країнами, документом щодо визначення товарів і послуг, для яких заявник просить правову охорону під час реєстрації торговельної марки. Це універсальна класифікація поділу всіх існуючих товарів і послуг на 45 класів. Однією з основних переваг даної класифікації є її щорічне оновлення та актуалізація, що дозволяє не відставати від реалій сучасності (для прикладу редакція 2025 року містить зазначення 4-х товарів і 2-х послуг, пов'язаних зі штучним інтелектом). Також важливо відмітити, що саме дана класифікація використовується під час міжнародних процедур, передбачених Мадридською Угодою та Протоколом до неї [208].

Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків засновує багаторівневу систему класифікації зображувальних елементів, що дозволяє країнам застосовувати однакові підходи щодо визначення виду зображення та віднесення його до певної категорії. Зазначення категорій та секцій в бібліографічних даних в матеріалах заявок на реєстрацію торговельної марки дозволяє легко порівнювати торговельні марки між собою під час проведення експертизи та значно полегшує задачу проведення пошуків по національним і міжнародним реєстрам [144].

Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків є основоположним міжнародним документом, що є основою міжнародної системи охорони промислового дизайну [148]. Станом на сьогодні Гаазька система є надзвичайно гнучкою і адаптивною. Вона дозволяє країнам-учасникам встановлювати національні вимоги щодо єдності об'єкту, процедури проведення експертизи, наявності/відсутності опису промислового зразку тощо, одночасно зберігаючи при цьому єдність міжнародної процедури. Женевський акт до Гаазької угоди дозволив включати міжурядові організації, а не лише конкретні країни, що особливо актуально для ЄС. Можливість використання більшої кількості мов включно з англійською значно розширив можливості використання Гаазької системи різними країнами, а опція включення до 100 промислових зразків до однієї заявки значно економить фінансові ресурси заявників і стимулює поширення правової охорони промислового дизайну на міжнародному рівні.

Різноманіття можливих промислових зразків впорядковано у 32 класах Локарнської угоди про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків [191]. Класифікація допомагає застосовувати однакові підходи всіма країна-учасниками як на національному, так і на міжнародному рівні. Правова охорона промисловим зразкам надається в межах предмету, зазначеного у заявці, а також класу (класів), обраних у заявці. Наприклад, під час патентування промислового дизайну авто, у заявці обов'язково буде зазначено 12 клас «Транспортні або

підймальні засоби», однак, якщо в заявці не буде зазначено 21 клас «Ігри, іграшки, намети та спортивні товари» то правова охорона не буде поширюватися на той самий промисловий дизайн, що втілений у дитячій іграшці. Особливого практичного значення для нашої країни ці положення набули під час збройної агресії рф. Тренувальні центри використовують точні «іграшкові» макети стрілецької зброї для тренувань особового складу, а реалістичні макети важкої техніки та літаків дозволяють вводити в оману ворога. Саме тому, останніми роками заявниками приділяється особлива увага зазначенню класів у заявці, що прикладають всіх можливих зусиль для передбачення майбутньої долі дизайну та втілення його в інших об'єктах.

Розвиток інноваційного сільського господарства забезпечується в тому числі завдяки Міжнародній конвенції з охорони нових сортів рослин, яка закладає підвалини правового регулювання, спрямованого на балансування інтересів селекціонерів, фермерів і суспільства. Конвенція визначає виключне право селекціонера на комерційне використання сорту, одночасно з привілеєм фермера щодо зберігання насіння для власного використання. Сорти рослин не можна віднести до об'єктів промислової власності або авторського права і суміжних прав. Це окремий вид, що вимагає окремої правової охорони. Специфіка об'єкту обумовлює особливі критерії правової охорони, так як: новизна, однорідність, стабільність і відмінність (ст. 5). Строки правової охорони також відрізаються та становлять в залежності від виду рослин 20-30 років. Специфіка самого процесу селекції, а також нюанси проведення експертизи вимагають спеціальних знань і навичок, що виділяє цей об'єкт в окрему категорію, якою в багатьох країнах світу (наряду з Україною) займаються спеціальні окремі органи, а не національні патентні офіси [199]. Це ж саме можна стверджувати про міжнародний рівень регулювання, на відміну від інших ОПІВ, питаннями сортів рослин займається не ВОІВ, а Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин [202].

Всесвітня конвенція про авторське право є своєрідної альтернативою Бернській конвенції для країн які не могли, або не бажали доєднатися до неї. Окрім цього вона передбачає збереження національних формальностей для підтвердження авторських прав у випадку виникнення спору (наприклад реєстрація чи депонування, що також релевантне для України). Важливо, що конвенція окрім охорони та захисту авторських прав прямо декларує мету поширення творів з метою культурного обміну та взаємопорозуміння [147].

Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм [184] була відповіддю стрімке поширювання звукозаписувальної техніки, що дозволяла відносно легко створювати велику кількість копій музичних творів, зафіксованих у фонограмах. Ця конвенція вперше приділила таку безпосередню увагу виробникам фонограм, зобов'язавши держави-учасниці запровадити правові механізми боротьби з незаконним відтворенням (копіюванням) фонограм, що загалом сприяло більшій інституціоналізації змісту суміжних прав.

Договір про закони щодо товарних знаків регулює на міжнародному рівні візуальні торговельні марки та не поширюється зокрема на звукові та нюхові (ст. 2). Окрім того, договір оперує важливим визначенням «похідних» торговельних марок (ст. 21) [162]. Це питання дуже часто виникає на практиці під час виконання комерційних договорів, однак до сьогодні й досі не є достатньо визначеним термінологічно. Наприклад, заявка на державну реєстрацію торговельної марки «Mernaya, the taste of success» від 20.02.2025 [173] є похідною від торговельної марки «MERNAYA» [248].

Сінгапурський договір про право товарних знаків уніфікував стандарти щодо змісту даних по заявці про реєстрацію торговельної марки, порядку внесення змін до них, питань представництва, виправлення помилок, а також поновлення строків у разі ненавмисного їх порушення [250].

Стаття 3 Будапештського договору про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури передбачає, що договірні держави, котрі дозволяють чи вимагають депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури, визнають для такої мети депонування мікроорганізмів у будь-якому міжнародному органі по депонуванню, включно з визнанням факту та дати такого депонування [100].

Стаття 1 Найробського договору про охорону олімпійського символу передбачає зобов'язання сторін відмовляти в реєстрації або визнавати недійсною реєстрацію у якості торговельної марки будь-якого позначення, що складається з олімпійського символу або містить цей символ, за виключенням випадків коли заявник має дозвіл від Міжнародного олімпійського комітету [204].

Окремо треба приділити увагу міжнародним договорам, які хоча й не набули чинності для України, але суттєво вплинули на зміст положень нашого національного законодавства. Так Вашингтонський договір про інтелектуальну власність щодо інтегральних схем від 26 травня 1989 р. [81] визначив формулювання цілої низки положень Закону України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» [233]. Лісабонська угода про найменування місць походження та їх міжнародну реєстрацію від 31 жовтня 1958 р. [51] визначає логіку Закону України «Про правову охорону географічних зазначень» [237].

Ми проаналізували лише ті міжнародні угоди, що прямо регулюють сферу інтелектуальної власності з метою економічного, науково-технічного та культурного взаємообміну між країнами та активно використовуються в правозастосовній практиці [99, с. 152]. Загалом відмінною особливістю міжнародного регулювання сфери ІВ окрім уніфікації є практичність, тобто мова йде не лише про загальні принципи та підходи, дуже часто міжнародні угоди містять норми прямої дії, яким не завжди є альтернатива у національному законодавстві.

Досліджені міжнародні договори мають як опосередкований вплив на кримінально-правове регулювання відносин у сфері ІВ, так і безпосередньо

впливають на криміналізацію окремих правопорушень внаслідок міжнародних зобов'язань за Угодою ТРІПС, Конвенцією про кіберзлочинність.

Практика Європейського суду з прав людини у правовому регулюванні сфери інтелектуальної власності. Рішення ЄСПЛ, як джерело тлумачення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [182], значно полегшує практичне застосування права в момент теоретичних ускладнень. Це особливо важливо, коли не має змоги використати аналогію закону, але є нагальна потреба підтвердити очевидну, але теоретичну точку зору, якісним і глибоким юридичним обґрунтуванням.

Н. Є. Блажівська присвятила свою докторську дисертацію теоретико-методологічним та прикладним засадам застосування практики ЄСПЛ при захисті майнових прав. На її думку рішення ЄСПЛ володіють основними ознаками джерела цивільного права, такими як загальний та обов'язковий характер і володіння юридичною силою [97, с. 279].

Важливим для розуміння правової природи сфери інтелектуальної власності є з'ясування точки зору ЄСПЛ щодо різних аспектів правовідносин, врегульованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Так, наприклад Рішення «*Smith Kline and French Laboratories Ltd v. the Netherlands*» ставить крапку в теоретичній дискусії чи є патенти майном [71]. Суд вирішуючи це питання з'ясував, патентом можна володіти та розпоряджатися (включаючи можливість комерційного використання та передачі), патент має економічну цінність і є цінним активом компанії, а відтак наявні підстави визнати охоплення патентних прав категорією «майно», що в свою чергу поширює ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [243] на дані правовідносини. Приймаючи рішення у справі «*British-American Tobacco Company Ltd v. the Netherlands*», суд уникнув прямої оцінки того, чи є патентна заявка «володінням майном». Натомість увагу скажника було звернено на той факт, що він міг звернутися до цивільних судів Нідерландів для перегляду рішення про відмову у видачі патенту [16]. Дуже

цікавим є рішення щодо правового статусу заявки на ОПІВ *«Anheuser-Busch Inc. v. Portugal»* в якому суд наголосив, що поняття майно у ст. 1 Протоколу № 1 не є обмеженим правом власності на фізичні об'єкти за національним законодавством і має автономне значення. Майно також охоплює певні права та інтереси, які становлять активи. Заявка на торговельну марку може бути таким активом через пов'язані з нею фінансові права та інтереси. Суд звернув увагу на той факт, що заявка на торговельну марку була визнана португальським правом об'єктом, що породжує певні права (право пріоритету, право позову про відшкодування збитків за незаконне використання тощо), звернувши увагу на рішення Лісабонського апеляційного суду від 10 травня 2001 р., в якому за заявником визнавалося право на «легітимну надію». Тобто заявник мав право розраховувати на справедливий і прогнозований розгляд заявки за чинним на момент подання законодавством, якщо виконані всі інші умови. Хоча правомочності, що впливають з заявки, є прямо залежними від остаточної реєстрації, все одно на думку суду у заявника до винесення рішення про реєстрацію торговельної марки є захищений законом «набір майнових прав». Суд визнав, що ст. 1 Протоколу № 1 застосовна до заявки на торговельну марку через її майновий характер. Окремі думки суддів за цим рішенням розділилися, частина вважала, що заявка не є «майном» через її умовний характер і відсутність «легітимної надії» в конкретному випадку, інші судді вважали, що дана заявка є «легітимною надією», а не просто «майном», і вбачали порушення через ретроактивне застосування двосторонньої угоди, що знищило пріоритет заявника без будь-якої компенсації. Тобто можна констатувати, що незважаючи на протилежні окремі думки суддів, наявне спільне розуміння того факту, що заявка на торговельну марку не є майном, в той же час її майновий характер дозволяє поширювати на неї ст. 1 Протоколу № 1 [10].

Рішення *«Lenzing AG v. the United Kingdom»* додатково підтвердило позицію, що патент є «майном» в контексті статті 1 Протоколу № 1, оскільки він має економічну цінність, надає власнику виключні права та має «потенційно важливу

грошову природу», оскільки забезпечує комерційну перевагу над конкурентами. Практичну цінність цьому рішенню додає роз'яснення того факту, що патент виданий Європейським патентним відомством [33] є юридичним документом, що виданий міжурядовою організацією, діяльність якої не підпадає під юрисдикцію ЄСПЛ. Тобто заявник, діючи свідомо та бажаючи економії власного часу та коштів, обирає не юрисдикції окремих країн, а подання заявки через ЄПВ, що одночасно означає прийняття заявником обмежень та ризиків, як то неможливість перегляду рішень ЄПВ національними судами [50].

Рішення у справі «*Pressos Compania Naviera S.A. v. Belgium*» ще раз стверджує підхід ЄСПЛ до тлумачення визначення «майно» з урахуванням реальної правової та економічної природи, а не лише формальних ознак. Суд зазначив, що ст. 1 Протоколу № 1 охоплює не лише фізичне майно чи остаточно визнані права, але й юридичні претензії чи права, які мають достатню правову основу та пов'язані з розумними очікуваннями їх реалізації (у контексті даної справи мова йде про концепцію «легітимних очікувань» щодо розгляду спору в національній юрисдикції відповідно до закону та практики загального права деліктної відповідальності, відповідно до якої претензія на відшкодування збитків виникає в момент заподіяння шкоди, а судові рішення лише підтверджує її існування та визначає суму). Суд визнав, що незалежно від факту визнання судовим рішенням, така претензія «становить актив», а отже є «майном» у розумінні статті 1 Протоколу № 1 [64].

Рішення у справі «*Dima v. Romania*» хоча й має відношення до авторського права та часто згадується у дослідженнях на цю тему, необхідно зазначити, що ЄСПЛ основний акцент розгляду скарги зробив на процесуальних правах скажника, не вирішуючи питань авторського права в контексті статті 1 Протоколу № 1 [30].

У справі «*Melnychuk v. Ukraine*» ЄСПЛ підтвердив, що права інтелектуальної власності, зокрема авторські права, підпадають під дію статті 1 Протоколу № 1. Рішення наголошує на тому, що захист прав автора на мирне володіння своєю інтелектуальною власністю не гарантує захист від критики чи комерційних невдач,

які можуть бути спричинені такою критикою, а саме ця скарга фокусувалася на питаннях захисту часті та гідності, а також свободи вираження поглядів, зокрема з боку ЗМІ, а тому скарга щодо порушення авторських прав була визнана явно необґрунтованою через відсутність доказів того, що критичні статті в ЗМІ якимось чином обмежили права скаржника на його інтелектуальну власність чи завдали їй шкоди в контексті Конвенції [56].

Одним з найважливіших для сфери інтелектуальної власності було Рішення ЄСПЛ *«Neij and Sunde Kolmisoppi v. Sweden»*. Справа розглядалася за скаргою операторів The Pirate Bay – найбільшої у світі торрент-платформи свого часу. Важливість цього рішення з нашої точки зору полягає не стільки в масштабах порушень авторських прав, скільки у невдалій спробі підміни понять – свобода обміну інформацією позиціонувалась як безсумнівне благо, що є альтернативою тотальному контролю з боку транснаціональних корпорації не лише за інформаційними потоками, а й за самою можливістю вільної творчості [52]. Мова в даному випадку не йшла про академічні диспути чи публічні обговорення. Це політичний рух з представництвом (хоча й малочисленим) в Європейському парламенті у 2009 році [32].

Фредрік Ней та Петер Сунде Колмісоппі стверджували, що їхнє засудження порушило право на свободу вираження поглядів, передбачене ст. 10 ЄКПЛ. Їх аргументація базувалася на тому, що вони лише надавали технічну платформу для обміну інформацією між користувачами, і що ст. 10 захищає право надавати автоматичний сервіс для передачі матеріалів (навіть якщо він може використовуватися як для законних, так і для незаконних цілей), а Інтернет побудований на принципі вільного обміну інформацією, в якому в разі порушень авторських прав, відповідальність має нести порушник – тобто той користувач, який порушив своїми безпосередніми діями права третіх осіб.

Суд визнав, що засудження заявників за співучасть у порушенні авторських прав було визнано втручанням у їхнє право на свободу вираження та акцентував

увагу на тому, що ст. 10 ЄКПЛ застосовується не лише до змісту інформації, а й до засобів її передачі. Однак на думку суду таке втручання з боку держави було виправданим, оскільки воно здійснювалося для досягнення передбаченої законом мети та є необхідним у демократичному суспільстві.

Це рішення суду стало дуже важливим для регулювання сфери інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації заклавши обґрунтування відповідальності операторів онлайн платформ, що не можуть посилатися на свободу вираження поглядів, якщо діяльність платформи свідомо порушує права третіх осіб. Наступні принципи мають братися до уваги при вирішенні будь яких спорів щодо дотримання чи порушення балансу публічних і приватних інтересів у сфері інтелектуальної власності:

- свобода вираження не є абсолютною і може бути обмежена для захисту інших прав;
- суть інформації має значення, тому політично значущі висловлювання мають більше значення ніж комерційні твори в контексті ст. 10 ЄКПЛ;
- позиція операторів онлайн-платформ має значення: активна діяльність щодо видалення контенту, що порушує права третіх осіб, якісно відрізняється від ігнорування таких запитів і невжиття жодних заходів щодо цього [60].

У справі «*Ashby Donald and Others v. France*» скаржниками були фотографи, що були запрошені на показ мод, які передали зроблені ними фотографії третій компанії, яка опублікувала їх в мережі Інтернет і пропонували їх для перегляду або завантаження за оплату. Скаржники стверджували, що їх засудження порушило право на свободу вираження, оскільки публікація фотографій не створювала додаткових ризиків для авторських прав, адже подібні фотографії також публікувалися акредитованими виданнями.

Суд визнав, що засудження скаржників за порушення авторських прав дійсно становило втручання у їх право на свободу вираження, однак це втручання було законним (базувалося на положеннях Кодексу інтелектуальної власності Франції),

переслідувало легітимну мету (захист прав модних домів Франції), є необхідним у демократичному суспільстві. Свобода вираження поглядів скаржників не підтверджувалося використанням їх фотографій у будь-якій суспільній дискусії, журналістських розслідуваннях чи іншому втіленні суспільного інтересу. Натомість суд звернув увагу на комерційній меті скаржників, яка досягалася продажем або платним переглядом зроблених ними фотографій [14].

Справа *«Österreichisch Schutzgemeinschaft für Nichtraucher and Robert Rockenbauer v. Austria»* також розглядалася через призму балансу інтересів. Конфлікт виник навколо захисту прав на торговельну марку в соціальній рекламі. Австрійська асоціація захисту прав некурців в межах антитютюнової компанії використовувала карикатуру скелета верблюда, яка була явною алюзією на тютюнову торговельну марку *«Camel»*, власник якої вимагав заборонити таке використання, обґрунтовуючи це шкодою діловій репутації. Асоціація захисту прав некурців, якій заборонили подальше використання словесної торговельної марки *«Camel»*, вважала, що було порушено її права на свободу вираження поглядів і право на справедливий судовий розгляд, передбачені ст.ст. 6, 10 ЄКПЛ.

Скаржник зазначав, що їх реклама є частиною суспільно важливої дискусії про шкоду куріння, а сатиричний підхід (карикатура та слоган) є законним способом привернення уваги громадськості.

Комісія підкреслила, що скаржники не просто інформували про шкоду куріння, а використали сатиру, яка прямо асоціювалася з конкретним брендом, що могло ввести громадськість в оману щодо особливих характеристик сигарет під торговельною маркою *«Camel»*. Таким чином, обмеження їхньої свободи вираження, що включало право на сатиру та іронію, яку тютюнова індустрія має терпіти через реальний для здоров'я курців, пропорційним і не порушувало ст. 10 ЄКПЛ через безпідставне спрямовування критики проти конкретного бренду, що ніяк не було пов'язано з конкретними оманливими рекламними практиками цього бренду (наприклад, використанням символів здоров'я в рекламі сигарет).

Свобода вираження, включно зі свободою рекламувати ідеї (наприклад, анти-тютюнові меседжі), захищена ст. 10 ЄКПЛ, але не є абсолютною. Скаржники могли критикувати тютюнову індустрію загалом без прив'язки до конкретного бренду. Використання словесної торговельної марки «*Camel*» не обумовлено «суспільною необхідністю», бо не розкриває оманливих практик тютюнового бренду. Рішення стверджує позицію, що свобода вираження не дозволяє безпідставно використовувати торговельні марки третіх осіб для власних цілей, навіть якщо ці цілі мають суспільне значення та користь [63].

Справа «*Muller and Others V. Switzerland*» присвячена підтриманню балансу між свободою творчості та захистом суспільної моралі. Мова йдеться про картини художника Йозефа Фелікса Мюллера, які він створив і виставив у рамках виставки у Фрібурзі в 1981 році. Ці картини зображали сексуальні сцени у відвертій формі, що призвело до накладання штрафу на художника та організаторів виставки за поширення непристойних матеріалів. Стаття 10 ЄКПЛ охоплює свободу художнього вираження як частину права на обмін інформацією та ідеями, що є важливим для демократичного суспільства. Однак свобода вираження може бути обмежена, якщо це передбачено законом, має законну мету (наприклад, захист моралі) та є необхідним у демократичному суспільстві.

Суд дослідив необхідність та доцільність конфіскації картин та вирішив, що вона позбавила художника можливості розпоряджатися своїми творами чи виставляти їх там, де моральні стандарти могли бути менш суворими. В той же час, в цьому конкретному випадку суд визнав це допустимим, через дотримання вимог пропорційності та наявної можливості оскарження [59].

Рішення у справі «*Vorsina and Vogralik v. Russia*» щодо поваги до приватного і сімейного життя, гарантованого ст. 8 Конвенції. Скаржниці стверджували, що використання імені та портрета їхнього прадіда у якості торговельної марки для пива, що застосовувалась у рекламі та етикетках пляшок, порушило їх право на

повагу до приватного та сімейного життя та завдало дискомфорту та емоційного стресу.

Суд з'ясував, що скажники самі передали копію портрета їх прадіда до місцевого музею краєзнавства, що було однозначно трактовано як добровільна згода на те, щоб портрет став доступним для публіки. Прадід насправді був засновником пивоваріння в регіоні, а тому використання його портрету скоріше вшановувало його пам'ять, аніж було образливим чи принизливим. Віддалений родинний зв'язок між особою на портреті та скажниками свідчив про неможливість завдати шкоди їх сімейним почуттям, а тим більше унеможлиблював кваліфікацію описаних дій, як втручання в приватне чи сімейне життя.

Оскарження даної торговельної марки за таких обставин неможливе, через те, що скажники не є спадкоємцями ні за законом, ні за заповітом, а отже, не мають права контролювати використання імені чи портрета. Окрім того, інформація про прадіда включно з портретом на час розгляду справи вже перейшли до суспільного надбання [83].

Під час розгляду справи «*Chappell v. the United Kingdom*» ЄСПЛ вирішувався конфлікт між правом на повагу до приватного життя та житла, передбаченого ст. 8 ЄКПЛ та захистом авторських прав під час проведення обшуку та вилучення творів, що порушують права з комерційного приміщення, що одночасно є житлом скажника.

Мета запобігання знищенню доказів порушення авторського права та забезпечення можливості ефективно захищати законні інтереси в суді була визнана необхідною у демократичному суспільстві, а дотримання передбачених законодавством процедур як під час отримання судового дозволу на проведення обшуку, так і в ході його безпосереднього проведення стало достатнім обґрунтуванням законності та необхідності втручання до житла [21].

Справа «*SC Parmalat Spa and SC Parmalat Romania SA v. Romania*» стосувалася торговельних марок. Скажник вважав, що державою було порушено його право на

майно, гарантоване ст. 1 Протоколу № 1. Суд визнав, що торговельна марка підпадає під захист ст. 1 Протоколу № 1, і що заходи, вжиті румунською владою, порушили права заявника.

Ексклюзивне право SC Parmalat Spa на торгову марку «*Santal*» та пов'язані з ним судові рішення (зокрема присуджена компенсація) вважалися «майном». Скасування остаточного рішення призвело до позбавлення цього майна без належного обґрунтування.

Місцеві суди першої та другої інстанції прийняли рішення на користь скаргника, визнали факт недобросовісної конкуренції з боку заявника на торговельну марку «*Santé*» та заборонили її використання, присудивши 500 тис. доларів США моральної компенсації. Після чого Верховний суд на підставі позову генерального прокурора скасував попередні рішення, визнав, що торговельна марка «*Santé*» була законно зареєстрована, а її схожість з торговельною маркою «*Santal*» не створює ризику змішування.

ЄСПЛ визнав, що рішення Верховного суду за позовом прокурора порушило принцип правової визначеності. Остаточні судові рішення, які стосуються торговельних марок, не можуть бути скасовані без поважних підстав, особливо через втручання державних органів (наприклад, прокурора), якщо це порушує справедливість процедури. Торговельні марки, як майно, захищається ЄКПЛ, а тому держави не можуть довільно позбавляти власників їхніх прав через судові чи адміністративні дії [69].

Рішення у справі «*Hiro Balani v. Spain*» стосувалося конфлікту між японською компанією «Orient Watch Co. Ltd» і Ритою Хіро Балан, власницею торговельної марки «Orient H.W. Balani Málaga», зареєстрованої раніше її чоловіком для усіх типів годинників. Японська компанія стверджувала, що має пріоритетне право на охорону своєї назви країнах Паризької конвенції, а тому дана торговельна марка має бути визнана недійсною.

Позиція скаргниці будувалася на наступних аргументах: пропуск трирічного терміну оскарження рішення про реєстрацію торговельної марки, пропуск строку давності, наявність у неї іншої торговельної марки «Creacions Orient», зареєстрованої за 15 років до реєстрації назви японської компанії.

Верховний суд Іспанії визнав реєстрацію марки скаргниці недійсною через порушення пріоритету японської торговельної назви та відхилив аргументи про строк давності та неавтентичність назви позивача, але взагалі не розглянув питання пріоритету марки «Creacions Orient».

ЄСПЛ погодився з доводами скаргниці та визнав порушення права на справедливий судовий розгляд, передбаченого ст. 6 ЄКПЛ, зазначивши, що Верховний суд був зобов'язаний розглянути всі суттєві аргументи, подані в ході провадження, особливо якщо вони могли вплинути на результат справи. Відсутність позиції Верховного суду щодо пріоритету торговельної марки «Creacions Orient» не можна вважати неявним відхиленням, оскільки це питання вимагало чіткої та конкретної відповіді, а це у свою чергу унеможлиблює розуміння того, чи суд просто проігнорував цей аргумент, чи відхилив його з певних причин. ЄСПЛ зазначив, що суди повинні надавати достатні підстави для своїх рішень, особливо коли йдеться про ключові питання справи, хоча ст. 6 Конвенції цього прямо не вимагає [45].

Рішення у справі «Denev v. Sweden» часто згадується в скаргах на дії (бездіяльність) національних патентних відомств. Мартін Денев подав заявку на реєстрацію дизайну до Шведського патентного відомства, яке відхилило його заявку, вважаючи, що дизайн не відповідає вимогам щодо суттєвої відмінності від вже відомих зразків. М. Денев оскаржив це рішення, але через процедурні недоліки (невідповідність вимогам щодо підпису апеляційної скарги) його апеляція була відхилена. Пізніше Верховний адміністративний суд відмовив у наданні дозволу на апеляцію. Суть звернення до ЄСПЛ полягала в тому, що загальна тривалість провадження становила 3 роки і 10 місяців, а передбачений термін охорони зареєстрованого дизайну становить 5 років, які вже майже минули. Цим

обґрунтовувалось порушене право на розгляд справи протягом розумного строку, гарантоване ст. 6 ЄКПЛ.

Рішенням у справі визнано, що тривалість провадження порушила ст. 6 ЄКПЛ та не відповідає вимозі «розумного строку». Рішення підкреслює майновий характер прав інтелектуальної власності, а також звертає увагу на обмежений строк їх дії. Саме це надає особливого значення зобов'язанню держави забезпечити швидкий судовий розгляд для захисту таких прав [28].

Рішення *«I. D. v. Romania»* стосується конфлікту щодо виплати винагороди (роялті) за використання патенту. Компанія-ліценціат хоча й визнавала наявність патентних прав, відмовлялася від виплати. Судовий розгляд тривав 15 років та завершився рішенням на користь володільця патенту. Однак компанія все одно не виплатила присуджену винагороду.

ЄСПЛ вирішив, що румунські суди та виконавчі органи не забезпечили ефективного стягнення заборгованості. Що в свою чергу призвело до порушення права скажника на мирне володіння своїм майном, гарантоване ст. 1 Протоколу № 1 та права на справедливий судовий розгляд в контексті ст. 6 ЄКПЛ. Судовий процес був визнаний таким, що не відповідає вимозі «розумного строку», що поширюється як на сам судовий розгляд, так і на стадію виконання судового рішення, що безпосередньо вплинуло на реалізацію права скажника на мирне володіння майном, зокрема мова йде про право на отримання винагороди за використання патенту [46].

Справа *«Societe Nationale De Programmes France 2 v. France»* стосується позову представників спадкоємців художника про порушення майнових авторських прав на фрески внаслідок трансляції телерепортажу каналом France 2. Суд першої інстанції відмовив у позові, визнавши показ фресок у репортажі «короткими цитатами» в інформаційних цілях, що є правомірним використанням твору і дозволяється без згоди автора. Апеляційна інстанція скасувала це рішення зазначивши, що фрески були показані повністю, а не окремі фрагменти, що не можна вважати «короткими цитатами», репортаж був присвячений театральній постановці

та головній актрисі, а не реставрації театру, де знаходилися фрески, тому їх показ не може бути виправданий інформаційною метою. Касаційний суд погодився з апеляційним судом та зазначив, що повне відтворення твору, незалежно від його тривалості чи форми, не може вважатися «короткою цитатою».

France 2 подаючи скаргу, стверджувало про порушення її право на свободу вираження поглядів, гарантоване ст. 10 ЄКПЛ. В результаті розгляду було вирішено, що обмеження вираження поглядів базувалося на законі, який чітко регулює авторські права, переслідувалася легітимна мета, а саме захист авторських прав, та було пропорційним і необхідним у демократичному суспільстві, а тому France 2 не довела, що її дії були необхідними для реалізації права на свободу інформації [72].

Справа «*Aral, Tekin and Aral v. Turkey*» присвячена правам карикатуристів, які створили персонажів для журналів, і продовжили їх використання після звільнення з роботи. Новий власник журналів звернувся до суду з вимогою заборонити подальше використання персонажів, майнові права на яких карикатуристи передали журналу. Суд визнав, що майнові права на персонажів належать новому власнику журналів, але дозволив їх авторам використовувати тих самих персонажів у інших виданнях за умови створення нових сюжетів і тем.

Автори персонажів звернулися до ЄСПЛ вважаючи, що були порушені ст. 6 ЄКПЛ – рішення суду було несправедливим, а тривалість провадження (4 роки і 4 місяці) надмірною, ст. 9 ЄКПЛ – рішення суду порушило їхнє право на свободу думки, ст. 10 ЄКПЛ – рішення суду обмежило використання ними персонажів, що є порушенням права на свободу вираження. Порушення ст. 1 Протоколу № 1 полягало в тому, що передача майнових прав на створені ними персонажі журналу порушує їх право на інтелектуальну власність.

Комісія підтвердила свою попередню практику, що інтелектуальна власність, зокрема авторські права, підпадає під захист ст. 1 Протоколу № 1. На її думку рішення національного суду щодо передачі прав базувалося на тлумаченні

національного законодавства та умов контракту, а тому Комісія не виявила ознак свавільного чи необґрунтованого підходу з боку суду.

Комісія дійшла висновку, що обмеження прав заявників на використання певних матеріалів не було свавільним чи непропорційним. Турецький суд збалансував їх права авторів і майнові права журналу, що випливали з договору. Враховуючи складність справи, тривалість судового розгляду у 4 роки і 4 місяці не перевищувала розумних строків, о судовий процес не був свавільним.

Також Комісія зазначила, що обмеження використання матеріалів є виправданим втручанням у свободу вираження, оскільки обумовлене непохідністю захисту майнових авторських прав нового власника журналу, а тому необхідне у демократичному суспільстві. Комісія відхилила скаргу щодо свободи думки, оскільки справа не стосувалася особистих чи релігійних переконань заявників [12].

Справа «*Safarov v. Azerbaijan*» є однією з останніх справ ЄСПЛ, що безпосередньо стосується відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. Скаржник – автор книги звернувся до національного суду з позовом щодо компенсації за незаконне (без його дозволу) відтворення та подальшу публікацію книги у цифровому форматі на сайті відповідача, але суд відмовив у задоволенні позовних вимог.

Місцеві суди посилалися на винятки, що передбачені Законом про авторське право, що дозволяють відтворення книги без згоди автора, проте ЄСПЛ встановив, що суди не надали для цього належного обґрунтування. Бо національне законодавство передбачає наступні виключення: *особисте використання* – не застосовувалася, оскільки відповідач є юридичною особою, а книга була доступна онлайн для необмеженої аудиторії; *репрографічне відтворення бібліотеками* – не було належно обґрунтовано, оскільки відповідач не є бібліотекою; *вичерпання права на поширення* – стосується фізичних копій твору (книг), а не цифрового відтворення. Саме відсутність чіткого пояснення підстав для застосування цих винятків призвело до висновку, що судові рішення були необґрунтованими та довільними.

Суд підтвердив, що авторське право підпадає під дію ст. 1 Протоколу № 1. У цій справі права на книгу вважаються «майном», а її несанкціоноване відтворення та поширення вплинули на його право на мирне володіння цим майном.

ЄСПЛ посилався на ст. 9 Бернської конвенції [95] та Договір ВОІВ про авторське право [160], які гарантують авторам виключне право на відтворення та поширення їх творів. Винятки з цих прав допускаються лише в особливих випадках, які не шкодять нормальній експлуатації твору та законним інтересам автора. У цій справі національні суди не довели наявності підстав для таких винятків.

Особливий інтерес для цілей даного дослідження становить акцент ЄСПЛ на позитивному обов'язку держави захищати права власності, включаючи інтелектуальну власність, навіть у спорах між приватними сторонами, що має передбачати створення належної правової бази та забезпечення ефективних судових засобів для захисту таких прав [68].

А. Ю. Бадида та В. В. Лемак, розкриваючи зміст позитивних зобов'язань держави, висвітлюють своє бачення, з яким можна погодитись. Тож позитивні зобов'язання полягають у створенні належного законодавства; усуненні правових перешкод у законодавчому регулюванні; підтриманні інфраструктури правопорядку; здійсненні державою конкретних адміністративних заходів; вирішенні структурних проблем, визначених ЄСПЛ.

ЄСПЛ гарантує не теоретичні або ілюзорні права, а права, які є ефективними на практиці, тому здійсненні державою конкретних адміністративних заходів має передбачати: заходи необхідні для припинення порушення прав людини; реальне відновлення порушеного права людини (включно зі справедливою сатисфакцією); реальне та своєчасне виконання остаточного судового рішення; забезпечення ефективного розслідування порушення прав людини; застосування інших заходів для запобігання порушенням гарантованих прав людини [91, с. 44–45].

Проведений огляд рішень суду дозволяє стверджувати, що ЄСПЛ відносить інтелектуальну власність загалом та зокрема патенти, авторські права,

зареєстрований дизайн і торговельні марки до майна та поширює на них дію ст. 1 Протоколу № 1 про що прямо зазначає у своїх рішеннях. Більшість оглянутих рішень стосуються пошуку балансу приватних і публічних інтересів під час узгодження між собою права на свободу вираження поглядів і права мирного володіння своїм майном. Складна структура правовідносин у сфері інтелектуальної власності нерідко призводить до значного терміну судового розгляду спорів, а також до судових рішень, що не можуть бути визнані обґрунтованими, що є порушенням права на справедливий суд.

1.3. Досвід кримінально-правового регулювання сфери інтелектуальної власності за законодавством зарубіжних країн

Аналіз кримінального законодавства зарубіжних країн дозволяє констатувати, що переважна більшість країн як правило криміналізує порушення прав ІВ на так звані традиційні об'єкти: торговельні марки, патенти, авторські права, комерційну таємницю та зазвичай враховує передбачені Угодою ТРІПС способи використання (контрафакція або піратське копіювання в комерційних масштабах). Враховуючи мету дослідження нас цікавить у першу чергу досвід країн відмінною ознакою яких є значний внесок інновацій у ВВП, а також значний попит серед іноземних компаній на використання їх юрисдикцій для розміщення головних офісів – що є додатковим критерієм якості їх системи правового регулювання та ознакою ефективності їх юрисдикцій, що доведена практикою. Зосередимося на Сполучених Штатах Америки, Нідерландах, Китайській Народній Республіці, Швейцарії та Великій Британії. Строкате різноманіття досвіду країн, що належать до різних правових систем та законодавчих підходів, мають суттєві культурні відмінності, об'єднує головне – результат. Результат полягає в створенні найпривабливіших у світі правових умов для розвитку інновацій, що дозволяє цим країнам залишатися в лідерах на верхніх щаблях світових рейтингах за кількістю поданих заявок на ОПВ, інноваційним індексом, долею інновацій у ВВП країни, що підтверджується дієвим бажанням бізнесу з інших країн відкривати представництва та головні офіси саме в цих юрисдикціях. Наведений нижче аналіз їх законодавства демонструє дуже різні підходи до кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. Цей досвід може має стати в нагоді нашій країні під час післявоєнного відновлення України з фокусом на інноваційній складовій будь-якого сектору нашої економіки.

Досвід Сполучених Штатів Америки. Законодавство США захищає авторські права на твори відповідно до 17 USC § 506 та передбачає

відповідальність за будь-яке навмисне порушення авторського права з метою отримання комерційної вигоди або приватної фінансової вигоди [3]. Відповідальність за таке порушення настає відповідно до 18 USC § 2319 передбачає до 5 років позбавлення волі та/або штраф до 250 000 доларів США за відтворення або розповсюдження від 10 копій твору протягом 180-денного терміну загальною вартістю понад 2500 доларів США. Повторне вчинення порушення авторського права, передбачає відповідальність до 10 років позбавлення волі. В разі меншої загальної вартості чи кількості копій твору порушення вважається проступком, що може передбачати покарання до 100 000 доларів США [5].

Звинувачення у кримінальному правопорушенні має ґрунтуватися на тому, що авторське право є чинним, безпосередньо обвинувачений порушив його навмисно з метою комерційної вигоди або приватної фінансової вигоди. Необхідно враховувати специфіку законодавства США, яке передбачає, що для порушення будь-якого позову за порушення, включно з кримінальними діями, мають бути виконані формальні вимоги щодо реєстрації авторського права [2]. Така реєстрація має бути проведена до першої публікації твору або протягом 5 років після неї. Важливо зазначити, що за неправдиве умисне подання на реєстрацію твору, законодавством передбачена відповідальність у вигляді штрафу до 2 500 доларів США.

Враховуючи концепцію виключних авторських прав, порушенням вважається будь-яке несанкціоноване використання цих прав. Наявність умисного порушення визначається діями порушника, що були вчинені з усвідомленням порушення закону. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення має доводитися стороною обвинувачення відповідними доказами, що мають унеможливити виправдання через не знання закону чи нерозуміння протиправності порушником своїх дій.

Мета комерційної вигоди або приватної фінансової вигоди передбачає обов'язок сторони обвинувачення доводити саме мету, а не результат, незалежно від фактичного прибутку, отриманого злочинним шляхом. Доказування наявності цієї

мети покликане лише для того, щоб виключити випадки навмисного порушення авторського права виключно для особистого використання.

Відповідальність за торгівлю контрафактними товарами або послугами передбачена 18 USC § 2320. Порушенням визнається умисний продаж товарів або послуг зі свідомо *використаною підробленою торговельною маркою* на таких товарах чи послугах або у зв'язку з ними. Окремий склад порушення становить торгівля етикетками, нашивками, наклейками, обгортками, значками, емблемами, медальйонами, оберегами, коробками, контейнерами, консервними банками, футлярами, бірками, документацією чи упаковкою будь-якого типу чи характеру, знаючи, що на них було застосовано підроблену торговельну марку, використання якої може викликати змішування, спричинити помилку або ввести в оману, карається позбавленням волі до 10 років та/або штрафом до 2 000 000 доларів США для фізичної особи або до 5 000 000 доларів США для юридичної особи.

Кваліфіковані склади кримінального правопорушення утворюють торгівля товарами чи послугами, знаючи, що такі товари чи послуги є підробленими військовими товарами чи послугами, використання, несправність чи збій яких може призвести до тяжких тілесних ушкоджень або смерті, розголошення секретної інформації, погіршення бойових дій чи іншої значної шкоди бойовій операції, члену Збройних Сил чи національній безпеці, або продає наркотики та свідомо використовує підроблену торговельну марку на або у зв'язку з таким препаратом, або спроби або змова з метою такого порушення, караються позбавленням волі до 20 років та/або штрафом до 5 000 000 доларів США для фізичної особи або до 15 000 000 доларів США для юридичної особи.

У разі настання смерті внаслідок такого порушення, передбачене позбавлення волі на будь-який строк або довічно та/або штраф до 5 000 000 доларів США для фізичної особи або до 15 000 000 доларів США для юридичної особи.

Повторне порушення прав на торговельну марку карається позбавленням волі до 30 років та/або штрафом до 15 000 000 доларів США для фізичної особи або до 30 000 000 доларів США для юридичної особи.

Щодо контрафактних товарів передбачена конфіскація та знищення за рішенням суду як додатковий до позбавлення волі та штрафу вид покарання.

Сфера дії закону обмежується комерційною діяльністю, тому не вважається кримінальним правопорушенням свідоме придбання особою товарів із підробленими торговельними марками, якщо ця покупка призначена для особистого використання.

Закон визначає, що термін «підроблена торговельна марка» використовується у значенні фіктивний знак або знак який є ідентичним або суттєво не відрізняється від зареєстрованої торговельної марки і який використовується, незалежно від того, чи знав обвинувачений про таку реєстрацію або знак, що застосовується до або використовується маркування для споріднених товарів або послуг, що розроблені, продаються чи іншим чином призначені для використання на або у зв'язку з товарами чи послугами, для яких зареєстровано знак в Управлінні патентів і товарних знаків США і використання яких може призвести до змішування, помилки чи обману. Термін «фінансова вигода» включає отримання або очікуване отримання будь-чого цінного [7].

Відповідно до 15 U.S.C. § 1117 (b) суд, в разі відсутності пом'якшувальних обставин, може винести рішення про стягнення потрібного розміру збитків або прибутків, а також компенсацію суми гонорару адвоката [1].

Порушення патентних прав визначено в 35 U.S.C. § 271. що будь-яка особа, яка без належних повноважень виготовляє, використовує, пропонує до продажу або реалізовує будь-який запатентований винахід у США або імпортує до США будь-який запатентований винахід протягом терміну дії патенту на нього, порушує патент. Будь-хто, хто активно підбурює до порушення патенту, несе відповідальність як порушник.

Будь-яка особа, яка пропонує до продажу або реалізовує в межах США або імпортує до США компонент запатентованого пристрою або матеріал чи пристрій для використання запатентованого процесу, що становить суттєву частину винаходу, усвідомлюючи, що вони спеціально виготовлені чи спеціально адаптовані для використання, що порушує патент, а не є основним виробом чи товаром торгівлі, несе відповідальність як порушник. У разі порушення патенту, судом можуть бути надані лише цивільно-правові засоби захисту, а також може присудити гонорар адвокату [8].

Станом на сьогодні в США існують судові прецеденти застосування кримінально-правової концепції «навмисна сліпота», коли особа навмисно не враховує наслідки своєї поведінки, до розгляду цивільних справ але це стосується лише стандартів цивільної відповідальності, а не криміналізації порушення патентних прав [47, с. 5]. Тому в юридичній спільноті США тільки набуває актуальності дискусія щодо того, чи дійшла їх патентна сфера до того, щоб визнавати окремі порушення патентів кримінальними правопорушеннями. Дослідники пояснюють відсутність кримінальної відповідальності за порушення патентних прав тим, що більшість випадків порушень розглядають судами в корпоративних спорах, а тому такі порушення не завдають шкоди публічним інтересам. У свою чергу патентовласники мають у своєму розпорядженні стільки варіантів отримання належних засобів правового захисту, що федеральному уряду не має потреби кримінально карати порушників. В разі відсутності ефективного цивільно-правового захисту патентних прав в умовах цифрової трансформації, компанії можуть все частіше відмовлятися від патентного захисту та покладатися на інститут комерційної таємниці, що у свою чергу не буде стимулювати інноваційний процес [17].

Професор Д. Каштедт загалом не поділяючи юридичні підходи щодо застосування концепції «навмисної сліпоти» до цивільно-правових відносин, звертав особливу роль на економічному фокусі патентного права. Дискусії про можливість

введення кримінальних санкцій за навмисні порушення як правило ґрунтуються на випадках, коли виготовлений з порушенням патенту продукт є значно нижчої якості, що не очевидно на момент придбання або є небезпечним для оточуючих. Також автор застерігав від того, що спроби запозичення підходів кримінального судочинства не посилять відповідальність за порушення, а навпаки ускладнять доведення позовних вимог патентовласниками в цивільному судочинстві [48, с. 938, 961, 969].

Комерційна таємниця має кримінально-правову охорону в США, відповідно до 18 U.S.C. § 1832 кримінально караним правопорушенням вважаються дії особи, що має намір перетворити комерційну таємницю, пов'язану з продуктом чи послугою, яка використовується або призначена для використання в міждержавній чи зовнішній торгівлі, для економічної вигоди будь-кого, крім її власника, і маючи намір або знаючи, що злочин спричинить шкоди будь-якому власнику такої комерційної таємниці, свідомо викрадає або без дозволу привласнює, бере, виносить або приховує, або шляхом шахрайства, хитрощів чи обману отримує таку інформацію або без дозволу копіює, дублює, малює, малює, фотографує, завантажує, завантажує, змінює, знищує, фотокопіює, копіює, передає, доставляє, надсилає, надсилає поштою, передає або передає таку інформацію або отримує, купує або володіє такою інформацією, знаючи, що її було викрадено або привласнено, отримано чи перетворено без дозволу карається штрафом до 250 000 доларів США та/або позбавленням волі на строк до 10 років.

Якщо злочин вчинено юридичною особою, штраф складає до 5 000 000 доларів США або 3-кратну вартість викраденої комерційної таємниці для організації, включаючи витрати на дослідження та проектування та інші витрати на відтворення комерційної таємниці, якої організація таким чином уникла [4].

На жаль дані щорічного звіту Генерального прокурора Конгресу США, які відповідно до законодавства має містити вичерпний перелік даних про результати боротьби з порушеннями у сфері інтелектуальної власності не є публічно

доступними. Але все ж таки деякі дані за 2023 рік опубліковані. У січні 2024 року компанія Cyberhaven за запитом отримала від Національного координаційного центру з прав інтелектуальної власності США та опублікувала на своєму сайті деякі показники.

Загалом за 2023 рік кількість справ у сфері інтелектуальної власності зростає на 21%, застосування арештів зростає на 39%, випадки конфіскації зменшилися на 9%. Загальна вартість збитків в юрисдикції США становить 1,12 мільярда доларів США, що на 36% більше у порівнянні з попереднім роком [78].

Досвід Нідерландів. *Стаття 337 Кримінального кодексу Нідерландів* передбачає відповідальність за вчинені умисно підроблення або незаконне виготовлення торговельної марки, позначення товарів або упаковки торговельною назвою іншої особи або торговельною маркою, на яку має право інша особа, неправдиве зазначення назви конкретного місця разом із вигаданою торговою назвою товарів з метою зазначення походження товару, імітація чужих торговельних назв або торговельних марок, навіть із незначним відхиленням, або імітація дизайну чи моделі, на які має права інша особа, або які відрізняються від них лише незначними відмінностями, імпорту, перевезення або виведення, продаж, пропонування до продажу, доставка, розповсюдження або зберігання, карається позбавленням волі на строк до 1 року або штрафом п'ятої категорії (82 000,00 євро – уточнено Штанько В.А.).

Відповідно до ч. 2 ст. 337 КК Нідерландів зберігання товарів, їх частини або торговельних марок виключно для особистого використання, не підлягає покаранню.

Частина 3 цієї ж статті містить кваліфікований склад злочину для професійних злочинців і тих, хто вчиняє передбачені злочини в комерційних масштабах «як бізнес», передбачаючи покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 4 років або штрафом п'ятої категорії (82 000,00 євро – уточнено Штанько В.А.).

Імовірність настання тяжких наслідків у вигляді загальної небезпеки для людей або майна внаслідок вчинення передбаченого злочину, відповідно до ч. 4 ст.

337 карається позбавленням волі на строк до 4 років або штрафом п'ятої категорії (82 000,00 євро – уточнено Штанько В.А.) [84].

Окрім того *ст. 33 Закону про авторське право Нідерландів* прямо зазначає, що діяння, передбачені ст.ст. 31, 31а, 31б, 32 та 32а є злочинами [15].

Стаття 31 зазначає, що навмисне порушення авторського права іншої особи, карається позбавленням волі на строк до 6 місяців або штрафом четвертої категорії (20 500,00 євро – уточнено Штанько В.А.).

Навмисне використання предметів, в якому втілено твір, з порушенням авторського права іншої особи, а саме відкрите пропонування є до розповсюдження, надання доступу для відтворення або розповсюдження, імпорт, використання або зберігання з метою отримання прибутку, відповідно до ст. 31а караються позбавленням волі на строк до 1 року або штрафом п'ятої категорії (82 000,00 євро – уточнено Штанько В.А.).

Стаття 31б містить зазначення кваліфікованого складу злочину для діянь, передбачених ст.ст. 31, 31а – професійне (український відповідник — рецидив) вчинення зазначених злочинів, або яка вчинення цих злочинів як бізнесу, карається позбавленням волі на строк до 4 років або штрафом п'ятої категорії (82 000,00 євро – уточнено Штанько В.А.).

Відкрите пропонування до розповсюдження, надання доступу для відтворення або розповсюдження, імпорт, використання або зберігання з метою отримання прибутку предмету за наявності обґрунтованих підстав вважати, що твір втілений у предметі з порушенням авторського права іншої особи, відповідно до ст. 32 карається штрафом третьої категорії (8 200,00 євро – уточнено Штанько В.А.).

Стаття 32а передбачає, що навмисне використання засобів, призначених виключно для полегшення видалення або обходу технічного заходу для захисту твору, без згоди автора або його правонаступника, а саме відкрите пропонування до розповсюдження, надання доступу для розповсюдження, імпорт, використання або

зберігання з метою отримання прибутку, карається позбавленням волі на строк до 6 місяців або штрафом четвертої категорії (20 500,00 євро – уточнено Штанько В.А.).

Окрім того, навмисне внесення незаконних змін до назви будь-якого твору, що охороняється авторським правом, або до найменування його виробника, або будь-яке інше завдання шкоди твору, що може завдати шкоди честі чи імені виробника або його цінності в цій якості – є злочином, і відповідно до ст. 34 карається позбавленням волі на строк до 6 місяців або штрафом четвертої категорії (20 500,00 євро – уточнено Штанько В.А.).

Стаття 272 КК Нідерландів містить загальну заборону щодо порушення будь-якої таємниці, а ст. 273 передбачає відповідальність за умисне розкриття відомостей про комерційне, промислове або сферне підприємство, в якому особа працює або працювала, і які вона повинна була зберігати в таємниці, карається позбавленням волі на строк до 6 місяців або штрафом четвертої категорії (20 500,00 євро – уточнено Штанько В.А.).

Важливо, що максимальні суми кожної категорії штрафів, відповідно до законодавства Нідерландів, уточнюються кожні 2 роки.

На основі доступної інформації, боротьба з кримінальними правопорушеннями у сфері ІВ в Нідерландах включає активну діяльність митних служб, що пояснюється географічним розташуванням та об'ємом товарів, що проходять через порти цієї країни. Нідерланди входять у 10 країн ЄС за кількістю затриманого підробленого товару [31].

Порушення патентних прав переважно вирішується у цивільному судочинстві, в тому числі, як зазначають нідерландські дослідники через те, що положення кримінального законодавства для патентів визначені не чітко [9].

Досвід Китайської Народної Республіки (надалі – КНР). § 7 Кримінального кодексу КНР містить перелік статей, що передбачають відповідальність за порушення прав на торговельну марку (ст.ст. 213-215), порушення прав на патент

(ст. 216), порушення авторських прав (ст. 217), порушення прав на комерційну таємницю (ст. 219) [274].

Відмінністю КК КНР є прямо передбачена ст. 213 відповідальність за використання *тотожної* торговельної марки для однотипних товарів (український відповідник – споріднені товари). Для розуміння п. 17. Правил складання, подання заявки на торговельну марку, заявки на міжнародну реєстрацію торговельної марки та проведення експертизи заявки на торговельну марку, міжнародної реєстрації торговельної марки з поширенням на Україну, затверджених наказом Міністерства економіки України від 6 серпня 2024 р. № 19889, товари і/або послуги *вважаються спорідненими, якщо* вони пов'язані між собою призначенням, способом використання, мають однакове коло споживачів, умови та канали збуту, є взаємодоповнюючими та/або подібні за своєю природою (рід (вид) товарів і вид матеріалу, з якого товари виготовлені), і використання щодо таких товарів і/або послуг тотожних чи схожих торговельних марок імовірно може викликати у певному секторі споживачів асоціації щодо єдиного джерела їх походження [221]. Також законодавець КНР розрізняє умисний продаж підроблених торговельних марок (ст. 214) та виготовлення підроблених торговельних марок або несанкціоноване виготовлення без дозволу (ст. 215), тобто на законодавчому рівні фактично передбачена кримінальна відповідальність не лише за підробку чужих торговельних марок, а й за порушення умов ліцензійних договорів, коли вироблення відбувається несанкціоновано (наприклад, перевищення передбаченого договором кількості продукції або після припинення дії ліцензійного договору тощо).

Порушення патентних прав (ст. 216) передбачає лише «підробляння» патенту іншої особи. Звісно мова йде не про підробку патентного документу, а про виготовлення продукту з порушенням патентних прав.

Кримінально караним порушенням авторських і суміжних прав (ст. 217) вважається відтворення та розповсюдження письмового твору, музики, фільму, теле- чи відео-твору, комп'ютерного програмного забезпечення чи іншого твору без

дозволу власника авторського права; видання книг, на які інші мають виключні права на публікацію; відтворення або розповсюдження звукозапису чи відеозапису, зробленого виробником, без його дозволу (*суміжні права видавців – уточнено Штанько В.А.*); виробництво або продаж творів мистецтва, які фальшиво підписані іншими особами.

Цікавим нюансом є об'єднання в межах однієї норми відповідальності за порушення авторських прав та підробку творів мистецтва. Стаття 218 передбачає окремий склад злочину за свідомий продаж копій творів, передбачених у ст. 217.

Порушення прав на комерційну таємницю (ст. 219) розрізняє отримання комерційної таємниці правовласника шляхом крадіжки, спонукання, примусу чи іншими неправомірними способами; розкриття, використання або надання іншим особам можливості використовувати комерційну таємницю правовласника, отриману за допомогою засобів, зазначених у попередньому абзаці; порушення угоди або вимоги правовласника зберігати комерційну таємницю конфіденційною шляхом розкриття, використання або дозволу іншим використовувати комерційну таємницю, якою вони володіють.

Законодавець КНР у більшості випадків § 7 КК КНР передбачив покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 3 років або арешт та штраф, а за умови настання особливо тяжких наслідків – штраф та позбавлення волі на строк від 3 до 7 років. Виключенням є ст. 213 максимальна санкція – позбавлення волі від 3 років і штраф; ст. 216 – позбавленням волі до 3 років або кримінальний арешт і штраф або одноосібний штрафом; 218 – позбавлення волі до 3 років або арешт і штраф, або лише штраф.

Стаття 220 додатково уточнює, що за всі злочини § 7 обвинувачений підлягає покаранню у вигляді штрафу, а його безпосередньо відповідальні керівники чи інші прирівняні особи караються окремо відповідно до правил, встановлених даним кодексом. Стаття 31 КК КНР передбачає, що у разі вчинення злочину юридичною особою, остання має бути засуджена до штрафу, а безпосередньо відповідальний

керівник чи інші прирівняні особи повинні бути притягнуті до кримінальної відповідальності.

Будь-яких офіційних даних щодо протидії злочинності у сфері інтелектуальної власності КНР не публікує, але у 2024 році Верховна народна прокуратура (надалі – ВНП) КНР вперше видала «Білу книгу судового переслідування злочинів проти інтелектуальної власності (2021-2023)» [275]. З цього джерела відомо, що наприкінці 2020 року ВНП створила Офіс прокуратури з питань інтелектуальної власності, що свідчить про зміну пріоритетів уряду країни та запровадження реальних заходів протидії кримінальним правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Судове переслідування порушень у сфері інтелектуальної власності прагне відігравати активну роль у стимулюванні інновацій і творчості всього суспільства, підтримці справедливого порядку на ринку конкуренції та сприянні культурному процвітанню та розвитку.

Згідно з опублікованими даним з 2021 року по 2023 роки органами прокуратури по всій країні прийнято до розгляду 18 071 справ про злочини проти інтелектуальної власності, притягнуто до відповідальності 72 887 осіб. За результатами розгляду справ погоджено арешт для 17 547 осіб. Не притягнуто до відповідальності 9 378 осіб.

Загалом за останні роки кількість кримінальних справ про порушення прав інтелектуальної власності зросла, і прокуратура продовжує нарощувати заходи протидії. У порівнянні з 2021 роком дані 2023 року показують приріст у відносних показниках від 40% до 72%. Таке аномальне зростання кількості справ і притягнених до відповідальності осіб не можна пояснити просто погіршенням криміногенної ситуації. Це наслідок свідомої та цілеспрямованої державної політики щодо протидії кримінальним правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

Досліджені дані демонструють, що левову долю кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності КНР становлять порушення прав на торговельні марки – майже 90%. Хоча укладачі білої книги одночасно відмічають дуже значне

зростання у 2023 році кількості порушень авторського права – у півтори рази та комерційної таємниці – майже у 2 рази (в порівнянні з попереднім роком).

Опубліковані дані регіонального розподілу порушень у сфері інтелектуальної власності свідчать про наявність прямої кореляції між рівнем економічного і соціального розвитку з кількістю досліджуваних порушень.

Цікавим для нас є прямо передбачені в керівних документах прокуратури доктринальні принципи розгляду порушень у сфері інтелектуальної власності – м'якість за потреби та суворість за необхідності. Кількість непритягнених до відповідальності осіб у 2023 році зросла на 19% у порівнянні з минулим роком.

Органи прокуратури також активно сприяють підвищенню ефективності цивільно-правових заходів захисту прав і законних інтересів правовласників. Кількість цивільних позовів заявлених в рамках кримінальних проваджень у 2023 році зросла у 22 рази в порівнянні з попереднім роком. Звісно не маючи точних даних щодо результативності стягнення заподіяної шкоди, важко об'єктивно давати оцінку такому значному зростанню, але заперечувати явну зміну державної політики за наявності таких даних – не можливо.

Важливим досягненням органів прокуратури КНР є налагодження механізму притягнення до адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в разі відмови в порушенні кримінальної справи. Майже у 56% осіб, яких не притягнули до кримінальної відповідальності за результатами розслідування, були притягнені до адміністративної відповідальності за результатами направлення прокурорських висновків до адміністративних органів.

Наріжним каменем оновленого комплексного підходу прокуратури всіх рівнів є запровадження принципу «одна справа – чотири розслідування». Під час розслідування кожної справи одночасно перевіряються підстави для притягнення до кримінально, цивільної, адміністративної відповідальності, а також доказів щодо вчинення інших можливих порушень, що передбачають публічне обвинувачення.

Цікавими та безумовно дискусійними з точки зору українських реалій є:

- інформування правовласників щодо порушення їх прав;
- свідоме збільшення кількості цивільних позовів у рамках кримінальних справ з метою «зменшити вартість захисту прав для правовласників»;
- посилення координації між правоохоронними органами та запровадження єдиної наскрізної статистики щодо загальної кількості звернень, кількості кримінальних справ, кількості адміністративних правопорушень, відсотка цивільних позовів, що фактично обумовлює проходження кожної заяви через єдину умовну воронку, яка повністю контролюється органами прокуратури.

На думку укладачів білої книги саме це дозволило запровадити систему подвійної звітності, що майже унеможлиблює помилки. В свою чергу це призвело до скорочення періоду розслідування, запровадження окремої спеціалізації правоохоронних органів та поглибленої співпраці всіх задіяних структур.

Треба відзначити, що окрім потужних організаційних заходів загальнодержавного масштабу, важливим для безпосереднього практичного використання на місцях є наявність регулярно оновлюваних внутрішніх керівних документів: «Висновки щодо інтегрованого розгляду справ про інтелектуальну власність», «План реалізації нагляду за справами про інтелектуальну власність», «Інструкції щодо доказів у кримінальних справах про порушення інтелектуальної власності» та «Інструкції щодо перегляду доказів у справах державного обвинувачення щодо кримінальних справ про порушення інтелектуальної власності».

Досвід Швейцарії. Кримінально-правове регулювання сфери інтелектуальної власності у Швейцарії базується на кількох законах. Так, кримінально-правові норми, що регулюють відносини, пов'язані з порушенням авторських прав, передбачені ст.ст. 67-73 Федерального закону про авторське право і суміжні права (CopA).

Примітно, що порушення авторських і суміжних прав відокремлені в різні норми з достатньо ретельною деталізацією об'єктивної сторони порушення,

одночасно підкреслюючи, що порушник має діяти свідомо, а вихідною умовою провадження є виключно скарга особи, права якої порушуються.

Санкції досліджених статей передбачають відносно не значний можливий строк позбавлення волі – до 1 року для простих порушень та до 5 років для кваліфікованих складів. Альтернативним покаранням виступає штраф.

Так ст. 67 зазначає, що *за скаргою особи, чії права були порушені*, будь-яка особа, яка навмисно і протиправно вчиняє будь-яку з таких дій: використовує твір під неправдивим позначенням або позначенням, відмінним від вирішеного автором; видає твір; змінює твір; використовує твір для створення похідного твору; виготовляє копії твору будь-яким способом; пропонує, передає або іншим чином поширює копії твору; декламує, виконує або представляє твір або робить твір сприйнятим десь в іншому місці безпосередньо або за допомогою будь-якого виду носія; робить твір доступним через будь-яке середовище таким чином, щоб люди могли отримати доступ до нього з місця та в час, обрані ними особисто; транслює твір по радіо, телебаченню чи аналогічним способом, у тому числі по проводах, або ретранслює твір, що транслюється, за допомогою технічного обладнання, оператором якого не є первісна організація мовлення; робить доступним твір, твір, що транслюється в ефірі, або твір, що ретранслюється, доступним для сприйняття; відмовляється повідомити відповідний орган про походження та кількість предметів, які були незаконно виготовлені або розміщені на ринку, а також назвати одержувачів і розкрити обсяг будь-якого розповсюдження комерційним і промисловим споживачам; здає комп'ютерну програму в оренду, підлягає позбавленню волі на строк до 1 року або грошовому стягненню.

В разі, якщо порушення вчинено з метою одержання комерційної вигоди, така підлягає судовому переслідуванню за посадою. Санкція статті передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 5 років або грошове стягнення.

Стаття 68 передбачає відповідальність за порушення немайнових авторських прав, що полягає у не зазначенні джерела. Будь-яка особа, яка навмисно не зазначає

використане джерело, якщо це вимагається законом, і де в ньому вказано ім'я автора, підлягає штрафу за скаргою особи, чії права були порушені.

Відділення порушення немайнового права в окрему норму не є типовим та на нашу думку ще раз підкреслює важливість для правової культури Швейцарії добросовісного зазначення автора, як це передбачено законом.

Порушення суміжних прав передбачено окремою статтею (ст. 69). Конструкція статті так само передбачає підкреслення характеру приватного обвинувачення, бо лише за скаргою особи, чії права були порушені, будь-яка особа, яка навмисно і протиправно вчиняє будь-яку з таких дій: транслює виконання твору по радіо, телебаченню або подібними засобами, у тому числі по проводах; фіксує виконання твору на чистому носії; пропонує, передає або іншим чином поширює копії виконання твору; ретранслює трансльоване виконання твору за допомогою технічного обладнання, оператором якого не є вихідна організація мовлення; робить доступним виконання твору, виконання твору в ефірі або ретрансльоване виконання твору для сприйняття; використовує виконання твору під фальшивим іменем або під іменем, відмінним від імені артиста, вказаного виконавцем; робить виконання твору, фонограми чи аудіовізуального запису чи трансляції доступним через будь-який носій таким чином, щоб особи мали доступ до них з місця та в час, які вони вибрали; відтворює фонограму або аудіовізуальний запис і пропонує, передає або іншим чином поширює відтворення; ретранслює передачу; фіксує трансляцію на чистих носіях; відтворює передачу, зафіксовану на чистих носіях, або розповсюджує копії таких відтворень; відмовляється повідомити відповідний відповідальний орган про походження та кількість носіїв виконання, які знаходяться у його власності та які були незаконно виготовлені чи розміщені на ринку, або назвати одержувачів і розкрити обсяг будь-якого розповсюдження комерційним і промисловим споживачам, підлягає позбавленню волі на строк до 1 року або грошовому стягненню.

В разі, якщо порушення вчинено з метою одержання комерційної вигоди, така підлягає судовому переслідуванню за посадою. Санкція статті передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 5 років або грошове стягнення.

Не типовими для законодавства більшості країн є порушення, пов'язані з приватним використанням об'єктів авторського права і суміжних прав – «фіксує трансляцію на чистих носіях», а також зацікавленість держави в отриманні інформації про кінцевих споживачів та одержувачів як і про первинних розповсюджувачів носіїв, що порушують авторські і суміжні права. Ймовірно така увага на законодавчому рівні дозволяє правоохоронним органам Швейцарії більш цілісно розслідувати всі взаємозв'язки порушників та ефективніше протидіяти наявним порушенням і запобігати майбутнім.

Стаття 69 Порушення, пов'язані із заходами технічного захисту та інформацією про управління правами передбачає, що за скаргою особи, захист якої було порушено, будь-яка особа, яка навмисно і протиправно обходить ефективні технологічні заходи з наміром незаконного використання творів або інших охоронюваних об'єктів, або будь яким чином робить доступними для сприйняття захищені твори, щодо яких було видалено чи змінено інформацію про управління електронними правами, підлягає грошовому стягненню.

В разі, якщо порушення вчинено з метою одержання комерційної вигоди, така підлягає судовому переслідуванню за посадою. Санкція статті передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 1 років або грошове стягнення.

Окремий інтерес представляє наявність ст. 70 Несанкціоноване відстоювання прав. Ця норма передбачена як для переслідування недобросовісних представників правовласників (агентів), які без необхідного дозволу заявляють про авторське право або суміжні права, що тягне за собою штраф [34].

Кримінальна відповідальність за порушення прав на торговельні марки та географічні зазначення передбачена у ст.ст. 61-69 Федерального закону про охорону товарних знаків і зазначення походження (TmPA)

Стаття 61 закону передбачає кримінальну відповідальність за навмисне порушення прав на торговельну марку, що може виражатися у підробці, імітації або привласненні торговельної марки іншої особи, а також розміщення її на товарі, імпорту, експорту, перевезення, зберігання з метою введення в цивільний обіг, а також рекламування, карається позбавленням волі на строк до 1 року або штрафу. Важливо, що диспозиція статті прямо зазначає, що притягнення відповідальності можливе лише за скаргою потерпілої сторони. Цікаво, що за ч. 1 даної статті є формальним та не містить будь-яких відсилок до завданої шкоди, або масштабів порушення.

Також особливістю конструкції більшості норм є передбачення окремого формального складу кримінального правопорушення, що полягає у відмові надати інформацію про джерело походження, об'єм продукції, що порушує прав потерпілої особи, покупців і комерційних клієнтів, за передбачено таким самим штраф. Це кримінальне правопорушення також розслідується у формі приватного обвинувачення – за скаргою потерпілої сторони.

Частина 3 передбачає кваліфікований склад кримінального правопорушення – переслідування за посадою у разі порушення з метою отримання комерційної вигоди. В такому разі законом передбачена відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк до 5 років або штраф.

Стаття 62 передбачає відповідальність за шахрайське використання торгових марок. Тобто незаконне маркування товарів або послуг торговельною маркою іншої особи з метою введення в оману споживачів та створення враження, що товари або послуги є оригінальними, або пропозиція до продажу чи реалізації товарів або надання послуг, як оригінальних.

Справа так само порушується лише за скаргою потерпілої сторони, склад кримінального правопорушення так само формальний. Передбачена законом відповідальність також полягає у вигляді позбавлення волі на строк до 1 року або штрафу, або до 5 років позбавлення волі або штрафу у разі якщо правопорушник діє

з метою отримання комерційної вигоди та підлягає кримінальному переслідуванню за посадою.

Стаття 63 передбачає відповідальність за незаконне використання колективної торговельної марки з такими ж самим особливостями. Порушення лише за скаргою потерпілої сторони, склад кримінального правопорушення формальний, окремо передбачена така сама відповідальність за відмову надати інформацію про джерело походження, об'єм продукції, що порушує прав потерпілої особи, покупців і комерційних клієнтів.

Відповідальність за незаконне використання географічних зазначень передбачена ст. 64 Закону. Навмисне використання невідповідного географічного зазначення або використання найменування, яке можна сплутати з іншим географічним зазначенням або створення ризику введення в оману споживачів шляхом використання імені, назви компанії, адреси або торговельної марки, пов'язаної з товарами чи послугами іншого походження, карається позбавленням волі на строк до 1 року або штрафом. В разі мети отримання комерційної вигоди, такі дії караються позбавленням волі на строк до 5 років або штрафом.

Стаття 65 Закону передбачає відповідальність у вигляді штрафу до 20 000 швейцарських франків за будь-яке порушення прав власника ідентифікаційного знаку «Poinçon de maître». В основному використовується годинниковому, ювелірному виробництві для позначення предметів розкоші. За загальним правилом головна функція торговельної марки – це забезпечення можливості відрізнити товари та послуги одного виробника від товарів і послуг іншого. В даному разі мова йде про додаткову охорону прав виробника, тому ідентифікаційний знак служить скоріше доказом автентичності, ідентифікуючи виробника та підтверджуючи оригінальність виробу.

Особливістю швейцарського законодавства є можливість зупинення кримінального провадження, передбачене ст. 66 Закону, в разі подання підозрюваним цивільного позову, про визнання не дійсною реєстрації торговельної

марки потерпілої особи. При цьому строк давності притягнення до кримінальної відповідальності також зупиняється на весь час зупинення провадження у справі.

Стаття 68 надає дозвіл суду повністю конфіскувати предмети, незаконно марковані торговельною маркою потерпілої особи в повному обсязі [37].

Охорону патентних прав забезпечує Федеральний закон про патенти на винаходи (PatA) [35]. Так ст. 66 передбачає можливість притягнення до цивільної та кримінальної відповідальності незаконне використання запатентованого винаходу. Як і TmPA, цим законом передбачена відповідальність за відмову надати інформацію про джерело походження, об'єм продукції, що незаконно виготовлена, покупців і комерційних клієнтів. Окремий склад порушення утворює видалення попереджувального маркування щодо патентних прав з продукції або її упаковки.

Відповідальність за порушення ст. 66 у вигляді позбавлення волі до 1 року або штрафу, або до 5 років позбавлення волі або штрафу (якщо правопорушник діяв з метою отримання комерційної вигоди і підлягає кримінальному переслідуванню за посадою), передбачена ст. 81 Федерального закону. Справа порушується за скаргою потерпілої сторони. Право подання скарги обмежено 6-місячним терміном з дати коли потерпілій стороні стало відомо про особу правопорушника.

Стаття ст. 68 передбачає зобов'язання для сторін щодо захисту виробничих або комерційних секретів, а також обмежує доступ до такої інформації обсягом, сумісним із збереженням таємниці.

Швейцарія активно охороняє репутацію країни щодо якості своїх товарів, тому неправдиве зазначення швейцарського походження товарів чи послуг додатково карається штрафом до 100 000 швейцарських франків із зобов'язанням публікації судового рішення у ЗМІ.

Окрім того швейцарський законодавець, розуміючи, що патентна охорона продукту часто підвищує його цінність в уяві споживача через очікування певних переваг і/або рівня якості, передбачає штраф за пропозицію до продажу або

розповсюдження товарів, що помилково сприймаються як «запатентовані», внаслідок реклами чи інших повідомлень (ст. 82).

Стаття 83 Федерального закону усуває конкуренцію його норм з положеннями кримінального кодексу, визначаючи, що Кримінальний кодекс Швейцарії застосовується лише у випадку, якщо цей Закон не передбачає інше.

Промислові зразки отримали правову охорону в Швейцарії внаслідок прийняття Федерального закон про охорону дизайнів (DesA).

Стаття 41 передбачає, що за скаргою правовласника будь-яка особа, яка навмисно порушує право на дизайн іншої особи, підлягає позбавленню волі на строк до 1 року або штрафу, якщо вона неправомірно використовує дизайн або бере участь, заохочує або сприяє такому несанкціонованому використанню або відмовляється надати компетентному органу інформацію про походження та обсяги незаконно виготовлених предметів, які знаходяться у його власності, а також назвати одержувачів і розкрити обсяг будь-якого розповсюдження комерційним клієнтам.

В разі якщо правопорушник діє з метою отримання комерційної вигоди, він підлягає кримінальному переслідуванню за посадою, а його дії караються позбавленням волі на строк до 5 років або штрафом [36].

Так само, як Федеральний закон TmPA, цей закон також передбачає можливість зупинення кримінального провадження, якщо особа, яка перебуває під слідством, стверджує, що право на промисловий зразок є недійсним або не було порушене, суд може встановити їй відповідний строк для пред'явлення своїх вимог у цивільному судочинстві. При цьому строк давності притягнення до кримінальної відповідальності також зупиняється на весь час зупинення провадження у справі (ст. 43).

Відповідно до ст. 44 закону DesA суд може винести рішення про конфіскацію та реалізацію чи знищення незаконно виготовлених речей або обладнання, пристроїв та інших засобів, які в основному служать для їх виготовлення, навіть у разі винесення виправдувального вироку.

Кримінально-правова охорона комерційної таємниці, передбачена ст.ст. 162, 273 Кримінального кодексу Швейцарії. Стаття 162, передбачає, що розголошення комерційної таємниці, як і використання для себе, особою, яка була зобов'язана не розголошувати її відповідно до договору чи статуту, карається позбавленням волі на строк до 3 років або штрафу [75].

Так само як і в США, у Швейцарії передбачена кримінальна відповідальність за промислове шпигунство. Стаття 273 передбачає покарання у вигляді 3 років позбавлення волі та штрафом, а у тяжких випадках – позбавленням волі від 1 року. Таким чином держава захищає права і законні інтереси свого бізнесу від іноземних офіційних агентств, організації, приватного бізнесу чи його агентів.

Швейцарське законодавство має розвинену систему правових заходів, спрямованих на охорону інтересів власного бізнесу. Досліджені законодавчі норми ілюструють волю держави до економічної інженерії та протекціонізму національного виробництва. Досліджені санкції за порушення у сфері інтелектуальної власності передбачають відносно невеликі терміни позбавлення волі (більшість до 1 року). Найбільші санкції передбачені за порушення прав на комерційну таємницю. Кваліфіковані склади, основною ознакою яких є комерційна мета, передбачають до 3 років позбавлення волі. Всі досліджені склади правопорушення за своєю будовою є формальним, а тому передбачають відповідальність незважаючи на реальні наслідки злочинних дій.

За даними Швейцарського федерального інституту інтелектуальної власності, який замовив у 2021 році Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) проведення дослідження вплив контрафактної продукції та піратства на швейцарську економіку, Швейцарія є особливо вразливою до піратства і контрафакції саме внаслідок того, що країна є інноваційною та експортно-орієнтованою, яка декларує високі стандарти охорони прав інтелектуальної власності.

Наведено окремі дані цього дослідження, що становлять особливий інтерес для нас. Хоча доля контрафактних товарів у 2018 році становила лише 2,3 % від всього швейцарського експорту, це призвело до 4,45 мільярда швейцарських франків збитків для швейцарських бізнесу включно з 157,5 мільйона швейцарських франків для уряду у вигляді несплачених податків.

Більше половини (54%) контрафактних товарів, що порушують швейцарські права, купуються кінцевими споживачами, які усвідомлюють, що це підробка.

Найбільше страждає швейцарський бізнес, що працює в галузі годинникової промисловості, машинобудування, виробництва товарів швидкого вжитку та фармацевтики. Більшість контрафактних товарів походить з КНД, Туреччини та Близького Сходу. Основні ринки збуту – це США та ЄС [26].

Досвід Великої Британії. *Розділ 92 Закону про торговельні марки від 31 жовтня 1994 р.* передбачає відповідальність за несанкціоноване (без згоди власника) використання торгової марки, а саме застосування до товарів або їхньої упаковки знаку, ідентичного зареєстрованій торговельній марці або такого, що може бути прийнятий за неї, або продаж, надання в оренду, пропозиція або виставлення на продаж або оренду або розповсюдження товарів, які мають або на упаковці яких розміщена така торговельна марка, або володіння, зберігання, розпорядження в ході господарської діяльності будь-якими подібними товарами з метою вчинення будь-якої дії, ним самим чи іншою особою з метою отримання вигоди для себе чи іншої особи або з наміром заподіяти збитки іншій особі [79].

Також порушенням закону є застосування знаку з метою отримання вигоди для себе чи іншої особи або з наміром заподіяти шкоду іншій особі, ідентичного зареєстрованій торговельній марці без згоди власника або який, ймовірно, буде помилково прийнятий за зареєстровану торговельну марку, до матеріалу, призначеного для використання для маркування або пакування товарів, як діловий папір щодо товарів, або для реклами товарів, або використання під час ділової діяльності матеріалів із таким знаком для маркування або пакування товарів, ділових

паперів щодо товарів або для реклами товарів, або володіння, зберігання або розпорядження під час господарської діяльності будь-яких подібних матеріалів з метою здійснення будь-яких дій, ним самим чи іншою особою.

Також порушенням визнається володіння, зберігання або розпорядження таким предметом під час ведення бізнесу, особою яка знає або має підстави вважати, що він використовувався або буде використовуватися для виробництва товарів або матеріалів для маркування чи пакування товарів, як ділових паперів щодо товарів або для реклами товарів з метою отримання вигоди для себе чи іншої особи або з наміром заподіяти шкоду іншій особі і без згоди власника.

Розділами 107, 110 Закону про авторське право, промислові зразки та патенти від 15 листопада 1988 р. передбачена кримінальна відповідальність за виготовлення для продажу чи оренди або їх пропозицію, імпорт не для приватного використання, володіння предметами під час господарської діяльності з метою вчинення будь-яких дій, що порушують авторські права особою, що знає або має підстави вважати, що твір захищений авторським правом. Окремим складом правопорушення виділено виготовлення виробу, що спеціально розроблено або адаптовано для створення копій конкретного твору, захищеного авторським правом, або його зберігання особою, що знає або має підстави вважати, що цей виріб буде використаний для створення неліцензійних копій для продажу, прокату або іншого використання в бізнесі [24].

Закон передбачає, що прибуток і збиток будь-який тимчасовий або постійний прибуток або збиток. Шкода включає втрату через неотримання того, що можна отримати. Також порушенням авторського права є повідомлення для громадськості шляхом публічного виконання літературного, драматичного чи музичного твору, або шляхом відтворення або публічного показу звукозапису чи фільму особою, що знала або мала підстави вважати, що авторське право буде порушено.

Якщо буде доведено, що правопорушення вчинене юридичною особою, було вчинене за згодою або потуранням директора, керівника чи іншої подібної посадової

особи органу або особи, яка має намір діяти в будь-якій такій якості, він, а також юридична особа є винними у вчиненні правопорушення та підлягають переслідуванню та відповідному покаранню.

Закон про зареєстровані промислові зразки від 16 грудня 1949 р. Розділ 35Z передбачає відповідальність на несанкціоноване копіювання зареєстрованого дизайну під час господарської діяльності для виготовлення продукту з таким самим дизайном, або таким, що відрізняється лише несуттєвими деталями особою, що знала або мала підстави вважати про відсутність згоди власника зареєстрованого зразка [65].

Порушенням вважається пропозиція продажу, випуск на ринок, імпорт, експорт, використання або зберігання продукту з метою однієї з перелічених цілей.

Порушення Закону про відеозаписи від 21 січня 2010 р. передбачені Розділами 9–15. В контексті нашого дослідження цікавими є відповідальність за постачання або пропозицію надати відеозапис або будь-який носій з ним, що не відповідає будь-яким вимогам, встановленим законом [82].

Статті 2, 6, 7 Закону про шахрайство від 8 листопада 2006 р передбачають кримінальну відповідальність за виготовлення, зберігання, постачання або пропозицію постачання предмету, знаючи, що він розроблений або адаптований для використання під час або у зв'язку з шахрайством. Під шахрайством закон розуміє неправдиве або таке, що вводить в оману подання будь-яким способом інформації щодо факту чи права з метою отримання вигоди для себе чи іншої особи, або завдання збитків іншій особі або ймовірності ризику таких збитків [39].

Розділ 5 Закону про захист споживачів від недобросовісної торгівлі від 26 травня 2008 р. Цей нормативний прямо передбачає право споживача на добросовісну комерційну практику, яка серед іншого не містить неправдиву інформацію щодо «прав промислової, комерційної чи інтелектуальної власності» і будь-яким чином вводить або може ввести в оману пересічного споживача і змушує

або може змусити останнього прийняти транзакційне рішення, яке він би інакше не прийняв [76].

Вчинення більшості з описаних вище порушень у сфері інтелектуальної власності передбачає настання санкцій у вигляді позбавлення волі до 6 місяців та/або штрафу до 5 тис. фунтів стерлінгів за незначні порушення та до 10 років позбавлення волі та/або штрафу без обмеження максимальної суми за вчинення кримінальних правопорушень. Помітне виключення складають порушення прав на відеозаписи, санкції за які передбачають до 20 тис. фунтів стерлінгів за незначні порушення

Публічно доступні дані щорічних звітів щодо боротьби з кримінальними правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності за 2016-2020 роки [11]. Загалом дані свідчать про поступове зменшення загальних показників в 2016-2019 роках. 2021 рік показує незначне зростання після плато 2020 року, яке пояснюється дослідниками пандемією COVID-19. Звіти також свідчать про поступове, але неухильне зростання частки кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності в онлайн-середовищі.

Щорічна статистика демонструє явне домінування порушень прав на торговельні марки в порівнянні з авторськими та патентними правами. Враховуючи той факт, що законодавство Великої Британії поєднує авторські та патентні права одним актом, це впливає на загальну статистику щодо притягнення до відповідальності за порушення конкретного акту без уточнень предмету посягань. Але навіть в такому разі кількість порушень, пов'язаних з торговельними марками на порядки (іноді в 10 разів) перевищує загальну кількість порушень авторських і патентних прав. У 2016 році 443 проти 47 засуджених, 2017: 398 проти 47, 2018: 461 проти 25 та 2019: 401 проти 25. Важливо відмітити, що загальне притягнення до відповідальності значно відстає від кількості загальних звернень щодо порушення прав ІВ 2017 – 4629, 2018 – 4580, 2019 – 4489, 2020 – 4354. В 2021 році також спостерігається тенденція щодо зростання кількості – 4528. Варто звернути увагу на

значне збільшення частки звернень щодо порушень прав ІВ в онлайн середовищі. У 2021 році їх кількість зросла на 43% в порівнянні з 2020 роком.

Також є публічно доступні дані щорічного опитування працівників підрозділів по боротьбі з порушеннями прав ІВ за 2021-2024 роки, які дозволяють скласти загальне уявлення про стан проблеми та динаміку основних показників [80]. Можна стверджувати, що найбільш поширеними серед контрафактних товарів є одяг і тютюнові вироби, в той же час зростає обсяг контрафактної вейп продукції. Останній сегмент складають парфуми, взуття, електротовари, годинники та іграшки. Звертає на себе увагу й той факт, що окрім вже звичних порушень авторських прав щодо контенту в мережі Інтернет, все більшої поширеності набувають порушення з розповсюдженням контрафактних товарів в соціальних мережах.

Досліджені дані також свідчать про те, що в разі комерційних масштабів діяльності порушників, мова майже завжди йде про організовану злочинну діяльність та відмивання грошових коштів.

Висновки до Розділу 1

1. Сфера інтелектуальної власності – це сукупність суспільних відносин щодо набуття, розпорядження, охорони та захисту прав на об’єкти інтелектуальної власності за результатами творчої діяльності, що характеризуються постійним пошуком і підтриманням балансу приватних і публічних інтересів задля сталого інноваційного розвитку людства.

2. Злочинність у сфері інтелектуальної власності – це сукупність кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, які порушують баланс приватних і публічних інтересів.

3. Міжнародні договори у сфері інтелектуальної власності відіграють ключову роль у формуванні та уніфікації правових стандартів, сприяючи гармонізації національного законодавства різних країн, вони створюють спільні правові рамки для охорони та захисту прав інтелектуальної власності, забезпечуючи правову визначеність та передбачуваність у міжнародних правовідносинах, що особливо важливо в період прискорення глобальних процесів цифрової трансформації світу.

4. Практика розгляду справ у сфері інтелектуальної власності ЄСПЛ однозначно відносить інтелектуальну власність до майна, а точніше права, що впливають з ІВ прирівнює або прямо визнає майном чи майновими правами. Більшість досліджених рішень безпосередньо пов’язані з пошуком балансу приватних і публічних інтересів під час узгодження між собою права на свободу вираження поглядів і права мирного володіння своїм майном. Також значна частина розглянутих справ була ініційована внаслідок порушення права на справедливий суд. Вирішуючи питання протиставлення приватного і публічного інтересів у сфері ІВ, ЄСПЛ звертає увагу, що без наявності доведеного «суспільного інтересу» у обмеженні прав ІВ задля свободи вираження поглядів, підтримання ведення суспільно значущої дискусії, висвітлення результатів журналістських розслідувань

тощо, таке протиставлення інтересів фактично відсутнє, насправді мова йде про протиставлення двох приватних інтересів – власника прав ІВ і особи, що їх порушує.

5. Зарубіжний досвід кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності найбільш затребуваних бізнесом юрисдикцій, дозволяє прийти до наступних висновків:

1) США, КНР, Нідерланди, Великобританія та Швейцарія, не зважаючи на дуже різне національне законодавство, достатньо ефективно протидіють злочинності у сфері інтелектуальної власності завдяки якісним правовим нормам, що охоплюють всі найпоширеніші порушення прав ІВ;

2) диспозиції досліджуваних статей відрізняються за ступенем деталізації та зазначення конкретних об'єктів ІВ, а також способів їх незаконного використання від загальної згадки до вичерпного переліку. Найбільшою деталізацією відрізняються порушення прав твори та торговельні марки, найменшою винаходи та корисні моделі;

3) відповідальність за порушення патентних прав хоча й передбачена кримінальним законодавством досліджуваних країн, однак має або пряме (зазначене у законі), або опосередковане (підтверджується правозастосовною практикою і статистикою) відсилає до цивільно-правового регулювання даного виду правопорушень, що пояснюється складністю процедури доказування через неочевидність суті предмету та очевидно вимагає значного проміжку часу від відкриття справи до винесення остаточного судового рішення;

4) норми кримінального законодавства у сфері інтелектуальної власності досліджуваних країн, як правило не містять вказівок на нетрадиційні об'єкти ІВ, що можна пояснити сталістю їх законодавчої традиції та відсутністю потреби криміналізації непоширених видів порушень прав ІВ;

5) санкції досліджуваних норм містять альтернативні види покарань, такі як позбавлення волі, арешт, штраф. Примітно, що кваліфіковані та привілейовані

склади кримінального правопорушення як правило передбачають або реальні терміни позбавлення волі, або значний штраф;

6) окрім передбаченого кримінальним законодавством досліджуваних країни покарання порушник, як правило зобов'язаний сплатити потерпілій стороні суму цивільного позову, що може розглядатися в межах судового слухання кримінального провадження;

7) активізація дій уряду КНР щодо покращення кримінально-правового регулювання сфери ІВ має свої результати у стрімкому зростанні основних показників за 2021-2023 роки, що свідчить про необхідність зробити більш привабливою і конкурентоспроможною юрисдикцію КНР наряду з США, Нідерландами та Швейцарією, за рахунок широкого запровадження механізму «одна справа – чотири розслідування», коли органи прокуратури одночасно перевіряють наявність ознак кримінальних правопорушень, цивільних правопорушень, адміністративних правопорушень та доказів публічних справ.

РОЗДІЛ 2

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ І КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності

Кримінально-правові та кримінологічні дослідження у сфері інтелектуальної власності не можуть оминати проблематику визначення родового об'єкту кримінального правопорушення і саме щодо нього існує найбільше наукових дискусій. Найпоширенішими є питання визначення точного переліку статей КК України, доцільності / недоцільності їх об'єднання в окремий розділ, необхідність / відсутність необхідності зазначення визначених статей у диспозиції ст. 96³ КК України з метою застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

Так І. М. Романюк пропонує відносити до даного переліку ст.ст. 176, 177, 229 КК [246, с. 22] С. В. Лісунов вважає правильним доповнити його також ст. 231 КК [190, с. 65]. П. С. Берзін у своїй кандидатській дисертації пропонує за родовим об'єктом виділити в окремий Розділ «Злочини, що посягають на право інтелектуальної власності» ст.ст. 176, 177, 229, 231, 232 КК України [94, с. 192]. Л. М. Демидова пропонує виключити ст.ст. 176, 177 КК, замінивши їх ст. 192¹ «Порушення прав на об'єкт інтелектуальної власності», залишивши при цьому ст.ст. 229, 231, 232 КК як спеціальні по відношенню до неї норми, для кваліфікації відповідних порушень у сфері господарської діяльності [155, с. 218].

Інтелектуальна власність, як правовий інститут, є єдиним напрацьованим на сьогодні у світі механізмом захисту інновацій, що забезпечує технологічну перевагу в світовій економічній конкуренції як окремих компаній, так і цілих країн. Ми не поділяємо формального підходу поділу прав ІВ на права людини (авторство і винахідництво) та права у сфері господарської діяльності (засоби індивідуалізації та комерційна таємниця). Окрім того, що це не відображає суті правових відносин, які хоча формально і передбачають задоволення особистих прав людини, реально втілюються в її підприємницькій активності метою якої є отримання прибутку. Окрім того такий штучний поділ не враховує той факт, що в Україні і світі заявником і власником торговельної марки може бути як юридична, так і фізична особа. Захист майнових прав не пов'язаних з економічною вигодою є теоретичним виключенням, що насправді майже не зустрічається у реальній правовій практиці.

Також ми не поділяємо бачення порушень у сфері інтелектуальної власності, як посягань на відносини економічної конкуренції. Практика не підтверджує правильність такого підходу, що залишає поза зоною своєї уваги порушення поза конкурентними відносинами. Відносини економічної конкуренції, як і відносини у сфері захисту прав споживачів є факультативними об'єктами досліджуваних кримінальних правопорушень.

Вбачаємо пропозиції П. С. Берзіна, викладені 20 років тому, щодо окремого розділу КК такими, що не втратили своєї актуальності й сьогодні. Такої ж позиції дотримуються автори проєкту нового КК. Дослідження кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності демонструє, що під час первинного формулювання норм, як і їх розміщення в розділах КК, відбувалося без урахуванням законодавцем сфери інтелектуальної власності як такої. Саме тому настільки неоднорідно сформульовані диспозиції норм, що мали б мати більше спільного в конструкції складів кримінальних правопорушень.

Професор В. І. Борисов, розділяючи нормативіський та ненормативний підходи для визначення складу кримінального правопорушення, звертає увагу на те,

що кримінальний закон визначає кримінальне правопорушення, а не склад кримінального правопорушення. Саме цим професор пояснює формулювання законодавцем диспозиції КК, не беручи до уваги її відповідність теоретичним вимогам до складу кримінального правопорушення [98, с. 254–255].

Як пише Г. М. Самілик, законодавець зазначає лише найбільш типові ознаки певного виду кримінального правопорушення, спираючись на правозастосовну практику та наукові напрацювання щодо формулювання конкретного складу кримінального правопорушення [247, с. 161]. Необхідно визнати, що запропонований підхід хоча й видається дуже правильним, однак не відображає реального стану речей, що з одного боку він не враховує міжнародних зобов'язань України щодо криміналізації певних порушень, а з іншого недооцінює ступінь впливу корпорації та їх лобістів їх інтересів.

В. О. Навроцький зазначає, що склад кримінального правопорушення об'єднує різні характеристики кримінального правопорушення внаслідок проявлення в ньому кваліфікаційної, кримінально-процесуальної, кримінологічної та криміналістичної функцій. Хоча він і не є юридичною підставою для кримінально-правової кваліфікації, без цієї юридичної конструкції не можна і не треба обходитись [203, с. 88].

Послідовність правильної кваліфікації визначає рух від одного елемента складу кримінального правопорушення до наступного, починаючи з об'єкту і закінчуючи суб'єктивною стороною. С. Колос критично аналізуючи об'єкт кримінального правопорушення, вважає занадто широким визначення «сукупності суспільних відносин», зазначаючи, що склад кримінального правопорушення конкретніший і посягає лише на окремі елементи суспільних відносин. Одночасно звертаючи увагу на те, що об'єктом кримінального правопорушення є соціальні цінності, ставлячи особливий наголос на «соціальні». Тобто автор, загалом поділяючи критику концепції суспільних відносин, не поділяє підходів щодо визнання об'єктом кримінального правопорушення цінностей чи благ. Увага автора

на «соціальних» цінностях, а не будь-яких цінностях нівелює всю критику щодо абстрактності та надмірного узагальнення «суспільних відносин» [179, с. 198].

Також Л. М. Демидова проводячи аналіз позицій науковців щодо видового об'єкту кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, приходять до висновку про поліоб'єктність кримінального правопорушення, передбаченого ст. 176 КК, а відтак про його «більший ступінь суспільної небезпеки» в порівнянні з іншими, однооб'єктними, наприклад, передбачений ст. 192 КК [155, с. 155].

Також Л. М. Демидова загалом критикуючи позицію М. В. Карчевського щодо єдиного родового об'єкту кримінальних правопорушень, передбачених у статтях 361–363¹ КК, зазначає, що комп'ютерна інформація «є різновидом інформації, з якою пов'язані відносини інтелектуальної власності як складника видового об'єкта власності, у площині якого знаходиться безпосередній (основний) об'єкт – відносини власності». Далі вона продовжує розвиток цієї думки пропонуючи віднести комп'ютерну інформацію до особливих об'єктів інтелектуальної власності [155, с. 159-160, 179].

Під час виконання даного дослідження ми стоїмо на позиції неможливості правового регулювання сфери інтелектуальної власності тими ж категоріями, що й право власності. Специфіка сфери інтелектуальної власності відповідно до теорії права та цивільного законодавства полягає в тому, що вони не співвідносяться як частина та ціле в чистому вигляді. Законодавець чітко визначився щодо цього в ст. 419 ЦК України «Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності», зазначивши, що вони не залежать одне від одного, перехід права ІВ не означає переходу права власності на річ і навпаки [271]. Так ЦК визначає ІВ, як **право на** результат творчої діяльності або інші об'єкти ІВ (ст. 418), що складається з майнових і немайнових прав. Стаття 424 ЦК чітко визначає майнові права: право на використання самому, виключне право надавати дозвіл, виключне право перешкоджати та забороняти таке використання. Таким чином, законодавець не передбачає, а судова практика не доводить можливість регулювання сфери ІВ

класичними категоріями права власності. На відміну від володіння, користування та розпорядження, сферу ІВ формує *право на право...використання, дозволу, заборони* у сукупності з немайновими правами ІВ. М. Ю. Потоцький у своїй докторській дисертації зазначає, що право ІВ інститутом прав власності, що формується системою немайнових і майнових правомочностей [218, 44].

Щодо критики Л. М. Демидовою позиції М. В. Карчевського необхідно зазначити, що комп'ютерна інформація дійсно може бути пов'язана з відносинами у сфері ІВ (так само як і з національною безпекою, господарською діяльністю тощо), але лише на цій підставі вбачати під безпосереднім (основним) об'єктом відносини власності здається недостатньо обґрунтованим. Комп'ютерна інформація – це завжди інформація в розумінні цивільного законодавства [271, 229]. Інформаційні потреби в умовах цифрової трансформації суспільства вже набули та продовжують збільшувати власну самодостатню цінність і не потребують (в тому числі через невідповідність інструментарію) додаткових спроб підкріплення правом власності. Пошук майнового характеру відомостей (комерційної таємниці, технологічної інформації тощо) дещо змінює акценти з інформаційних прав, що є самоцінними та самодостатніми, а не внаслідок майнової оцінки їх вартості.

В. Я. Тацій та Ю. А. Пономаренко надають академічне визначення об'єкту кримінального правопорушення, як елементу складу кримінального правопорушення, що поєднує в собі ознаки, які характеризують те, проти чого спрямоване кримінальне правопорушення. Відносячи до його ознак об'єкт кримінального правопорушення у власному, вузькому значенні, предмет кримінального правопорушення та потерпілого, наголошуючи, що лише об'єкт у вузькому значенні є обов'язковою ознакою елемента складу кримінального правопорушення. Також вони зазначають, що суспільні відносини, як мають об'єктивний характер, регулюються різними галузями права та є об'єктом кримінально-правової охорони, що стають об'єктом кримінального правопорушення внаслідок його вчинення [256, с. 207–209].

Об'єктом кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності

є сукупність суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності, що перебуває під кримінально-правовою охороною, на які посягає вчинення кримінального правопорушення, що вимагає належного кримінально-правового регулювання для поновлення порушеного балансу приватних і публічних інтересів.

Предмет кримінального правопорушення в досліджуваних нами нормах не теоретичний конструкт. На відміну від класичних посягань на життя, здоров'я або майно, кримінально-карані порушення прав ІВ мають місце лише у певній частині від загальної кількості порушень цих прав. Межі цієї частини визначаються настанням передбачених законом наслідків, а зміст визначено бланкетністю норм, що лише перелічують об'єкти права ІВ, не розкриваючи їх суті. Цивільне законодавство у свою чергу окрім конкретизації правового регулювання кожного з об'єктів ІВ містить окремі положення, щодо вкрай важливих для правильної кваліфікації нюансів, від очевидних формально визначених: власник прав, об'єм прав, дата з якої є чинними права до окремих інститутів – як то право попереднього користувача, передбачене ст.ст. 470, 480, 500 ЦК України. Під час досудового розслідування необхідно чітко визначити поточний формальний стан прав, а також переконатися, що у порушника відсутнє право попереднього користувача, останнє далеко не завжди відбувається на практиці. Враховуючи різноманіття об'єктів ІВ лише цей етап може зайняти значний час, що дозволяє казати про видову особливість кримінальних правопорушень у сфері ІВ, що полягає у складності та багатогранності предмету злочинного посягання.

А. В. Алієва зазначає, що під предметом кримінального правопорушення необхідно вважати зазначений у кримінальному законі об'єкт матеріального чи нематеріального світу, шляхом створення якого або впливу на який суб'єкт вчиняє посягання на об'єкт кримінально-правової охорони [87, с. 6].

І. Б. Газдайка-Василишин вважає таке розуміння предмету невиправдано широким і наголошує на необхідності враховувати первинне семантичне значення

слова «предмет», що в деякій мірі підтримує традиційну позицію висловлену В. Я. Тацієм, про те, що це «будь-які речі матеріального світу» [255, с. 364] та наголошує, що мова може йти про явища матеріального світу, які людина здатна сприймати органами чуттів. Однак далі вона зазначає, що в тому числі окремі прояви цифрової трансформації впливають на наше сприйняття реальності, а нематеріальні активи стають все більшою частиною світової економіки, збільшуючи свій вплив на матеріальний світ. І. Б. Газдайка-Василишин пропонує для всіх феноменів нематеріального світу додати окрему ознаку – рему, або будь-який інший термін, що позначатиме складову частину об'єкта складу кримінального правопорушення, яка не є об'єктом матеріального світу [149, с. 27–29].

О. Ю. Вітко зауважує, щодо необхідності розгляду предметних та безпредметних складів кримінального правопорушення. Там де закон не містить прямої вказівки на предмет – кримінальне правопорушення є безпредметним. У протилежному випадку, що характерно для досліджуваних нами кримінальних правопорушень, предмет прямо передбачений диспозиціями норм КК. Також О. Ю. Вітко визначає предмет кримінального правопорушення, як речі, інформацію, енергію, які мають матеріальний вираз, з властивостями яких та з вказівкою на які закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність складу кримінального правопорушення в діяннях особи [145, с. 239].

Враховуючи думки колег, спробуємо визначити предмет кримінального правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Очевидно, що в нашому випадку це не річ матеріального світу. Втілення винаходу (об'єкту промислової власності) в конкретному обладнанні чи пристрої, або фіксація у фонограмі (об'єкту суміжних прав) музичного твору (об'єкту авторського права) відтвореного на будь-якому носії, дозволяють нам сприймати їх органами чуттів. Але кримінально-правовій охороні в нашому випадку підлягає не обладнання чи носій інформації. Вже згадана нами вище ст. 419 ЦК України прямо вказує, що право власності на річ і право інтелектуальної власності не залежать одне від одного. Поява об'єкту ІВ, як правило

пов'язується з певною формалізацією – підготовкою мінімуму інформації, необхідної для надання державою правової охорони. Навіть ті об'єкти ІВ, що своєю появою не зобов'язані державній реєстрації (наприклад, об'єкти авторського права або комерційна таємниця), мають отримати матеріальне втілення, тобто стати доступними для сприйняття кимось, окрім самого автора або винахідника. Саме про це йдеться мова, коли зауважують, що право ІВ не охороняє ідеї – мається на увазі, що до моменту їх конкретного втілення відсутні об'єктивні можливості сприйняття їх суті та визначення меж правової охорони.

Склад досліджуваних нами кримінальних правопорушень, містить пряме зазначення предмету, тому він є обов'язковим. На нашу думку у досліджуваних кримінальних правопорушеннях посягання не створює безпосереднього впливу на предмет, як це зазначає А. В. Алієва. Законодавець, формулюючи дані норми КК, визначив межу порушення балансу приватних і публічних інтересів. Саме з виходом за цю межу – настанням зазначених наслідків (завданням вимірюваної шкоди певного розміру), пов'язується сама можливість кримінально-правового регулювання. Тому просте зазначення того, що предметом є майнові (а в проєкті КК і немайнові) права ІВ не достатньо, через те, що мова йде саме про конкретні межі порушення майнових прав, а не будь-яке порушення.

Законодавець не завжди бере до уваги бланкетність досліджуваних норм КК і вносячи зміни до відповідних галузевих законів упускає необхідність приведення всього законодавства до єдиної термінології, так знак для товарів і послуг і кваліфіковане зазначення походження товару, що є предметом кримінального правопорушення за ст. 229 КК, необхідно було б привести у відповідність з діючим цивільним законодавством, під час його змін 2019-2020 років, коли в усіх відмінках було замінено «знак для товарів і послуг» на «торговельна марка», а «кваліфіковане зазначення походження товару» на «географічне зазначення». Законопроєкт не передбачав одночасних змін у ст. 229 КК, тому вже 5 років як кримінальний закон послуговується некоретною термінологією. Подібна ситуація може повторюватися і

в майбутньому, тому кожен відповідний законопроект обов'язково має передбачати зміни до інших пов'язаних нормативних актів, особливо тих, що містять бланкетні норми.

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що *предметом кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності* є зазначені у кримінальному законі об'єкти права інтелектуальної власності, для яких законодавець визначив межу неприпустимого порушення балансу приватних і публічних інтересів.

Об'єктивна сторона досліджуваних кримінальних правопорушень представляє окремий дослідницький інтерес. Викладені у КК диспозиції норм дуже відрізняються одна від одної в більшій мірі саме через спосіб викладення об'єктивної сторони: ст. 176 «відтворення, використання та розповсюдження, камкординг, кардшейрінг», ст. 177 «використання, привласнення авторства», ст. 229 «використання», ст. 231 «умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, використання», ст. 232 «умисне розголошення», а також «інше умисне порушення» у ст.ст. 176, 177, 229 КК.

Таке різноманітне формулювання навряд чи може бути визнано обґрунтованим і збалансованим. Розкриття форм і способів використання обумовлено не стільки міжнародними зобов'язаннями країни або ініціативою законодавця, скільки лобіюванням законодавчих змін для вирішення нагальних потреб. Наприклад, камкординг, кардшейрінг є окремими випадками незаконного використання об'єктів авторського права, віднесені до порушень закону в розумінні ст. 53 Закону України «Про авторське права і суміжні права», така само як і імпорт примірників об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав.

Так само ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» розкриває суть потенційного використання винаходу (корисної моделі): виготовлення продукту, застосування продукту, пропонування для продажу, продаж, імпорт або зберігання такого продукту в зазначених цілях [231]. Аналогічна норма щодо використання міститься в ст. 20 Закону України «Про охорону прав на

промислові зразки», під яким розуміється: виготовлення виробу, застосування виробу, пропонування для продажу, продаж, імпорт, експорт або зберігання такого виробу в зазначених цілях [139]. Частина 4 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» визначає, що використанням торговельної марки є нанесення її на будь-який товар, упаковку, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням торговельної марки з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення), застосування її під час пропонування та надання будь-якої послуги, застосування її в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет [232]. Інші спеціальні закони також мають подібне розкриття змісту використання конкретного об'єкту права ІВ, але і згаданих положень достатньо, щоб аргументувати припущення, що немає чіткого критерію переносу певного конкретного, зазначеного у спеціальному законі, способу використання до диспозиції відповідної кримінально-правової норми. Звісно можна стверджувати, що законодавець орієнтувався на більш поширені способи порушень і саме їх зазначив, але камкординг не є більш поширеним порушенням прав ІВ ніж використання торговельної марки в мережі Інтернет. Єдиний державний реєстр судових рішень містить інформацію лише про 2 вироби за камкординг [113, 135] на фоні 40 рішень суду, де камкординг просто згадується під час цитування диспозиції ст. 176 КК, коли суд навіть не конкретизує в чому саме полягає кримінальне правопорушення. Пояснювальна записка до законопроекту, яким термін «камкординг» внесено до попередньої редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права» та діючого КК України не містить посилань на міжнародні зобов'язання України відповідно до ратифікованих договорів. Підґрунтям таких змін було бажання розвитку сучасної інфраструктури для виробництва та розповсюдження кіно і серіалів та збільшення частки українських фільмів у касових зборах України з 2,5% до 25% [219].

Попередня спроба введення терміну «камкордингу» до вітчизняного законодавства була обґрунтована застарілістю окремих положень законодавства та їх відставанням від розвитку інформаційних технологій у світі. А в свою чергу боротьба з транскордонним використанням об'єктів авторського права і суміжних прав (ймовірно малося на увазі, що запис під час публічної демонстрації фільму відбувається в одній країні, а розповсюдження відбувається в інших) має допомогти у збереження національної самобутності країни, розвитку творчої діяльності в державі та культури в цілому [220]. Зрозуміло, що в обґрунтуваннях обох законопроектів не простежується причинно-наслідковий взаємозв'язок між запропонованими змінами законодавства та досягненнями задекларованої мети цих змін.

Не хочемо окремо детально зупинятися на критиці складних запозичених формулювань у національному законодавстві. Цьому свою увагу вже приділили вітчизняні вчені, наприклад А. Волос звертає увагу, що навіть у США замість визначення камкординг, законодавство оперує зрозумілим формулюванням «несанкціонований запис відеофільму у кінотеатрі» [6], а використання подібних англіцизмів може порушувати принцип правової визначеності, внаслідок не рівного розуміння всіма учасниками процесу і судом [146, с. 115].

Ретроспективний огляд на прикладі конкретної законодавчої зміни, дозволяє зрозуміти як історичні передумови цього, так і вади обґрунтування цих змін, особливо в частині кримінально-правового регулювання. Дуже цікавим для нас залишається перенесення камкордингу і кардшейрінгу до диспозицій відповідних статей проекту нового КК. Розуміємо, що використана термінологія проекту нового КК за задумом має відповідати спеціальному законодавству, а отже така редакція скоріше вимушена, чого не можна стверджувати про факт перенесення камкордингу і кардшейрінгу з діючої ст. 176 КК. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [222] містить ще цілий перелік не менш серйозних порушень, які не знайшли свого відображення ні у діючому КК, ні в проекті. Тому, на нашу думку формулювання проекту «іншим способом порушила майнове право інтелектуальної

власності» цілком охопило б як камкординг і кардшейринг, так і інші порушення, зазначені в ст. 53 Закону [222].

Специфіка сфери інтелектуальної власності полягає в незвичному для інших сфер правового регулювання використанні терміну «використання», а саме як однієї з правомочностей, доступних суб'єкту відповідного права, про що йшлося вище під час розгляду об'єкту складу кримінального правопорушення. Дискусійним залишається питання, до чого треба прямувати під час реформування кримінального законодавства: або приведення до спільного знаменника формулювань всіх норм, що передбачають відповідальність за порушення у сфері ІВ (схоже, що саме цим підходом керуються автори проєкту нового КК), або розуміння того, що особлива частина діючого КК містить 176 згадок «використання» підводить нас до висновку, що кілька статей кодексу не можуть використовувати термінологічний апарат, що відрізняється від загального розуміння законодавчої техніки, використаної законодавцем у кримінальному законі.

Схиляємося більше до першого варіанту, хоча він і може внести дисонанс у термінологічний апарат, вважаємо це виправданим видовою єдністю кримінальних правопорушень у сфері ІВ, яка дозволяє правильно розуміти норми КК й адекватно застосовувати заходи кримінально-правового регулювання розуміючи роль і місце в системі кримінального, цивільного та адміністративно-правового регулювання.

Виходячи з цих позицій будь-яке незаконне умисне використання об'єктів права ІВ, що завдало визначеної законом шкоди, є кримінальним правопорушенням. За цією логікою конструкція «або інше умисне порушення прав», що використана в ст.ст. 176, 177, 229 КК видається надмірною, бо немає порушення майнового права, яке не охоплюється визначенням «використання» в розумінні виключних правомочностей права ІВ. Але розуміємо, що це може ускладнити завдання правоохоронним і судовим органам, яким прийдеться доводити, що «зберігання з метою реалізації», «відтворення», «поширення», «тиражування» «розголошення» охоплюється правомочністю ПІВ — «використання», що вимагатиме неабияких

теоретичних обґрунтувань мотивувальної частини процесуальних документів. Однак, якщо значна частина судових рішень формулюючи остаточну кваліфікацію вчиненого цитують цілком диспозицію (перелічуючи всі способи та всі об'єкти ІВ, зазначені в статті), а в резолютивній частині зазначають висновок зі згадкою частини та статті КК – можливо проблема є занадто теоретизованою і на практиці не так часто виникає.

Зазначення в диспозиціях діючого КК окремих способів використання має бути визнана історичною даністю, що призвела до подібного формулювання норм не лише в нашій країні, а й у багатьох інших (детальніше дивись у підрозділ 1.3). В той же час, як описано вище, окремі зміни відбулися з достатньо сумнівним обґрунтуванням, що дозволяє дуже критично ставитися до перенесення цих новації у проєкт нового КК.

Поточна редакція ст. 176 КК є занадто складною у формулюванні, не дивлячись на те, що остання її редакція відбулася 1 грудня 2022 року. Окрім явно архаїчних згадок про «аудіо- та відеокасети та дискети», містить невиправдане ускладнення способів об'єктивної сторони кримінального правопорушення: «відтворення, використання та розповсюдження» «тиражування та розповсюдження», «інше умисне порушення», «фінансування таких дій». Не може бути виправдане використання термінів «тиражування» та «відтворення» в межах однієї норми, оскільки обидва позначають виготовлення копій. Термін «тиражування» історично більш притаманний сфері кінематографії, який використовується синонімічному значенні – виготовлення фільмокопій [230]. Фінансування такої діяльності – цілком може охоплюватися ч. 3 ст. 27 КК та передбачати відповідальність для організатора, що насправді очевидно законодавцю. Досліджена судова практика не містить жодного рішення з кваліфікацією «фінансування таких дій» серед вироків за ст. 176 КК, тому, на нашу думку, така конструкція норми також не сприяє ефективності кримінально-правового регулювання. Цей об'єктивна ознака також відсутня у відповідних нормах проєкту

нового КК. Однак сам проєкт, намагаючись розділити порушення авторських – *«відтворила, використала, поширила літературний чи художній твір, комп'ютерну програму, базу даних чи інший твір»* та суміжних прав – *«відтворила, використала чи поширила виконання, фонограму, відеограму чи програму організації мовлення, тиражувала чи поширила їх на носіях інформації або здійснила камкординг чи кардшейрінг»* має ряд неточностей.

При всій науковій критиці щодо згадування *камкордингу та кардшейрінгу* безпосередньо в нормі КК, якщо вже їх залишати, то в логіці поділу на блоки авторського і суміжних прав необхідно віднести камкординг до порушення авторських прав, мова йде про порушення прав на аудіовізуальний твір, в законодавчому визначенні камкордингу згадка про суб'єктів суміжних прав є факультативною, бо стосуються лише об'єктів суміжних прав використаних в аудіовізуальному творі (так звані права «на синхронізацію»). «Synchronization rights» – видова усталена назва різновиду ліцензійних договорів, що регулюють право включення музичних творів зафіксованих у фонограмах в інші об'єкти авторського права (фільми, реклама тощо) та/або суміжних прав (програми мовлення). Тоді я кардшейрінг – справедливо залишити в блоці порушень суміжних прав. В той же час використання в цьому блоці визначення «тиражування» – має ті ж самі вади, що описані вище в критиці формулювання діючої норми ст. 176 КК.

Стаття 177 КК передбачає наступні формулювання об'єктивної сторони «незаконне використання», «привласнення авторства» або «інше умисне порушення». Свої думки щодо змісту авторства на об'єкти промислової власності ми викладемо у підрозділі 3.2. Перша редакція статті 177 не передбачала формулювань «привласнення авторства» або «інше умисне порушення», які з'явилися там після 2003 року. На жаль, офіційний сайт Верховної Ради України не містить пояснювальної записки до цього законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань інтелектуальної власності, щоб ми могли краще зрозуміти логіку законодавця [239].

У своїй дисертації А. С. Нерсисян справедливо зазначає, що неможливо завдати матеріальної шкоди немайновим правам [207, с. 113]. Тому справедливою можна вважати відсутність судових вироків за «привласнення авторства», передбачене ст. 177 КК.

Ю. А. Дорохіна вважає об'єктивну сторону первинною точкою аналізу при кваліфікації кримінального правопорушення. Лише зовнішнє проявлення діяння може бути визнане кримінальним правопорушенням [165, с. 49]. Наш практичний досвід та теоретичні пошуки не дозволяють змодельовати причинно-наслідковий зв'язок між привласненням авторства і завданням матеріальної шкоди, а моделювання яким чином могло би виглядати «проявлене діяння» скоріше призводять до ситуацій, які правильно кваліфікувати за ознаками шахрайства або вимагання.

Щодо іншого умисного порушення, яке б не утворювало окремий самостійний склад кримінального правопорушення та не охоплювалося б формою «використання» станом на сьогодні не маємо остаточної відповіді. І. М. Романюк пропонує розуміти під цим ухилення від виконання вимог або їх неналежне виконання [246, с. 121–122], що на нашу думку потребує подальшої перевірки практикою.

Форми об'єктивної сторони ст. 229 КК передбачають лише «використання» та «інше умисне порушення прав». Щодо використання знаку для товарів і послуг і кваліфікованого зазначення походження товару розібрано у відповідних спеціальних законах, інше умисне порушення прав також не зустрічається в судовій практиці. За аналогією можна було б запропонувати конструкцію І. М. Романюка: «ухилення від виконання вимог або їх неналежне виконання», але ми не бачимо підстав для цього.

Загалом, характерне для ст.ст. 176, 177, 229 КК «інше умисне порушення» внесене законодавцем з метою кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, форми яких можуть зазнавати значних змін, особливо

внаслідок цифрової трансформації. Тому відсутність релевантних судових рішень не означає відсутність потреби у такому формулюванні закону.

В той же час під сумнівом залишається як діючі норми КК, які не відносять плагіат до кримінально караних порушень авторського права, однак містять відповідне положення щодо привласнення авторства для об'єктів промислової власності, так і проєкт нового КК який відносить плагіат до порушень особистого немайнового права та не містить згадок про завдану шкоду, а привласнення авторства відносить до порушення майнових прав, що якимось чином може спричинити майнову шкоду.

Статті 231, 232 КК в редакції 2001 року передбачали відповідальність за порушення прав на об'єкт ІВ – комерційну таємницю. Однак подальші зміни та доповнення до цих норм, відштовхувалися не від суті об'єкта кримінально-правового регулювання, а від режиму правової охорони конфіденційної інформації, що природнім чином притаманний йому. На сьогодні ст. 231 КК містить також посилення на банківську таємницю, а ст. 232 КК окрім банківської таємниці також згадує професійну таємницю на ринках капіталу. Таке поєднання різнорідних за своєю суттю відносин не підвищує якість кримінального закону, ускладнюючи як його практичне застосування, так і науковий аналіз (загальна статистична картина за цими статтями не може розглядатися, як об'єктивне джерело інформації щодо злочинності у сфері ІВ через неможливість фільтрування даних офіційної статистики за предметом складу кримінального правопорушення).

Об'єктивну сторону ст. 231 КК утворено нетиповим для кримінального закону формулюванням «умисні дії, спрямовані на отримання» при одночасному використанні «збирання з метою передачі» – ст. 114 КК Шпигунство, «незаконне збирання» – ст. 182 КК Порушення недоторканності приватного життя, «збирання з метою передачі» – ст. 330 КК Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни. Другу форму об'єктивної

сторони утворює «незаконне використання». Стаття 232 КК сформульована як «умисне розголошення». На відміну від ст.ст. 176, 177, 229 КК матеріальний склад яких пов'язаний із завданням матеріальної шкоди визначеного розміру, статті 231, 232 КК оперують поняттям істотної шкоди, що має оціночний характер. Категорія «істотна шкода» покликана враховувати наслідки для конкретного суб'єкта господарювання, співвідносячи розмір завданої шкоди з наслідками для власника комерційної таємниці, враховуючи його індивідуальні особливості та масштаби його господарської діяльності.

З точки зору дослідника злочинності у сфері інтелектуальної власності, кримінально-правова охорона комерційної таємниці запропонована законодавцем видається вкрай невдалою. Формулювання, що мали б сприяти більш ефективній правовій охороні «дій, спрямовані на отримання» та «завдання істотної шкоди» не виправдали покладених на них завдань. Практикою застосування підтверджено, що спроба розширення форми «збирання» до окремої криміналізації фактичного приготування до збирання, тобто «дій, спрямовані на отримання» лише розбалансовує закон, ускладнює практику його застосування та не створює додаткових переваг для потерпілої особи.

Водночас вважаємо виправданим використання конструкції «дій, спрямовані на» в формулюваннях інших складів кримінальних правопорушень, для яких теорією і практикою ще не напрацьовано більш адекватного відповідника.

Загальний огляд судової практики, демонструє складність доведення шкоди, як внаслідок обґрунтованих суб'єктивних причин, так і через неоднорідність позицій суду. Наприклад, вирок у справі № 715/2391/17 – суд, розглядаючи кримінальну справу про незаконне використання промислового зразка та торговельної марки, зауважує щодо необхідності розмежовування цивільно правової відповідальності у виді відшкодування матеріальної шкоди та матеріальну шкоду як обов'язкову ознаку основного та кваліфікованих складів кримінальних правопорушень [111]. Визнаючи обґрунтованим заявлений в межах кримінальної справи цивільний позов, суд

погоджується з розрахунком суми збитку, який підлягає стягненню, що враховує упущену вигоду на загальну суму 1 551 038,40 гривень. У той же час для кваліфікації протиправних дій суд відштовхується від суми завданої шкоди 28 638,42 гривень, що обрахована за визначеною судовим експортом вартістю 1 шт. продукції помноженої на загальну кількість, задокументованої під час контрольної закупівлі та обшуку – як доведена сума вартості виробленої та реалізованої контрафактної продукції. Вирок у справі № 523/7730/21 містить наступне твердження «в частині упущеної вигоди – задоволенню не підлягає, оскільки це є припущенням» [137].

Істотна шкода будучі оціночною категорією, має бути доведена належними доказами. Враховуючи положення вищезгаданої судової практики, а також мінімальну кількість вироків за ст.ст. 231, 232 КК можна стверджувати наступне. Кваліфікація дій за ст. 231 КК відбувається за сукупністю кримінальних правопорушень з ч. 2 ст. 190 та ч. 2 ст. 361 КК у справі № 570/1339/17 [131], або з ч. 2 ст. 361 та ч. 2 ст. 176 КК у справі № 161/20739/13-к [123], реальне завдання істотної шкоди окремо не доводиться обвинуваченням, згадана сума збитків має місце внаслідок вчинення сукупності кримінальних правопорушень, не відображаючи жодним чином істотної шкоди внаслідок порушення прав на комерційну таємницю.

Падіння продажів, необхідність збільшення маркетингових бюджетів, незаплановане скорочення співробітників, додаткові витрати на посилення заходів інформаційної безпеки – мають бути у причинно-наслідковому зв'язку з незаконним збиранням з метою використання або використанням комерційної таємниці. Що само по собі видається надскладним. Раціональний аргумент сторони захисту щодо неможливості відокремлення наслідків для власника комерційної таємниці від будь-яких інших факторів на ринку, спростувати майже неможливо. Це підтверджується також особистою практикою автора, як представника потерпілої сторони в кримінальному провадженні № 42021112200000025 від 21.05.2021 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. 231 КК України (Додаток 1).

Отже, на нашу думку саме складність встановлення наявності істотної шкоди, доведеної належними доказами, призводить до настільки низьких статистичних показників обліку кримінальних проваджень.

Важливо, що серед усіх видів кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, саме ці найбільше потребують залучення правоохоронних органів для збору доказів і притягнення до відповідальності винуватої особи. Докази інших порушень прав ІВ майже завжди можуть бути повністю зібрані позивачем самостійно або з частковим залученням для цього суду.

Вирок за ст. 232 КК у справі № 199/13473/13-к також винесено за сукупністю ст. 232 та ч 2 ст. 177 КК. Єдиний доступний нам вирок у справі № 646/2381/21 затвердив Угоду про визнання винуватості між прокурором та обвинуваченим за ст. 232 КК. Нажаль з тексту судового рішення не випливає, як саме орган досудового розслідування визначив шкоду у розмірі 122 256 грн, а також його обґрунтування щодо визначення такої шкоди істотною для потерпілої особи [140].

Стаття 61 Угоди ТРІПС містить згадку про ремедіуми – заходи, необхідні для виправлення ситуації, що склалася [261]. Якщо в більшості кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 176, 177, 229 КК таке виправлення можливе – шляхом припинення злочинної діяльності, відшкодування збитків, виплати штрафу тощо. В ситуації незаконних дій з комерційною таємницею таке відновлення майже нереальне. Якщо комерційна таємниця стає відомою конкуренту або необмеженому колу осіб, вона втрачає свою головну ознаку охороноздатності як об'єкта ІВ – конфіденційність, яка і формувала її цінність для власника.

Перейдемо до розгляду **шкоди**, що є обов'язковою ознакою всіх досліджуваних складів кримінальних правопорушень. Як зазначає Л. М. Демидова, в залежності від обставин конкретної справи у сфері інтелектуальної власності, розмір майнової шкоди встановлюється лише приблизно [155, с. 126].

Судова практика України в частині встановлення суми завданої шкоди в переважній більшості випадків оперує підходом заміщення, по суті погоджуючись з

тим, що один реалізований піратський примірник (що згодом поширилося й на контрафактний товар) заміщує собою непродану оригінальну товарну одиницю. Тому сума завданої шкоди дорівнює кількості нелегальних примірників помножених на вартість однієї одиниці. Цей підхід, враховуючи всі притаманні йому вади, є найпростішим, але далеко не завжди дозволяє визначити суму завданої шкоди. Особливо широкого поширення він набув у період з 2000-2010 років. Саме тоді в Україні активно працювали державні інспектори з питань інтелектуальної власності, які у взаємодії з іншими контролюючими та правоохоронними органами дієво сприяли збільшенню кількості вилученої контрафактної продукції (в основному примірники аудіовізуальних творів, фонограм, комп'ютерних програм зафіксованих на дисках для лазерних систем зчитування) [215]. На той самий період припадає активна робота окремих спеціалізованих підрозділів в обласних управліннях Департаменту державної служби боротьби з економічною злочинністю (ДСБЕЗ) МВС України [169].

Тоді ж формується первинна судова практика щодо визначення суми шкоди з урахуванням вартості ліцензійного примірника, отриманої від представника правовласника. Цей підхід ґрунтується на правовій конструкції 1769 року – Рішенні Королівського суду Лондона у справі Тейлор проти Мейсона щодо незаконного відтворення примірників літературного твору (книг) вперше була визначено, що відповідач, знаючи про права позивача, шахрайським шляхом позбавив позивача прибутку від продажу протиправно надрукованих книг. Важливо, що це рішення стосувалося не прав автора безпосередньо, а суб'єкта авторського права – книговидавця [58].

Не зважаючи на велику кількість критики цей підхід до розрахунку може братися до уваги, особливо у справах щодо порушення авторських прав. Навіть цифрова трансформація відносин не змінює того, що вартість одного примірника, який не був придбаний у правовласника (чи за його добровільної волі після вичерпання його прав) – це сума яку він мав би отримати, якщо б не незаконне

надання іншої можливості порушником. І сьогодні найбільші книжкові магазини продають електронні версії окремих книг за фіксованою вартістю.

Але зазначений підхід має суттєві обмеження та не може застосовуватися до інших об'єктів ІВ або інших моделей розповсюдження. Наприклад будь-які платні підписки з правом доступу до великих масивів творів не дозволяють жодним чином визначити вартість примірника окремого твору. На нашу думку, так само неправильно поширювати цей підхід на інші види порушень у сфері інтелектуальної власності. Незаконне маркування торговельною маркою товару не надає йому властивостей оригіналу (на відміну від тотожних копій цифрових творів). Виробництво контрафактного товару, як правило стикається з множинною охороною оригіналу – контрафакція оригінального товару, що маркований торговельною маркою, дизайн якого захищений як промисловий зразок, а переваги в його роботі обумовлені конструктивними особливостями, що самі по собі можуть мати охорону кількома патентами. Все це унеможливорює застосування аналогії у розрахунку шкоди. Вартість товару, це не теж саме, що вартість примірника твору. Кількість різновидів прав і різних режимів правової охорони вимагають вже зовсім інших підходів. Суди та правоохоронні органи зовсім не завжди відчують цю різницю, дозволяючи використання розрахунків завданої шкоди за довідками, отриманими від правовласників.

Альтернатива складна і також викликає багато критики в середовищі практиків. Пропозиція шляхом проведення судової економічної експертизи у сфері інтелектуальної власності визначити суму збитків, завданих у результаті порушення прав ІВ на перший погляд виглядає набагато привабливіше. Однак, розуміння методології її проведення, що насправді достатньо близька до підходів закладених Національному стандарті № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [206], дозволяє прийти до висновку, що отримання якісних результатів можливе лише в дуже незначній кількості випадків. Малий та середній бізнес не веде належного обліку нематеріальних активів, своєчасно не проводить їх оцінку,

поширеним також є накопичення майнових прав ІВ у кінцевих бенефіціарів (часто фізичних осіб) без укладання з ними належних ліцензійних договорів, що в цілому призводить або до неможливості проведення такої експертизи взагалі, або до надання експертних висновків, що можуть бути прийняті до розгляду лише з урахуванням застережень експерта.

Тому умови цифрової трансформації мають набагато менший вплив на визначення майнової шкоди, завданої кримінальним правопорушенням у сфері ІВ, ніж вид ОПІВ та бізнес-модель власника прав.

Це дозволяє нам критично оцінювати пропозиції колег щодо доповнення диспозиції КК більшою кількістю об'єктів ІВ – предметів злочинного посягання. Національна судова практика розгляду кримінальних справ лише демонструє правильність прагматичного підходу розвинених країн, які не перевантажують свій кримінальний закон, обережно підходять до можливості кримінального переслідування за порушення патентних прав та полегшують процес доказування прийняттям норм, що містять формальні склади кримінальних правопорушень. Окрім того для багатьох порушень передбачена додаткова кваліфікація за шахрайство, а у випадку з комерційною таємницею – промисловий шпіднаж. Такий підхід, незважаючи на уявну громіздкість, враховує значну кількість факторів, що виникають на практиці, які в комплексі дозволяють ефективно регулювати відносини у сфері інтелектуальної власності кримінально-правовими нормами.

Враховуючи істину правову природу всього комплексу ОПІВ маємо визнати не лише їх спорідненість, що дозволяє їх спільне дослідження, а й наявні відмінності, що викликають необхідність диференційованого підходу до кожного факту порушення прав у сфері ІВ. Одночасно правоохоронні органи не мають перевантажуватися непритаманними для них завданням визначення точної суми завданих збитків (за відсутності в останніх об'єктивної можливості та фахових спроможностей для цього). Кримінальну кваліфікацію в такому разі набагато легше та швидше здійснювати за фактичною ціною реалізації піратських або

контрафактних товарів. Ми розуміємо вразливість для критики такої позиції, але саме вона на нашу думку може значно полегшити доказування кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 176, 177, 229 КК. Реально понесені потерпілим збитки, упущена вигода, моральна шкода тощо можуть бути визначені в результаті судової експертизи та використані в обґрунтуванні цини цивільного позову, заявленого в межах кримінального провадження.

Об’єктивна сторона кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності – це система визначених у кримінальному законі об’єктивних ознак зовнішнього прояву порушень та спричинених ними наслідків у сфері інтелектуальної власності.

Суб’єкт кримінального правопорушення. Серед досліджуваних кримінальних правопорушень лише суб’єкт кримінального правопорушення за ст. 231 КК є загальним, тобто є фізичною осудною особою у віці від 16 років. Для всіх інших досліджуваних кримінальних правопорушень існує специфіка: ч.ч. 1, 2 ст.ст. 176, 177, 229 КК – загальний; ч. 3 ст.ст. 176, 177, 229 КК – загальний або спеціальний (службова особа з використанням службового становища). Суб’єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 232 КК може бути лише особа, якій ця таємниця відома у зв’язку з професійною або службовою діяльністю, тобто кримінальна відповідальність для загального суб’єкта не передбачена.

Дискусії щодо відповідальності інших осіб, які не мали жодних зобов’язань щодо комерційної таємниці але розголосили її тривають і мають свою логіку. Теоретично, і більш важливо, практично такі випадки зустрічаються. Однак, по-перше, закон чітко сформульований в цій частині не дозволяє притягати до відповідальності таких осіб (звісно за умови відсутності в їх дія складу іншого кримінального правопорушення). По-друге, термінологічна чистота вимагає від нас використовувати для опису таких дій термін «поширення», а не «розголошення», що відповідає специфіці взаємозв’язків між інформацією з обмеженим доступом – комерційною таємницею та такою особою. По-третє, тлумачення використання і

розголошення комерційної таємниці має відбуватися на підставі ст.ст. 16-19 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [227] за відсутності іншого спеціального закону про охорону комерційної таємниці. Стаття 506 ЦК України містить класичний набір правомочностей в переліку майнових прав на комерційну таємницю, що теоретично могло б дозволити широке тлумачення терміну «використання», шляхом охоплення будь-яких дій з комерційною таємницею, в тому числі й її «поширення» [271]. Однак ст. 19 згаданого закону містить спеціальну норму, що розкриває зміст використання, що полягає у впровадженні у виробництво або врахуванні під час планування чи здійснення господарської діяльності [227].

Формулювання, запропоноване у проєкті нового КК «використала відомості, що становлять комерційну таємницю, або розголосила їх» обґрунтоване новою логікою закону, коли ознаки, що підвищують тяжкість кримінального правопорушення містяться в окремій нормі. Але відсутність таких ознак означає відсутність підвищення тяжкості кримінального правопорушення, а не складу злочину взагалі. Дане питання вирішене п. 55 ст. 1.1.1. проєкту нового КК, а саме наданням визначення розголошення інформації, що полягає у діянні особи, яка володіє інформацією з обмеженим доступом, яка довірена або стала відомою їй у зв'язку з її професійною діяльністю чи службовим становищем [242].

Таким чином, діючий КК, як і проєкт нового КК передбачають відповідальність за розголошення комерційної таємниці виключно спеціальним суб'єктом.

Спеціальний суб'єкт передбачений привілейованими складами ст.ст. 176, 177, 229 КК – службова особа з використанням службового становища.

Практика Верховного Суду формує правову позицію з приводу того, що фізична особа-підприємець може бути визнана службовою особою, що виконує організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції, якщо вона є керівником трудового колективу тих найманих робітників, які на підставі

укладеного з нею трудового договору сприяють її у здійсненні підприємницької діяльності [217, 216].

Під час касаційного перегляду справи про порушення прав на торговельну марку за ч. 3 ст. 229 КК, суд акцентував увагу на те, що використання ресурсів організованої групи людей, в даному випадку колективу працівників, підвищує суспільну небезпеку кримінального правопорушення. Той факт, особа для цього спеціально не створювала юридичної особи, не змінює того, що вона виконувала організаційно-розпорядчі функції.

Суд приходить до висновку, що обрана форма підприємницької діяльності не має значення для досягнення мети ч. 3 ст. 229 КК, за умови що особа мала можливість використовувати своє становище для здійснення дій, що утворюють склад даного кримінального правопорушення.

Діюча редакція ст. 96³ КК не містить посилань на жодне з кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Аналіз складів інших кримінальних правопорушень, що вже зазначені в ст. 96³ КК демонструють різноманіття об'єктів кримінально-правової охорони, значні санкції за вчинення дій, що підпадають під кваліфікацію за привілейованими складами кримінального правопорушення, а також певною мірою відображають пріоритети кримінально-правової політики держави.

Почнемо з останнього. На сьогоднішній день структура підрозділів правоохоронних органів, офіційні дані статистики обліку кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, деградація інституту державних інспекторів з питань інтелектуальної власності є певною мірою фактичними даними – достатніми індикаторами, щоб стверджувати про відсутність цілісної державної стратегії, спрямованої на боротьбу з кримінальними правопорушеннями у сфері ІВ. Законотворча ініціатива у сфері ІВ останніх років пов'язана з покращеннями законодавства щодо набуття прав ІВ та їх державної охорони, а також його гармонізацією та приведенням у відповідність до законодавства ЄС.

Щодо зобов'язань України згідно з Угодою ТРІПС, кримінальні процедури мають перш за все фокусуватися на комерційних масштабах порушень у сфері ІВ. Аналіз змісту судових рішень цього не демонструє, хоча справедливо буде відмітити наявність окремих справ, що можуть бути віднесені до цієї умовної категорії.

За оцінками Міністерства економіки до 40% української економіки перебуває «у тіні» [260], 12% відсотків українського бізнесу мають певну активність за кордоном [88]. Це лише найбільш очевидні показники загального економічного фону в країні для розуміння доцільності певних законодавчих змін.

І. М. Романюк у своїй дисертаційній роботі 2018 року пропонує доповнити ст. 96³ КК відповідними посиланнями на запропоновані ним оновлені статті, що передбачатимуть відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері інтелектуальної власності [246, с. 140]. В цілому погоджуючись з потребою врегулюванням відповідальності юридичних осіб, вважаємо несвоечасним і неадекватним поточним реаліям життя держави підтримувати пропозицію щодо таких змін зараз. Переконані, що подібна законодавча ініціатива має бути частиною цілісної пропозиції, якою справедливо має треба вважати проєкт нового КК.

Суб'єктивна сторона. Психічне ставлення особи до вчинення порушення хоча й характеризується прямим умислом, ми вважаємо таке усвідомлення не є і не може бути конкретним. Залишається певна доля абстрактності щодо конкретної суті порушення та фактичних наслідків. Тому перебільшенням на нашу думку є твердження Р. С. Филь, який вважає, особа вчинюючи кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 177, 229, 231, 232 КК не лише усвідомлює суспільну небезпеку вчинюваних дій, а й розуміє наслідки та усвідомлює розмір шкоди, якої завдає [266, с. 149].

П. С. Берзін, аналізуючи кримінальні правопорушення, передбачені ст. 229 КК, зазначає, що психічне ставлення до наслідків кримінального правопорушення може проявлятися як в умислі, так і в необережності, на відміну ставлення до дії, що відповідно до приписів закону має вчинятися виключно з прямим умислом. Мотив і

мета не впливають на кваліфікацію цього виду кримінальних правопорушень [94, с. 179–180].

А. С. Нерсисян слушно зауважує, що мету розголошення або використання, до безпосереднього використання або розголошення комерційної таємниці довести практично неможливо, а тому пропонує виключити цю частину кримінально-правової норми [207, с. 175–176].

Насправді, точно можна стверджувати, що усвідомлюється протиправність, але без чіткого розуміння того що саме порушується і яка відповідальність за це передбачена. Внаслідок невисокої правової культури далеко не завжди усвідомлюється кому саме і яким чином завдається шкода від незаконного використання об'єктів ПІВ – це дуже характерно для сфери публічного використання об'єктів авторського права без виплати роялті через організації колективного управління. Також не поодинокими є прояви правового нігілізму, тобто впевненості у тому, що світовим брендам або відомим транснаціональним компаніям не може завдати шкоди локальне порушення їх прав на іншому боці планети. Зворотна сторона того ж відношення – це принципова впевненість у нелегітимності концепції ‘copyright’ як такої, коли незаконне використання об'єктів ІВ сприймається порушником як сатисфакція – відновлення справедливості у відносинах між окремою людиною і корпораціями. Сама наявність подібних позицій демонструє суб'єктивне сприйняття суспільством балансу приватних і публічних інтересів у сфері ІВ. Об'єктивних рис подібне балансування може набувати виключно внаслідок державної політики, як прояву волі демократичного суспільства. В кожний конкретний проміжок часу державна політика щодо цього може змінюватися, що безпосередньо буде впливати на законодавчі зміни та правозастосовну практику. Не зважаючи на всю недосконалість, саме актуальне національне законодавство та поточні судові рішення об'єктивно відображають сучасне бачення балансу приватних і публічних інтересів у сфері ІВ в Україні. Необхідно визнати, що це бачення станом на сьогодні є достатньо консервативним.

Корисливий мотив, що як правило присутній у досліджуваних кримінальних правопорушеннях, розкривається через прагнення збільшення прибутку, зменшення витрат, підвищення рівня продажів і збільшення долі ринку. Перелічене є значною конкурентною перевагою, тому більша частина порушень прав на промислову власність є проявами недобросовісної конкуренції (звісно за умови наявності такої конкуренції на ринку між потерпілим і порушником).

Інші мотиви порушень, що зустрічаються у практиці – хуліганські, особиста образа, помста, дискредитація та ін. Вони не формують загальних фон мотивів порушень у сфері ІВ, окремі з них є більш притаманними певним порушенням (образа – розголошення комерційної таємниці; хуліганські – некоректне використання відомих торговельних марок без отримання належного дозволу від їх власників) і є скоріше виключеннями, що також необхідно враховувати у дослідженнях.

Усвідомлення наслідків порушень у сфері ІВ в теорії прослідити набагато простіше, ніж на практиці. Судові рішення містять непоодинокі доводи сторони захисту та апеляції з приводу того, що порушник не згоден і сумою цивільного позову, який як правило більше, ніж сума завданої кримінальним правопорушенням шкоди. У випадках, коли якість контрафактної продукції є достатньою для того, щоб пересічний споживач не міг її відрізнити від оригінальної – порушником заперечується шкода діловій репутації. Коли ж така якість значно нижча, а сама продукція може становити загрозу життю і здоров'ю кінцевого споживача – порушником не визнається розуміння потенційної або реальної небезпеки внаслідок байдужого ставлення до настання чи ненастання наслідків кримінального порушення.

Важливо відмітити, що *умисне* порушення прав ІВ має місце внаслідок обізнаності порушника з наявністю прав які він порушує. В цивільному судочинстві це питання як правило вирішується надсиланням відповідного листа-попередження з вимогами припинення порушення. У період 2015-2016 років це було стандартною

практикою роботи організації колективного управління «Українська агенція з авторських та суміжних прав» (на той момент ще державна, а тепер однойменна громадська організація) [153]. В кінотеатрах до початку фільму програється соціальна реклама щодо заборони камкордингу – на яку потім посилається суд, як на доказ підтвердження наявності умислу порушника. Закордоном оригінальні товари набагато частіше ніж в Україні містять попереджувальне маркування щодо їх правової охорони: попереджувальні написи на візуальних складових маркетингових матеріалів, та позначення ©, ®, ® ТМ, що виконують роль попереджувального маркування. Окремі товари можуть містити пряме зазначення номерів патентів або заявок. Всі ці засоби покликані підвищити обізнаність суспільства щодо наявності певних прав ІВ і мінімізувати часові та процесуальні витрати на встановлення наявності умислу.

Розглядаючи теоретичні моделі типових порушень, необхідно пам'ятати про реалії в яких ми живемо. Журналістський штамп «сірий імпорт» як правило використовується для опису непрямих поставок оригінального товару на ринок побутової техніки України [101]. Фахово цю ситуацію необхідно розглядати, враховуючи концепцію «вичерпання прав» або «доктрину першого продажу», що в залежності від права конкретної країни можуть мати міжнародний, регіональний або національний режими. Мова йде про те, на якому етапі вичерпується право власника торговельної марки забороняти її використання після введення товару в цивільний обіг. В разі режиму міжнародного вичерпання – не залежить від країни першого продажу, в разі національного – настає тільки після першого продажу в конкретній країні (тобто, товар легально реалізований одній країні потребує згоди правовласника для його реалізації в іншій країні), регіональне вичерпання прав притаманне країнам пов'язаним регіональною угодою.

Верховний суд із застереженням зазначає, що за відсутності територіальних обмежень, в Україні діє міжнародний підхід до вичерпання прав, а володілець визнається добросовісним, якщо, здобуваючи річ, він не знав і не повинен був знати

про те, що відчужувач речі не має права на її відчуження. «Якщо володілець речі знав чи принаймні повинен був знати, що здобуває річ у особи, що не мала права на її відчуження, він вважається недобросовісним» [210, с. 30–31]. Цей приклад необхідний для ілюстрації, що порушення прав ІВ це не завжди контрафакція в її класичному уявленні – незнання, або неправильне розуміння умов реалізації прав ІВ теж можуть бути визнані порушеннями.

Поширеним прикладом помилки, щодо правомірності своїх дій, є придбання невідповідних способу використання ліценцій на об'єкти авторського права і суміжних прав (наприклад, музичного твору для використання в відео). Різниця у вартості різних ліцензій може бути кратною, тому користувач, не розуміючи іноземної юридичної мови угоди-оферти, обирає найдешевшу. В результаті відбувається використання музичного твору зафіксованого у фонограмі (об'єкт авторських і суміжних прав одночасно) з комерційною метою на підставі придбання прав на використання в освітніх або приватних цілях. Інший академічний приклад минулого – корпоративне використання програмного забезпечення, призначеного виключно для домашнього користувача (Windows XP Home Edition замість XP Professional).

Наведені приклади порушень на межі правомірного використання, демонструють різноманіття та складність правового регулювання сфери ІВ, що об'єктивно обумовлює певний відсоток порушень. Порушник може добросовісно помиляється щодо правомірності своїх дій, або, зловживаючи своїм правом, стверджувати про це. Як справедливо зазначає Р. В. Вереша, суб'єктивна сторона є найменш дослідженим елементом складу кримінального правопорушення [102, с. 63]. Наведені приклади демонструють, що довести умисне вчинення порушень прав ІВ в разі порушення умов правового регулювання прав ІВ навіть у комерційних масштабах не завжди є можливим. Ми переконані, що навіть за наявності всіх підстав вважати, що порушник діяв навмисно і розумів не повну відповідність праву своїх дій, бажаючи настання наслідків у вигляді квазіправомірного використання

об'єкту права ІВ, мова не може йти про кримінальне переслідування. Це не відповідає духу закону та міжнародним зобов'язанням України. Кримінально-правове регулювання має поширюватися лише на прямо зазначені у законі умисні порушення прав ІВ. Навмисне зловживання правом, як і добросовісна помилка щодо правомірності своїх дій, на нашу думку, виключає умисел – як необхідну умову кваліфікації кримінального правопорушення.

Підсумуємо, *суб'єктивна сторона* досліджуваних умисних кримінальних правопорушень характеризується прямим умислом щодо дій та прямим або непрямым умислом щодо наслідків кримінального правопорушення. Розуміння протиправності своїх дій має залишатися предметом доказування незважаючи на подальший розвиток реформи кримінальної юстиції. Цифрова трансформація об'єктивно ускладнює правове регулювання сфери ІВ, окремі положення сучасних ліцензійних умов та транскордонних контрактів вже зараз є повністю зрозумілими лише для фахових юристів, що спеціалізують в конкретній галузі права. На наш погляд ця тенденція збережеться, що неодмінно призведе до збільшення кількості порушень, які не мають підпадати під дію кримінального закону.

Мотиви досліджуваних кримінальних правопорушень на кваліфікацію не впливають. Корисливий мотив беззаперечно превалює середі інших мотивів та як правило викликаний бажанням збільшення прибутку або зменшення витрат.

Мета є обов'язковою ознакою лише для одного зі складів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 231 КК. Враховуючи специфіку вітчизняної судової практики та незважаючи на наявність схожих формулювань у кримінальному законодавстві зарубіжних країн, її зазначення безпосередньо в нормі закону вбачається надмірною деталізацією та виглядає недоцільно.

2.2. Кримінологічна характеристика злочинності у сфері інтелектуальної власності

Узагальнені висновки, що випливають з дослідження якісних і кількісних показників злочинності у сфері ІВ урешті формують зміст кримінологічної характеристики злочинності цього виду кримінальних правопорушень. В. В. Артюхова визначає кримінологічну характеристику кримінальних правопорушень, як систему кримінологічно значущих показників про певний вид суспільно небезпечних діянь, а саме рівень злочинності, відомості щодо судимостей, структуру, динаміку, час і місце вчинення та “ціну” певного виду кримінальних правопорушень, також вона вважає важливим аналізувати одночасно склад інших кримінальних правопорушень, що вчиняються у сукупності з досліджуваними, їх латентність, а також особистість злочинця. Дослідниця зауважує, що мета запобігання вчиненню певного виду кримінальних правопорушень може і має обумовлювати зміст (структурне наповнення) елементів кримінологічної характеристики, які пропонується обирати та поєднувати між собою [90, с. 43].

М. І. Фіалка вважає помилковим віднесення до кримінологічної характеристики злочинності елементи, які безумовно важливі, але мають охоплюватися визначенням. Мова йде про особистість злочинця, місце, час, спосіб і обстановку вчинення кримінального правопорушення. Натомість автор пропонує зосередити увагу на рівні злочинності, коефіцієнті злочинності, структурі злочинності, динаміці злочинності, географії злочинності та її «ціні» [267, с. 243].

А. П. Закалюк вважав, що до основних показників злочинності, які можна виміряти статистично, відноситься рівень злочинності, її динаміка, структура та географія. Інші показники, такі як латентність, обумовленість певними чинниками, економічна «рентабельність» протидії тощо, він відокремлював для окремих досліджень [172, с. 156].

А. Ю. Доброскок стверджує, що зневажливе ставлення до прав ІВ переважає в Україні на рівні суспільної свідомості. Аналізуючи детермінанти злочинності у сфері інтелектуальної власності, він приходить до висновку про відсутність простих і лінійних зв'язків між досліджуваними правопорушеннями та причинами й умовами, що їх обумовлюють, натомість дослідник простежує ланцюжок детермінуючих зв'язків між соціально-економічними умовами та ступенем впливу політичних, організаційно-правових і соціально-психологічних чинників [158, с. 79].

О. В. Новіков, досліджуючи злочинність у сфері інтелектуальної власності до 2015 року, звертає увагу на значне підвищення рівня злочинності в 2013 році та пов'язує таке зростання в тому числі з недосконалою роботою правоохоронних і судових органів, що є одним з основних детермінантів зростання злочинності у сфері ІВ [209, с. 82].

Він також звертає увагу на конфлікт інтересів між споживачами та власниками прав ІВ, що обумовлює [209, с. 101– 102] причини злочинності у сфері ІВ. Загалом погоджуючись із зазначеною думкою, вважаємо таке формулювання не дуже вдалим. Активна протидія корупційним порушенням та зловживанню владою призвели до остаточно формулювання законодавчо визначеного поняття. Так ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» визначає реальний конфлікт інтересів, як суперечність між службовими або представницькими повноваженнями особи та її приватним інтересом, що впливає її неупередженість та об'єктивність під час прийняття рішень [226]. Аналогічно конфлікт інтересів на сьогоднішній день розуміється більшістю корпоративної спільноти приватного сектору. Тому вважаємо, що використовуваний нами в цьому дослідженні класичний підхід дослідження того ж феномену, але через призму порушення балансу приватних і публічних інтересів викликає менше теоретичних суперечностей і більше відповідає суті явища.

Як і більшість дослідників у світі, О. В. Новіков звертає увагу на високу латентність злочинності у сфері ІВ, в тому числі через незацікавленість потерпілих і

складність доказування. Реальним він вважає рівень злочинності, що 10 разів перевищує статистичні показники [209, с. 36–37].

Його дослідження демонструє, що станом на 2015 рік, серед злочинців переважають особи віком 19-24 роки, з невисокою освітою або, що не навчаються і не працюють – порушення авторських і суміжних прав, торгівля піратською продукцією. Інша група особи віком 31-40 років, з вищою освітою, схильністю до підприємництва – незаконне використання торговельної марки. Статистичні дані та судова практика в цілому підтверджують справедливність суджень автора на час проведення ним дослідження [209, с. 613; 177].

Загалом дослідник, спираючись на доступні йому тоді дані, об'єктивно бачив значне підвищення рівня злочинності у сфері ІВ, тому справедливо пропонував посилити кримінальну відповідальність та просвітницько-роз'яснювальну роботу з метою формування належної правової культури [209, с. 167].

Існуючі сьогодні офіційні статистичні дані не підтвердили його гіпотези. Починаючи з 2013 держава в результаті об'єктивних і суб'єктивних причин, пов'язаних як із ситуацією в країні, так і з реформуванням органів системи охорони інтелектуальної власності вплив держави значно зменшився, а фокус уваги та пріоритети змінилися. Якщо сприймати дані статистики кримінальної юстиції виключно як об'єктивну інформацію, необхідно висувати гіпотезу, що заходи запобігання кримінальним правопорушенням були на стільки успішними, що це призвело до кратного зменшення кількості кримінальних порушень у сфері ІВ (особливо це проглядається у статистиці за ст.ст. 176, 229 КК).

На нашу думку, мала місце класична екстраполяція тренду. Зростаючий рівень злочинності, сприймався як загроза, що вимагає негайних дій з боку держави в особі її уповноважених органів. Але подальшого зростання злочинності не відбувається. Напроти, маємо різкий спад. Якщо продовжувати цю ж логіку, необхідно стверджувати, що у період 2013-2017 Україна зробила значний прорив у боротьбі зі

злочинністю у сфері ІВ і з тих пір тримає ці показники в межах допустимих відхилень.

Насправді, на нашу думку, відбулася глобальна переоцінка підходів до комерціалізації прав ІВ, винайдення рентабельних економічних моделей платних підписок майже для всіх видів контенту призвело до перерозподілу зусиль правовласників. Від боротьби з піратством і контрафакцією, що характеризувалася активною протидією в юридичній площині, відбувся перехід до безкоштовного пробного періоду платної підписки. Також, має місце свідома відмова глобальних правовласників від продовження відстоювання своїх прав у конкретних країнах. Наприклад, на сьогоднішній день в Україні вкрай важко знайти особу уповноважену на представлення інтересів правовласників на програмне забезпечення в правоохоронних і судових органах. А головні офіси таких компаній майже не йдуть на співпрацю з правоохоронцями.

Наше дослідження демонструє, що активна та цілеспрямована організована діяльність представників правовласників має набагато більший вплив на рівень облікованої злочинності у сфері ІВ, аніж будь-які інші. Відсутність в силу специфіки об'єктів ІВ (патенти і комерційна таємниця) великих каталогів прав, а також складність доказування демонструє не тільки низький рівень злочинності за ст.ст. 177, 231, 232 КК. Це наслідок відсутності систематичної активної діяльності представників правовласників.

Дисертація В. В. Костюка, була захищена на 5 років пізніше. В ній набагато більше приділено уваги міжнародному досвіду та потребі якісного міжнародного співробітництва правоохоронних органів. Слід цілком погодитись з автором, організована транскордонна злочинність становить значну загрозу загалом. Але важливою специфікою злочинності у сфері ІВ є відсутність потреби фізичного перебування потерпілого в країні порушення. Тому окрім юридичних та економічних наслідків, такі порушення тягнуть за собою міжнародно-політичні репутаційні втрати, що підривають імідж держави [187, с. 238].

В той же час, ми не можемо погодитися з автором щодо кореляції між інтернет-залежністю та злочинністю у сфері ІВ, і що ця залежність може бути суттєвим фактором сприяння вчиненню відповідних кримінальних правопорушень. Той факт, що 4/5 опитаних правоохоронців вважає саме так, свідчить лише про наявність відповідного упередження у переважній кількості респондентів. Змість судових рішень, інші валідні фактичні дані цю гіпотезу не підтверджують [187, с. 237].

Аналіз злочинності, проведений В.В. Костюком дозволяє йому пропонувати доповнення КК окремою нормою, що передбачатиме відповідальність «за подання заявок на винаходи до зарубіжних країн без попереднього подання заявок в Україні». Підставою криміналізації визначено відтік закордон нових технологій [187, с. 293–294]. Вимушені не погодитися з автором, по-перше законодавство США та Великої Британії, на яке він посиляється, містить підстави для відповідальності саме за порушення встановленого державою порядку, а не сам факт такого патентування. Принципова різниця полягає в меті запобігти витоку державної таємниці та захисту національних інтересів країни. По-друге, очевидно, що потенційний об'єкт кримінального правопорушення обрано не правильно, тому таке порушення в будь-якому разі не може бути віднесено до кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Головною вадою такої пропозиції є спроба кримінально-правового регулювання відносин інструментом кримінального покарання, замість податкових пільг, венчурних можливостей та гарантованих роялті для винахідника.

Аналіз наведених кримінологічних досліджень, дозволяє побачити загальні висновки щодо латентності, відносно молодого віку особи злочинця, потреби підвищення рівня ефективності правоохоронних органів і необхідності запозичення міжнародних стандартів.

Необхідно звернути увагу, що за даним офіційної статистики кількість засуджених жінок за кримінальні правопорушення у сфері ІВ знаходиться в межах математичної похибки. Для кримінальних правопорушень, передбачених статтями

177, 231, 232 КК цей показник становить 0, при чому за період з 2013 до 2024 років. Для статті 229 половина періоду спостереження також 0, в інші роки від 1 до 4. Засудження помітної кількості жінок відбувалося у період з 2013 (7) до 2015 (5) року, далі половина періоду спостереження 0, інші роки 1-2. Важливо, що у відносних показниках в роки, коли було засуджено 2 особи (таких багато), кількість жінок може становити 50%, але ми навмисно приводимо абсолютні значення для розуміння реальної картини гендерного розподілу злочинності [177].

Гіпотезою може бути кореляція між гендерним розподілом підприємців, що мають необхідну для вчинення порушення освіту (часто технічну), робота яких пов'язана з технологіями. Якщо гіпотеза підтвердиться подальшим дослідженнями, то це буде скоріше свідчити про нерівний доступ до професії, освіти та підприємництва, аніж про підвищену законослухняність жінок.

Проведене дослідження та власний практичний досвід дозволяють стверджувати, що латентність досліджуваних кримінальних правопорушень прямо корелює з кримінально-правовою політикою держави та політикою правовласників. Наприклад, показники ДСБЕЗ 2013 року [169] та дані офіційної статистики за 2013 рік демонструють аномальну кількість (навіть враховуючи тогочасне запровадження нових принципів обліку звернень) облікованих кримінальних правопорушень за ст.ст. 176, 229 КК, що більше ніж у 2 рази перевищує аналогічні показники за 2021 рік [177]. Так само, згадана вище політика КНР призвела до схожих статистичних аномалій. Мало ймовірно, що це може свідчити про зміни в суспільстві (до того ж це протирічить законам соціології), також в ці роки не було змін в законодавстві, що б могло дозволити легко пояснити такі кількісні зміни. Це свідомо імперативна політика державних органів, що в конкретний період розвитку країни пріоритезує певну сферу, в даному випадку сферу ІВ. Політика правовласників також має визначальне для сфери ІВ значення. По-перше, права на аудіовізуальні та музичні твори давно сформували окремий ринок з великими гравцями, що акумулюють у себе права на величезний обсяг творів. Представниками цих правовласників в

Україні є нечисельні правники або юридичні компанії, що фактично визначають кількість звернень щодо порушень за певний період.

Останні роки майже не фіксується кримінальне переслідування за порушення авторських прав на комп'ютерні програми. Поодинокі випадки, як правило, пов'язані з розслідуванням інших кримінальних правопорушень і супутнім виявленням неліцензійного програмного забезпечення інстальованого на досліджуваному комп'ютері. Хтось пов'язує це з тим, що левова частина комп'ютерних програм тепер доступні за підпискою та/або через веб інтерфейс, але ми хотіли б звернути увагу на те, що боротьба з піратством в кожній окремій країні перебуває на різних етапах, що визначається перш за все суб'єктивною думкою правовласників щодо економічного розвитку кожної окремої країни.

Для цього є цілком прагматичні підстави. Піратство може бути корисним для правовласників. Це контroversійне твердження висловив П. Грахам – зазначивши, що придбання піратського програмного забезпечення кимось, хто не може на той момент дозволити собі ліцензійне, фактично є аргументом на користь того, що правовласник нічого не втратив. Натомість правовласник отримав ще одного прихильника свого продукту, який згодом можливо придбає наступну оригінальну версію. Головне, що він допомагає розповсюдженню конкретного програмного забезпечення, яке стає певним стандартом [43, с. 73].

Білл Гейтс ще у 1998 році стверджував фактично теж саме, його не дуже хвилювали цифри продажів комп'ютерів у Китаї (біля 3 млн. штук на рік), які значно випереджали кількість придбаного програмного забезпечення. Він вважав, що поки хтось збирається вкрасти (використати піратський примірник), необхідно прагнути, щоб це було саме його програмне забезпечення. Користувачі згодом звикнуть і стануть залежними від його програмного забезпечення, а він у наступних десятиліттях вигадає спосіб, як все ж таки заробити на цьому [40].

Досліджені статистичні дані кримінальної юстиції за період 2013-2024 років демонструють, що доля всіх кримінальних правопорушень у сфері ІВ не перевищує

0,001% від загальної кількості в частині скерованих до суду та досягає цього показника в частині облікованих кримінальних правопорушень лише в 2013, 2014 та 2018 роках. Що загалом підтверджує дані проведених колегами досліджень, але спростовує висловлені гіпотези щодо подальшого зростання кількості кримінальних правопорушень у сфері ІВ.

Динаміка обліку кримінальних правопорушень демонструє неоднорідність показників як в залежності від статті КК, так і від даних конкретного року. Стала схожість спостерігається лише для ст.ст. 177, 232 КК. Протягом всього періоду облікована мінімальна кількість кримінальних правопорушень за цими статтями. Динаміка обліку за ст. 231 КК дуже схожа, але має аномальне зростання в 2018 році та помітне зростання у 2017 році. Аналіз судової практики за ст. 231 КК дозволяє стверджувати, що таке зростання не пов'язане з порушеннями у сфері ІВ, облікована кількість яких залишається в межах показників інших років. Такі пікові значення пояснюються посиленням боротьби з шахрайством у банківській сфері, пов'язаним із заволодінням інформацією з обмеженим доступом щодо даних банківських карт і персональних даних клієнтів банку – банківської таємниці. Показники обліку та скерування до суду кримінальних проваджень за ст. 231 КК у 2017-2018 роках корелюють між собою та не спостерігаються в інших періодах.

Облік кримінальних правопорушень за ст. 176 КК спадає рік від року з незначними відхиленнями із з 452 у 2013 році знизився до 13 у 2024 р. Найбільша стабільність показників обліку спостерігається за ст. 229 КК. Після різкого падіння у 2 разі в період 2013-2015 роках далі цей показник може характеризуватися відносною сталістю, за виключенням 2022 року, що може пояснюватися запровадженням режиму воєнного стану.

Показники обліку кримінальних правопорушень у сфері ІВ як разом, так і кожен окремо не корелюють, за поодиноким виключеннями, з загальними показниками обліку злочинності. Це є додатковим аргументом щодо важливості окремого дослідження порушень у сфері ІВ, а також підтвердженням гіпотези щодо

неможливості лінійної екстраполяції загальних статистичних даних на показники злочинності у сфері ІВ.

Динаміка скерованих до суду кримінальних правопорушень у сфері ІВ так само, як і їх облік, не мають загальної однорідності. Також можна стверджувати про статистичну схожість даних за ст.ст. 177 та 231 КК між собою. Окрім того, дані скерованих до суду кримінальних правопорушень за цими статтями корелюють з даними обліку кримінальних правопорушень.

За весь період аналізу (2013-2024 роки) регіональний розподіл облікованих і скерованих до суду кримінальних правопорушень у сфері ІВ демонструє, що м. Київ є беззаперечним лідером щодо обліку кримінальних правопорушень у сфері ІВ за всіма досліджуваними статтями КК. Одночасно з цим, це майже ніяк не корелює з кількістю скерованих до суду кримінальних правопорушень. Щодо останніх спостерігається регіональна специфіка в залежності від регіону. Так найбільше скеровано до суду кримінальних правопорушень за ст. 176 КК у Львівській області, за ст. 177 КК у Дніпропетровській області, за ст. 229 КК у Чернівецькій, а також Одеській та Львівській областях, за ст. 231 КК у Львівській області, за ст. 232 КК у Івано-Франківській, Харківській та Дніпропетровській областях.

Також показники скерування до суду, що умовно дорівнюють або є вищими за обліковану кількість кримінальних правопорушень у сфері ІВ бачимо у наступних регіонах: за ст. 176 КК у Чернівецькій, а також у Донецькій, Одеській, Хмельницькій, Івано-Франківській і Волинській областях; за ст. 177 КК у Львівській, Одеській та Запорізькій областях; за ст. 229 КК у Волинській, Дніпропетровській, Кіровоградській і Черкаській областях; за ст. 231 КК у Черкаській області.

Регіональні показники також демонструють загальну неоднорідність злочинності у сфері ІВ. У той же час переважна більшість кримінальних правопорушень скерована до суду в традиційно промислових регіонах. Також, високі показники спостерігаються в Одеській області, що можна пояснити розвиненими логістичними шляхами морських перевезень. Всі згадані вище західні

регіони України є прикордонним і сусідніми з країнами Євросоюзу, що знову таки підтверджує гіпотези щодо кореляції між промисловістю, міжнародною торгівлею та правопорушеннями у сфері ІВ.

Структура кримінальних правопорушень у сфері ІВ ілюструє значну перевагу кримінальних правопорушень за ст.ст. 176 та 229 КК над іншим порушеннями у цій сфері, як серед облікованих, так і серед скерованих до суду за всі роки дослідження. Єдине виключення становлять 2017-2018 роки, коли кількість облікованих і скерованих до суду кримінальних правопорушень за ст. 231 КК перевищила всі інші. Пояснення цій статистичній аномалії, що не пов'язана з об'єктами ПІВ, ми навели вище. На фоні стабільно невисоких показників за ст.ст. 177 та 232 КК, спостерігаємо поступове зменшення як обліку, так і скерування до суду кримінальних правопорушень за ст. 176 КК на фоні відповідного зростання їх кількості за ст. 229 КК.

Цікаво, що протягом всього періоду дослідження, відсоток кримінальних порушень, скерованих до суду за ст. 176 КК майже дорівнює або перевищує відсоток облікованих в 2013-2016 роках, дещо зменшується у 2017-2018 рока, далі різко зростає з 2019 до 2022 року, після чого у 2024 році зменшується до мінімального значення за весь період – 6%.

Описане ніяк не пояснюється ознаками злочинності у сфері ІВ як такої, бо безпосередньо демонструє зменшення кількості скерованих до суду кримінальних проваджень у порівнянні з відсотком облікованих за цією ж статтею КК. Як правило, такі показники можуть бути пояснені причинами, описаними нижче. Активна та кваліфікована позиція захисту, що знаходить підтвердження в дослідженій судовій практиці – мова йде про визнання доказів недопустимими в розумінні ст. 87 КПК, спростування правосуб'єктності потерпілої сторони та/або її представника. Пасивна позиція потерпілої сторони або неналежна професійна діяльність її представника (не надання документів на підтвердження правосуб'єктності або даних, необхідних для розрахунку шкоди, обрання інших способів захисту своїх прав, включно з

позасудовим врегулюванням), що також знаходить часткове підтвердження у судовій практиці. Неналежне виконання службових обов'язків службовими особами органів досудового розслідування – в межах цього дослідження не вивчалось окремо. Ми оцінюємо можливий вплив цієї причини достатньо низько, оскільки активна позиція потерпілої сторони має визначальне значення для даної категорії справ приватного обвинувачення та навряд чи може бути нівельована якістю виконання службових обов'язків правоохоронними органами.

Враховуючи неоднорідність кримінальних правопорушень у сфері ІВ, надаємо усереднені показники профілю особистості злочинця, ґрунтуючись на даних офіційної статистики кримінальної юстиції – це працездатний чоловік у віці 30-50 років з повною (рідше базовою) вищою освітою, який на момент вчинення кримінального правопорушення не працював і не навчався або займався підприємницькою діяльністю. Такий профіль звісно не враховує також існуючі, але менш виражені можливі характеристики, та все ж дозволяє стверджувати, що мова йде загалом про зрілу, емоційно стабільну особистість зі сформованими соціальними та професійними навичками, яка переслідує корисливу мету.

Враховуючи викладене, зауважимо, що не всі з запропонованих дослідниками заходів запобігання злочинам у сфері ІВ залишаються релевантними сьогодні. Наприклад належна взаємодія між правоохоронними органами та організаціями колективного управління з метою профілактичного інформування суспільства не була реалізована на практиці, в тому числі тому, що їх діяльність не може охоплювати боротьбу з фізичною контрафакцією за визначенням. До того ж незрозумілою залишається роль правоохоронних органів в запропонованій координації зусиль [187, с. 333].

В той же час цифрова трансформація суспільства, окрім інших наслідків, призводить до експоненціального зростання насамперед об'єктів авторського права. За невеликим виключенням, будь-яка робота за комп'ютером, що має творчий

характер, обумовлює регулярне створення об'єктів ІВ (в тому числі поза свідомим бажанням автора).

Це поступово змінює культуру креативних індустрій, що все більше характеризується свідомою та етичною творчістю, авторизованим наслідуванням і бажанням визнання як професійною спільнотою, так і суспільством в цілому. Сукупний вплив творчої спільноти на аудиторію через соціальні медіа на порядки перевищує організаційні можливості держави щодо донесення певної інформації.

Споживання контенту стає відповідальним за умови поступової зміни ролі користувача на логікою *підписник* → *справжній шанувальник* → *авторизований користувач (ліцензіат)*. Зустрічний рух, що обумовлений бажанням бути помітним і визнаним в суспільстві призводить до творчого прояву за схемою *інфлюенсер* → *творець (кріейтор)* → *ліцензіар*. Так, в процесі цифрової трансформації суспільство поступово перетворюється на невелику групу творців контенту та велику споживацьку аудиторію.

Найважливішим з точки зору нашого дослідження є те, що творець одночасно є споживачем контенту інших творців, що в результаті призводить до появи значної кількості соціальних зв'язків, які нагадують перехресне ліцензування між великими корпораціями, коли всі отримують і одночасно надають дозвіл на використання різного контенту. Але в даному випадку мова йде про децентралізовану мережу взаємного використання чужого контенту, що окрім зміни правил багатьох індустрій, призводить до реальної поваги до чужої творчості (яка на сам перед обумовлена потребою поваги до власної творчості). Так, природньо зростає повага до сфери ІВ, а державі залишається лише просвітницька функція пояснення процесів і контролю за виконанням правил, що постійно оновлюються.

Традиційні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері ІВ характерні, щонайменше для переважної кількості кримінальних правопорушень у сфері економіки. Велика частина з них взагалі є загально прийнятими та справедливо згадуються в більшості кримінологічних досліджень. Переконані, що підтверджена

даними специфіка злочинності у сфері ІВ вимагає її врахування під час формулювання пропозицій.

2.3. Вплив цифрової трансформації суспільства на кримінально-правове регулювання

Поширеною є точка зору, що цифрова ера змінює всі сфери діяльності суспільства: інформатизація суспільства, новітні технології процеси глобалізації, змінюють сутність у тому числі сфери інтелектуального об'єктів власності, а тому потребують наукового осмислення, розкриття сутності сучасної парадигми інтелектуальної власності. Зміни, які відбуваються в цифровому суспільстві, вимагають вдосконалення законодавства про інтелектуальну власність. Потребують вирішення правові конфлікти у сфері регулювання відносин інтелектуальної власності. Необхідно заповнити прогалини в законодавстві, які виникають у зв'язку з інтенсивним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та створенням нових об'єктів інтелектуальної власності [29, с. 138].

Результати проведених в Україні досліджень дозволяють стверджувати, що інтелектуальний капітал (знання, навички інноваційний потенціал і досвід) і штучний інтелект (поки ще мова йде про генеративний) мають визначальний вплив на цифрову трансформацію, значно полегшуючи автоматизацію будь-яких процесів, при цьому збільшуючи ефективність вирішення завдань за рахунок більшої швидкості та точності. Успішність цифрової трансформації досягається внаслідок конкурентоспроможності в цифрових ринках, обумовленої продуктивністю інноваційної економіки [196, с. 41].

Цифрова трансформація враховуючи її складність і багатосаровість навряд чи може мати усталене термінологічне визначення, але певні типові характеристики все

ж необхідно визначити. Так, В. М. Підгородинський пропонує у найбільш узагальненому контексті визначати цифрову трансформацію, як зміни, пов'язані з інтеграцією цифрових технологій в усі аспекти життя соціуму [214, с. 86–87].

О. В. Шимченко звертає увагу на те, що попри дивовижні можливості ШІ він здатен навчатися лише на значних масивах інформації, що у свою чергу зменшує його адаптивність та призводить до обмежень у вирішенні задач [273, с. 50].

Особливий інтерес для нас становлять думки тих вчених, хто досліджував питання цифрової трансформації суспільства до широкого розповсюдження інформаційних продуктів на базі генеративного штучного інтелекту (ChatGPT, Gemini, Grok, DeepDeek тощо). Передбачення наслідків революційної технології та моделювання правових концепцій до набуття особистого досвіду взаємодії з технологією, видається нам більш привабливою характеристикою вченого. Як відомо правові норми завжди відстають від соціальних змін, які вони покликані регулювати. Швидкість цих змін тепер стає безпрецедентною, а тому лише подібний підхід колег, дозволить законодавцю хоча б намагатися встигати актуалізовувати законодавство. Так, О. Е. Радутний, замислюючись над правовим статусом цифрової людини, звернув нашу увагу на те, що поряд з в цілому позитивними очікуваннями від становлення інформаційного суспільства, існує менш приваблива сторона – «темний бік високих технологій» [245, с. 39].

Іноземні автори, які досліджують цифрову трансформацію використовують концепт SMACIT, що є акронімом від назв складових англійською мовою (соціальні, мобільні, аналітичні, хмарні та Інтернет речей) [70, с. 197–198]. Професор О. А. Баранов у своїх дослідженнях додавав до цього переліку, як мінімум, робототехніку та штучний інтелект, вважаючи, що цифрова трансформація є за своєю суттю соціальною трансформацією, що відбувається за умови максимального використання перелічених технологій, інакше кажучи, вважаючи, що використання перелічених цифрових технологій в процесі соціальної трансформації призводить до набуття нею нової форми – цифрової трансформації [92, с. 67].

На думку директора Інституту соціології НАН України професора Є. І. Головахи наше суспільство вже знаходиться на переході від мережевого суспільства до суспільства на базі штучного інтелекту [150]. Автором концепції мережевого суспільства є соціолог Мануель Кастельс, які у своїй фундаментальній праці визначив його як «соціальну структуру, що виникає внаслідок взаємодії нової технологічної парадигми з широкою соціальною організацією [20, с. 3, 28, 290]. Мережеве суспільство не є синонімом до «інформаційного суспільства» чи «суспільства, заснованого на знаннях», основною його відмінністю є адаптивна мережева децентралізована структура, можливість появи та існування якої обумовлена комунікаційними технологіями. Що в свою чергу має визначальний вплив на соціальні, економічні та політичні процеси.

Прогностичне моделювання суспільних змін у найближчі десятиліття, дозволяє передбачити наступні характеристики: домінування BigData та ІІІ корпорацій, глибока автоматизація процесів у раніше нетехнологічних сферах, зменшення рутинної праці на фоні збільшення безробіття, формування стійких цифрових спільнот за інтересами, переоцінка етичних норм, антицифровізаційні суспільно-політичні рухи, нові підходи визначення меж та змісту цифрових прав людини, масове оновлення правових концепції регулювання соціальних відносин.

Ми лише на початку цього шляху, але вже сьогодні зрозуміло, наскільки важливим є своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються. Відсутність чіткого регулювання сфери ІІІ вже призводить до глобальних негативних наслідків. За даними дослідження NewsGuard та American Sunlight Project 33% відповідей 10 найпопулярніших у світі ІІІ інструментів (ChatGPT, Gemini тощо) містить неправдиві наративи кремлівської дезінформації, поширеної спеціальною мережею Pravda, яка майже не впливає на суспільну думку, а натомість фокусується на втручанні в машинне навчання ІІІ [74].

В умовах цифрової трансформації суспільства зосередження виключних прав ІВ більше не є лише конкурентною перевагою на ринку. Що найменше у сфері ІТ це

реальна можливість перемогти конкурентів і прямо чи опосередковано контролювати активність користувачів (тобто клієнтів). Facebook не лише витіснив з ринку MySpace завдяки більш інноваційним підходам та кращому позиціюванню. Часто його вплив на життя окремого громадянина є не меншим, ніж вплив держави. Як зазначає Д. МакВільямс, всупереч поширеній думці, людей приваблюють не просто приголомшливі нові технології, а приголомшливі нові технології, які підтримують звичайну для людей діяльність, якою вони вже займаються [54]. А коли такі технології стають об'єктом якісної патентної охорони, вони одразу перетворюються на критичну конкурентну перевагу, що визначає лідера ринку.

Технологічні монополії порушують існуючий баланс і є схильними до регулювання поведінки користувачів, перетягуючи на себе *квазідержавні функції*. Найближчі роки штучний інтелект значно прискорить процеси цифрової трансформації суспільства. За відсутності адекватного та своєчасного правового регулювання «слабкою стороною» в такому разі стане саме суспільство.

Процеси цифрової трансформації в сучасному світі не оминають сферу права та завдають їй не меншого впливу ніж будь-яким іншим сферам. Саме тому стає не лише можливим, а й необхідним дослідження та подальше застосування технічного інструментарію для вирішення суспільних задач. Переважна більшість вітчизняних правових досліджень не фокусується на кількісних показниках, а скоріше досліджує явища та відношення до них. Big Data, як феномен, дозволяє зовсім по іншому сприймати сучасний стан та перспективи правових досліджень. Раніше не підвладна людському розуму кількість перемінних за законом діалектики переходить у нову якість розуміння проблем та шляхів її вирішення. М. М. Забарний у своїй докторській дисертації наголошує на необхідності проведення нових прикладних досліджень присвячених ефективності протидії злочинності з урахуваннями цифрових змін [170, с. 72].

У контексті нашого дослідження нас цікавлять саме умови цифрової трансформації суспільства. Ще донедавна цифровізація або діджиталізація, або

цифрова трансформація сприймалася як тренд сучасності, що полягають у підвищенні швидкості Інтернету, збільшення кількості збільшення розумної техніки та запровадження електронних державних сервісів, що не завжди встигають за електронною комерцією, а також збільшення ролі соціальних мереж та їх впливу на суспільство.

У 2018 році широкого розголосу набули факти того, що компанія Cambridge Analytica, акумулювавши BigData (до 5000 вимірювальних показників) щодо 240 мільйонів американців (в тому числі 87 мільйонів користувачів, отриманих ними через вразливість фейсбук), змогла суттєво впливати на хід президентських виборів у США 2016 році [19, 103].

У 2021 році А. Нойбауер у своїй статті, присвяченій штучному інтелекту (далі також – AI) зазначив, що навіть найдосконаліший AI далекий від середнього IQ населення в 100 балів, у 2014 році найвищий IQ AI оцінювався у 26 балів (що відповідало показникам 3-річної дитини), а у 2016 році цей показник вже досяг 47 балів – рівня 6-річної дитини [61, с. 6].

У липні-серпні 2023 року IQ chatGTP-4 вже оцінювався дослідниками в 155 балів [67]. І це при середньому показнику 100 найвищих країн у рейтингу 2024 року перебуває у діапазоні 93-108 балів, а люди з показником вище 130 балів вважаються обдарованими [249]. Особливо цей показник вражає, враховуючи той факт, що відповідно до існуючого у дослідницькому світі консенсусу, IQ Альберта Ейнштейна був у діапазоні 160-190 балів [41]. Таким чином, розвиток IQ AI від немовляти до генія відбувся за 10 років. Але AI, на відміну від людини, немає біологічних обмежень щодо подальшого швидкого прогресу та збільшення цього показника. Однак, наразі стають зрозумілими інші нюанси розвитку даної галузі. Не дивлячись на те, що ймовірно кількість інформації у світі подвоюється щодва роки (відповідно до концепції Інформаційного вибуху та закону Мура), це не теж саме, що подвоєння об'єму даних для навчання AI.

Р. Куран в своїй статті «Уповільнення моделей AI означає кінець епохи золоті лихоманки» наголошує на тому, що розвиток штучного інтелекту (AI), який тривалий час базувався на масштабуванні систем (збільшенні даних, обчислювальної потужності та параметрів), стикається з кризою. Попри величезні витрати великих технологічних компаній, таких як Microsoft, Google і Nvidia, доступ до нових даних для навчання обмежений, а покращення продуктивності стає дедалі складнішим. Лідери індустрії визнають, що ефективність моделей вирівнялася, і подальший прогрес вимагає нових підходів, таких як вдосконалення алгоритмів чи оптимізація процесу інференції. Саме тому гіпотеза про відсутність біологічних обмежень AI, а відтак і відсутність будь-яких обмежень для подальшого експоненціального розвитку AI не знаходить підтвердження, а графік подальшої динаміки розвитку сфери AI, найближчим часом буде прямувати до нормального розподілу [27].

Загалом, з'ясування природи та механізмів систем AI, таких як GPT-4, є величезним викликом, який раптово став важливим і терміновим хоча б через те, що GPT-4 на думку дослідників із Microsoft вже можна розглядати, як ранню версію системи загального штучного інтелекту (AGI) [18, с. 94]. Можна припустити, що саме через усвідомлення важливості та незворотності пов'язаних із цим суспільно-політичних змін, питання штучного інтелекту було одним з тих, що були винесені на обговорення між керівниками країн КНР та США, що відбулося 17 листопада 2023 року [66].

9 грудня 2023 року на сайті Європейського парламенту з'явилася інформація із заголовком Закон про штучний інтелект: угода щодо комплексних правил для надійного AI. Зокрема дана угода передбачає: гарантії щодо штучного інтелекту загального призначення, обмеження на використання систем біометричної ідентифікації правоохоронними органами, заборони на соціальний скоринг та AI, що використовуються для маніпулювання або використання вразливостей користувачів, право споживачів подавати скарги та отримувати змістовні пояснення, а також

значні штрафи за порушення (від 35 мільйонів євро або 7% світового обороту до 7,5 мільйонів або 1,5% обороту) [13].

Викладене вище дозволяє обґрунтовано припускати, що цифрова трансформація суспільства пройшла точку неповернення, а її поточний стан безпосередньо та суттєво впливає не лише на суспільні відносини, а й на їх правове регулювання.

Додаткової ваги дослідженню впливу цифрової трансформації додає інформація щодо сучасного стану суспільства, яке вже необхідно досліджувати, враховуючи, що сучасний період цифрової трансформації успадкував наслідки глобалізації, в тому числі ті, які дослідники RAND Д. Кавана та М. Річ називають розпадом правди: розбіжності щодо фактів і даних, розмитість кордонів між думкою та фактом, експоненціальне збільшення інформації та зниження довіри до колись шанованих джерел інформації [49, с. 21].

Таким чином умови цифрової трансформації, як і будь-які інші, безпосередньо впливають на ефективність кримінально-правового регулювання, але хочемо наголосити, що на відміну від навіть воєнного стану, який закінчиться найближчими роками, цифрова трансформація – це нова, хоча й не усвідомлена більшою частиною суспільства, реальність. Вона постійно та дуже швидко змінюється, і це не можна зупинити. Єдиною відповіддю, яку можна запропонувати зараз – є доброзичесне використання AI, широке застосуванні методології прийняття рішень, що ґрунтуються на даних, а також використання сучасних інформаційних систем, що дозволяють проводити наукові дослідження в гуманітарній сфері на якісно новому рівні.

В той же час необхідно визнати, що це не перша докорінна перебудова суспільства в історії людства. Промислова революція (XVIII-XIX сторіччя), науково-технічна революція (XIX-XX сторіччя) так само глибоко змінили суспільний устрій, вплинули на спосіб життя переважної більшості людей, надали нові можливості та поставили суспільство перед новими викликами. Цифрова трансформація якісно

відрізняється від них своєю швидкістю, масштабами глобальних змін та персональним впливом на конкретну людину. Це призводить до того, що відбувається глибока інтеграція цифрових технологій у повсякденне життя, а це в свою чергу породжує етичні дилеми щодо кібербезпеки, приватності, штучного інтелекту тощо.

Саме тому мейнстрімом є думка про те, що цифрова трансформація є не просто наступним етапом розвитку людства, а радикальним переламом, що докорінно все змінить. Не дивлячись на те, що аргументи на користь такого підходу достатньо вагомі, науковий аналіз поки ще не дозволяє нам поділяти цю позицію.

Визнанням у світі (широко використовується в структурах ООН) інструментом для вирішення даної задачі може слугувати ICT4D (Information and Communication Technologies for Development) Cube Framework. Розуміння впливу інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на розвиток суспільства за допомогою ICT4D Cube дозволяє бачити картину цілком та не випустити з фокусу уваги важливих складових. Відповідно до концепції модель у вигляді кубу має горизонтальний шар – технологічна основа (фізична інфраструктура – обладнання, мережі тощо та сервісна частина – програмне забезпечення, хостинг, браузері, застосунки тощо). Вертикальний шар кубу відображає соціально-економічні сектори – те що звикли називати з додаванням приставки «є» (єОсвіта, єДемократія, єБанкінг тощо). Та діагональні шари у вигляді політик та регуляцій (законодавство, фінансування, розвиток людських спроможностей) [44]. Мартін Гілберт на підставі отриманих даних по Латинській Америці та Карибському басейну робить кілька фундаментальних висновків, які можуть бути використані у нашому дослідженні. ICT4D Cube – це концептуальна структура, яка описує перехід до інформаційних суспільств як взаємозалежну взаємодію технологій, соціальних змін та політики. Її фокус на технологіях як на рушійній силі розвитку заснований на понятті Шумпетера (Joseph Schumpeter), яке визнає інновації та технологічні зміни як основний каталізатор соціальної еволюції. М. Гілберт обґрунтовано та послідовно

демонструє нам, що розвиток ІКТ має слідувати за загальною схемою організації суспільства, а не навпаки.

В. В. Топчій пропонує відносити цифровізацію до сучасних детермінант злочинності, вважаючи що [259, с. 135]. Загалом поділяючи думку багатьох дослідників щодо потенційних ризиків подальшої цифрової трансформації суспільства, він прогнозує її подальший вплив на поширення злочинності в Україні.

В цілому погоджуючись з думкою автора, хочемо зауважити, що цифрова трансформація суспільства як феномен, має складну природу, що не може зводитися до ступеня проникнення сучасних технологій до повсякденного життя людини. Окремі види злочинних посягань безпосередньо обумовлені нею, тому що до певної межі розвитку технологій конкретна злочинна поведінка була неможливою через відсутність предмету злочинного посягання, не сформованість його цінності, відсутність системи та правил взаємовідносин суб'єктів, відсутності мотивації суб'єктів відносин, відсутності необхідного інструментарію. Такий підхід справедливо застосовувати для BigData, блокчейну, машинного навчання та штучного інтелекту, коли злочинність в пов'язаних з ними відносинах безпосередньо обумовлені цифровою трансформацією суспільства. В такому разі справедливо відносити цифрову трансформацію до детермінантів злочинності, а саме умов. В той же час А. П. Закалюк застерігав нас від вільного визначення «факторів» злочинності, без використання термінологічного апарату торії детермінації [172, с. 212–214]. У випадку коли традиційні відносини набувають нової форми, внаслідок технологічних можливостей, цифрова трансформація лише в окремих випадках проявляється як умова злочинності, а в інших, що насправді є набагато більш поширеними, має бути віднесена ситуаційного стану, в якому вчинюється кримінальне правопорушення, тобто вона набуває ознак детермінанту некореляційного зв'язку.

Таким чином, окрім висновку про те, що цифрова трансформація суспільства може як сприяти, так і заважати ефективному кримінально-правовому регулюванню

відносин, необхідно визнати, що в певних випадках вона може безпосередньо обумовлювати окремі прояви злочинності, а інших відігравати лише фонову роль, не проявляючись сформованими кореляційними зв'язками, будучи додатковою ознакою характеристики конкретного кримінального правопорушення, що не може пояснити чогось нового чи бути корисною у дослідженні іншого порушення.

Серйозно сприймаючи виклики, що несе цифрова трансформація для кримінально-правового регулювання та розуміючи важливість дій на упередження, ми не можемо розділити підхід, коли набір суб'єктивних прав, властивих людині, екстраполюється на абстрактну модель штучного інтелекту. Насправді, необхідно визнати, що після надання публічного доступу до ChatGPT у листопаді 2022 року, суспільна думка щодо ШІ з абстрактних уявлень набула певних рис конкретизації. Генеративний штучний інтелект поки є найбільш затребуваним на ринку продуктом за співвідношенням можливості/потреби. Поки ми можемо лише уявляти, який якісний прорив у цій галузі відбудеться після широкого розповсюдження квантових комп'ютерів, але необхідно визнати, що уявляти ми можемо лише абстрактно.

Але набутий досвід використання ШІ останніх років дозволяє нам більш реалістично підходити до теоретичних пропозиції переосмислення правових аксіом. Так В.В. Грига у 2019 році припускав, що ШІ може бути потерпілим від кримінального правопорушення, його відключення чи втручання в систему, може бути аналогом «посягання» на його «життя чи здоров'я», а посягання на доменний адрес ШІ може бути прирівняним порушення майнових прав на засоби індивідуалізації [152, с. 190]. Практика останніх років не підтвердила цю гіпотезу. Вражаючи можливості, які демонструє ШІ, все ще не змінюють суті суспільних відносин. Тому «посягання» на ШІ все ще має кваліфікуватися за частинами 3 або 4 ст. 361 КК України, залежно від фактичних наслідків, а відповідальність за незаконне використання домену, наприклад, chatgpt.* все ще передбачає відповідальність за ст. 229 КК України за наявності відповідної шкоди. CHATGPT – це міжнародна торговельна марка № 1719941, власником якої є не ШІ, а його

власник компанія OpenAI OpCo, LLC. Дія цієї торговельної марки поширюється також на територію України [22]. Ще у 2008 році п. 1. ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» було доповнено наступним положенням «порушенням прав власника свідоцтва вважається також використання без його згоди в доменних іменах торговельних марок та позначень» [232].

Стаття 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» регулює права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою [222]. Ця новація по-перше демонструє прогресивний підхід нашого законодавця до своєчасного правового регулювання ШІ, а по-друге є ілюстрацією до того, що законодавець однозначно відносить генеративний ШІ до комп'ютерних програм. Звісно в найближчому майбутньому нас чекає з'ясування меж участі фізичної особи у створенні твору за допомогою комп'ютерних програм і технологій, що в даному разі є визначальним для розуміння набору майнових і немайнових прав, а також з'ясування того, то є їх володільцем. Але вже зараз зрозуміло, що для визначення об'єму прав необхідно враховувати це положення законодавства у поєднанні з правилами використання (Terms of Use) конкретного інструменту ШІ.

Станом на сьогодні наша країна, як і більшість розвинених країн світу, постає перед вибором стратегії та визначення швидкості її реалізації. Зберегти вивірені попереднім досвідом підходи до зміни і доповнень законодавства, зокрема кримінального, фактично обравши реактивний спосіб появи законодавчих змін. Викладене вище ставить під обґрунтований сумнів здатність будь-якої правової системи встигати за цифровою трансформацією суспільства вже у найближчі роки. Другий підхід може полягати у зосередженні підході до будь якого ШІ, як до комп'ютерної програми з усіма правовими наслідками, що впливатимуть з цього. Ймовірно це може розглядатися як поміркований підхід, що втілюватиметься у внесенні незначних змін до законодавства. У Кримінальному кодексі це може виразитися у доповненні диспозиції ст. 176 КК додатковим предметом злочинного

посягання – права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, а також як додаткова альтернативна кваліфікуюча ознака ч. 3 ст. 361 КК. – спотворення неоригінального об'єкту, згенерованого комп'ютерною програмою, наприклад згадане вище дослідження спотворення результатів генерації ШІ [74].

Описаний вище підхід міг би нас задовільнити до 2022 року. Збройна агресія РФ проти України призвела до безпрецедентного для нашої країни розвитку сфер застосування ШІ, які не на стільки відомі широкому загалу. Окрім «машинного зору» та «рою дронів», що використовуються виключно на фронті, в тилкових регіонах щодня збільшується кількість осіб, що вимушені використовувати протези. Станом на сьогодні мова йде щонайменше про 30 000 осіб – тих, кого забезпечила протезами держава [262, 156]. Питанням кількох років є збільшення долі біонічних протезів, керованих за допомогою ШІ. Українські розробки вже відомі в усьому світі [96], не кажучи вже про давно існуючий світовий ринок. Потенційний значний попит в нашій країні, неодмінно спричинить появу «біонічних людей», які насправді вже давно серед нас.

Згадане вище посягання на «життя» ШІ [152], вбачається станом на сьогодні мало ймовірним. Натомість завдання шкоди протезом біонічної людини іншій людині, навмисно чи через необережність є цілком вірогідним. І на відміну від звичайних протезів, протези, що керуються ШІ лише умовно перебувають під контролем і управлінням їх власника. Хто буде нести відповідальність в разі несанкціонованої власником протезу дії, що спричинила шкоду? Як оцінювати помилкове влучання керованого ШІ та оператором «рою дронів»? Це лише кілька питань, що станом на сьогодні залишаються без відповіді як в діючому КК, так і у напрацьованому проєкті нового КК. Справедливо буде відмітити відсутність законодавчої ініціативи загалом у світі. Перші спроби регулювання ШІ в США та ЄС ґрунтуються на протилежних підходах та обидва піддаються нищівній критиці наукової спільноти. Умовний перехідний період доцільно було б пройти,

застосувавши концепцію «джерела підвищеної небезпеки», для чого необхідно внести доповнення до цивільного законодавства, зокрема доповнити ст. 1187 ЦК України наступним чином: джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, *в тому числі керованих за допомогою штучного інтелекту*, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогнебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб.

Стратегічний вибір нашої країни у формування кримінально-правової політики та розробці нового законодавства має стати прийняття того факту, що Україна вимушена бути піонером в практичному застосуванні багатьох технологічних інновацій. А це унеможлиблює продовження усталеної практики слідування за західними орієнтирами. Тому наукові дослідження ефективності кримінально-правового регулювання в умовах цифрової трансформації мають продовжуватися в значно більших масштабах. Як влучно зазначає Г. О. Андрощук «Ігнорування цих викликів означає втрачені можливості щодо розвитку інтелектуального потенціалу країни та формування її людського капіталу, а також втрату контролю над власною ІТ-інфраструктурою й відставання (назавжди) в цифровому розвитку» [89, с. 74].

Висновки до Розділу 2

1. Об'єктом кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є сукупність суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності, що перебуває під кримінально-правовою охороною, на які посягає вчинення кримінального правопорушення, що вимагає належного кримінально-правового регулювання для поновлення порушеного балансу приватних і публічних інтересів.

2. Предметом кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є зазначені у кримінальному законі об'єкти права інтелектуальної власності, для яких законодавець визначив межу неприпустимого порушення балансу приватних і публічних інтересів.

3. Об'єктивна сторона кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності – це система визначених у кримінальному законі об'єктивних ознак зовнішнього прояву порушень у сфері інтелектуальної власності та спричинених ними наслідків.

4. Суб'єкт кримінального правопорушення у сфері інтелектуальної власності – загальний. Спеціальний суб'єкт – службова особа з використанням службового становища – зазначений у привілейованих складах кримінального правопорушення, передбачених ч. 3 ст.ст. 176, 177, 229 КК. Виключно спеціальний суб'єкт – особа, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю – передбачений для ст. 232 КК.

Службовою особою що виконує організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції є також і фізична особа-підприємець, якщо вона є керівником трудового колективу тих найманих робітників, які на підставі укладеного з нею трудового договору сприяють їй у здійсненні підприємницької діяльності

5. Суб'єктивна сторона кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності характеризується прямим умислом щодо дій та прямим або непрямим умислом щодо наслідків кримінального правопорушення.

В умовах цифрової трансформації та об'єктивного ускладнення регулювання сфери інтелектуальної власності, розуміння особою протиправності своїх дій має залишатися предметом доказування, незважаючи на подальший розвиток реформи кримінальної юстиції.

6. Дослідження кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності переважно пропонують класичний інструментарій для дослідження, що призводить до часто очевидних висновків, що супроводжуються рекомендаціями, справедливими для запобігання переважній більшості кримінальних правопорушень.

7. Специфіка правомочностей правовласників ІВ, приватне обвинувачення за кримінальні правопорушення у сфері інтелектуальної власності та стратегічний вибір правовласниками іншого шляху в пошуку балансу приватних і публічних інтересів у сфері ІВ призводить до нових способів споживання контенту та використання товарів, що об'єктивно впливає на всю сферу ІВ, включаючи можливі правопорушення. Тому оцінюючи латентність злочинності у сфері ІВ необхідно обов'язково враховувати перелічені фактори.

8. Передбачені Угодою ТРІПС ремедіуми, як заходи, що необхідні для виправлення ситуації, що склалася не можуть бути ефективними для кримінально-правової охорони комерційної таємниці, особливо у випадку їх доведення до необмеженого кола осіб. Крихкість цього об'єкту ІВ, реальна потреба кримінально-правових засобів захисту та можливостей збору доказів, що майже недоступні через недостатній ступінь тяжкості кримінального правопорушення, а також оціночна категорія відносно його наслідків разом у комплексі значно зменшують ефективність його кримінально-правового регулювання.

9. Майнова шкода, заподіяна злочинами у сфері інтелектуальної власності має обраховуватися найбільш простим способом. Вартістю одиниці, що порушує права помноженої на її кількість. Упущена вигода, вартість ліцензійних прав, оцінки дохідним, витратним або порівняльним методами – вкрай необхідні категорії для

точного встановлення суми збитків, що підлягають компенсації в цивільно-правовому порядку.

10. Корисливий мотив переважної кількості вчинених кримінальних правопорушень у сфері ІВ ілюструє фокус кримінального закону на майновій складовій порушення, що ставить під сумнів кримінальну відповідальність за порушення немайнових прав.

11. Цифрова трансформація, що в більшості випадків є однією з умов злочинності, не змінює суті суспільних відносин, надаючи їм нових форм. Швидкість нескінчених цифрових трансформацій завдає найбільшого впливу на суспільні відносини. Генеративний штучний інтелект слугує лише точкою входу до майбутніх змін, що будуть ще більш швидкими. Саме швидкість обумовлює потребу превентивного кримінально-правового регулювання порушень у цій сфері.

12. Права особливого роду (*sui generis*) вже є предметом порушень, що викликає необхідність доповнення ст. 176 КК додатковим об'єктом права ІВ – *права особливого роду (sui generis) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою*.

13. Вже існуючі масштабні порушення вимагають доповнення ч. 3 ст. 361 КК додатковою альтернативною кваліфікуючою ознакою – *спотворення неоригінального об'єкту права особливого роду (sui generis), згенерованого комп'ютерною програмою*.

14. Біонічні протези, що керуються ШІ можуть діяти поза волею людини. Це визначає їх джерелом підвищеної небезпеки, що має знайти своє відображення у ст. 1187 ЦК України: джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, в тому числі керованих за допомогою штучного інтелекту.

15. Діюча ст. 176 КК містить посилення на застарілі види носіїв «аудіо- та відеокасети, дискети». Враховуючи подальше формулювання «інших носіях інформації» уточнення видів носіїв таким чином недоречне, а тому його

пропонується виключити. Як і термін «тиражування», що по суті дублює інший термін диспозиції «відтворення», обидва можуть будити використані для позначення процесу створення примірника твору.

16. Розробникам проєкту нового КК пропонується внести зміни до розділу 6.2, видаливши посилання на «тиражування», як зайве. Віднести «камкординг» до пункту порушення авторських прав, а «кардшейрінг» залишити серед порушення суміжних прав.

Привласнення авторства необхідно перенести до статті, що містить відповідальність за плагіат – обидва делікти порушують немайнові права.

РОЗДІЛ 3

ЕФЕКТИВНІСТЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

3.1. Ефективність кримінально-правового регулювання, зміст і межі застосування

Питання ефективності правового регулювання в сучасних наукових дослідженнях постає все частіше та в той же час, зміст і межі розуміння такої ефективності залишаються на рівні загальнотеоретичних конструкцій. Міжнародний досвід оцінки такої ефективності наочно демонструє, що в залежності від місця проведення досліджень у фокусі опиняються доволі різні категорії. Так у США більше уваги приділяється економічній складовій ефективності роботи кримінальної юстиції. Європейські дослідження приділяють основну увагу гармонізації та взаємному визнанню юрисдикцій країн-учасниць ЄС. У межах предмету нашого дослідження окремо постає питання ролі й місця кримінально-правового регулювання відносин інтелектуальної власності в системі загального правового регулювання.

Сучасне розуміння поняття ефективності в різних галузях знань достатньо сильно відрізняється, та все одно, як правило, пов'язується з кількісною характеристикою мети та теоретичною або реальною можливістю її досягнення, реалізації. О. М. Мельник визначає ефективність правового регулювання, як результативну характеристику його дії, яка свідчить про здатність вирішувати відповідні соціально-правові проблеми, що забезпечується ефективністю самого закону, ефективністю виконавчо-розпорядчої діяльності, що забезпечує конкретизацію норм закону на підзаконному рівні та ефективністю діяльності щодо

застосування положень закону спеціальними суб'єктами [195, с. 190–191]. Одночасно авторка вважає за можливе ототожнювати ефективність правового регулювання і законодавства, вважаючи також, що до основних правових складових ефективності законодавства також слід віднести рівень правосвідомості суб'єкта правозастосування і загалом усього суспільства.

Як зазначає О. О. Дудоров для ефективності кримінально-правової охорони інтелектуальної власності важливе значення має якість відповідних кримінально-правових заборон і їх активне та кваліфіковане застосування [167, с. 57].

Ю. В. Баулін зазначає, що ефективність кримінально-правового регулювання відображає його результативність і визначається співвідношенням соціальних цілей, для яких були ухвалені норми кримінального права та акти його застосування з фактичними результатами їх дії [93, с. 27–28].

Н. О. Гуторова вважає, що ефективність регулювання кримінально-правових відносин має розглядатися з урахуванням мінімізації негативних наслідків застосування заходів кримінально-правового характеру для суспільства та має розглядатися в аспекті досягнення відповідної мети [154, с. 106].

П. Л. Фріс у своїй докторській дисертації зазначає, що ефективність кримінально-правової політики залежить від ефективності кримінально-правових норм та інститутів і базується на ефективності кримінально-правового закону. Вона визначається адекватністю між досягнутим і запланованим рівнем досягнення поставлених перед нею задач [268, с. 268–272].

М. В. Карчевський та А. С. Кудінов, досліджуючи ефективність кримінально-правового регулювання в Україні, виокремили внутрішні та зовнішні чинники на законодавчому та правозастосовному рівні за допомогою моделі SWOT-аналізу [176, с. 103–104].

О. М. Коротун, досліджуючи адміністративно-правове забезпечення захисту інтелектуальної власності в Україні, зазначає, що про ефективність правового регулювання свідчить сама «регулятивна сила права» [186, с. 66].

А. В. Хрідочкін у своїй докторській дисертації зазначає, що ефективна адміністративно-правова політика у сфері інтелектуальної власності складається з досконалої системи правового регулювання відносин та сформованої інфраструктури охорони на захисту прав ІВ [270, с. 359].

О. В. Острогляд стверджує, що ефективність кримінально-правової політики залежить від ефективності кримінального закону (що напряду пов'язана з його якістю) і його практичного правозастосування [212, с. 221].

Так чи інакше, сучасне розуміння ефективності правового регулювання пов'язує досягнення мети регулювання та його результати з правовими нормами та правозастосовною практикою. Інші фактори скоріше є ноу-хау їх авторів та можуть застосовуватися лише із застереженням прийнятності результатів виключно щодо конкретної мети.

Саме тому, ефективність правового регулювання може й має стати не суб'єктивною оцінкою дослідника, а обґрунтованим висновком, що підтверджується результатами системного аналізу об'єкту дослідження. Системний аналіз під ефективністю розуміє ступінь відмінності між бажаним та реальним результатом. Серед факторів впливу на ефективність системний аналіз пропонує розглядати якість засобів, способи їх використання та умови обстановки в яких вони використовуються [263, с. 137].

Виходячи із зазначеного, логічним є висновок, що висока ефективність має обумовлюватися раціональним способом використання високоякісного засобу в максимально сприятливих умовах обстановки, що склалася. Вищевикладене дозволяє прийти до очевидного, але важливого висновку: оцінка ефективності не може існувати відірвано від мети. При 100% ефективності результат має повністю співпадати з метою. Розгляд категорії ефективності без розуміння мети не має жодного сенсу.

Важливим для нашого дослідження є вивчення підходів іноземних колег. Американські юристи користуються скоріше економічним інструментарієм оцінки

ефективності права. Так С. Марголіс ще у 1987 році зазначив, що повністю ефективною є така правова система, яка дозволяє реалізувати або захистити своє право з нульовим трансакційними витратами. Його важливими зауваженням є те, що будь-яка правова система діє в конкретному економічному середовищі, напрацювання та підтримання юридичних правил співіснування має ціну, а якість цих правил і механізмів їх виконання напряду впливають на вартість трансакцій [53, с. 472–475]. У нашому дослідженні ми зосередимося саме на кримінально-правовому регулюванні, тоді як питанні економічної доцільності, обґрунтованості тощо коректним було б розглядати скоріше в фокусі дослідження питань кримінально-правової політики [86, с. 132].

Дослідження ефективності кримінального закону ЄС мають свою специфіку. С. Меландер і А. Суомінен констатують, що питання ефективності в багатьох європейських дослідженнях розглядається в контексті гармонізації кримінального права ЄС та взаємного визнання. Через комплексність досліджуваного питання, очевидно, що не може існувати єдиного визначення та способу розуміння ефективності. В той же час існує консенсус, що ефективність може стосуватися ступеня досягнення цілей, а також показників спільної боротьби зі злочинністю в країнах ЄС та створення в них спільного простору правосуддя (в контексті взаємного визнання в країнах ЄС). Ефективність також може означати адекватність між наслідками та цілями, які переслідує законодавча влада, що демонструє себе в тому, наскільки добре кримінальні закони мають бажаний ефект і виконують свої цілі (боротьба зі злочинністю). Також дослідники ставлять під сумнів доцільність оцінки ефективності застосування кримінального закону в контексті класичної теорії покарання [55, с. 265].

Серед працівників практичних підрозділів є поширеною думка про те, що мета норм кримінального права досягається в тому числі завдяки тому, що не вчиняються дії, за які ці норми застосовуються. Але нульові трансакційні витрати та відсутність самого факту за яких ці витрати мали б бути не одне й теж. Ми не можемо

погодитися з думкою, що «не вчинення кримінально караної дії насправді дозволяє мати уявлення про ефективність кримінально-правового регулювання». Як у випадку «спонтанних» кримінальних правопорушень, так і у випадку «складних і ретельно спланованих» наявність закону або взагалі не враховується в момент скоєння порушення, або є частиною задачі «уникнення відповідальності» в складній злочинній схемі. Окремо треба зазначити, що «не вчинення дій», за які може бути застосована кримінальна норма цілком можливо може бути наслідком якісної превентивної та профілактичної діяльності правоохоронних підрозділів, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень. У такому разі трансакційні витрати системи кримінальної юстиції є, і вони не маленькі.

Концепція якісного дослідження ефективності правового регулювання на нашу думку повинна містити сформульовану мету такого регулювання. Після чого повинні бути досліджені на предмет якості інструменти її досягнення – це норми КК України. Далі необхідно дати оцінку раціональним способам використання норм КК України (інструментів) – практика правозастосування. І лише після цього можна визначити наскільки умови цифрової трансформації є сприятливими чи не сприятливими у досягненні поставленої мети.

$$\text{Ефективність} = \frac{\text{Результат}}{\text{Мета}}, 0 \leq \text{Ефективність} \leq 1$$

Метою кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності є запобігання вчиненню таких правопорушень, що є необхідною передумовою нормальної реалізації цих прав відповідно до приписів цивільного законодавства.

Стаття 61 Кримінальні процедури Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) зосереджується на «ремедіумах», тобто заходах, метою яких є виправлення вже існуючої ситуації, на відміну від ст. 1 КК України, що ставить своїм завданням правове забезпечення охорони від кримінально-протиправних посягань та запобігання кримінальним правопорушенням [261, 188].

В той же час ремідіуми мають передбачати такі покарання (штрафи, ув'язнення), щоб «служити засобом стримування» та в той же час «відповідати рівню покарання», тобто запобігати кримінальним правопорушенням, пов'язаним з навмисним піратським копіюванням у комерційних масштабах або підробленням торгового знаку.

У розумінні Угоди ТРІПС саме розмір покарання (сума штрафу та/або термін ув'язнення) є стримуючим фактором та має забезпечувати запобігання кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 176 та ст. 229 КК України.

Цікаво, що Угода ТРІПС не згадує кримінальні правопорушення, пов'язані з навмисним незаконним використанням винаходу, корисної моделі, промислового зразку, сорту рослин, комерційної таємниці та ін., обмежуючись тим, що інші порушення можуть теж кримінально переслідуватись, в разі якщо вони вчинені навмисно або в комерційних масштабах.

Останні дослідження взагалі не підтверджують прямої кореляції між суворістю покарання та невчиненням кримінального правопорушення. Одночасно, штучне підвищення сум штрафу та/або терміну ув'язнення, скоріше призведе до розбалансування кримінального закону, необґрунтованого виокремлення окремих норм за певною ознакою. В даному випадку їх навіть не можна виокремити за родовим об'єктом кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності [269, с. 389] – бо фактично поза увагою залишаються кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачена ст.ст. 177, 231, 232 КК України.

Аналіз співвідношення кількості відкритих кримінальних проваджень до кількості спрямованих до суду, дозволяє прийти до висновку, що санкції цих статей однозначно не забезпечують результат, передбачений Угодою ТРІПС. За окремими статтями в певні роки показники або взагалі відсутні, або не значною мірою відрізняються від статистичної похибки [177, Додаток 2].

Вважаємо, що якість інструментів досягнення мети – норм КК може бути різною та коливатися від абсолютно неефективних (прагне до 0) – певною мірою це можна

стверджувати про ст. 232 КК (в контексті комерційної таємниці) до максимально ефективних (прагне до 1) – $I^{[0 \text{ до } 1]}$. Серед досліджуваних нами статей, з певними застереженнями до них можна віднести ст.ст. 176 та 229 КК України.

Спосіб використання цих інструментів на нашу думку може варіюватися від абсолютно релевантних (прагне до 1) до не лише нерелевантних (прагне до 0), а й таких, що виходять за межі, через повну неадекватність способу, що в тому числі може призвести до зворотних результатів (прагне до -1) – $C^{[-1 \text{ до } 1]}$. Наприклад звернення до правоохоронних органів з метою тиску на опонента в цивільному процесі (справа № 757/46128/20-ц про визнання порушення прав інтелектуальної власності на винахід, заборону його використання, стягнення збитків, визнання повністю недійсним патенту та зобов'язання вчинити певні дії з одночасним зверненням до правоохоронних органів за тим же фактом кримінальному провадженню

№ 42021102040000163 від 13.04.2023 за ст. 177 України – Додаток 1).

Умови в яких інструмент використовується певним способом можуть як сприяти $U_{\text{сприят}}$, так і заважати $U_{\text{заваж}}$ досягненню мети. Кожна з означених груп умов у свою чергу, може складатися з таких, що практично не завдають безпосереднього впливу (прагне до 0), так і таких, вплив яких є визначальним (прагне до 1).

$$\frac{U_{\text{сприят}}^{[0 \text{ до } 1] \vee}}{U_{\text{заваж}}^{[0 \text{ до } 1] \vee}}$$

Умови цифрової трансформації можуть виступати умовами вчинення певних видів кримінальних правопорушень, яких просто не існувало до появи цих умов. Для всіх інших цифрова трансформація може як сприяти ефективності (smartcity, лазерне 3D сканування місця кримінального правопорушення тощо) та заважати (анонімність, транскордонна вразливість тощо). Звісно предмет дослідження точно зазнає впливу внаслідок цих умов, що не можна поширювати на злочинність взагалі, частина якої не змінюється тисячоліттями.

3.2. Напрями підвищення ефективності кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності

Поточний стан ефективності кримінально-правового регулювання у сфері інтелектуальної власності не можливо визначити, не приділивши значної уваги змісту наявних судових рішень та показникам офіційної статистики кримінальної юстиції. Цифрова трансформації суспільства не лише вносить зміни в окремі форми суспільних відносин, але й дозволяє на іншому рівні досліджувати певні феномени, ґрунтуючись на фактичних даних. Звісно, щодо даних офіційної статистики є загальне упередження в частині відображення в ній реального стану речей її повноти та достовірності, але аналіз великої кількості перемінних дозволяє бачити закономірності та підтверджувати існуючі гіпотези за відсутності більш релевантних даних. Якісний аналіз змісту судових рішень також дозволяє отримати більш повне уявлення про загальну картину боротьби зі злочинністю у сфері ІВ. Значна частина порушень ІВ не фіксується кримінальною юстицією внаслідок того, що за ініціативою володільця відповідних прав спір щодо порушень прав ІВ вирішується в цивільному чи господарському судочинстві (хоча, формально позовні заяви можуть містити всі необхідні елементи складу кримінального правопорушення), часто звернення до правоохоронних органів може мати на меті лише фіксацію порушення або збір доказів (проведення обшуку, виїмки тощо), але не переслідуюти мети саме кримінального покарання порушника. Водночас реєстр судових рішень містить значну кількість рішень винесених в рамках КУпАП, коли правоохоронні органи з власної ініціативи та без визначення суми матеріальної шкоди виявляли порушення прав ІВ і спрямовували подібні матеріали до суду. Призначення покарання за кримінальні правопорушення у сфері ІВ також залишається частиною правозастосовної практики, що не можна охарактеризувати як сталу та однорідну, що не сприяє правовій визначеності, як елементу верховенства права.

Всесвітня організація інтелектуальної власності опублікувала черговий річний Глобальний Інноваційний Індекс, що репрезентує останні інноваційні тенденції у світі та визначає актуальний рейтинг інновацій 132 економік світу [42, с. 18]. У 2024 році Україна посіла в ньому 60 місце, що є найгіршим показником за останні 8 років і безсумнівно зумовлено збройною агресією російської федерації. Порівняння рейтингів за роками дозволяє сформувати уявлення щодо динаміки змін. Якщо Україна значно погіршила свій рейтинг ще у 2022 році – 57 (після 49 у 2021 році), то падіння інноваційного рейтингу РФ нарешті відбулося саме у 2024 році – 59 місце (після 51 у 2023 році і 47 у 2022 році).

Відповідно до наявних статистичних даних, збройна агресія РФ проти України призвела до майже дворазового падіння кількості заявок на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки) у 2022 році – 22195 проти 41003 у 2021 році. Протягом 2023 року винахідницька активність поступово відновлювалась – 32759. За результатами першого півріччя 2024 року цей показник становить 16723, що дозволяє прогнозувати річний показник, близький до 2023 року [174, с. 3].

1 квітня 2022 року був прийнятий Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України», який установив, що з дня введення в Україні воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України, зупиняється перебіг строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав [228]. Передбачені цим Законом правила зупинення перебігу строків не тягнуть за собою зупинення дії свідоцтв, патентів, якими засвідчується виникнення прав інтелектуальної власності відповідно до законодавства, а також відповідних прав інтелектуальної власності. Під час дії воєнного стану встановлені законодавством права інтелектуальної власності

продовжують діяти і реалізуються суб'єктами права інтелектуальної власності у повному обсязі.

За даними офіційної статистики протидії злочинності, останні роки до повномасштабного вторгнення загальні показники обліку кримінальних правопорушень мали достатньо виразну тенденцію падіння, це добре видно на прикладі періоду 2016–2021 років (2016 – 592 604, 2017 – 523 911, 2018 – 487 133, 2019 – 444 130, 2020 – 360 622, 2021 – 321 443) – за цей період кількість облікованих кримінальних правопорушень зменшилася майже у двічі. Далі тренд змінився на протилежний: 2022 – 362 636, 2023 – 475 595. При цьому за період 2016–2021 років проглядалася явна тенденція на збільшення долі скерованих до суду кримінальних проваджень (2016 – 23,9%, 2017 – 34,6%, 2018 – 36,5%, 2019 – 35,7%, 2020 – 42,2%, 2021 – 48,7%). А в 2022 та 2023 роках це показник знов почав зменшуватися: 2022 – 31,7%, 2023 – 35,4% [177].

Аналіз показників обліку кримінальних правопорушень прав інтелектуальної власності явно демонструє їх неоднорідність в залежності від предмету посягання. В усіх випадках відображення кримінальних проваджень у даних статистики необхідно пам'ятати, що всі кримінальні правопорушення у сфері інтелектуальної власності (передбачені ст.ст. 176, 177, 229, 231 та 232 КК України) [188] відносяться до приватного обвинувачення, відповідно до ст. 477 КПК України [189], тому майже всі провадження розпочинаються за зверненням потерпілого (цивільного позивача – власника прав). У разі відкриття провадження за ч. 2 або ч. 3 (що вже є справами публічного обвинувачення) правоохоронні органи також вимушені звертатися до потерпілого, в тому числі для визначення суми матеріальної шкоди. Таким чином, законодавство за замовченням передбачає великий суб'єктивний вплив потерпілого як на загальну латентність даного виду кримінальних правопорушень, так і на кількість затверджених судом угод про примирення з потерпілим.

Облік кримінальних правопорушень порушень авторського права і суміжних прав (ст. 176 КК України) поступово зменшувався зі 157 у 2016, 148 у

2019, 118 у 2020, 82 у 2021 роках, але у 2022 року можна помітити різке падіння до 31 та 33 у 2023 році. На фоні такого зменшення облікованих порушень, доля направлених до суду проваджень зменшилася не суттєво 35,4% у 2021 році 32,3% у 2022 році.

Якісний аналіз судової практики дозволяє виокремити найпоширеніші об'єкти посягання: програмне забезпечення та аудіовізуальні твори. З 2022 року основна доля проваджень пов'язана зі створенням публічних веб ресурсів з можливістю незаконного доступу до аудіовізуальних творів (фільмів) необмеженого кола осіб. Характерною особливістю даного виду кримінальних правопорушень є стале професійне представництво потерпілого. В разі незаконного використання аудіовізуальних творів (фільмів) – близько половини звернень до правоохоронних органів були подані Українською Антипіратською Асоціацією [108, 115, 122, 114, 125, 133, 128, 134, 142]. Виробники програмного забезпечення (Microsoft, Adobe та ін.) також зверталися до правоохоронних органів «централізовано» через професійних юристів, що мали відповідні повноваження та діяли та постійній основі в Україні [119, 107, 117, 116, 143, 126, 129, 138, 110]. Це обов'язково необхідно враховувати, аналізуючи статистику за різні роки, розуміючи, що кількість облікованих порушень залежала не лише від криміногенної обстановки в країні та якості роботи правоохоронних органів, а й від наявності зацікавленості та ініціативи невеликого кола уповноважених власниками прав ІВ осіб.

У своїй докторській дисертації В. Б. Харченко ще у 2011 році звернув увагу, що вироком Ленінського районного суду міста Винниці від 01.09.2010 у справі № 1-564/2010 до кримінальної відповідальності було притягнуто особу за завдання матеріальних збитків на «загальну суму» чотирьом різним потерпілим, в той же час кожному потерпілому окремо не було завдано матеріальної шкоди у значному розмірі. Відповідно, мова має йти про відсутність у діях особи складу кримінального правопорушення [269, с. 127]. Маємо відмітити, що через десятиріччя суди повторюють ту ж саму помилку, визначивши «шкоду в особливо великому розмірі»,

незважаючи на те, що вона була завдана різним потерпілим, хоча ті й мали одного представника [128]. Фактично відбулося ототожнення адвоката (представника Української Антипиратської Асоціації) з клієнтами Universal, Sony, Warner Bros. Entertainment Inc., що в тому числі відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» – забороняється [223]. Нажаль, це не поодинокий випадок подібного ототожнення, так у кількох вироках суд, підмінює представником (юридичною компанією) потерпілого, зазначаючи, що особа своїми діями спричинила (завдала) «юридичній фірмі, що є офіційним представником корпорації «Microsoft» (США) на території України з питань захисту авторських прав цієї корпорації на вироблені ними комп'ютерні програми, матеріальної шкоди» [107, 116, 110].

Важливо зазначити, що активна позиція захисту у даній категорії справ, як правило призводить до визнання особи невинуватою через дві найпоширеніші причини: 1) неможливість проведення економічної експертизи у сфері інтелектуальної власності щодо визначення суми матеріального збитку – причина не надання потерпілою необхідних для проведення розрахунків. Виключення в даному випадку може становити лише організація мовлення (телекомпанія) з претензіями щодо порушення їх суміжних прав (як правило, організації мовлення мають у своєму розпорядженні всі необхідні комерційні та бухгалтерські документи). Представники іноземних виробників аудіовізуальних творів та програмного забезпечення, як правило, мають лише довіреність, або договір на представництво інтересів. Тому, в разі виникнення у суду обґрунтованих сумнівів, внаслідок клопотань сторони захисту, вони не можуть підтвердити ні правосуб'єктність потерпілого, ні суму матеріальних збитків – внаслідок відсутності необхідних договорів із зазначенням всіх істотних умов через поширення на цю інформацію режиму комерційної таємниці. Наприклад, вирок суду, яким особу визнано невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 176 КК України та виправдано на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК України у зв'язку з недоведеністю в

діяннях обвинуваченого складу кримінального правопорушення. Причиною такого рішення стала неможливість проведення експертизи, внаслідок відсутності копій ліцензійних договорів між власником майнових прав «Warner Bros. Entertainment, Inc.» та юридичними особами (офіційними дистриб'юторами на території України) на фільми [115].

Прикладом щодо недоведеної правосуб'єктності є вирок Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 18.08.2021 у справі № 442/3078/17. Серед іншого суд зазначає, що у довіреності від потерпілого, зазначено, що повноваження, надані довіреністю, підлягають умовам та положенням, що викладені у окремих листах – додаткові умови. Вказані листи До матеріалів досудового розслідування не додані. Також суд справедливо звернув увагу на те, що шкоду спричинено компанії Universal City Studios LLLP (Universal) в той час, як представник потерпілого має довіреності лише від Universal City Studios LLC і Universal City Studios Productions LLLP [114].

Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (Стаття 177 КК України) мають схожу статистичну картину щодо обліку з різким падінням з 23 у 2021 році до 6 у 2022 та 9 у 2023 роках. При цьому кількість спрямованих до суду проваджень залишається стабільно вкрай низькою, так у 2016, 2017, 2019, 2020 та 2022 роках було цей показник становив 0%. Аномально високим за весь період обліку є він у 2023 році – 11,1% [177].

Наявна судова практика не містить жодного судового рішення щодо топографії інтегральної мікросхеми або сорту рослин. Існуючі рішення за попередні роки дають нам зрозуміти чому переважна більшість спорів щодо порушення патентних прав вирішується в цивільному (господарському), а не кримінальному судочинстві, бо не дивлячись на те, що предметом посягання там є промисловий зразок (який є набагато простішим для ідентифікації та порівняння ніж винахід чи корисна модель), самі справи неодноразово переглядаються судами із застосуванням протилежних

обґрунтувань та взаємовиключних висновків. Так у справі № 199/13473/13-к було винесено три вироки, що значно відрізняються один від одного: 1) за обвинуваченням, передбаченим ч. 3 ст. 177 КК України – виправдати за недоведеністю участі у вчиненні кримінального правопорушення (вирок від 06.11.2015); 2) визнати невинуватим в пред’явленому обвинуваченні у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 177 КК України, та виправдати його, оскільки не доведено, що в його діяннях є склад кримінального правопорушення (вирок від 22.08.2019); 3) визнати винуватим у пред’явленому обвинуваченні у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 177 КК України та призначити йому покарання у виді позбавлення волі на строк 2 (два) роки 6 (шість) місяців і штраф у розмірі 2000 (двох тисяч) неоподаткованих мінімумів доходів громадян, що становить 34000 (тридцять чотири тисячі) гривень, на підставі п. 3 ч. 1 ст. 49, ч. 5 ст. 74 КК України, звільнити від кримінальної відповідальності і призначеного покарання, за вчинення кримінального правопорушення у зв’язку із закінченням строків давності (вирок від 25.08.2020) [104, 105, 106]. Схожа картина спостерігається у справі № 715/2391/17, в рамках судового розгляду якої було винесено три вироки (від 21.06.2019, 03.12.2020 та 05.05.2021) враховуючи, що злочинна діяльність відбувалась з вересня 2016 року до лютого 2017 року, досудове слідство тривало з 2017 до 2019 року, а остаточне рішення у справі було прийнято 2021 року, можна констатувати, що в разі активної позиції захисту, складність даної категорії справ знано підвищується, а терміни розгляду збільшуються вразі.

Необхідно зауважити, що на відміну від практики за ст. 176 КК України, зміст судових рішень за ст. 177 КК України не містить даних, що говорили б про активну участь конкретних великих брендів чи професійних представників у системному захисті патентних прав. Практика призначення покарання за даною категорією справ також не є сталою, окремі вироки містять рішення щодо знищення як продукції, так і знарядь, які спеціально використовувались для її виготовлення [109]. Інші, які на

нашу думку є більш обґрунтованими, розмежують продукцію – яку вирішено знищити та станки для її виготовлення – які вирішено конфіскувати в дохід держави [111].

Також судам іноді не вистачає глибини знань спеціального законодавства у сфері інтелектуальної власності. Так, ст. 470 ЦК України зазначає, що будь-яка особа, яка до дати подання заявки на промисловий зразок в інтересах своєї діяльності добросовісно використала промисловий зразок в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на безоплатне продовження такого використання або використання, яке передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача) [271]. Фабула справи прямо зазначає, що обвинувачена особа на початку 2011 року самостійно почала здійснювати підприємницьку діяльність, а саме виготовляти вироби, оскільки протягом 2010 року в нього з потерпілими неодноразово виникали непорозуміння щодо розвитку спільного бізнесу. Він знав, що потерпілі особи мали наміри запатентувати винайдені ними вироби та коли відокремився дізнався, що потерпілими було запатентовано декілька промислових зразків на дані вироби. Однак, оскільки усі креслення, за якими виготовляються дані вироби, були як і в потерпілих так і в обвинуваченої особи, так як вони співпрацювали до 2011 року разом, *він продовжував виробництво та реалізацію даних виробів*» [109]. У даному випадку має місце правомірна, прямо передбачена цивільним законодавством поведінка, але незважаючи на це особу було притягнуто до кримінальної відповідальності.

Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (Стаття 229 КК України) не відрізняється від згаданих вище статей і має схожий кризовий період у 2022 році – 27 облікованих кримінальних правопорушень. До того 95 у 2021 році та 123 у 2020. Однак у 2023 році показники обліку повернулися до максимальних – 119. Взагалі 2023 рік став кращим за весь період, якщо зважати лише на відсоток

скерованих до суду проваджень – 21,8%. Для порівняння: 7,4% у 2022, 12,6% у 2021 та 1,6% у 2020 роках [177].

Судова практика дозволяє стверджувати, що предметом посягання абсолютної більшості кримінальних правопорушень є саме знак для товарів і послуг (торговельна марка). Найчастіше за захистом своїх прав звертаються виробники сільськогосподарських хімікатів, тютюнових виробів, одягу та взуття.

Вироки суду за даною статтею також значно відрізняються один від одного в частині підходів до обрахунку заподіяної шкоди та призначення покарання. Так само суди не однаково вирішують долю продукції та обладнання для її виготовлення. Після початку збройної агресії РФ, вилучена продукція на якій незаконно використовується торговельна марка також може бути конфіскована в дохід держави – на потреби Збройних Сил України [121].

Всесвітньо відомі бренди захищають свої інтереси за допомогою професійних юристів, які представляють їх інтереси, що сприяє однорідності судової практики, цим дана категорія справ схожа з судовою практикою за ст. 176 КК України. В той же час за ст. 229 КК України значно більше вироків, якими затверджено угоду про примирення між обвинуваченою особою та потерпілими [120, 139, 112, 132] або між прокурором та обвинуваченим [127, 118, 136]. В такому випадку, як правило, заподіяна шкода повністю відшкодовується (іноді і моральна). Найпоширенішим покаранням є за даний вид кримінальних правопорушень є штраф, що коливається від 1 тис до 10 тис неоподаткованих мінімумів доходів громадян. У виключних випадках та з урахуванням ст. 70 КК України призначається покарання у вигляді позбавлення волі від 1 до 5 років. У такому разі на підставі ст. 75 КК України обвинувачений звільняється від відбування призначеного покарання з випробуванням з іспитовим строком від 1 до 3 років.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України) має цікаву статистику лише до 2019 року стрімке зростання обліку – 19 у 2016, 64 у 2017

та 272 у 2018 роках у поєднанні з 47,4% у 2016, 92,2% у 2017 та 37,9% у 2018 роках скерованих до суду. В даному випадку важливо пам'ятати, що предметом даного кримінального правопорушення може бути не лише комерційна, а й банківська таємниця. Але у 2019 році відбувається стрімке зниження обліку – 8, 16 у 2020 та 9 у 2021 при цьому до суду за ці роки було скеровано 0% проваджень [177].

Аналіз суті судових рішень підтверджує нашу гіпотезу, що лєвова частка вироків за ст. 231 КК України винєсєна за незаконне збирання та використання банківської таємниці. Попри беззаперечну важливість, ця частина рішень знаходиться поза межами предмету нашого дослідження. Доповнення ст.ст. 231, 232 КК настільки різними предметами кримінального правопорушення – банківська таємниця та професійна таємниця на ринках капіталу та організованих товарних ринках, що поєднані між собою лише специфікою режиму правової охорони інформації з обмеженим доступом, схоже була скоріше продиктована міркуваннями економії тексту, а не збереженням логіки закону. Великий інтерес викликають два існуючі на сьогодні вирокі за незаконне збирання відомостей, що становлять комерційну таємницю. В обох випадках є сукупність зі ст. 361 КК України. В першому випадку мова йде про класичне комерційне шпигунство за допомогою несанкціонованого доступу до електронної поштової скриньки конкурента [124], друге рішення присвячено шахрайству касира АЗС, що мав доступ до комерційної таємниці роботодавця та збирав log-файли бонусних програм лояльності роботодавця, що дозволило йому частково оплачувати товари роботодавця бонусними балами інших клієнтів [130]. В обох випадках з урахуванням ст. 70 КК України призначено покарання у вигляді позбавлення волі від 3 до 5 років та на підставі ст. 75 КК України звільнено від відбування призначеного покарання з випробуванням з іспитовим строком від 2 до 3 років.

Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (ст. 232 КК України) статистично відрізняється від інших статей тим, що рік від року має

коливання обліку 2016 – 7, 2017 – 3, 2018 – 11, 2019 – 5, 2020 – 3, 2021 – 7, 2022 – 2 та 2023 – 3 на фоні в край низького відсотку скерування проваджень до суду. За весь період спостереження лише одне провадження було скеровано до суду у 2021 році. В усі інші роки – жодного.

Наявний за ст. 232 КК України вирок ілюструє складність притягнення до відповідальності за даною статтею. На нашу думку це обумовлено природньою складністю доведення факту розголошення комерційної інформації третім особам. Це також академічний приклад комерційного шпигунства, вчиненого кваліфікованим працівником роботодавця – володільця комерційної таємниці на користь конкурента роботодавця [141]. Розмір призначеного штрафу явно не відповідає завданій шкоді (яка всемоє більша), а «позбавлення права обіймати посади, пов'язані з використанням комерційної таємниці, строком на 1 рік» – фактично означає обов'язок для обвинуваченого не працювати офіційно протягом року. Окрім того даний вирок містить об'єктивно неправдиві відомості «особа обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 232 КК України, який згідно ст. 12 КК України є кримінальним проступком, потерпілі по справі відсутні».

Ще раз нагадаємо, що кримінальне провадження за ст. 232 КК України відповідно до вимог ст. 477 КПК України має бути у формі приватного обвинувачення, яке може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором лише на підставі заяви потерпілого щодо кримінальних правопорушень. В разі відсутності потерпілого – постає питання щодо того, якої саме особи комерційну таємницю було розголошено та якій особі завдано істотної шкоди. В межах публічно доступного тексту вироку можна стверджувати про необхідність визнання особи невинуватою у зв'язку з відсутністю в її діях складу кримінального правопорушення.

Окрім досліджених кримінальних правопорушень, з кримінологічної точки зору нас також цікавлять адміністративні правопорушення, передбачені **ст. 51² КУпАП** **Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності**. Цікавим є

те, що починаючи з 2020 року кількість таких судових рішень значно зросла. Переважна кількість протоколів була складена за незаконне використання торговельної марки (парфуми, одяг, побутова хімія), без звернення до володільця прав, що на нашу думку не може вважатися правильною тенденцією. Правова природа втручання в приватну сферу інструментарієм КУпАП не змінюється – держава бере на себе непритаманні їй функції і за власної ініціативи захищає права володільця, який не звертався за їх захистом. При тому, що виключно володілець прав може використовувати сам, дозволяти і забороняти таке використання третім особам.

Сучасна статистка обліку кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності вкрай неоднорідна. Далеко не всі статистичні аномалії можна пояснити об'єктивними факторами. Для фахової аналітики актуальних даних дуже не вистачає доступу до деперсоніфікованих фабул облікованих правопорушень.

Судова практика демонструє здатність кримінальної юстиції ефективно захищати торговельні марки (ст. 229 КК) та окремі об'єкти авторського права (ст. 176 КК). В разі патентних порушень, окрім промислових зразків (ст. 177 КК) та порушень, пов'язаних з комерційною таємницею (ст.ст. 231, 232 КК) така ефективність може обґрунтовано ставитися під сумнів.

Призначення покарання, затверджені угоди з потерпілим або прокурором не завжди відображають реальний стан речей. Не відшкодована матеріальна шкода при одночасному бажанні представника потерпілого примиритися та не підтримувати цивільний позов викликає певний дисонанс. У даному разі кримінальна юстиція використовується, як засіб фіксації факту правопорушення та механізм досягнення домовленості між сторонами. Такі задачі цілком можуть бути вирішені в рамках цивільного судочинства та/або медіації.

Вирішення долі речових доказів часто окрім знищення незаконно виготовленої продукції містить рішення про знищення станків і обладнання, що на нашу думку є

помилковим підходом для поточних реалій, в яких перебуває наша країна. Конвенційні зобов'язання щодо знищення обладнання поширюється лише на спеціально розроблене або адаптоване, тому все стандартне обладнання завжди необхідно конфісковувати у дохід держави. В той же час, необхідно зауважити, що такі вироби, які чітко розрізняють виготовлену продукцію та обладнання є, і доля продукції майже у 100% випадків – знищення.

Реалії воєнного стану в країні призводять до необхідності внесення вкрай необхідних змін до чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності, так 17.03.2025 були внесені проекти Законів «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку із проходженням військової служби» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку із проходженням військової служби». Метою обох законопроектів, відповідно до пояснювальних записок, є «нормативне врегулювання розподілу прав інтелектуальної власності на об'єкти, що створюються військовослужбовцями у зв'язку з виконанням службових обов'язків, а також окремих питань набуття та здійснення прав інтелектуальної власності державою в особі суб'єктів сектору безпеки і оборони» [240, 238].

Законодавець фактично визнає нагальну необхідність змін у сфері безпеки і оборони, внаслідок стрімкого підвищення ролі інновацій та технологій у війську. Що є фактично визнанням правоти тез колишнього Головнокомандувача Збройних сил України, які він опублікував ще 1 листопада 2023 року [85]. Комплексний підхід до оцінки поточної ситуації демонструє, що взаємовідносини з приватним сектором, залишаються врегульованими на рівні загального регулювання державних закупівель.

Очевидно, що ворог прикладає зусиль з метою завчасного отримання даних щодо технічних характеристик, специфіки, комплектуючих і налаштувань основних видів озброєння, що виробляються в середині держави. Якщо промислове

масштабування кращих зразків, як правило відбувається за активної залученості державних суб'єктів сектору безпеки і оборони, то пілотні розробки та їх удосконалення переважно залишається сферою малого інноваційного бізнесу та волонтерів. Наприклад, компанія «Вирій», що є одним з провідних національних постачальників frv-дронів, що досягла 80% локалізації власного виробництва [181], або Друкармія – волонтерська ініціатива у сфері 3D-друку для фронту, яка від початку вторгнення передала на фронт більше 16 мільйонів виробів [166] – є прикладами успішних інноваційних проєктів, які дуже цікавлять ворога. Не треба пояснювати критичну важливість інформації, щодо їх поточної діяльності. Але практиками зрозуміла, що вона не може бути віднесена до державної таємниці, а тому охороняється як комерційна, якою по суті і є.

Очевидна потреба посилення охорони та цінної для ворога інформації, чітке позиціонування України, що бажає розвиватися як технологічна держава, а також потреба ефективного правосуддя дозволяють нам пропонувати внесення змін, пов'язаних з промисловим шпигунством. Ми впевнені, що це має бути формальний склад, а предметом доказування в цьому випадку буде факт вчинення незаконних дій з конфіденційною інформацією нерезидентами, або в їх інтересах. Реалізувати це можна додавши частину 2 до діючих ст.ст. 231, 232 КК:

«Збирання відомостей, що становлять комерційну таємницю, а також незаконне використання таких відомостей в інтересах будь-яких осіб інших держав»

«Розголошення комерційної таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене в інтересах будь-яких осіб інших держав».

Судова практика та офіційна статистика обліку кримінальних правопорушень за ст.ст. 231, 232 КК дозволяють сміливо передбачати їх неефективність у протидії промислому шпигунству.

Необхідно відмітити прогресивність норм, запропонованих у проєкті нового Кримінального кодексу України [242]. В той же час він містить ряд положень, що

потребують подальшого уточнення. Наприклад п. 3 ст.ст. 6.2.2., 6.2.3., 6.2.4. передбачає відповідальність в тому числі за привласнення авторства на наукове відкриття, винахід, корисну модель, промисловий зразок, компонування напівпровідникового виробу, сорт рослин чи породи тварин, раціоналізаторську пропозицію якщо це спричинило відповідну майнову шкоду. Плагіат віднесено до провин, що порушує немайнове право автора ст. 6.2.7.

Вважаємо за потрібне зазначити наступне, ч. 5 ст. 8 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» передбачає, що винахіднику належить право авторства, яке є невід’ємним особистим правом і охороняється безстроково [231]. Аналогічна норма міститься у ч. 4. ст. 7 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» – автору промислового зразка належить право авторства, яке є невідчужуваним особистим правом і охороняється безстроково [234]. Так само ч. 1 ст. 17 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» вказує, що автору сорту належать права авторства, які є особистими немайновими правами і охороняються згідно із законом [235]. Схожа норма викладена в ч. 3 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів»: автору компонування належить право авторства, яке є невідчужуваним особистим правом і охороняється безстроково [233].

Частина 2 ст. ст. 458 ЦК України передбачає, що право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом [271]. Стаття 5 проєкту Закону «Про охорону прав на наукові відкриття» відносить право на визнання автором наукового відкриття до особистих немайнових прав автора. Слід зазначити, що даний законопроект був зареєстрований 20 років тому. На сьогоднішній день цей проєкт, як і будь-який альтернативний, не прийняті [241]. Розуміти зміст права авторства на наукове відкриття можливо лише за аналогією закону, опосередковано враховуючи позицію законодавця, викладену в проєкті закону. В той же час, ЦК України прямо передбачає окремий закон для встановлення порядку охорони наукових відкриттів, який на сьогодні відсутній.

Частина 3 ст. 10 Тимчасового положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні, аналогічно зазначає, що авторові раціоналізаторської пропозиції належить право авторства, яке є невідчужуваним особистим правом. Авторство на раціоналізаторську пропозицію охороняється безстроково [257].

Стаття 485 ЦК України зазначає, що особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин, засвідчують державною реєстрацією. На відміну від сортів рослин, відповідний закон для порід тварин відсутній. Закон України «Про племінну справу у тваринництві» передбачає лише реєстрацію суб'єктів племінної справи у тваринництві, племінних і підконтрольних тварин та селекційних досягнень у тваринництві, об'єктами якої є виключно велика рогата худоба, свині, вівці, кози, коні, птиця, риба, бджоли, шовкопряди, хутрові звірі та кролі, яких розводять з метою одержання від них певної продукції [236].

Згадані вище положення законодавства, на нашу думку, не повною мірою стикуються з пропозиціями, викладеним в проєкті нового кримінального кодексу. Запропонований проєктом чіткий поділ на злочини – порушення майнового права інтелектуальної власності, що спричинило (суттєву, значну, тяжку) майнову шкоду і провину – порушення особистого немайнового права інтелектуальної власності, порушує внутрішню логіку проєкту, внаслідок того, що привласнення авторства на наукове відкриття, винахід, корисну модель, промисловий зразок, компонування напівпровідникового виробу, сорт рослин чи породу тварин, раціоналізаторську пропозицію порушує саме немайнове право автора.

Видатні правники-науковці нашого часу застерігають від того, щоб переоцінювати роль і місце кримінального права та ступінь його потенційного впливу на стан злочинності, а також радять уникати вирішення соціальних, економічних і політичних проблем, шляхом надмірної криміналізації [168, с. 60]. На нашу думку такий підхід необхідно застосовувати в тому числі й до розробки проєкту нового кримінального кодексу. Наслідки внесення змін до діючого

законодавства необхідно ретельно прораховувати, а декриміналізація окремих порушень має завжди бути ретельно обґрунтована. Створення проєкту нового КК на принципово інших засадах, дозволяє не наслідувати вади діючого кодексу. Наявність бланкетних норм, як мінімум має передбачати спеціальне законодавство. Загальні засади, викладені в ЦК України з прямим зазначенням, що певний порядок має регулюватися окремим законом, який до сьогодні не прийнятий, пропонуємо визнавати частиною свідомого підходу законодавця. Та вважати, що він не вбачає нагальної потреби в цивільно-правовому регулюванні порядку охорони наукових відкриттів – закон відсутній, порід тварин – закон відсутній та раціоналізаторських пропозиції – закон відсутній, Тимчасове положення втратило чинність на підставі Указу Президента від 2023 року [224].

Верховенство права ґрунтується на правовій визначеності застосування діючого законодавства. Вбачаємо ризик, а також потенційне перевантаження правоохоронної і судової системи навіть невеликою кількістю подібних справ. Законодавець не може і немає перекладати до сфери кримінально-правового регулювання бланкетними нормами ті відносини, які він ще не врегулював цивільно-правовими засобами спеціального законодавства.

Розуміємо, що наш підхід можна піддати критиці, справедливо зазначивши, що комерційна таємниця також не врегульована законом, але на нашу думку різниця принципова. Правовстановлюючі документи на наукові відкриття і породи тварин мають з'являтися в результаті спеціальної науково-технічної діяльності уповноважених державою органів, як це відбувається у випадку з винаходами, корисними моделями, промисловими зразками, сортами рослин тощо. Раціоналізаторська пропозиція не дарма відсутня в переліку об'єктів охорони промислової власності, окресленому п. 2 ст. 1 Паризької конвенції [213]. Цей пострадянський рудимент був інструментом фінансового заохочення працівників, що проявляли творчу ініціативу. Наявність сучасних патентних можливостей та інститут ноу-хау в межах режиму правової охорони комерційної таємниці,

дозволяють вирішувати всі існуючі та потенційно можливі проблеми за допомогою правових інструментів, що визнані в усьому світі.

В разі поширення кримінальної відповідальності на незаконне використання та привласнення авторства на наукове відкриття до прийняття спеціального законодавства, правоохоронні органи будуть вимушені приймати заяви від потерпілих, права яких, наприклад, підтверджені Асоціацією авторів наукових відкриттів України (громадською організацією), яка вже видає відповідні дипломи [157]. Автор буде впевнений у наявності в нього правових підстав для звернення до органів поліції за захистом свої прав. Сторона захисту одразу справедливо зверне увагу на порушення припису ч. 2 ст 458 ЦК України, а саме на відсутність права на наукове відкриття, внаслідок відсутності диплому, що має охороняється у порядку, встановленому законом. Наявність у членів згаданої асоціації поважних наукових регалій та згадка в тексті диплому, що він виданий «на підставі встановлених відповідно до чинного законодавства правових положень» лише додатково заплутують автора, що є додатковим аргументом на користь нашої позиції.

М. В. Карчевський, дослідивши зв'язок між Big Data та ефективністю кримінально-правового регулювання, звертає особливу увагу на те, що відсутність законодавчих рішень щодо окремих проявів цифрової трансформації суспільства внаслідок складності сфери регулювання призведе в результаті до негативних наслідків. Потенційні ризики та упередження щодо сучасних технологічних можливостей, які стримують законодавця та правоохоронну систему в цілому, навпаки стимулюватимуть зростання показників злочинності внаслідок їх доступності та результативності [178, с. 89].

Як ми вже зазначали вище цифрова трансформація забезпечує цифрову безкордонність, що підвищує вразливість в першу чергу цифрової інфраструктури. Саме тому пропозиції доповнення кримінального закону відповідальністю за

промислове шпигунство видається доречною і своєчасною для країни, що більше трьох років перебуває у воєнному стані.

Висновки до Розділу 3

1. Ефективність кримінально-правового регулювання визначається якістю норм кримінального закону, обумовлюється адекватним і компетентним правозастосуванням правоохоронними органами та судом і залежить від умов в яких суспільство перебуває в конкретний момент свого розвитку.

2. Предмет аналізу ефективності кримінально-правового регулювання має визначатися межами якості закону та оцінки практики та умов його застосування. Економічна доцільність, якість транскордонної взаємодії правоохоронних і судових органів мають досліджуватися в межах кримінально-правової політики.

3. Промислове шпигунство не є синонімом порушення прав на комерційну таємницю. Досліджене кримінальне законодавство розвинених країни, підтверджує що незаконний збір, використання та розголошення комерційної таємниці в інтересах суб'єктів приватного права або державних органів інших країн має більший рівень суспільної небезпеки, це дозволяє пропонувати внесення відповідних змін до кримінального закону України.

Статті 231 та 232 КК пропонується додати частинами 2 відповідно:

«Збирання відомостей, що становлять комерційну таємницю, а також незаконне використання таких відомостей в інтересах будь-яких осіб інших держав»

«Розголошення комерційної таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене в інтересах будь-яких осіб інших держав».

Запропоновані доповнення місять формальні склади кримінального правопорушення, що має звести процес доказування до необхідного мінімуму.

4. Враховуючи відсутність спеціального законодавства, пропонується виключити зі ст. 177 КК посилання на «раціоналізаторську пропозицію». Враховуючи неможливість завдання майнової шкоди немайновим правам,

пропонується виключити «привласнення авторства», як форму об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

5. Розробникам проєкту нового КК пропонується виключити з розділу 6.2. посилання на «наукове відкриття», «раціоналізаторську пропозицію» та «породу тварин», як мінімум до прийняття нового спеціального законодавства щодо кожного з перелічених об'єктів ІВ.

6. Підчас винесення вироку за ст. 176, 177, 229 КК суд має враховувати специфіку обладнання, що використовувалося для виробництва контрафактної або піратської продукції. Вирішуючи питання щодо речових доказів, продукція – знищується, а обладнання та сировина в залежності від їх прямого призначення: звичайне промислове або побутове обладнання – конфіскується в дохід держави; обладнання спеціально вироблене або адаптоване для виготовлення контрафактної або піратської продукції – знищується.

ВИСНОВКИ

1. Сфера інтелектуальної власності базується на балансі приватних і публічних інтересів, необхідних для сталого інноваційного розвитку людства. Життєвий цикл об'єктів ПІВ природнім чином супроводжується постійним чергуванням порушення та відновлення цього балансу. В залежності від ступеню відхилення від точки рівноваги балансу, держава застосовує різні механізми правового регулювання. В разі суспільної небезпеки або настання її загрози передбачений крайній державний захід втручання у суспільні відносини – їх кримінально-правове регулювання.

2. Специфікою сфери ІВ є особлива роль великої кількості міжнародних договорів, що безпосередньо регулюють її. Відмінна особливість полягає в наявності конкретних правових рамок, запровадженні класифікацій і стандартів, що є уніфікованими для всього світу. Саме завдяки міжнародним договорам національне законодавство у сфері ІВ різних країн настільки схоже між собою.

3. Практика ЄСПЛ однозначно прирівнює, а в останніх рішеннях вже прямо відносить ІВ до майна, забезпечуючи право на справедливий суд, а також узгоджує право мирно володіти своїм майном з правом на свободу вираження поглядів.

4. Критичне відхилення від точки рівноваги балансу приватних і публічних інтересів відбувається внаслідок вчинення кримінального правопорушення у сфері ІВ. Дух закону лишає за потерпілим право прийняття рішення щодо втручання держави в особі правоохоронних органів. Звісно, відповідно до законодавства приватне обвинувачення передбачене лише для кримінальних правопорушень за ч. 1 досліджуваних норм. Однак без волі потерпілої сторони майже не можливо дізнатися про факт порушення прав, а тим більше підтвердити наявність цих прав, отримати дані, необхідні для встановлення суми завданої шкоди.

5. Зарубіжний досвід кримінально-правового регулювання відносин у сфері ІВ не має єдиного прийнятного для України взірця. Загальним є віднесення до дії кримінального закону лише найпоширеніших порушень. Але кожна країна досягає

ефективності по-своєму: Швейцарія за рахунок прикладання додаткових зусиль на пошуки каналів постачання та споживачів, а також серйозних штрафів; США за рахунок практики прецедентного права, високих сум штрафів і загрози серйозного обмеження свободи порушника. Велика Британія та Нідерланди за рахунок фокусу на логістичних маршрутах і чіткому законодавстві, забезпеченому верховенством права. КНР завдяки цілеспрямованій державній політиці щодо наділення органів прокуратури спеціальними повноваженнями. Деталізація диспозиції, кількість нормативних актів, що визначають кримінальну відповідальність може дуже відрізнятися в залежності від країни. Але окрім захисту приватних інтересів власника прав, законодавство зарубіжних країн містить додаткові норми щодо захисту прав самої держави та підтримання її власної репутації на міжнародному рівні.

6. Вивчення публічно доступних показників кримінально караних порушень патентних прав у досліджуваних зарубіжних країнах демонструє вкрай низьке його застосування. Однак більшість країн зберігає відповідні статті закону, хоча і зазначає, що ефективним способом захисту патентних прав є цивільний позов, на відміну від США, які взагалі не мають відповідної норми в кримінальному законі. Банкетні норми кримінального законодавства досліджених країн зазначають, як правило, класичні об'єкти ІВ не криміналізуючи нових або не поширених порушень та уникають згадок нетрадиційних об'єктів ІВ. Санкції привілейованих складів, передбачають реальні терміни позбавлення волі. В період 2021-2023 років КНР на державному рівні демонструє зміни політики щодо посилення боротьби з порушеннями у сфері ІВ.

7. Склади кримінальних правопорушень у сфері ІВ, що передбачені КК, мають серед своїх елементів наслідки, без настання яких відповідальність не передбачається. Предмет кримінального правопорушення є обов'язковим елементом для всіх досліджуваних складів кримінального правопорушення. Бланкетність норм передбачає наявність відповідного спеціального закону, що виконується не завжди.

Як діючий кодекс, так і проєкт нового КК містять посилання на об'єкти ІВ, що не мають законодавчого порядку регулювання, як це передбачено Цивільним кодексом. Ускладнення форм суспільних відносин і їх правового регулювання, що викликане швидкістю цифрової трансформації, поступово призводить до нерозуміння невизначеним колом осіб суті протиправності їх дій з об'єктами ІВ, що не має змінювати діючих зараз правил кваліфікації. Кримінологічна характеристика злочинності у сфері ІВ і зокрема особистість злочинця за показниками віку, освіти, зайнятості, а також мотивів злочинної поведінки, дозволяє їх віднесення до економічних кримінальних правопорушень.

8. Складність правового режиму комерційної таємниці, виділяє її з-поміж інших об'єктів ІВ за способами об'єктивної сторони та вразливістю самого об'єкту ІВ, що підлягає реальному відновленню стану лише в поодиноких випадках. Цей факт разом з викликами воєнного стану дозволяють обґрунтовувати необхідність існування додаткової відповідальності за «промислове шпигунство».

9. Дискусія з приводу визначення майнової шкода для кримінально-правової кваліфікації має бути максимально спрощена і відповідати на питання, чи можливо визначити вартість продукції, яку вже реалізував, або зберігає для реалізації порушник. Якщо для органів досудового розслідування існує проблема з розрахунком, що вимагає спеціальних знань, це сигнал для повторної перевірки наявності всіх необхідних елементів відповідного складу кримінального правопорушення.

10. Цифрова трансформація це не просто перехід в онлайн або VR, мова йде про ланцюжок швидких змін форм суспільних відносин з можливими додатковими прискореннями, що будуть викликані черговим технологічним проривом, обумовлюють необхідність превентивних змін до кримінального законодавства.

11. Ми не пропонуємо нових статей до КК або появи нових розділів. Остання ідея себе вже вичерпала, бо вперше була запропонована більше 20 років тому. І після того в різних комбінаціях пропонувалась багато разів. Навпаки, підхід полягає в

точковому втручанні в діючі норми або пропозиції до проєкту нового КК (коли текст проєкту містить новації, відсутні у діючому КК):

- ч. 1 ст. 176 КК – додати новий об’єкт права ІВ – *«права особливого роду (sui generis) на неоригінальні об’єкти, згенеровані комп’ютерною програмою»*;
- ч. 1 ст. 176 КК – видалити спосіб об’єктивної сторони – *«тиражування»*, залишивши більш загальний – *«відтворення»*;
- ч. 1. ст. 176 КК – видалити зазначення застарілих носіїв, – *«аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших»*;
- ч. 1 ст. 176 КК – видалити, як таке, що охоплюється ч. 3 ст. 27 КК – *«а також фінансування таких дій»*;
- ч. 1 ст. 177 КК – видалити об’єкт ІВ, як такий що не має, передбаченого ЦК порядку – *«раціоналізаторської пропозиції»*;
- ч. 1 ст. 177 КК – видалити спосіб об’єктивної сторони, як такий, що не може завдати матеріальної шкоди – *«привласнення авторства на них»*;
- ч. 1 ст. 177 КК – замінити об’єкт ІВ *«топографії інтегральної мікросхеми»* для приведення термінології у відповідність до змін спеціального Закону від 2019 р. – *«компонування напівпровідникового виробу»*;
- ч. 1 ст. 229 КК – замінити об’єкти ІВ *«знака для товарів і послуг»*, а також *«кваліфікованого зазначення походження товару»* для приведення термінології у відповідність до змін спеціальних Законів від 2019-2020 р.р. – *«торговельної марки»* та *«географічного зазначення»*;
- ч. 2 ст. 231 КК – доповнити кваліфікованим формальним складом – *«Збирання відомостей, що становлять комерційну таємницю, а також незаконне використання таких відомостей в інтересах будь-яких осіб інших держав»*
- ч. 2 ст. 232 КК – доповнити кваліфікованим формальним складом – *«Розголошення комерційної таємниці без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв’язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене в інтересах будь-яких осіб інших держав»*.

- ч. 3 ст. 361 КК – доповнити додатковою альтернативною кваліфікуючою ознакою – *спотворення неоригінального об'єкту права особливого роду (sui generis), згенерованого комп'ютерною програмою;*

- ст. 1187 ЦК – доповнити додатковою ознакою джерела підвищеної небезпеки – діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, *в тому числі керованих за допомогою штучного інтелекту...>.*

12. Розробникам проєкту нового КК пропонується так само внести зміни до розділу 6.2.:

- видалити в ст.ст. 6.2.2., 6.2.3., 6.2.4. спосіб об'єктивної сторони – *«тиражування»*, залишивши більш загальний – *«відтворення»*;

- перенести *«камкординг»* до порушень авторського, а не суміжного права – зазначивши в ст.ст. 6.2.2., 6.2.3., 6.2.4. після 1) *«.. чи інший твір»* – *«або здійснила камкординг»*;

- видалити в ст.ст. 6.2.2., 6.2.3., 6.2.4. об'єкти ІВ, як такі, що не мають, передбаченого ЦК порядку – *«наукове відкриття, ... чи породи тварин, раціоналізаторську пропозицію»*;

- перенести *«камкординг»* до порушень авторського, а не суміжного права – зазначивши в ст.ст. 6.2.2., 6.2.3., 6.2.4. після 1) *«.. чи інший твір»* – *«або здійснила камкординг»*;

- перенести 3) *«...або привласнила авторство на них,»* з ст.ст. 6.2.2., 6.2.3., 6.2.4. до ст. 6.2.7. окремим пунктом після .. *«здійснила плагіат»* додати або *«або привласнила авторство на винахід, корисну модель, промисловий зразок, компонування напівпровідникового виробу або сорт рослин»*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 15 U.S.C. § 1117: Recovery for violation of rights. Commerce and Trade. *The United States Code* : веб-сайт. URL: [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:15%20section:1117%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title15-section1117\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:15%20section:1117%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title15-section1117)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true) (дата звернення: 15.11.2024).
2. 17 USC § 411: Registration and civil infringement actions. Copyrights. *The United States Code* : веб-сайт. URL: [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:17%20section:411%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title17-section411\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:17%20section:411%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title17-section411)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true) (дата звернення: 15.11.2024).
3. 17 USC § 506: Criminal offenses. Copyrights. *The United States Code* : веб-сайт. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title17-section506&num=0&edition=prelim> (дата звернення: 15.11.2024).
4. 18 U.S.C. § 1832: Theft of trade secrets. Crimes and Criminal Procedure. *The United States Code* : веб-сайт. URL: [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:18%20section:1832%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title18-section1832\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:18%20section:1832%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title18-section1832)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true) (дата звернення: 15.11.2024).
5. 18 USC § 2319: Criminal infringement of a copyright. Crimes and criminal procedure. *The United States Code* : веб-сайт. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title18-section2319&num=0&edition=prelim> (дата звернення: 15.11.2024).
6. 18 USC § 2319B: Unauthorized recording of Motion pictures in a Motion picture exhibition facility. Crimes and criminal procedure. *The United States Code* : веб-сайт. URL: [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:18%20section:2319B%20edition:prelim\)](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:18%20section:2319B%20edition:prelim)) (дата звернення: 15.11.2024).

7. 18 USC § 2320: Trafficking in counterfeit goods or services. Crimes and criminal procedure. *The United States Code* : веб-сайт. URL: [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:18%20section:2320%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title18-section2320\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:18%20section:2320%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title18-section2320)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true) (дата звернення: 15.11.2024).

8. 35 U.S.C. § 271: Infringement of patent. Patents. *The United States Code* : веб-сайт. URL: [https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=\(title:35%20section:271%20edition:prelim\)%20OR%20\(granuleid:USC-prelim-title35-section271\)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true](https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=(title:35%20section:271%20edition:prelim)%20OR%20(granuleid:USC-prelim-title35-section271)&f=treesort&edition=prelim&num=0&jumpTo=true) (дата звернення: 15.11.2024).

9. A. Krebs, V. van der Mark, J. Kroeze Netherlands: patent prosecution. *IAM* : веб-сайт. URL: <https://www.iam-media.com/guide/global-patent-prosecution/2023/article/netherlands> (дата звернення: 25.02.2025).

10. Anheuser-Busch Inc. v. Portugal. Decision date 11.01.2007. App. № 73049/01. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78981> (дата звернення: 11.01.2025).

11. Annual IP Crime and Enforcement Reports 2016-2020. United Kingdom Government: веб-сайт. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/ip-enforcement-reports> (дата звернення: 21.01.2025).

12. Aral, Tekin and Aral v. Turkey: Commission Decisio date 14.01.1998. App. № 24563/94. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-4064> (дата звернення: 12.11.2024).

13. Artificial Intelligence Act: deal on comprehensive rules for trustworthy AI. *European Parliament* : веб-сайт. 09 грудня 2023 р. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20231206IPR15699/artificial->

[intelligence-act-deal-on-comprehensive-rules-for-trustworthy-ai](#) (дата звернення: 10.09.2024).

14. Ashby Donald and Others v. France. Decision date 10.01.2013. App. № 36769/08. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-7393> (дата звернення: 11.01.2025).

15. Auteurswet. *Initiatief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties* : веб-сайт. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001886/2025-02-04> (дата звернення: 25.02.2025)

16. British-American Tobacco Company Ltd v. the Netherlands. Decision date 20.11.1995. App. № 19589/92. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57953> (дата звернення: 11.01.2025).

17. Brooke Blackman Why it May Be Time to Provide Criminal Remedies for Patent Infringement. published March 4, 2019. *IPWatchdog* : веб-сайт. URL: <https://ipwatchdog.com/2019/03/04/may-time-provide-criminal-remedies-patent-infringement/id=106912/#> (дата звернення 10.11.2024).

18. Bubeck S., Chandrasekaran V., Eldan R., Gehrke J., Horvitz E., Kamar E., Lee P., Lee Y., Li Y., Lundberg S., Nori H., Palangi H., Ribeiro M., Zhang Y. Sparks of Artificial General Intelligence Early experiments with GPT-4. *Microsoft Research. arXiv Cornell University*. 2023. 155 p. URL: <https://arxiv.org/pdf/2303.12712v5.pdf> (дата звернення: 10.09.2024).

19. Cambridge Analytica parent firm SCL Elections fined over data refusal. *BBC* : веб-сайт. 10 січня 2019 р. URL: <https://www.bbc.com/news/technology-46822439> (дата звернення: 10.09.2024).

20. Castells M. *The Network Society: From Knowledge to Policy*. Washington, DC: Johns Hopkins Center for Transatlantic Relations, 2005. 434 p.

21. Chappell v. the United Kingdom: Court Judgment date 30.03.1989. App. № 10461/83. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57459> (дата звернення: 11.01.2025).

22. CHATGPT: International Trademark № 1719941. *Madrid Monitor WIPO* : веб-сайт. URL: <https://www3.wipo.int/madrid/monitor/en/showData.jsp?ID=ROM.1719941> (дата звернення 04.09.2024).
23. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization, signed at Stockholm on July 14, 1967 URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/283833> (дата звернення: 10.09.2024).
24. Copyright, Designs and Patent Act 1988. *legislation.gov.uk* : веб-сайт. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48> (дата звернення: 25.02.20205).
25. Correa C. M. Intellectual Property Rights and the Use of Compulsory Licenses: Options for Developing Countries *University of Buenos Aires*. Argentina. 1999. 36 р. URL: https://www.iatp.org/sites/default/files/Intellectual_Property_Rights_and_the_Use_of_Co.pdf (дата звернення: 17.01.2024).
26. Counterfeiting, Piracy and the Swiss Economy, Illicit Trade, published 23 March 2021. *Organisation for Economic Co-operation and Development* : веб-сайт. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/03/counterfeiting-piracy-and-the-swiss-economy_79861af9/1f010fc9-en.pdf (дата звернення: 01.10.2024).
27. Cyran R. AI models' slowdown spells end of gold rush era. *Reuters* : веб-сайт. 13 грудня 2024 р. URL: <https://www.reuters.com/breakingviews/ai-models-slowdown-spells-end-gold-rush-era-2024-12-12/> (дата звернення: 13.12.2024).
28. Denev v. Sweden: Commission Decision date 09.04.1997. App. № 25419/94. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-3557> (дата звернення: 15.12.2024).
29. Didenko L., Izbash O., Kyryliuk A., Halupova L., Denysiak N. Intellectual property rights issues in the digital era. *Cuestiones Políticas*. 2024. Vol. 42. № 80. P. 136–158. URL: <https://ve.scielo.org/pdf/cuespol/v42n80/2542-3185-cuespol-42-80-136.pdf> (дата звернення: 01.03.2024)
30. Dima v. Romania. Decision date 16.11.2006. App. № 58472/00. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78042> (дата звернення: 11.01.2025).

31. EU enforcement of intellectual property rights: results at the EU border and in the EU internal market 2023. *European Union Intellectual Property Office* : веб-сайт. URL: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2024_EU_Detentions/2024_EU_Enforcement_of_IPRs_FullR_en.pdf (дата звернення: 25.02.2025).
32. European elections 2009: Sweden's Pirate Party wins a seat in parliament. The Telegraph: веб-сайт. 8 червня 2009 р. URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/5472520/European-elections-2009-Swedens-Pirate-Party-wins-a-seat-in-parliamentpps.html> (дата звернення: 11.01.2025).
33. European Patent Office : веб-сайт. URL: <https://www.epo.org/en> (дата звернення: 11.01.2025).
34. Federal Act on Copyright and Related Rights (Copyright Act, CopA) of 9 October 1992 (Status as of 1 July 2023). *The portal of the publication of federal law of the Swiss Confederation* : веб-сайт. URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1993/1798_1798_1798/en (дата звернення: 10.11.2024).
35. Federal Act on Patents for Inventions (Patents Act, PatA) of 25 June 1954 (Status as of 1 July 2023)). *The portal of the publication of federal law of the Swiss Confederation* : веб-сайт. URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1955/871_893_899/en (дата звернення: 10.11.2024).
36. Federal Act on the Protection of Designs (Designs Act, DesA) of 5 October 2001 (Status as of 1 July 2023). *The portal of the publication of federal law of the Swiss Confederation* : веб-сайт. URL: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2002/226/en> (дата звернення: 10.11.2024).
37. Federal Act on the Protection of Trade Marks and Indications of Source (Trade Mark Protection Act, TmPA) of 28 August 1992 (Status as of 1 July 2023). *The*

portal of the publication of federal law of the Swiss Confederation : веб-сайт. URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1993/274_274_274/en (дата звернення: 10.11.2024).

38. Florey H., Chain E. Scientific Biographies. *Science History Institute*. URL: <https://www.sciencehistory.org/education/scientific-biographies/howard-walter-florey-and-ernst-boris-chain/> (дата звернення: 17.01.2024).

39. Fraud Act 2006. *legislation.gov.uk* : веб-сайт. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/35> (дата звернення: 25.02.2025).

40. Gates, Buffett a bit bearish, published July 2, 1998. *CNET* : веб-сайт. URL: <https://www.cnet.com/tech/services-and-software/gates-buffett-a-bit-bearish/> (дата звернення: 13.10.2023).

41. Ghislain de Haut de Sigy. Quel était le QI d'Albert Einstein? *Maxisciences* : веб-сайт. 24 жовтня 2024 р. URL: https://www.maxisciences.com/savoir/histoire/quel-etait-le-qi-dalbert-einstein-quotient-intellectuel_art47750.html (дата звернення: 10.09.2024).

42. Global Innovation Index 2024: Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship. *World Intellectual Property Organization* : веб-сайт. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2024-en-global-innovation-index-2024.pdf> (дата звернення: 10.09.2024).

43. Graham P. Hackers and Painters: Big Ideas from the Computer Age, *O'Reilly Media. Inc.*, USA, 2004, 259 p.

44. Hilbert M. Towards a Conceptual Framework for ICT for Development: Lessons Learned from the Latin American “Cube Framework”. *Information Technologies & International Development*. 2012. Vol. 8. № 4. P. 243-259. URL: <https://itidjournal.org/index.php/itid/article/download/967/967-2754-1-PB.pdf> (дата звернення: 10.09.2024).

45. Hiro Balani v. Spain. Court Judgment date 09.12.1994. App. № 18064/91. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57910> (дата звернення: 10.12.2024).

46. I. D. v. Romania: Court Judgment date 23.03.2010. App. № 3271/04. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97870> (дата звернення : 10.12.2024).
47. Jacob S. Sherkow Patent Infringement as Criminal Conduct. *New York Law School*. 2013. 43 p. : веб-сайт. URL: https://digitalcommons.nyls.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1588&context=fac_articles_chapters (дата звернення 10.11.2024).
48. Karshtedt D. Damages for Indirect Patent Infringement. *Washington University Law Review*. 2014. Vol. 91:911. P. 911–978.
49. Kavanagh J., Rich M. Truth Decay: An Initial Exploration of the Diminishing Role of Facts and Analysis in American Public Life. *RAND Corporation. Series: Research Reports*. 2018. – 324 p.
50. Lenzing AG v. the United Kingdom: Commission Decision date 09.09.1998. App. № 38817/97. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-4408> (дата звернення: 05.01.2025).
51. Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration dated October 26, 1958. URL: https://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/docs/prep-docs/1958_oct_Lisbon-fr.pdf (дата звернення: 26.01.2025).
52. Manifesto 2022. *Piratpartiet*: веб-сайт. URL: <https://piratpartiet.se/en/election-manifesto-2022/> (дата звернення: 11.01.2025).
53. Margolis S.E. Two Definitions of Efficiency in Law and Economics *The Journal of Legal Studies*. 1987. Vol. 16. № 2. P. 471–482. URL: https://www.jstor.org/stable/724356?read-now=1&refreqid=excelsior%3Af29c84e6d6c611972d7522e5c7f7dcf7&seq=1#page_scan_tab_contents (дата звернення: 01.10.2024)
54. McWilliams J. How Facebook beats MySpace. *The Guardian* : вебсайт. 23 червня 2009 р. URL:

<https://www.theguardian.com/commentisfree/cifamerica/2009/jun/23/facebook-myspace-social-networks> (дата звернення: 01.08.2024).

55. Melander S., Suominen A. Issue on the Effectiveness of EU Criminal Law. *New Journal Of European Criminal Law*, 2014. Vol. 5. Issue 3. P. 265-266. DOI: 10.1177/203228441400500301.

56. Melnychuk v. Ukraine. Decision date 05.07.2005. App. № 28743/03. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70089> (дата звернення: 11.01.2025).

57. Methodology for the Development of National Intellectual Property Strategies. *World Intellectual Property Organization*. 2020. 2nd edition, 80 p. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_958.pdf (дата звернення: 22.09.2024).

58. Millar v. Taylor, London (1769), Primary Sources on Copyright (1450-1900), eds L. Bently & M. Kretschmer. Primary Sources on Copyright : веб-сайт. URL: https://www.copyrighthistory.org/cam/tools/request/showRecord.php?id=record_uk_1769 (дата звернення: 22.03.2023).

59. Muller and Others V. Switzerland. Decision date 24.05.1988. App. № 10737/84. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57487> (дата звернення: 11.01.2025).

60. Neij and Sunde Kolmisoppi v. Sweden. Decision date 19.02.2013. App. № 40397/12. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-117513> (дата звернення: 11.01.2025).

61. Neubauer A.C. The future of intelligence research in the coming age of artificial intelligence – With a special consideration of the philosophical movements of trans- and posthumanism. *Intelligence*. 2021. Vol. 87. 101563. P. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.intell.2021.101563>.

62. Orsini D., Martini M. Albert Bruce Sabin: The Man Who Made the Oral Polio Vaccine *Emerging Infectious Diseases*. 2022. Vol. 28, №. 3. P. 743–746. URL: <https://wwwnc.cdc.gov/eid/article/28/3/pdfs/20-4699.pdf> (дата звернення: 17.01.2024).

63. Österreichisch Schutzgemeinschaft für Nichtraucher and Robert Rockenbauer v. Austria. Commission (Plenary) Decision date 02.12.1991. App. № 17200/90. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-124510> (дата звернення: 11.01.2025).
64. Pressos Compania Naviera S.A. v. Belgium. Decision date 20.11.1995. App. № 17849/91. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58056> (дата звернення: 11.01.2025).
65. Registered Designs Act 1949. *legislation.gov.uk* : веб-сайт. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/12-13-14/88> (дата звернення: 25.02.20205).
66. Remarks by President Biden at the APEC Leaders Retreat Meeting. *The White House* : веб-сайт. 17 листопада 2023 р. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/11/17/remarks-by-president-biden-at-the-apec-leaders-retreat-meeting/> (дата звернення: 10.09.2024).
67. Roivainen E. AI's IQ. *Scientific American Magazine*. 2023. Vol. 329. Issue 1. p. 7 URL: <https://www.scientificamerican.com/article/i-gave-chatgpt-an-iq-test-heres-what-i-discovered/> (дата звернення: 10.09.2024).
68. Safarov v. Azerbaijan. Judgment date 01.09.2022. App. № 885/12. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-218927> (дата звернення: 12.11.2024).
69. SC Parmalat Spa and SC Parmalat Romania SA v. Romania. Court Judgment date 21.02.2008. App. № 37442/03. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85194> (дата звернення: 15.12.2024).
70. Sebastian I. M. , Moloney K. G. , Ross J. W., Fonstad N. O. How big old companies navigate digital transformation. *MIS Quarterly Executive*. 2017. Vol. 16. P. 197–213.
71. Smith Kline and French Laboratories Ltd v. the Netherlands. Decision date 04.10.1990. App. № 12633/87. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-738> (дата звернення: 11.01.2025).

72. Societe Nationale De Programmes France 2 v. France. Commission Decision date 15.01.1997. App. № 30262/96. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-28411> (дата звернення : 10.11.2024).

73. Special 301 Reports 2010-2025. *Office of the United States Trade Representative* : веб-сайт. URL: <https://ustr.gov/issue-areas/intellectual-property/special-301> (дата звернення: 25.02.2025).

74. Special Report ‘Well-funded Moscow-based global ‘news’ network has infected Western artificial intelligence tools worldwide with Russian propaganda’, published 6 March 2025. *NewsGuard* : веб-сайт. URL: <https://www.newsguardrealitycheck.com/p/a-well-funded-moscow-based-global> (дата звернення: 06.03.2025).

75. Swiss Criminal Code of 21 December 1937 (Status as of 1 January 2025). *The portal of the publication of federal law of the Swiss Confederation* : веб-сайт. URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/en (дата звернення: 10.11.2024).

76. The Consumer Protection from Unfair Trading Regulations 2008. *legislation.gov.uk* : веб-сайт. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2008/1277/body> (дата звернення: 25.02.2025).

77. Time Limits for Entering National/Regional Phase under PCT Chapters I and II. *World Intellectual Property Organization* : веб-сайт. URL: https://www.wipo.int/pct/en/texts/time_limits.html (дата звернення: 26.01.2025).

78. Top IP theft statistics and stories in 2023, published January 22, 2024. *Cyberhaven* : веб-сайт. URL: <https://www.cyberhaven.com/guides/top-ip-theft-statistics> (дата звернення: 10.11.2024).

79. Trade Marks Act 1994. *legislation.gov.uk* : веб-сайт. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1994/26/section/92> (дата звернення: 25.02.2025).

80. Trading Standards Survey 2023-2024. United Kingdom Government: веб-сайт. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/trading-standards-ip-crime->

[survey-and-successes-2023-to-2024/trading-standards-ip-crime-survey-and-successes-2023-to-2024](#) (дата звернення: 21.01.2025).

81. Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits done at Washington, D.C., on May 26, 1989. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/295136> (дата звернення: 26.01.2025).

82. Video Recordings Act 2010. *legislation.gov.uk* : веб-сайт. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/1> (дата звернення: 25.02.2025).

83. Vorsina and Vogralik v. Russia. Court (Third Section) Decision date 05.02.2004. App. № 66801/01. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-23736> (дата звернення: 11.01.2025).

84. Wetboek van Strafrecht. *Initiatief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties* : веб-сайт. URL: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2025-01-01> (дата звернення: 25.02.2025).

85. Zaluzhnyi V. Modern positional warfare and how to win in it. *The Economist* : веб-сайт. URL: https://infographics.economist.com/2023/ExternalContent/ZALUZHNYI_FULL_VERSION.pdf (дата звернення: 22.03.2025).

86. Актуальні проблеми формування сучасної доктрини кримінального права України : монографія / В. Я. Тацій, Л. М. Демидова, В. І. Борисов та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, Л. М. Демидової, В. І. Борисова. Харків : Право, 2021. 632 с.

87. Алієва А. В. Предмет кримінального правопорушення: поняття, види та значення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2021. 20 с

88. Амелін А. В індексі економічних свобод Україна скотилась до рівня Північної Кореї, опубліковано 23.01.2025. Український інститут майбутнього : веб-сайт. URL: <https://uifuture.org/publications/v-indeksi-ekonomichnyh-svobod-ukrayina-skotylas-do-rivnya-pivnichnoyi-koreyi/> (дата звернення: 23.01.2025)

89. Андрощук Г. О. Цифрова трансформація європейської економіки: стан та місце України. *Інформація і право*. 2023. № 1. С. 67–78.

90. Артюхова В. В. Поняття та структура кримінологічної характеристики злочинів. *Український дослідницький простір в умовах війни: адаптація й перезавантаження технічних і юридичних наук* : збірник матеріалів доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції. Харків-Рига, 31 травня 2022 р. Харків, 2022. С. 41–44.
91. Бадида А. Ю., Лемак В. В. Позитивні зобов'язання держави в контексті розуміння прав людини. *Публічне право*. 2017. № 2. С. 245–253.
92. Баранов О. А. Соціальна та цифрова трансформації: джерело правових проблем. *Інформація і право*. 2021. № 3. С. 59–73.
93. Баулін Ю. В. Кримінально-правове регулювання: основні проблеми. *Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 18–19 жовтня 2018 р. Харків, 2018. – С. 23–28.
94. Берзін П. С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину, передбаченого ст. 229 КК України : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 311 с.
95. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. (набуття чинності для України: 25 жовтня 1995 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення 26.01.2025).
96. Біонічний протез зі штучним інтелектом – стартап полтавського інженера з'явився на обкладинці Time, опубліковано 15.11.2022. *Інтернет-видання Полтавщина* : веб-сайт. URL: <https://poltava.to/news/68717/> (дата звернення: 01.01.2023)
97. Блажівська Н. Є. Теоретико-методологічні та прикладні засади застосування практики ЄСПЛ при захисті майнових прав : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ. 2020. 498 с.
98. Борисов В. І. Склад злочину як правова модель. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. Ч. 1. С. 254–256.

99. Бочарова Н. В. Міжнародне право інтелектуальної власності. *Альманах міжнародного права* : 2020. Вип. 23. С. 151–159.
100. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28 квітня 1977 р. (набуття чинності для України: 2 липня 1997 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_039#Text (дата звернення: 26.01.2025).
101. В Україні частка сірого імпорту Apple становить до 90%, опубліковано 17 серпня 2018 р. *Дзеркало тижня* : веб-сайт. URL: https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/v-ukrayini-chastka-sirogo-importu-apple-stanovit-do-90-285831_.html (дата звернення: 11.10.2023).
102. Вереша Р. В. Наскрізнні аспекти суб'єктивного елементу кримінального правопорушення. *The I International Scientific and Practical Conference «Current means of training young people and developing their abilities»*. 2025. January 06-08. Munich. С. 63–65.
103. Вестбі Д. Великий злам: Cambride Analytica – тільки вершина айсберга. *Amnesty International Ukraine* : веб-сайт. 24 червня 2019 р. URL: <https://www.amnesty.org.ua/velykyj-zlam/> (дата звернення: 10.09.2024).
104. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 06 листопада 2015 р. у справі № 199/13473/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53219036> (дата звернення: 10.09.2024).
105. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 22 серпня 2019 р. у справі № 199/13473/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/83794267> (дата звернення: 10.09.2024).
106. Вирок Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 25 серпня 2020 р. у справі № 199/13473/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91120878> (дата звернення: 10.09.2024).

107. Вирок Берегівського районного суду Закарпатської області від 23 липня 2010 р. у справі № 1-164/10. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10507051> (дата звернення: 10.09.2024).
108. Вирок Верховинського районного суду Івано-Франківської області від 06 травня 2022 р. у справі № 344/13644/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/104209761> (дата звернення: 10.09.2024).
109. Вирок Вінницького районного суду Вінницької області від 19 лютого 2013 р. у справі № 203/4792/12. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29468014> (дата звернення: 10.09.2024).
110. Вирок Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 09 листопада 2011 р. у справі № 1407/1-318/11. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19374436> (дата звернення: 10.09.2024).
111. Вирок Глибоцького районного суду Чернівецької області від 03 грудня 2020 р. у справі № 715/2391/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/93279782> (дата звернення: 10.09.2024).
112. Вирок Дарницького районного суду м. Києва від 21 серпня 2023 р. у справі № 753/11589/20. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/112990090> (дата звернення: 10.09.2024).
113. Вирок Держинського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 18 червня 2019 р. у справі №210/2266/19. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82451774> (дата звернення: 10.09.2024).
114. Вирок Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 18 серпня 2021 р. у справі № 442/3078/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/99078478> (дата звернення: 10.09.2024).
115. Вирок Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області від 26 листопада 2021 р. у справі № 442/6623/15-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/101431823> (дата звернення: 10.09.2024).

116. Вирок Жидачівського районного суду Львівської області від 03 серпня 2016 р. у справі № 1-138/10. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/61855791> (дата звернення: 10.09.2024).

117. Вирок Жовтоводського міського суду Дніпропетровської області від 27 березня 2017 р. у справі № 0414/1544/2012. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65552134> (дата звернення: 10.09.2024).

118. Вирок Залізничного районного суду м. Львова від 24 травня 2022 р. у справі № 462/1947/22. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/104434137> (дата звернення: 10.09.2024).

119. Вирок Іванівського районного суду Херсонської області від 30 листопада 2010 р. у справі № 1-101/10. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/12547951> (дата звернення: 10.09.2024).

120. Вирок Київського районного суду м. Одеси від 19 грудня 2023 р. у справі № 947/37794/23. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/115790101> (дата звернення: 10.09.2024).

121. Вирок Київського районного суду м. Полтави від 17 липня 2023 р. у справі № 552/3003/23. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/112257127> (дата звернення: 10.09.2024).

122. Вирок Ленінського районного суду м. Миколаєва від 22 листопада 2021 р. у справі № 489/1088/20. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/101262237> (дата звернення: 10.09.2024).

123. Вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області від 12 травня 2014 р. у справі № 161/20739/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38642120> (дата звернення: 10.09.2024).

124. Вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області від 12 травня 2014 р. у справі № 161/20739/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38642120> (дата звернення: 10.09.2024).

125. Вирок Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 01 червня 2021 р. у справі № 335/2462/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/97329826> (дата звернення: 10.09.2024).
126. Вирок Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 29 жовтня 2013 р. у справі № 265/3994/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/34407500> (дата звернення: 10.09.2024).
127. Вирок Печерського районного суду м. Києва від 11 серпня 2023 р. у справі № 757/32640/23-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/113255799> (дата звернення: 10.09.2024).
128. Вирок Приморського районного суду м. Одеси від 11 лютого 2021 р. у справі № 522/985/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/94834410> (дата звернення: 10.09.2024).
129. Вирок Ратнівського районного суду Волинської області від 25 липня 2013 р. у справі № 166/821/13-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/32724782> (дата звернення: 10.09.2024).
130. Вирок Рівненського районного суду Рівненської області від 06 листопада 2017 р. у справі № 570/1339/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/70982029> (дата звернення: 10.09.2024).
131. Вирок Рівненського районного суду Рівненської області від 6 листопада 2017 р. у справа № 570/1339/17. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/70982029> (дата звернення: 10.09.2024).
132. Вирок Садгирського районного суду м. Чернівці від 12 квітня 2022 р. у справі № 726/199/22. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/103936248> (дата звернення: 10.09.2024).
133. Вирок Святошинського районного суду м. Києва від 06 травня 2021 р. у справі № 759/6479/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/96736937> (дата звернення: 10.09.2024).

134. Вирок Сихівського районного суду м. Львова від 18 червня 2019 р. у справі № 464/2949/19. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82487237> (дата звернення: 10.09.2024).

135. Вирок Солом'янський районний суд м. Києва від 23 грудня 2020 р. у справі №760/16667/20. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/93943770> (дата звернення: 10.09.2024).

136. Вирок Солом'янського районного суду м. Києва від 20 листопада 2019 р. у справі № 760/15364/19. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85765217> (дата звернення: 10.09.2024).

137. Вирок Суворовського районного суду м. Одеси від 29 жовтня 2021 р. № 523/7730/21 URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/100666687> (дата звернення: 10.09.2024).

138. Вирок Суворовського районного суду міста Одеси від 31 січня 2013 р. у справі № 1527/18945/12. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29259978> (дата звернення: 10.09.2024).

139. Вирок Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 29 вересня 2023 р. у справі № 308/15065/23. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/113837777> (дата звернення: 10.09.2024).

140. Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 29 квітня 2021 р. у справі № 646/2381/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/96625298> (дата звернення: 10.09.2024).

141. Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 29 квітня 2021 р. у справі № 646/2381/21. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/96625298> (дата звернення: 10.09.2024).

142. Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 30 травня 2018 р. у справі № 646/1552/18. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74862652> (дата звернення: 10.09.2024).

143. Вирок Червонозаводського районного суду міста Харкова від 08 квітня 2016 р. у справі № 646/48/14-к. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57031111> (дата звернення: 10.09.2024).

144. Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків від 8 червня 1973 р. (набуття чинності для України: 18 лютого 2009 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_h33#Text (дата звернення: 26.01.2025).

145. Вітко О. Ю. Щодо питання об'єкта і предмета злочину в кримінальному праві України. *Сучасний стан та перспективи розвитку правової науки України в умовах сьогодення : Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів та аспірантів*. 2021. Київ. 28 жовтня 2021 р. С. 234–241.

146. Волос А. Кримінальна відповідальність за кардшейрінг, камкординг та фінансування порушення авторського права та суміжних прав. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2018. № 902. С. 113–119.

147. Всесвітня конвенція про авторське право від 6 вересня 1952 р. (набуття чинності для України: 17 січня 1994 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052#Text (дата звернення: 26.01.2025).

148. Гаазька угода з Міжнародного депонування промислових зразків від 6 листопада 1925 р. (набуття чинності для України: 17 січня 2002 р.) URL: <https://zakon-pro.ligazakon.net/document/MU34001S?an=&ed=&dtm=&le=&land=UA&context=UA> (дата звернення: 26.01.2025).

149. Газдайка-Василишин І. Б. Рема як ознака складу кримінального правопорушення. *Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі: матеріали X (XXIII) Львівського форуму кримінальної юстиції*. (м. Львів, 19–20 вересня 2024 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьВДУВС, 2024. С. 25–30.

150. Головаха Є. І. Конструювання успіху. Аморальна більшість. Чому криза за кризою? [21:10-21:40] *Жовті Кеди з Юлією Бориско* : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XKJEKtjYzrk&t=1297s&ab> (дата звернення: 15.03.2025).

151. Горlach П. Netflix в Україні: скільки українських фільмів і користувачів на платформі та чи заробляє українське кіно на стримінгу. *Суспільне Культура* : веб-сайт. 09 жовтня 2024 р. URL: <https://suspilne.media/culture/854573-netflix-v-ukraini-skilki-ukrainskih-filmiv-i-koristuvaciv-na-platformi-ta-ci-zaroblae-ukrainske-kino-na-strimingu/> (дата звернення: 12.12.2024).

152. Грига В. В. Штучний інтелект як потерпілий від злочину. *Молодий вчений*. 2019. № 5(1). С. 188–192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_5%281%29_43 (дата звернення: 02.09.2024.)

153. Громадська організація «Українська агенція з авторських та суміжних прав». *УААСП* : веб-сайт. URL: <https://uacrr.org.ua/> (дата звернення 24.11.2024).

154. Гуторова Н. О. Регулювання кримінально-правових відносин: поняття, мета, способи та їх ефективність. *Кримінально-правове регулювання та забезпечення його ефективності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 18–19 жовтня 2018 р. Харків, 2018. – С. 106–110.

155. Демидова Л. М. Кримінально-правова відповідальність за заподіяння майнової шкоди : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків. 2014. 592 с.

156. Державна програма протезування: скільки осіб отримали протези у 2024 році і що планують змінити невдовзі, опубліковано 29.10.2024. *Українська правда* : веб-сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/derzhavna-programa-protezuвання-skilki-lyudey-otrimali-protezi-u-2024-u-ta-yak-rozvivatimut-nadali-304553/> (дата звернення: 30.10.2024).

157. Диплом № 5/442 на наукове відкриття «Явище стрибкоподібних переміщень доменних стінок наводнених феритоперлітних сталей під час їх квазістатичного перемагнетичення» від 22 листопада 2022 р. *Львівський національний*

університет ім. Івана Франка: Механіко-математичний факультет : веб-сайт.
URL: https://new.mmf.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/03/Meh113_2024-Andreykiv-Dyplom-na-naukove-vidkryttia.pdf (дата звернення: 22.03.2024).

158. Доброскок А. Ю. Кримінологічні детермінанти злочинності у сфері інтелектуальної власності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (118). С. 76–81.

159. Довгань Г. В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект) : дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2009. 222 с.

160. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20 грудня 1996 р. (набуття чинності для України: 20 вересня 2001 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text (дата звернення: 26.01.2025).

161. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми від 20 грудня 1996 року (набуття чинності для України: 20 вересня 2001 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769#Text (дата звернення: 26.01.2025).

162. Договір про закони щодо товарних знаків від 27 жовтня 1994 р. (набуття чинності для України: 1 серпня 1996 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_102#Text (дата звернення: 26.01.2025).

163. Договір про патентне право від 1 червня 2000 р. (набуття чинності для України: 30 червня 2003 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_002#o18 (дата звернення 26.01.2025).

164. Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 р. (набуття чинності для України: 25 грудня 1991 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001#Text (дата звернення: 26.01.2025).

165. Дорохіна Ю. А. Розвиток поняття об'єктивної сторони складу злочину та його теоретичні основи. *Юридична наука*. 2013. № 8. С. 49–55. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?

[C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/jnn_2013_8_8.pdf](#) (дата звернення: 17.01.2024).

166. ДрукАрмія : веб-сайт. URL: <https://drukarmy.org.ua/ua> (дата звернення: 22.03.2025).

167. Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. Вип. 1. С. 50–68.

168. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М. І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. –944 с.

169. За півроку викрито 2 тис. злочинів у сфері прав інтелектуальної власності, опубліковано 23.07.2013. *Укрінформ* : веб-сайт. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/1523046-za_pivroku_mvs_vikrilo_2_tis_intelektualnih_zlochiniv_1847454.html (дата звернення: 20.04.2023).

170. Забарний М. М. Теоретико-прикладні засади кримінологічного аналізу в механізмі протидії злочинності в Україні : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Ірпінь, 2025. 410 с.

171. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. – Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. Київ. 2007. 712 с.

172. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. – Кн. 1: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. Київ. 2007. 424 с.

173. Заявка на торговельну марку № m202502928 від 20.02.2025. *Спеціальна інформаційна система УКРНОІВІ (CIC)* : веб-сайт. URL: <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/detail/1843071/> (дата звернення: 20.02.2025).

174. Інтелектуальна власність у цифрах: Показники діяльності у сфері інтелектуальної власності за I півріччя 2024 року. Державна організація Український

національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. Київ. 2024. 36. с. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2024/08/IP-in-Figures-1H-2024-ua-web.pdf> (дата звернення: 10.09.2024).

175. Карчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки України : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2012. 396 с.

176. Карчевський М. В., Кудінов А. С. Ефективність кримінально-правового регулювання в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 4. С. 101–114.

177. Карчевський М.В. Протидія злочинності в Україні : інфорграфіка (2013-2024) : інтерактивний довідник. URL: <https://crimedatalab.shinyapps.io/platform/> (дата звернення: 10.09.2024).

178. Карчевський М. В. Big Data та ефективність кримінально-правового регулювання. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 3. С. 83–92.

179. Колос С. Об'єкт злочину у науці кримінального права. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 196–199. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/38.pdf> (дата звернення: 17.01.2024).

180. Колосов О. Є. Патентні тролі – хто вони? *Київський політехнік*. 2014. № 32. С. 3. URL: <https://kpi.ua/files/1432.pdf> (дата звернення: 17.01.2024).

181. Компанія «Вирій» : веб-сайт. URL: <https://www.vyriy.com/> (дата звернення: 22.03.2025).

182. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (набрання чинності для України 11 вересня 1997 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 10.01.2025).

183. Конвенція про кіберзлочинність від 23 листопада 2001 р. (набуття чинності для України: 1 липня 2006 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text (дата звернення: 26.01.2025).

184. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 р. (набуття чинності для України: 15 червня 1999 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_124#Text (дата звернення: 26.01.2025).

185. Конституція України від 28 червня 1996 р. (станом на 1 січня 2020 р.) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

186. Коротун О. М. Адміністративно-правове забезпечення захисту інтелектуальної власності в Україні : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ. 2020. 420 с.

187. Костюк В. В. Кримінологічна характеристика злочинності у сфері інтелектуальної власності : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2020. 385 с.

188. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. (станом на 26 грудня 2024 р.) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

189. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. (станом на 26 грудня 2024 р.) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

190. Лісунов С. В. Об'єктивні ознаки незаконного використання знаку для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. *Митна справа*. 2013. № 4 (88). частина 2, книга 2. С. 62–68.

191. Локарнська угода про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків від 8 жовтня 1968 р. (набуття чинності для України: 7 липня 2009 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b07#Text (дата звернення: 26.01.2025).

192. Лонг Д., Рей П., Жаров В. О., Шевелева Т. М., Василенко І. Е., Дроб'язко В. С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування : практичний посібник. Київ : К.І.С. 2007. 448 с.

193. Луць В. В. Договірне право України: сучасний стан і тенденції розвитку. *Юридичний вісник: Повітряне і космічне право*. 2009. № 2 (11). С. 52–55.
194. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р. (набуття чинності для України: 25 грудня 1991 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text (дата звернення: 26.01.2025).
195. Мельник О. М. Правове регулювання та шляхи підвищення його ефективності : дис... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2004. 208 с.
196. Мельник Л. Г., Вороненко Л. Г., Розгон Ю. В., Ковальов Б. Л., Мазін Ю. О. Вплив інтелектуального капіталу та штучного інтелекту на цифрові трансформації. *Управління змінами та інновації*. 2024. № 9. С. 36–43.
197. Міжнародна класифікація промислових зразків (Локарнська класифікація) МКПЗ-15 : веб-сайт. URL: <https://base.uipv.org/locarno/> (дата звернення 26.01.2025).
198. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніщцька класифікація) МКТП (12-2025) веб-сайт. URL: <https://nice.nipo.gov.ua/> (дата звернення 26.01.2025).
199. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 грудня 1961 р. (набуття чинності для України: 2 серпня 2006 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856#Text (дата звернення: 26.01.2025).
200. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26 жовтня 1961 р. (набуття чинності для України: 20 вересня 2001 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763#Text (дата звернення: 26.01.2025).
201. Міжнародна патентна класифікація (МПК-2025.01) : веб-сайт. URL: <https://base.uipv.org/mpk2009/index.html?level=c&version=2> (дата звернення 26.01.2025).

202. Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин (UPOV). *Український інститут експертизи сортів рослин* : веб-сайт. URL: <https://sops.gov.ua/upov> (дата звернення: 20.02.2025).

203. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навчальний посібник. Київ. 2006. 704 с.

204. Найробський договір про охорону олімпійського символу від 26 вересня 1981 р. (набуття чинності для України: 13 березня 1998 р.) URL: <https://zakon-pro.ligazakon.net/document/MU81314?an=2&ed=&dtm=&le=&land=UA&context=UA> (дата звернення: 26.01.2025).

205. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020-2025 роки. *Парламентські Слухання* : Верховна Рада України. 2019. № 5. URL: <https://ukrpatent.org/atachs/IP-Strategy-2020-25.pdf> (дата звернення: 02.08.2024).

206. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»: затверджений постановою КМУ від 3 жовтня 2007 р. № 1185. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2023).

207. Нерсисян А. С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2008. 208 с.

208. Ніщяка угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 р. (набуття чинності для України: 1 червня 2000 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066#Text (дата звернення: 26.01.2025).

209. Новіков О. В. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у сфері інтелектуальної власності : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2015. 187 с.

210. Огляд практики Верховного Суду у спорах щодо захисту прав інтелектуальної власності (окремі питання): рішення, внесені до ЄДРСР, за січень

2019 року – березень 2021 року. *Верховний Суд* : веб-сайт. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/intel_vlasnist_27_05_2021.pdf (дата звернення: 02.03.2024).

211. Орлюк О. П. Сфера інтелектуальної власності як предмет правового регулювання: проблема конкуренції законів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2009. № 6. С. 25–32.

212. Острогляд О. В. Ефективність реалізації кримінально-правової політики: вплив окремих факторів. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право*. 2017. № 3(15). С. 221–228.

213. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. (набуття чинності для України: 25 грудня 1991 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення 26.01.2025).

214. Підгородинський В. М. Штучний інтелект та кримінальне право: сучасні грані досліджень. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2024. № 2. С. 84–94.

215. Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки: затверджене постановою КМУ від 17 травня 2002 р. № 674 (станом на 24.03.2023). *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-%D0%BF/ed20230324#Text> (дата звернення: 20.04.2023)

216. Постанова Верховного суду від 16 січня 2024 р. у справі № 443/711/19. URL: <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/116512402> (дата звернення: 20.01.2024.)

217. Постанова Верховного суду від 5 жовтня 2021 р. у справі № 686/17787/16-к. <https://www.reyestr.court.gov.ua/Review/100428552> URL: (дата звернення: 20.01.2024.)

218. Потоцький М. Ю. Господарсько-правова охорона інтелектуальної власності в Україні : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.04. Київ. 2014. 535 с.

219. Пояснювальна записка до доопрацьованого проєкту Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» від 27 листопада 2015 р. № 3081-д. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3081-%D0%B4&skl=9 (дата звернення: 22.03.2025).

220. Пояснювальна записка до проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав» від 15 червня 2010 р. № 6523. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=37985 (дата звернення: 22.03.2025).

221. Правила складання, подання заявки на торговельну марку, заявки на міжнародну реєстрацію торговельної марки та проведення експертизи заявки на торговельну марку, міжнародної реєстрації торговельної марки з поширенням на Україну, затверджених наказом Міністерства економіки України від 6 серпня 2024 р. № 19889. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1263-24#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

222. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2811-IX (станом на 15.11.2024). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 57. Ст. 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

223. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

224. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України: Указ Президента України від 20 червня 2023 р. № 343/2023. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/343/2023#Text> (дата звернення: 22.03.2024).

225. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів : Закон України від 23 листопада 2018 р. № 2628-VIII (станом на 02.04.2020). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 49. Ст. 399. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19#Text> (дата звернення: 20.01.2024).

226. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII (станом на 01.01.20205). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 01.01.2025).

227. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР (станом на 16.10.2020) . *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст. 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

228. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 1 квітня 2022 р. № 2174-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text> (дата звернення: 10.09.2024).

229. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (станом на 15.11.2024). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

230. Про кінематографію : Закон України від 13 січня 1998 р. № 9/98-ВР (станом на 15.11.2024). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 22. Ст. 114. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2024).

231. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII (станом на 31.12.2023). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

232. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закону України від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII (станом на 29.12.2024). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 29.12.2024).

233. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів: Закон України від 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР (станом на 31.12.2023). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 8. Ст. 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

234. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII (станом на 31.12.2023). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

235. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 р. № 3116-XII (станом на 15.11.2024). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 21. Ст. 218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

236. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3691-XII (станом на 26.10.2023). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 2. Ст. 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12#n76> (дата звернення: 10.01.2025).

237. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16 червня 1999 р. № 752-XIV (станом на 15.11.2024). *Верховна Рада України*.

Відомості Верховної Ради України. 1999. № 32. Ст. 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

238. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку із проходженням військової служби від 17 березня 2025 р. № 13111. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/56006> (дата звернення: 22.03.2025).

239. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань інтелектуальної власності від 18 червня 2002 р. № 1238. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=1238&skl=5 (дата звернення: 22.03.2025).

240. Проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку із проходженням військової служби від 17 березня 2025 р. № 13110. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2806937> (дата звернення: 22.03.2025).

241. Проект Постанови про прийняття за основу проекту Закону України про охорону прав на наукові відкриття від 4 квітня 2005 р. № 6414/П. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=6414/%D0%9F&skl=5 (дата звернення: 22.03.2024).

242. Проект кримінального кодексу України (контрольний текст станом на 17.02.2025 року). Новий Кримінальний Кодекс. Реформування кримінального законодавства України : веб-сайт. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/02/17/kontrolnyj-tekst-proyektu-kk-17-02-2025-dlya-opublikuvannya.pdf> (дата звернення: 17.02.2025).

243. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20 березня 1952 р. (набрання чинності для України 11 вересня 1997 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text (дата звернення 10.01.2025).

244. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28 червня 1989 р. (набуття чинності для України: 1 червня 2000 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_583#Text (дата звернення: 26.01.2025).

245. Радутний О. Е. Правовий статус та характеристика цифрової людини. *Інформація і право*. 2021. № 4. С. 35–51.

246. Романюк І. М. Кримінально-правова характеристика злочинів, що посягають на інтелектуальну власність в Україні : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2018. 238 с.

247. Самілик Г. М. Склад злочину і його наповнення. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2018. Вип. 3–4 (12–13). С. 159–164. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/law/article/view/126/120> (дата звернення: 17.01.2024).

248. Свідectво України на торговельну марку № 47016 від 15.02.2005. *Спеціальна інформаційна система УКРНОІВІ (CIC)* : веб-сайт. URL: <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/detail/1217478/> (дата звернення: 20.02.2025).

249. Середній рівень IQ в світі 2024. *Міжнародний реєстр IQ* : веб-сайт. URL: https://international-iq-test.com/uk/test/IQ_by_country (дата звернення: 10.09.2024).

250. Сінгапурський договір про право товарних знаків від 28 квітня 1977 р. (набуття чинності для України: 2 липня 1997 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h54#Text (дата звернення: 26.01.2025).

251. Спасович В. Д. Права авторкія и контрафакція, Санктпетербургъ, 1865. 106 с.

252. Статут державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ)», затверджений Наказом Міністерства економіки України від 09.08.2023 № 10649. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/ukrnoivi-statut.pdf> (дата звернення: 01.08.2024).

253. Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію від 24 березня 1971 р. (набуття чинності для України: 7 квітня 2010 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001#Text (дата звернення: 26.01.2025).

254. Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 р. № 1351-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/678/529/912/678529912210f884438669.pdf> (дата звернення: 14.01.2025).

255. Тацій В. Я. Предмет злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. Вип. 2. С. 364–366.

256. Тацій В. Я., Пономаренко Ю. А. Об'єкт кримінального правопорушення. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. Вип. 2(18). С. 207–210.

257. Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні, затверджене Указом Президента України від 18 вересня 1992 р. № 479/92. *Верховна Рада України* : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92#Text> (дата звернення: 22.03.2024).

258. Топчій В. В. Теорія та практика запобігання злочинам у сфері інтелектуальної власності в Україні : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2020. 335 с.

259. Топчій В. В. Цифровізація у системі детермінант злочинності. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2024. Вип. 1. С. 132–137.

260. У Мінекономіки підрахували, яка частина української економіки перебуває «в тіні», опубліковано 26.06.2024. *Незалежний портал Finance.ua* : веб-сайт. URL: <https://news.finance.ua/ua/u-minekonomiky-pidrahuvaly-yaka-chastyna-ukrains-koi-ekonomiky-perebuvaye-v-tini> (дата звернення: 23.08.2024)

261. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 р. (саном на 06.12.2005). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (дата звернення: 10.09.2024).

262. Українські підприємства виготовляють понад 2 тисячі протезів на місяць – Жолнович, опубліковано 29.11.2023. *Українська правда* : веб-сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/11/29/257992/> (дата звернення: 30.10.2024).

263. Ушакова І.О. Основи системного аналізу об'єктів і процесів комп'ютеризації : навчальний посібник. Частина 2. Харків : ХНЕУ, 2008. 308 с.

264. Федоров А. Ф. Къ вопросу объ авторскомъ правѣ на произведенія литературныя, художественныя и музыкальныя, Одеса, 1896. 38 с.

265. Ферчук А. М. На шляху до Українського патенту: 1918–2008. Київ. 2008. 50 с.

266. Филь Р. С. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти промислової власності в Україні : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 268 с.

267. Фіалка М. І. До проблеми визначення змісту терміна «кримінологічна характеристика злочинності». *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2015. № 1 (9). С. 237–246.

268. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика України : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2005. 440 с.

269. Харченко В. Б. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні: перспективи розвитку та гармонізації з європейським законодавством : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2011. 504 с.

270. Хрідочкін А. В. Публічне адміністрування у сфері інтелектуальної власності в Україні: : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя. 2019. 489 с.

271. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (станом на 10.01.2025). *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40–44. Ст. 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19#Text> (дата звернення: 10.01.2025).

272. Чепис О. І. Баланс і дисбаланс інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності. *Порівняльно-аналітичне право* : електронне наукове фахове видання. 2020. № 1. С. 223–226. URL: <https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/1-1.pdf> (дата звернення: 17.01.2024).

273. Шимченко О. В. Штучний інтелект як чинник трансформації суспільства. *Матеріали IV Міжнародного науково-методичного семінару «Людина і світ на роздоріжжі: технології, ресурси, соціальні інституції». Практичні студії*, 15-17 травня 2024 р. Харків., 2024. – С. 49–52.

274. 中华人民共和国刑法. 最高人民检察院 : веб-сайт. URL: https://www.spp.gov.cn/spp/fl/201802/t20180206_364975.shtml (дата звернення: 25.02.2025).

275. 知识产权检察工作白皮书 (2021—2023 年). 最高人民检察院: веб-сайт. URL: http://www.jl.jcy.gov.cn/tpxw/202404/t20240426_6436945.shtml (дата звернення: 25.02.2025).

ДОДАТКИ

Додаток 1

Список публікацій здобувача за темою дисертації

1. Штанько В. А. Сучасні проблеми дотримання балансу приватних і публічних інтересів: реалізація авторського права в умовах цифрової трансформації. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових праць. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.* 2024. Вип. № 64. С. 139–146.

2. Штанько В. А. Ефективність кримінально-правового регулювання відносин інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. Вип. № 8. С. 595–599.

3. Штанько В. А. Кримінально-правове регулювання відносин інтелектуальної власності: аналіз статистичних даних та судової практики. *Право і суспільство.* 2024. Вип. № 4. С. 537–546.

Відомості про апробацію результатів дисертації

4. Штанько В. А. Захист прав інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації. *Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, (м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник / Упоряд.: Ю. М. Перга., О. М. Боярчук. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2025. Дистанційна доповідь з публікацією тез.*

5. Штанько В. А. Кримінально-правове регулювання відносин інтелектуальної власності в умовах воєнного стану. *Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі: матеріали X (XXIII) Львівського форуму кримінальної юстиції.* (м. Львів, 19–20 вересня 2024 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 263–268. Доповідь з публікацією тез.

6. Карчевський М. В., Штанько В. А., ChatGPT. Правове регулювання штучного інтелекту: ризик-орієнтований підхід у європейській дискусії. *Актуальні питання права та соціально-економічних відносин: Збірник наукових статей V Міжнародної науково-практичної конференції*, (м. Кропивницький, 23 листопада 2023 р.). Кропивницький: ЦПРОЛ, 2023. С. 20–29. Дистанційна доповідь з публікацією тез. (Особистий внесок автора: проаналізовано окремі аспекти правового регулювання штучного інтелекту в контексті авторського права).

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

КПІ ім. Ігоря Сікорського

Тетяна ЖЕЛЯСКОВА

« 07 » 05 2025 року

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів дисертаційного дослідження

Штанька Вячеслава Анатолійовича на тему «Ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, в освітній процес Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Комісія у складі:

голова – декан факультету соціології і права КПІ ім. Ігоря Сікорського, к. філос. н, доцент Акімова О.А.;

члени комісії – завідувач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права, д. юрид. н., професор Бевз С.І.; професор кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права, д. юрид. н., професор Мисливий В.А.; старший викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права, к. юрид. н., Дехтярьов Є.В., цим Актом засвідчують, що результати дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня доктора філософії кафедри кримінального права та кримінології факультету № 1 з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Львівського державного університету внутрішніх справ Штанька В.А. інтегровано до змісту навчальних дисциплін «Кримінальне право. Особлива частина», «Практика кваліфікації злочинів у сфері господарської та службової діяльності», «Юридична аргументація та доказування: практикум», «Методологічні проблеми кримінально-правових досліджень», для здобувачів першого (бакалаврського) рівня, другого (магістерського) рівня, третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 081 Право. У межах зазначених дисциплін студенти отримують поглиблені знання про кримінальні правопорушення у сфері інтелектуальної власності, зокрема кримінально

карані посягання на комерційну таємницю, засвоюючи необхідні знання щодо впливу умов цифрової трансформації на ефективність кримінально-правового регулювання.

Методичні рекомендації, створені на основі дисертаційного дослідження, використовуються під час проведення навчальних занять, сприяючи формуванню цілісного уявлення про сферу інтелектуальної власності, як об'єкту кримінально-правової охорони, що дозволяє студентам краще систематизувати та опонувати необхідні знання.

Голова комісії:

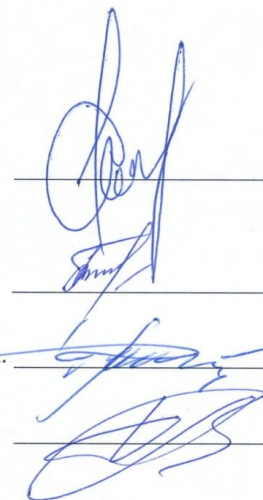
к.філос.н., доц. Акімова О.А.

Члени комісії:

д. юрид. н., проф. Бевз С.І.

д.юрид.н., проф. Мисливий В.А.

к. юрид. н., Дехтярьов Є.В.

Національна асоціація
патентних повірених
України

National association of
patent attorneys of
Ukraine

№ 225 від 11.04.2025 року

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Результати дисертаційного дослідження Штанька Вячеслава Анатолійовича на тему «Ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації» на здобуття наукового ступеня доктора філософії враховані в діяльності Національної асоціації патентних повірених України (далі – НАПА).

Розглянуті в дисертації проблемні питання є актуальними для професійної спільноти патентних повірених України та потребують наукового дослідження. Окремі запропоновані підходи характеризуються новизною та сприяють підвищенню розвитку правової охорони та захисту інтелектуальної власності.

Результати дослідження впроваджені у практичну діяльність фахівців, що працюють у сфері інтелектуальної власності, в тому числі патентних повірених, і сприяють підвищенню професійного рівня членів НАПА та будуть враховані під час підготовки пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства.

З повагою
Голова Національної асоціації
патентних повірених України

Дар'я КАПЛУНЕНКО

info@napa.org.ua
вул. Межигірська, 61, м. Київ, 04071, Україна
www.napa.org.ua

Додаток

**LAWYER ASSOCIATION
ASTEELEX**
Company Number 39456409
03150, Kyiv, 9 Ivana Fedorova Street, Apt. 65
www.asteelex.com
info@asteelex.com
+380 95 488 7339

ASTEELEX

**АДВОКАТСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ
АСТЕЕЛЕКС**
код ЄДРПОУ 39456409
03150, м. Київ, вул. Івана Федорова, 9, оф. 65
www.asteelex.com
info@asteelex.com
+380 95 488 7339

Вих. № АП-02.25-05-01 від 28.02.2025

АКТ

**впровадження в адвокатську практику інтелектуальної власності
адвокатського об'єднання ASTEELEX і використання під час надання
правничої допомоги клієнтам результатів дисертаційного дослідження на тему
«Ефективність кримінально-правового регулювання відносин
у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації»
Штанька Вячеслава Анатолійовича**

Рада Партнерів Адвокатського об'єднання «АСТЕЕЛЕКС» розглянула результати дисертаційного дослідження Штанька Вячеслава Анатолійовича на тему «Ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації» на здобуття наукового ступеня доктора філософії та відзначає практичну цінність теоретичних напрацювань і впровадження окремих положень дисертації в практику адвокатського об'єднання.

Окремі положення та висновки дисертації були покладені в основу правової позиції представлення інтересів клієнтів адвокатського об'єднання у наступних справах:

1. Справа 487/3908/22-ц за позовом Марфута Сергія Васильовича до Зафорпо Венчурс Лімітед, І-Бі-СІ Істерн Беверідж Компані Лімітед, ТОВ Науково-виробниче підприємство Гетьман, ТОВ Лікero-горілчаний завод Прайм, ТОВ Перший український горілчаний стандарт, Ніл Крістофер Джеймс Сміт, Florin Advisers limited, Millenary Limited, TMC Trade Mark Company, ТОВ Домані Груп, Державної організації Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій, ТОВ Беверідж Трейдінг Компані, ДП Уманський Лікero-Горілчаний Завод, ТОВ Збаразький горілчаний завод *про визнання недійсними свідоцтва України на знак для товарів і послуг та зобов'язати вчинити дії* – Печерський районний суд міста Києва.
2. Справа № 910/16586/18 за позовом компанії Зафорпо Венчурс Лімітед до ДО «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», Товариства з обмеженою відповідальністю «Істерн Беверідж Трейдінг», Товариства з обмеженою відповідальністю «Беверідж Трейдінг Компані», за участі третіх осіб: Товариства з обмеженою відповідальністю «Науково-виробниче підприємство «Гетьман», Приватного акціонерного товариства «Ветропак Гостомельський Склозавод», Товариства з обмеженою відповідальністю «Малинівський склозавод», Приватного акціонерного товариства «Консюмерс-Скло-Зоря», Приватного акціонерного товариства «Костопільський завод скловиробів», Товариства з обмеженою відповідальністю «Скляний альянс», Товариства з обмеженою відповідальністю «Лікero-горілчаний завод «Прайм», Товариства з обмеженою відповідальністю «Перший український горілчаний стандарт», Товариства з обмеженою відповідальністю «Кримська водочна компанія», Товариства з обмеженою відповідальністю «Ескада» *про визнання недійсними свідоцтв України на знаки для товарів і послуг № 187569,*

№ 187570, № 187571, № 187572, № 187573, № 187574, № 187879, № 188094, № 188095, № 193464, № 215165 та зобов'язання вчинити дії – Північний апеляційний господарський суд.

3. Справа № 753/797/23 за позовом Козлюк Олени Олександрівни до Бриль Марини Василівни *про визнання авторства та виплату компенсації* – Голосіївський районний суд міста Києва.
4. Справа № 757/46128/20-ц за позовом Оліфіренка К.М. до Товариства з обмеженою відповідальністю «Квантум Електрик», Садовського Дмитра Володимировича та Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України *про визнання порушення прав інтелектуальної власності на винахід та стягнення збитків* – Печерський районний суд міста Києва.
5. Кримінальне провадження № 42021102040000163 від 30.12.2021 за ознаками кримінального правопорушення – *незаконне використання винаходу*, передбаченого ст. 177 КК України – Дніпровське управління ГУНП у місті Києві.
6. Кримінальне провадження № 42021112200000025 від 21.05.2021 за ознаками кримінального правопорушення – *незаконне використання відомостей, що становлять комерційну таємницю*, передбаченого ст. 231 КК України – Бучанське районне управління ГУНП в Київській області.

Результати дисертаційного дослідження Штанька В.А. на тему «Ефективність кримінально-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації» вже впровадженні у практику інтелектуальної власності адвокатського об'єднання, а також будуть використовуватися адвокатами об'єднання у подальшому під час надання правничої допомоги клієнтам.

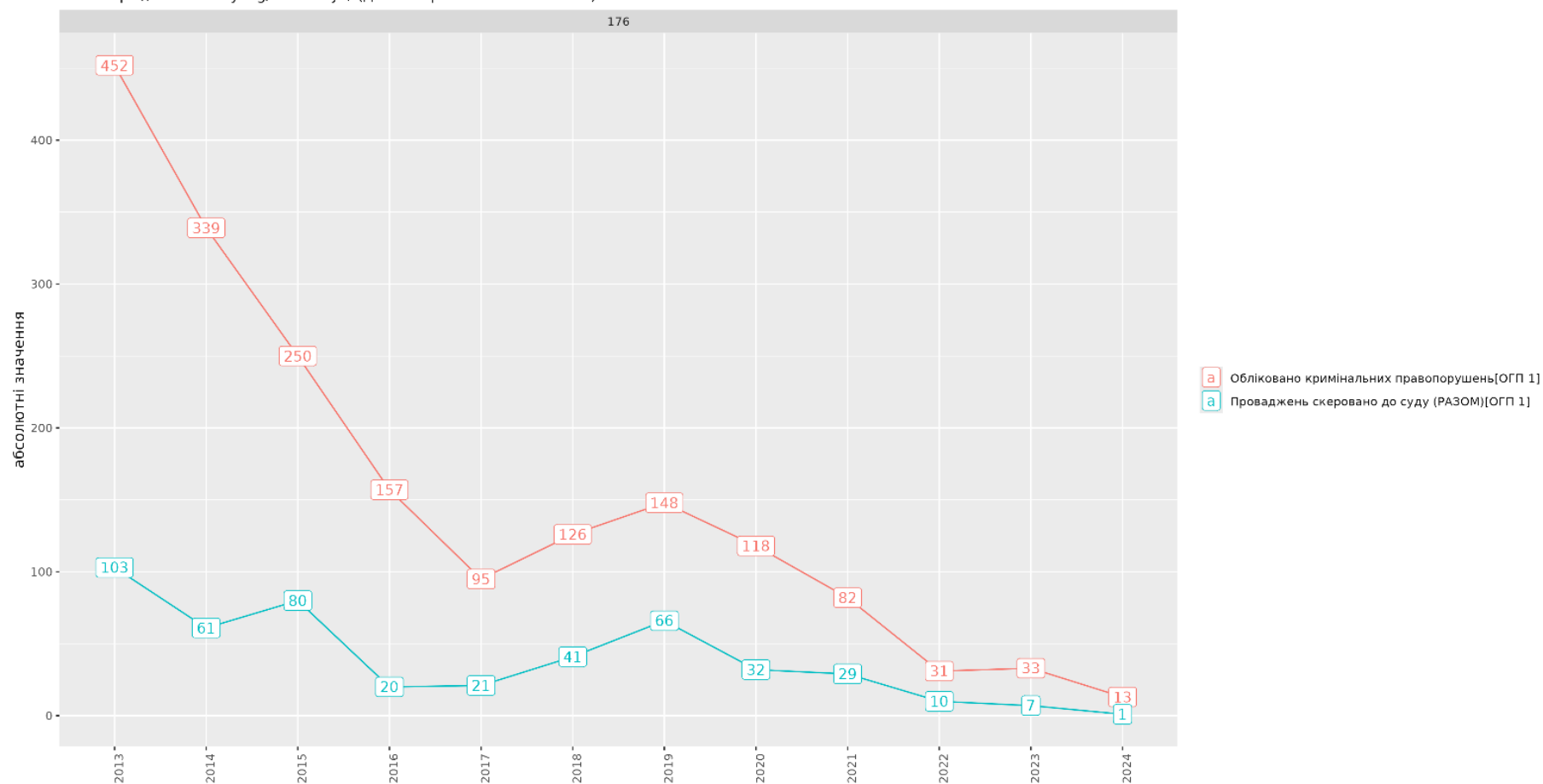
Керуючий партнер
адвокат

Петро ПОЗДНЯКОВ

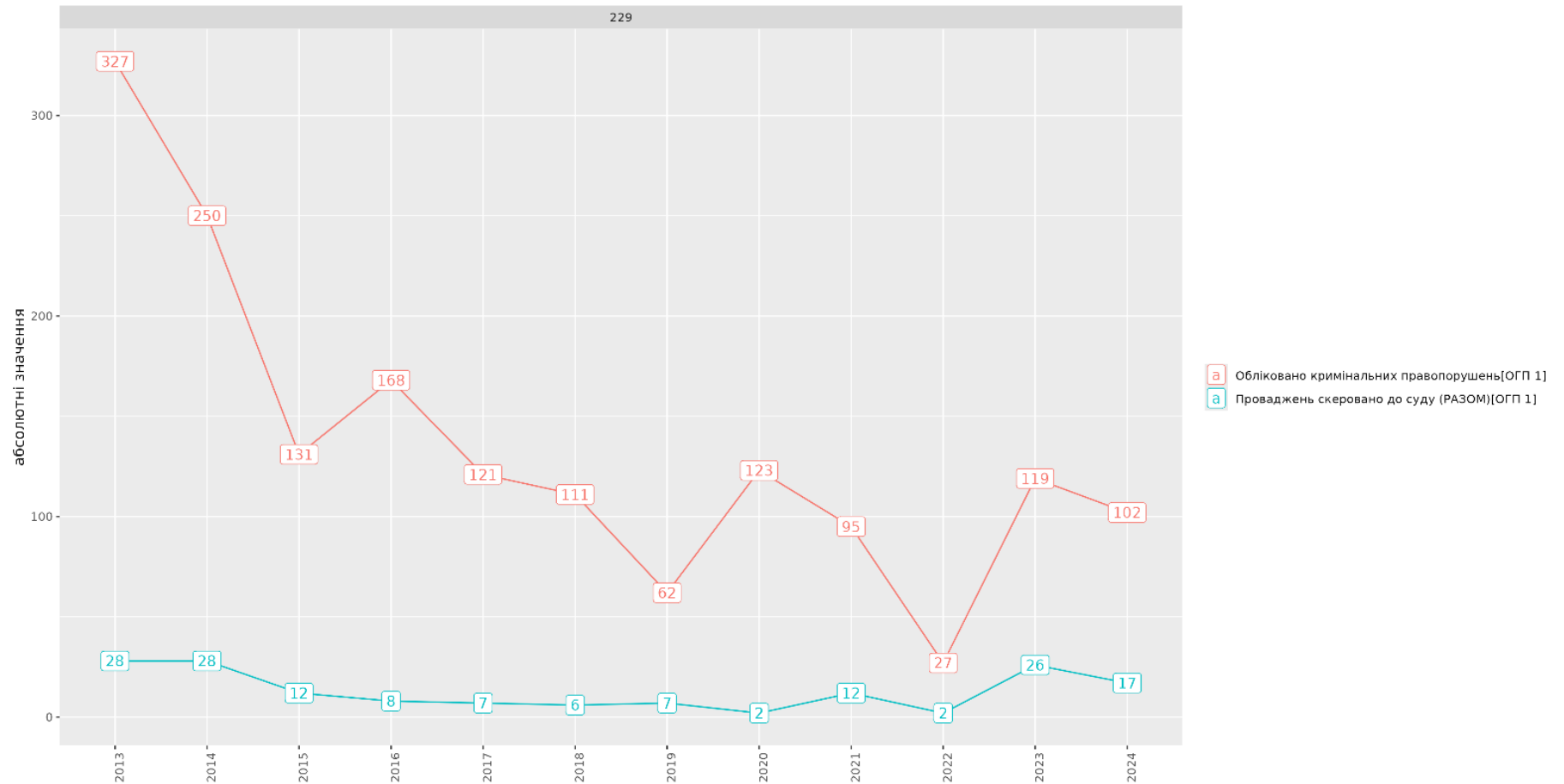
Співвідношення облікованих і скерованих до суду кримінальних правопорушень за ст. 176 КК за період 2013-2024 роки

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 27.03.2025)

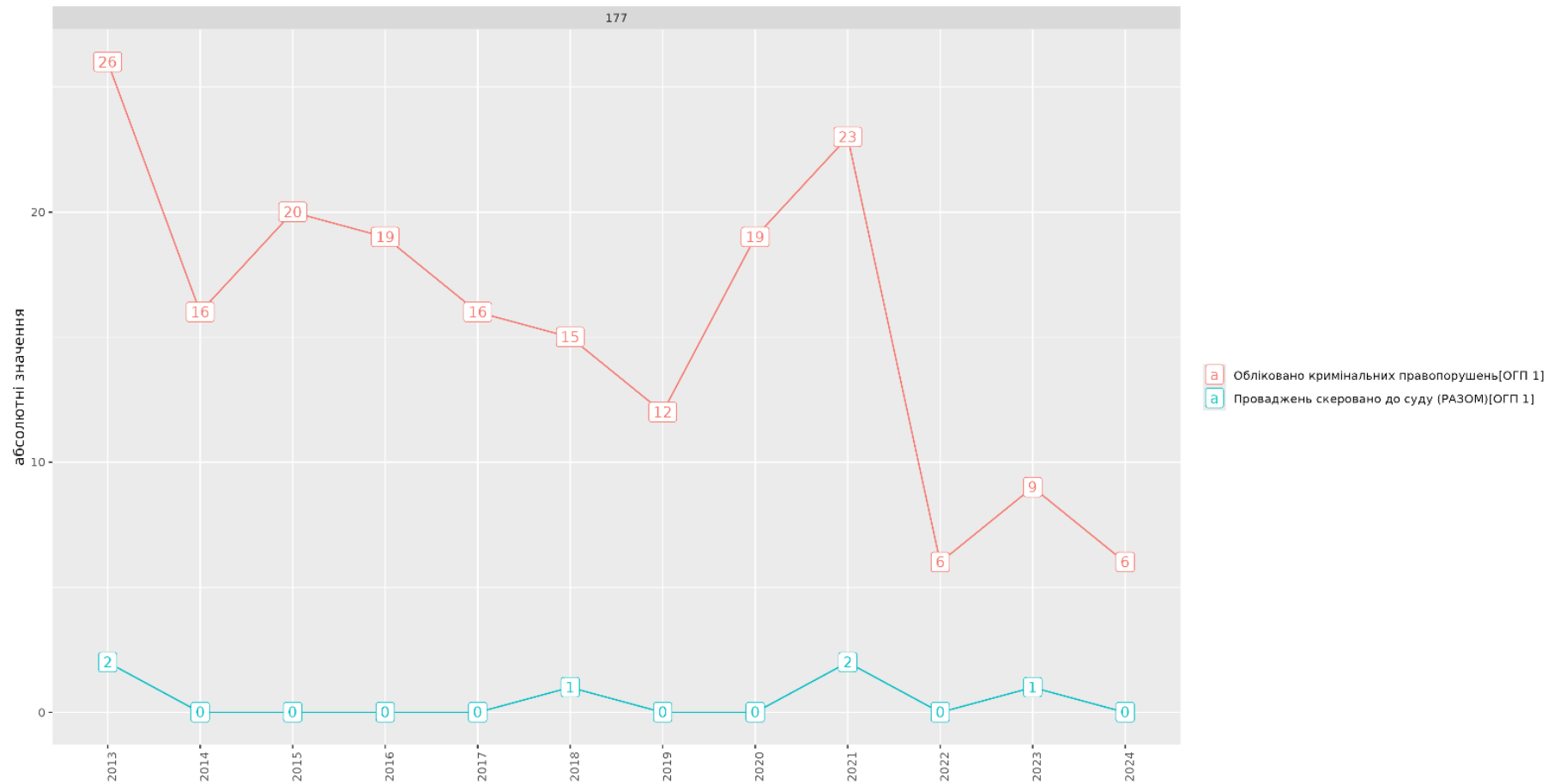
Співвідношення облікованих і скерованих до суду кримінальних правопорушень за ст. 177 КК за період 2013-2024 роки

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 27.03.2025)

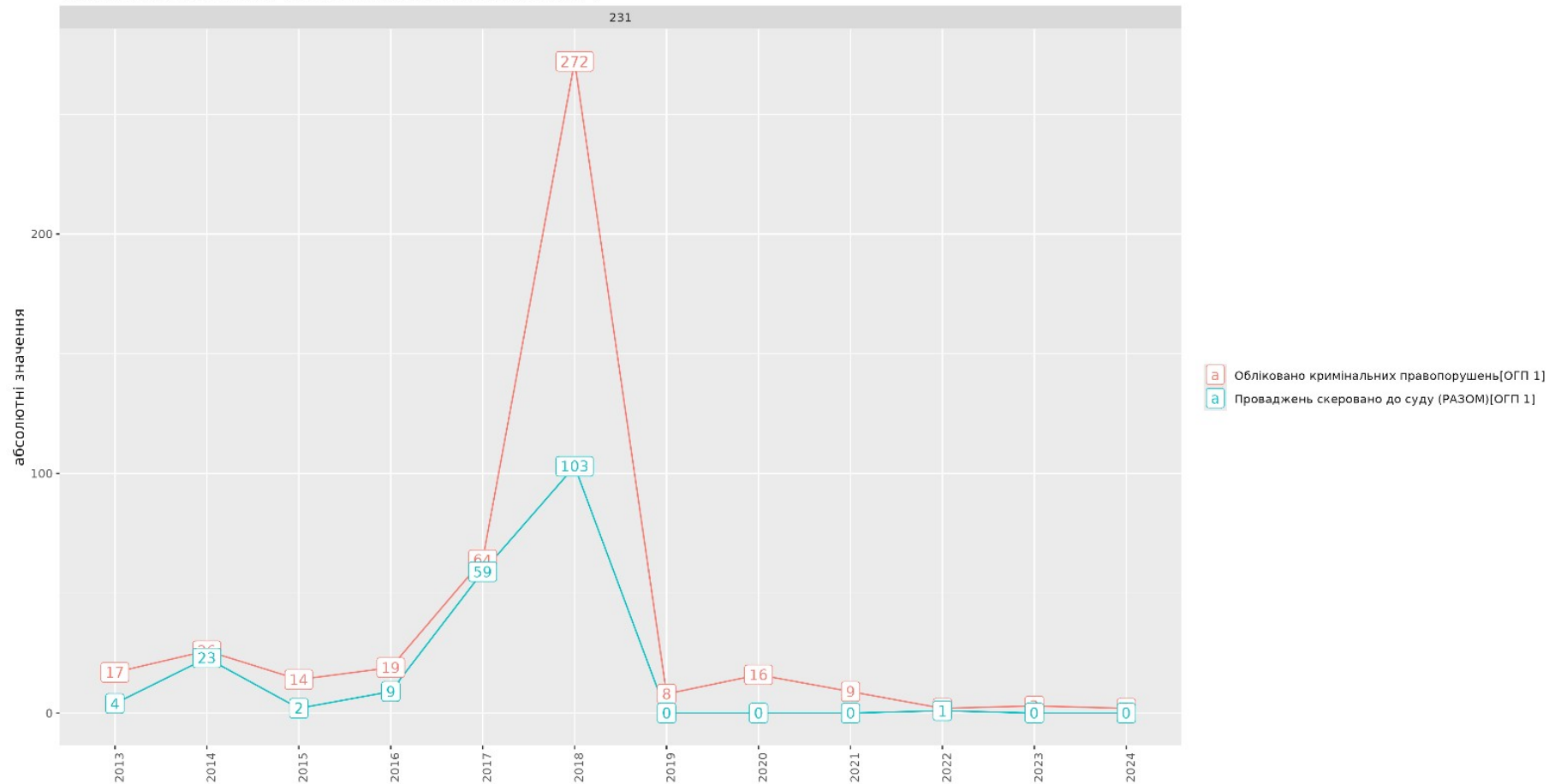
Співвідношення облікованих і скерованих до суду кримінальних правопорушень за ст. 229 КК за період 2013-2024 роки

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-i-dovidnyk/> (дата звернення : 27.03.2025)

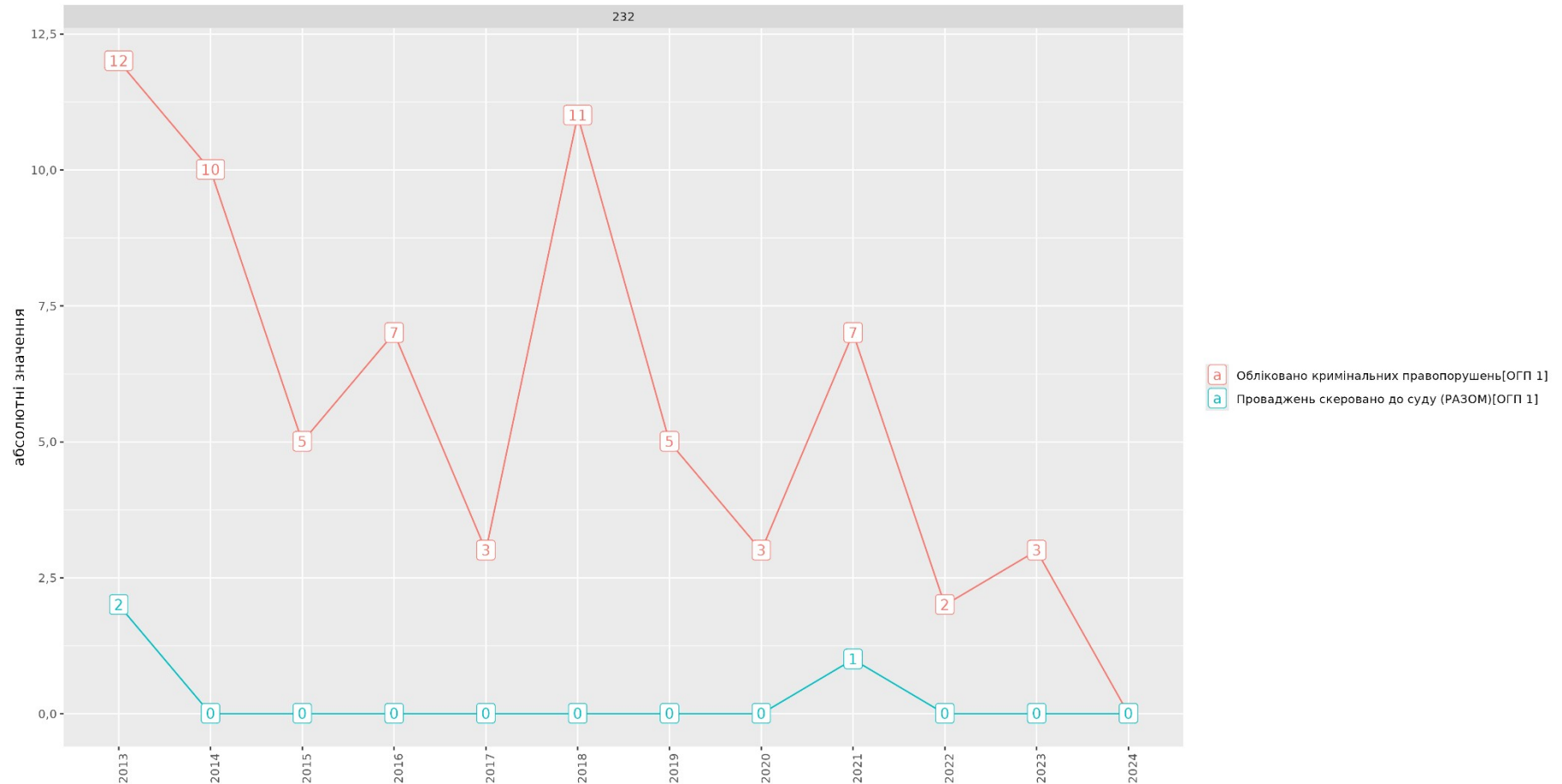
Співвідношення облікованих і скерованих до суду кримінальних правопорушень за ст. 231 КК за період 2013-2024 роки

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 27.03.2025)

**Співвідношення облікованих і скерованих до суду кримінальних правопорушень
за ст. 232 КК за період 2013-2024 роки**

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 27.03.2025)

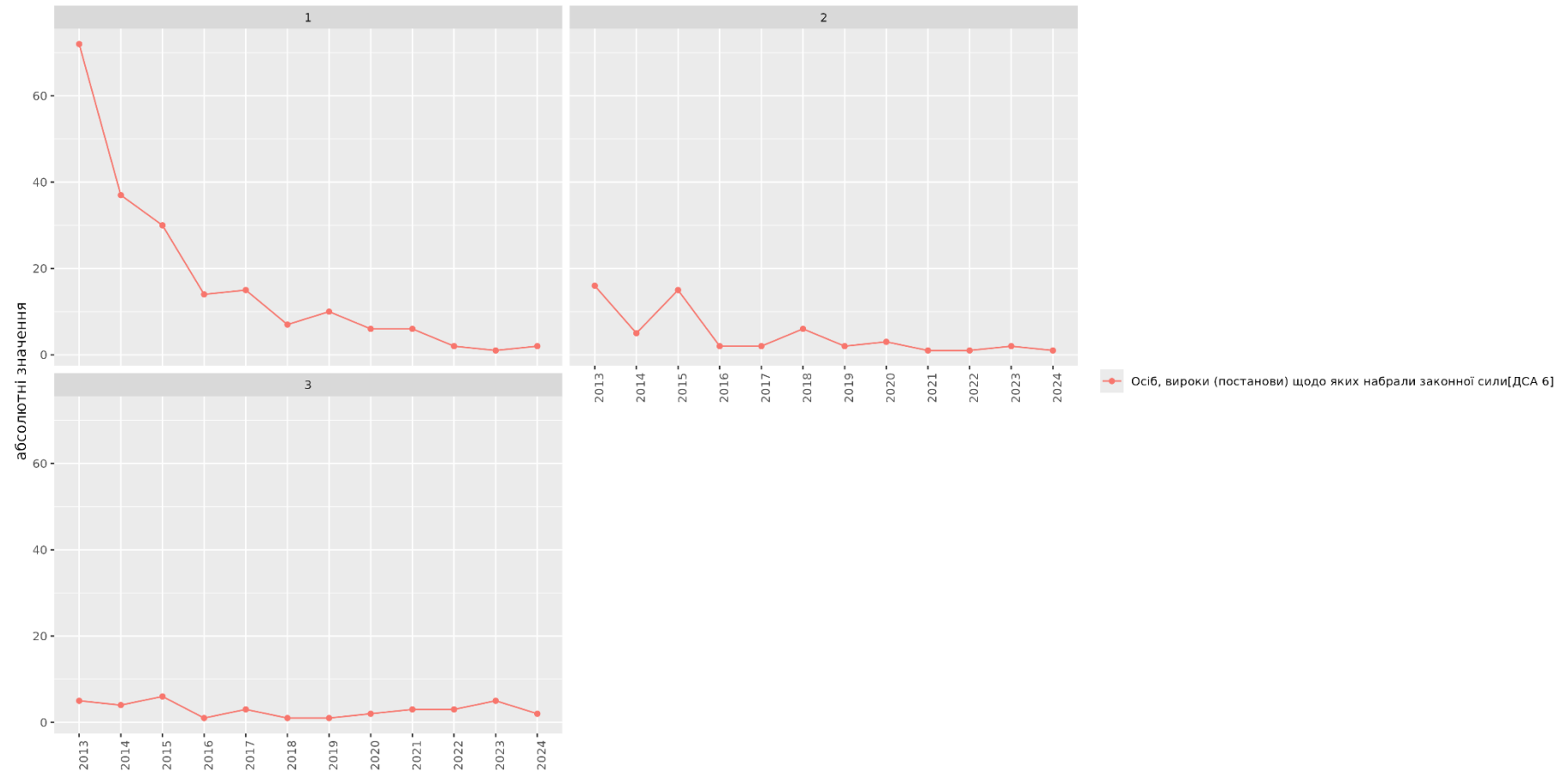

Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 176 КК набрали законної сили (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав (дані по частинах статті)

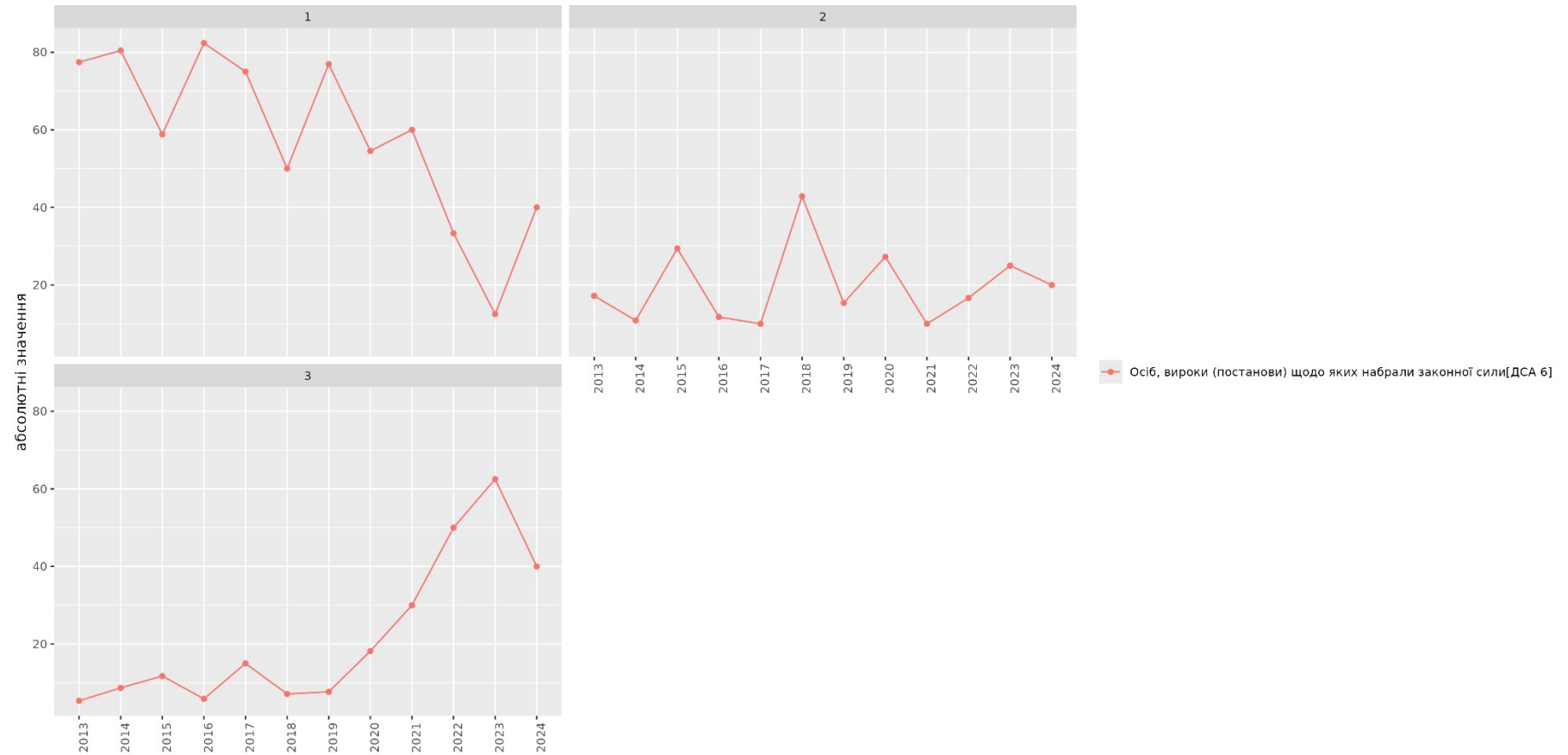

Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 176 КК набрали законної сили (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

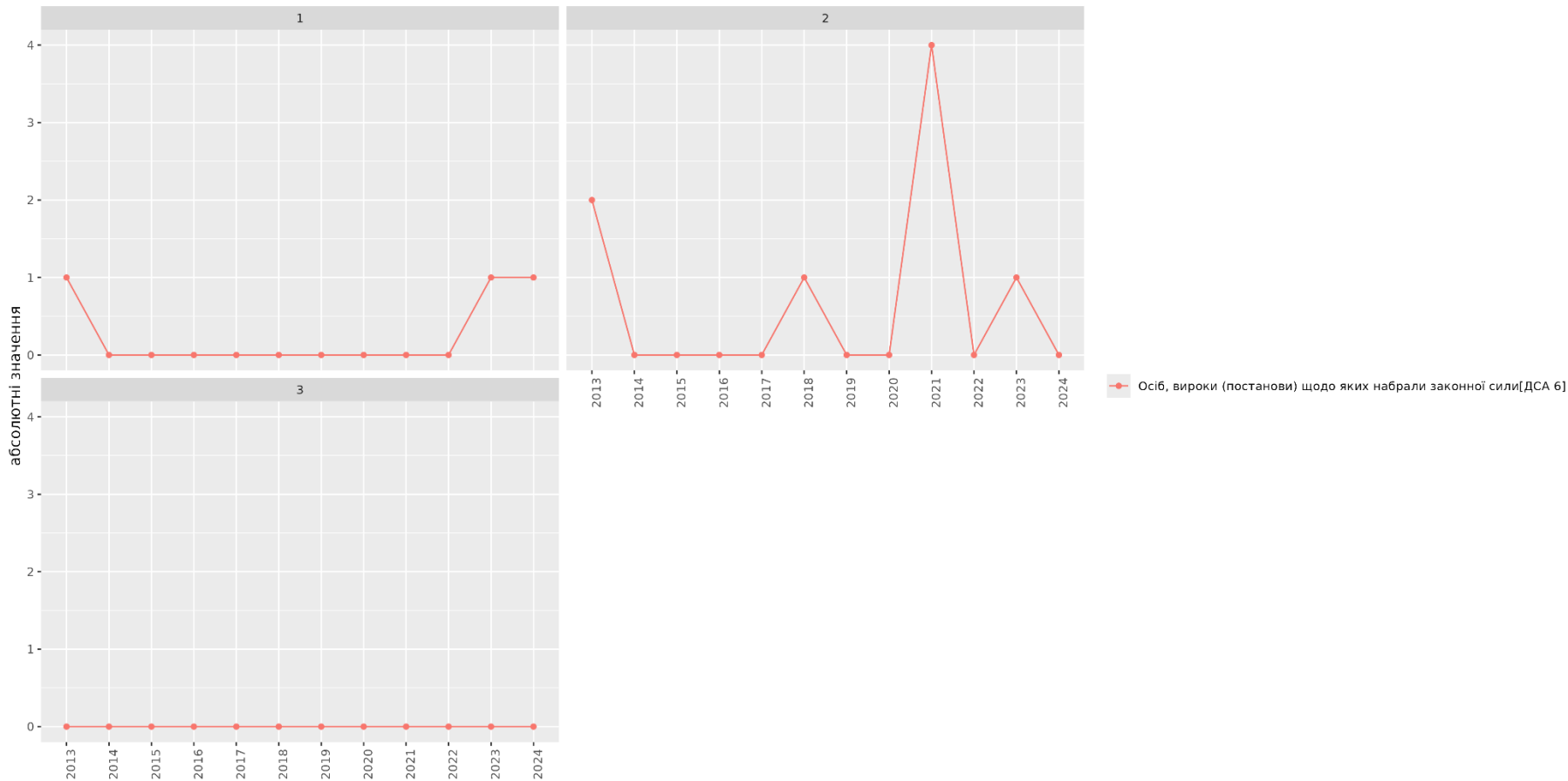
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 177 КК набрали законної сили (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (дані по частинах статті)

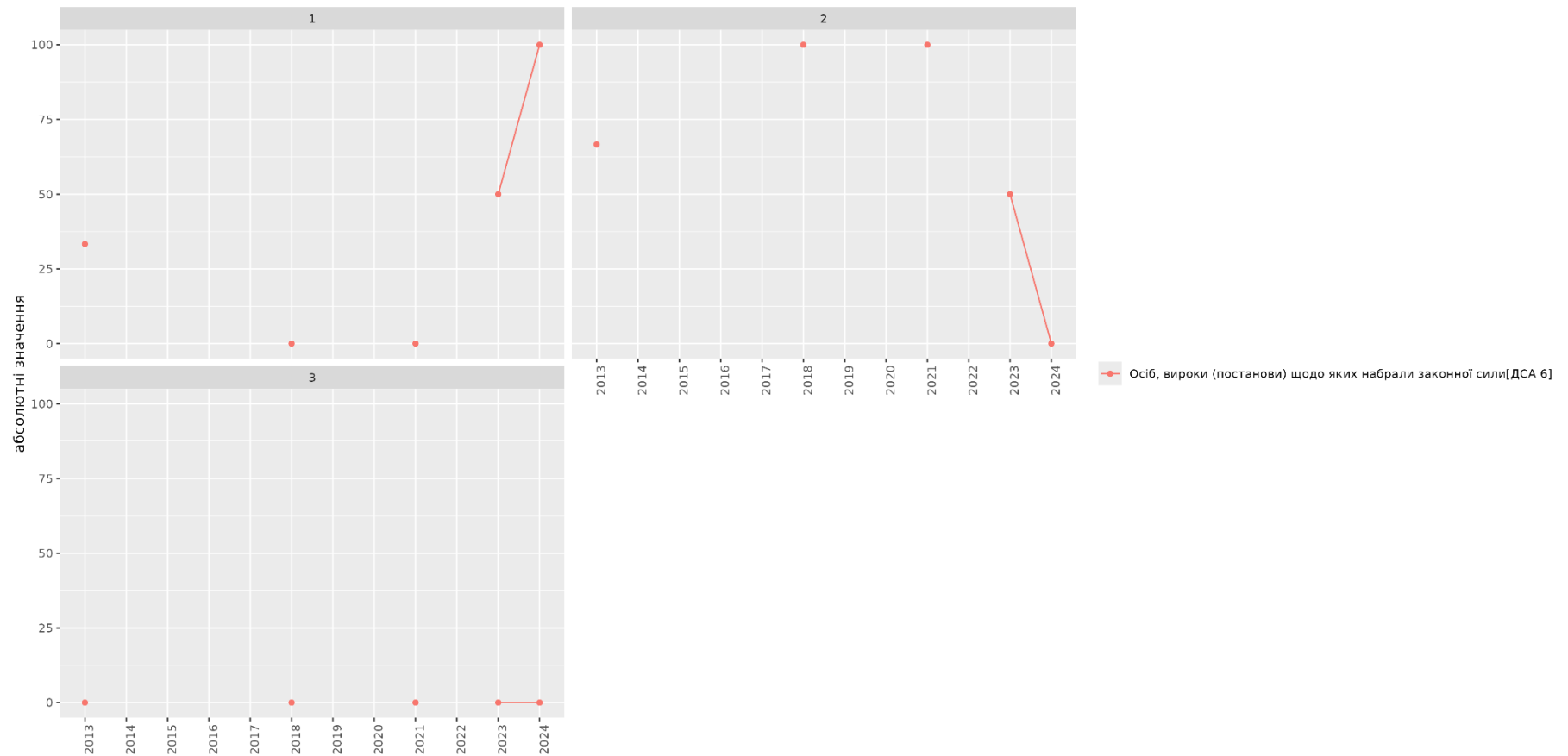

Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 177 КК набрали законної сили (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

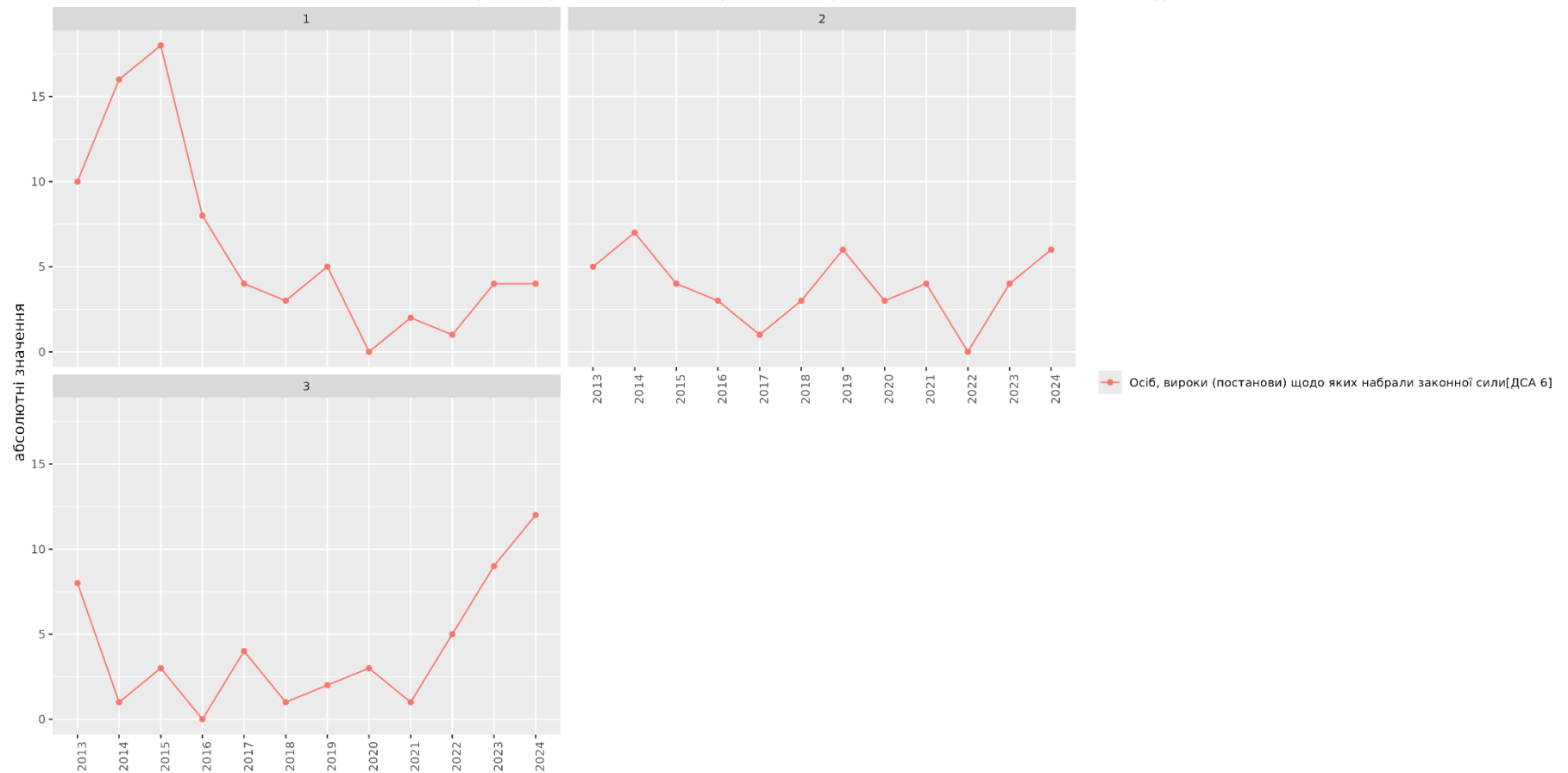
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

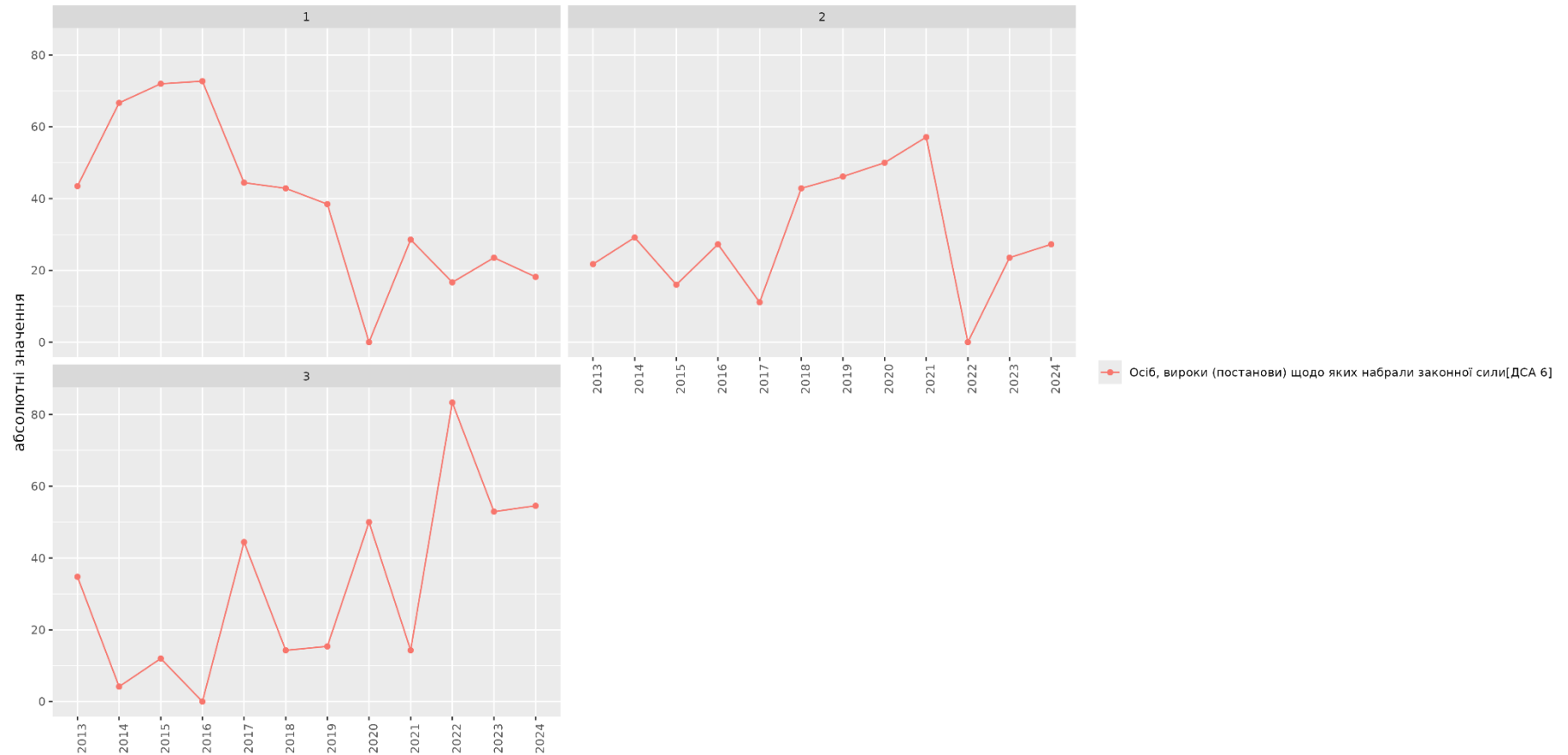
Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 229 КК набрали законної сили (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (дані по частинах статті)

Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 229 КК набрали законної сили (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

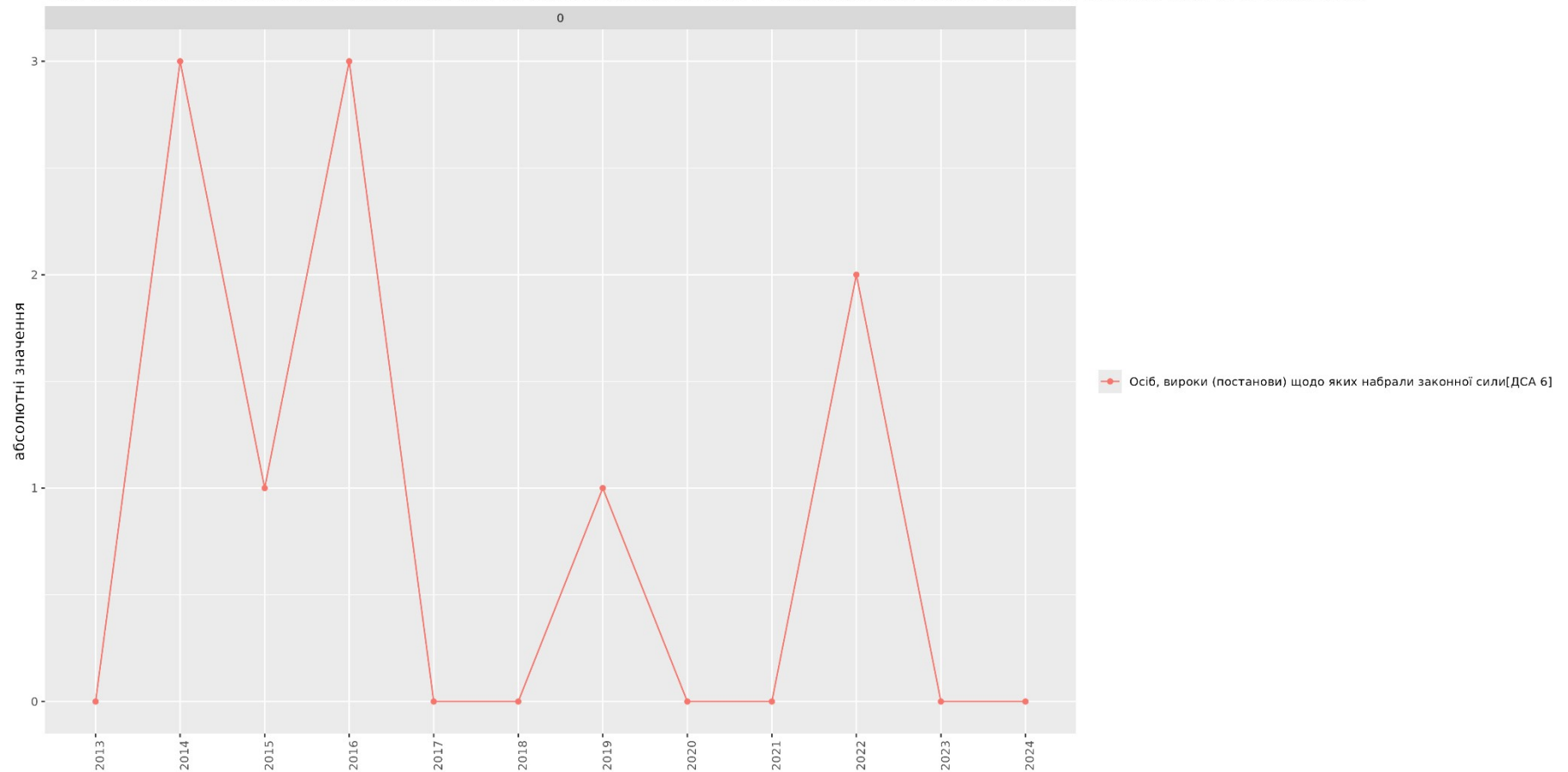

Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 231 КК набрали законної сили (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

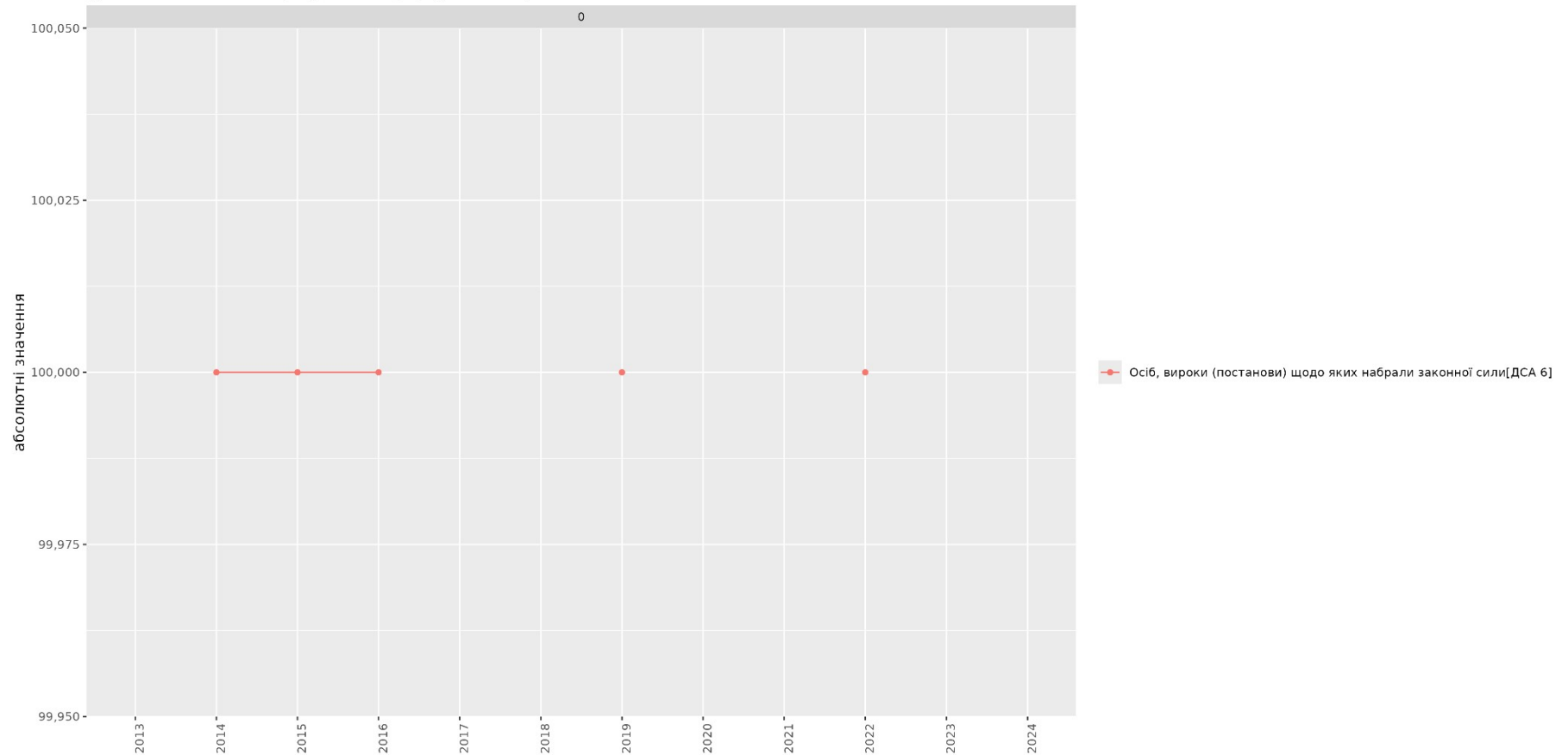
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті)

Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 231 КК набрали законної сили (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

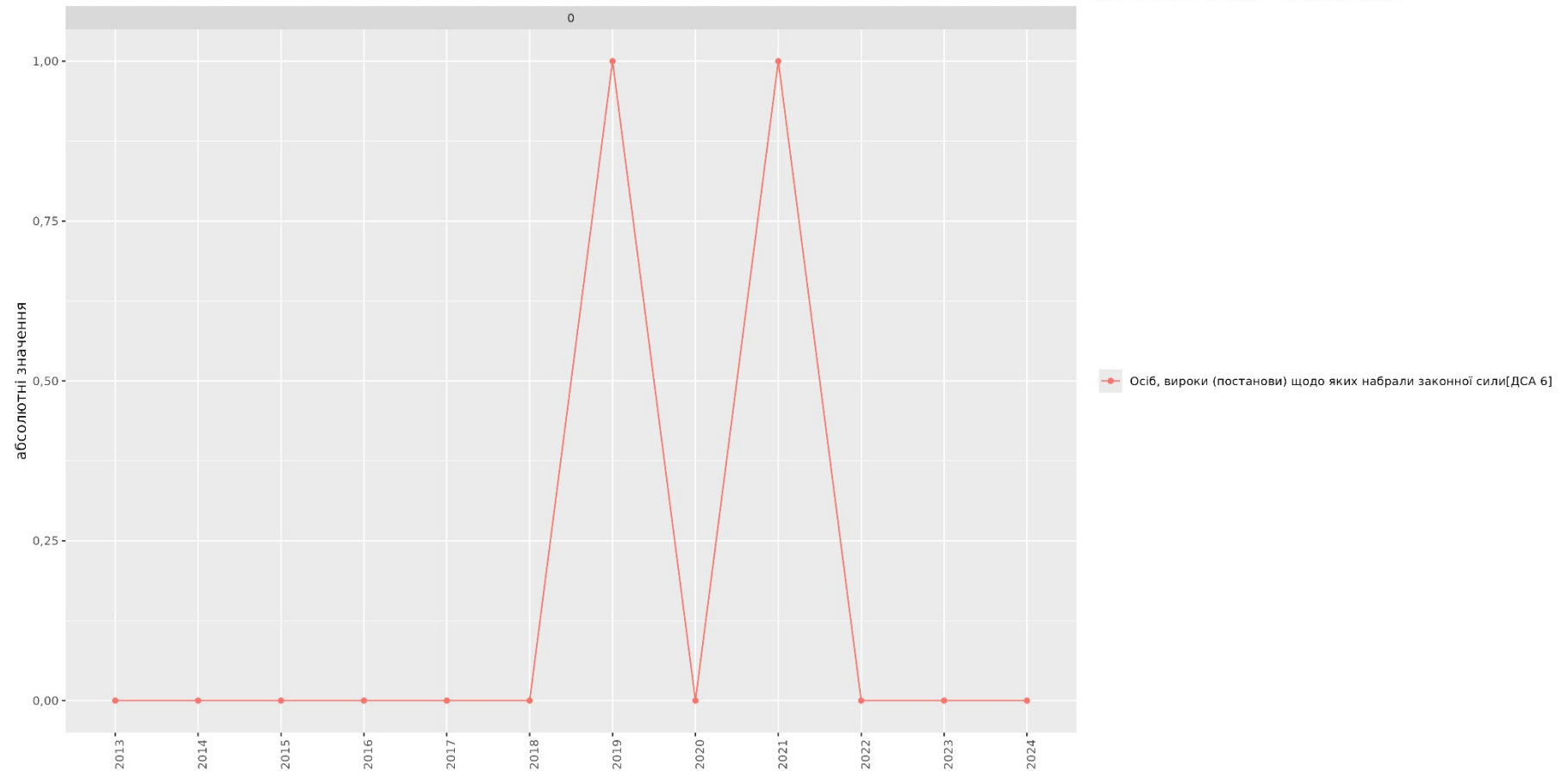
Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 232 КК набрали законної сили (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.

Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

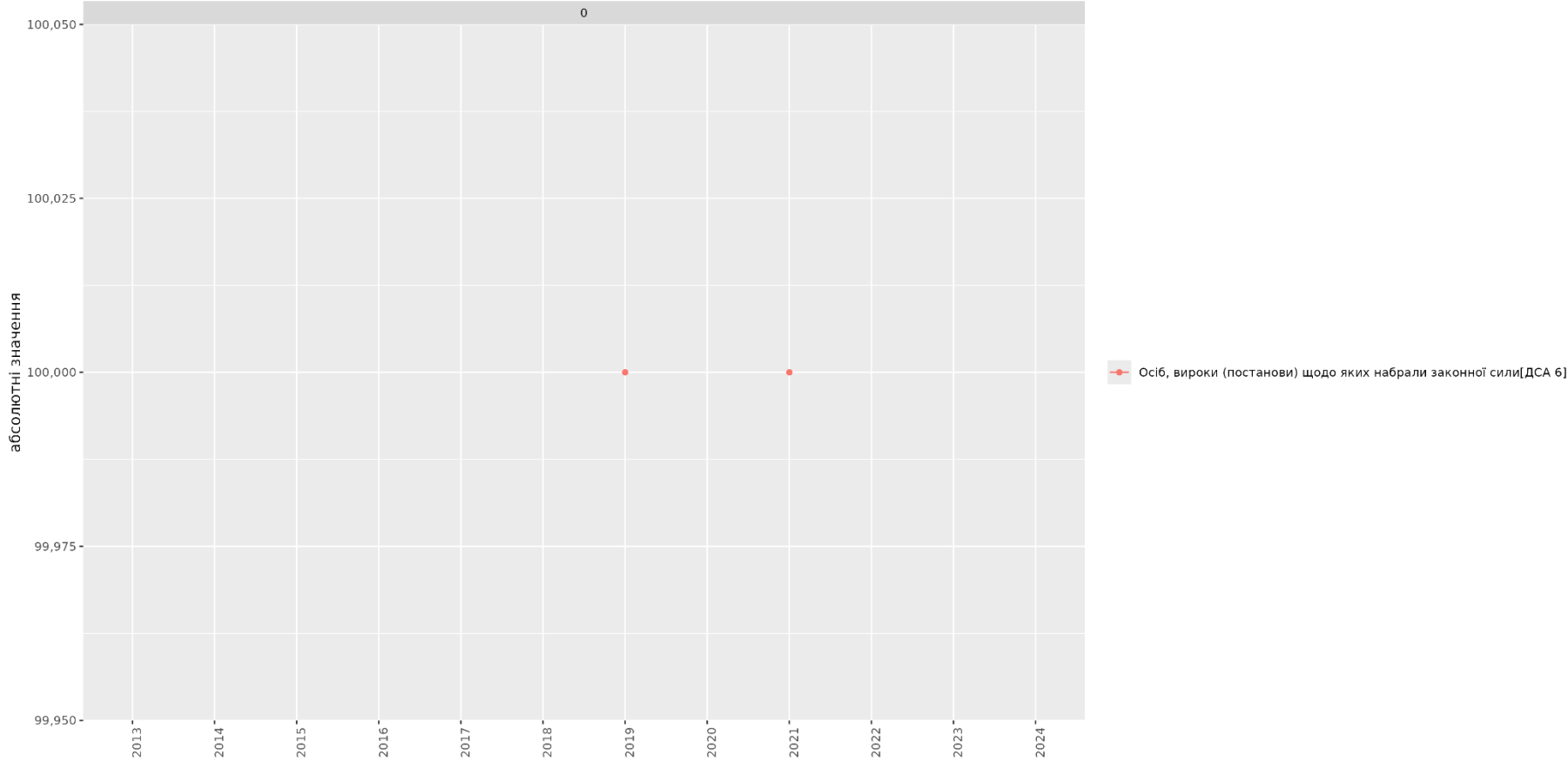
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (дані по частинах статті)

Кількість осіб щодо яких вироки за ст. 232 КК набрали законної сили (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

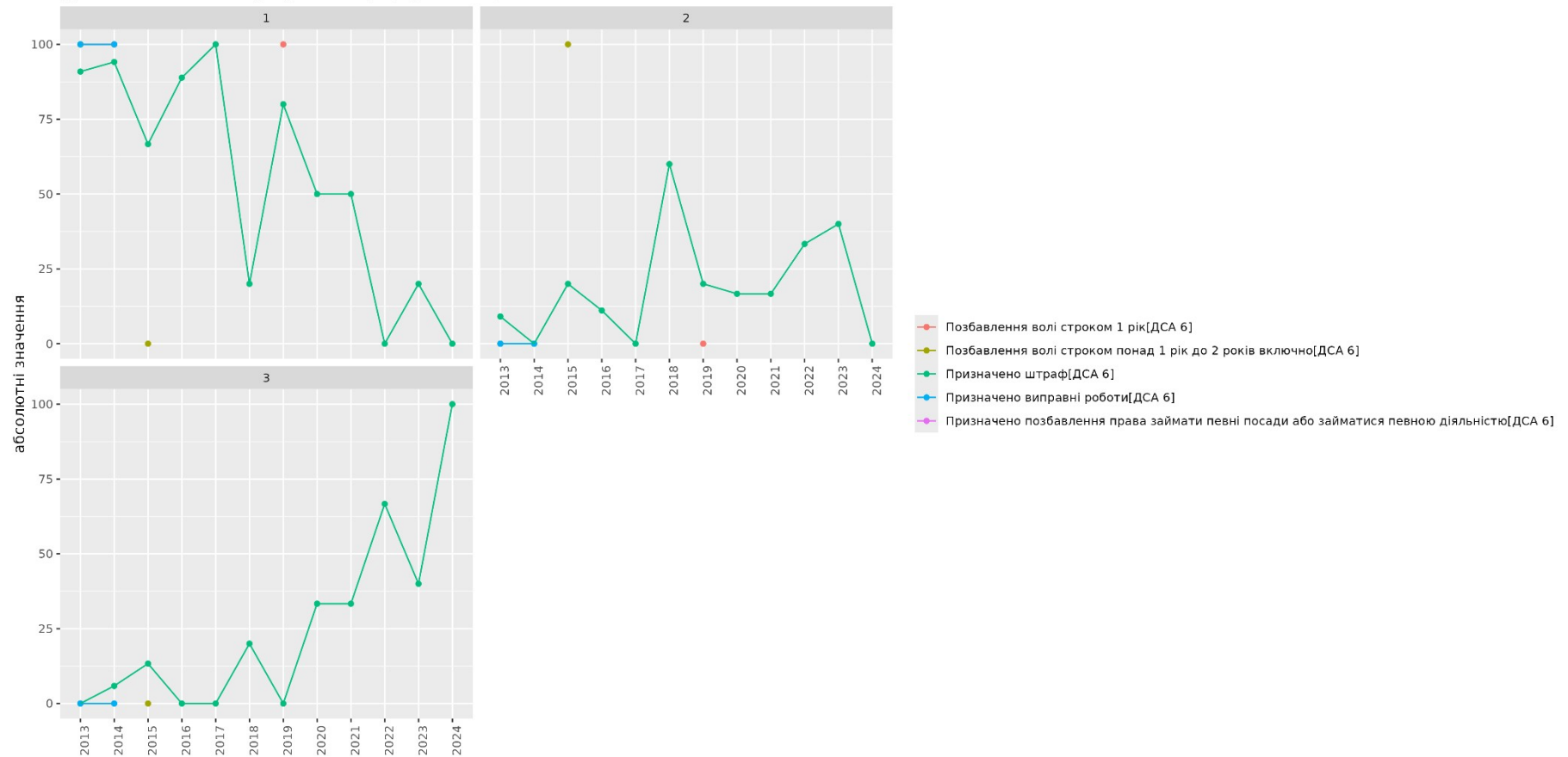

Співвідношення видів покарання, призначених вироком за частинами ст. 176 КК (в абсолютних значеннях)

Співвідношення видів покарання, призначених вироком за частинами ст. 176 КК (у відносних значеннях)

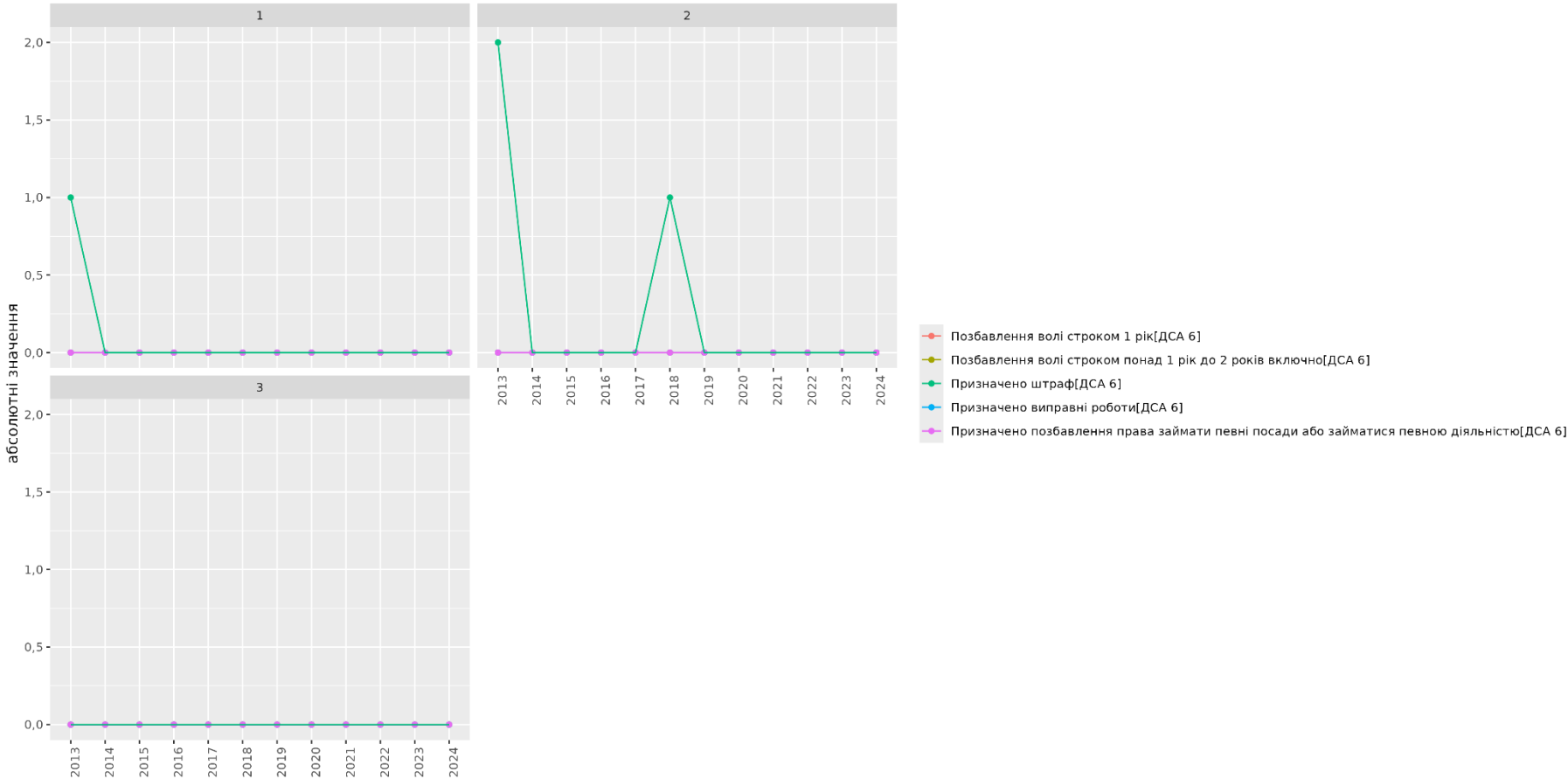
Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 176. Порухення авторського права і суміжних прав
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

Співвідношення видів покарання, призначених вироком за частинами ст. 177 КК (в абсолютних значеннях)

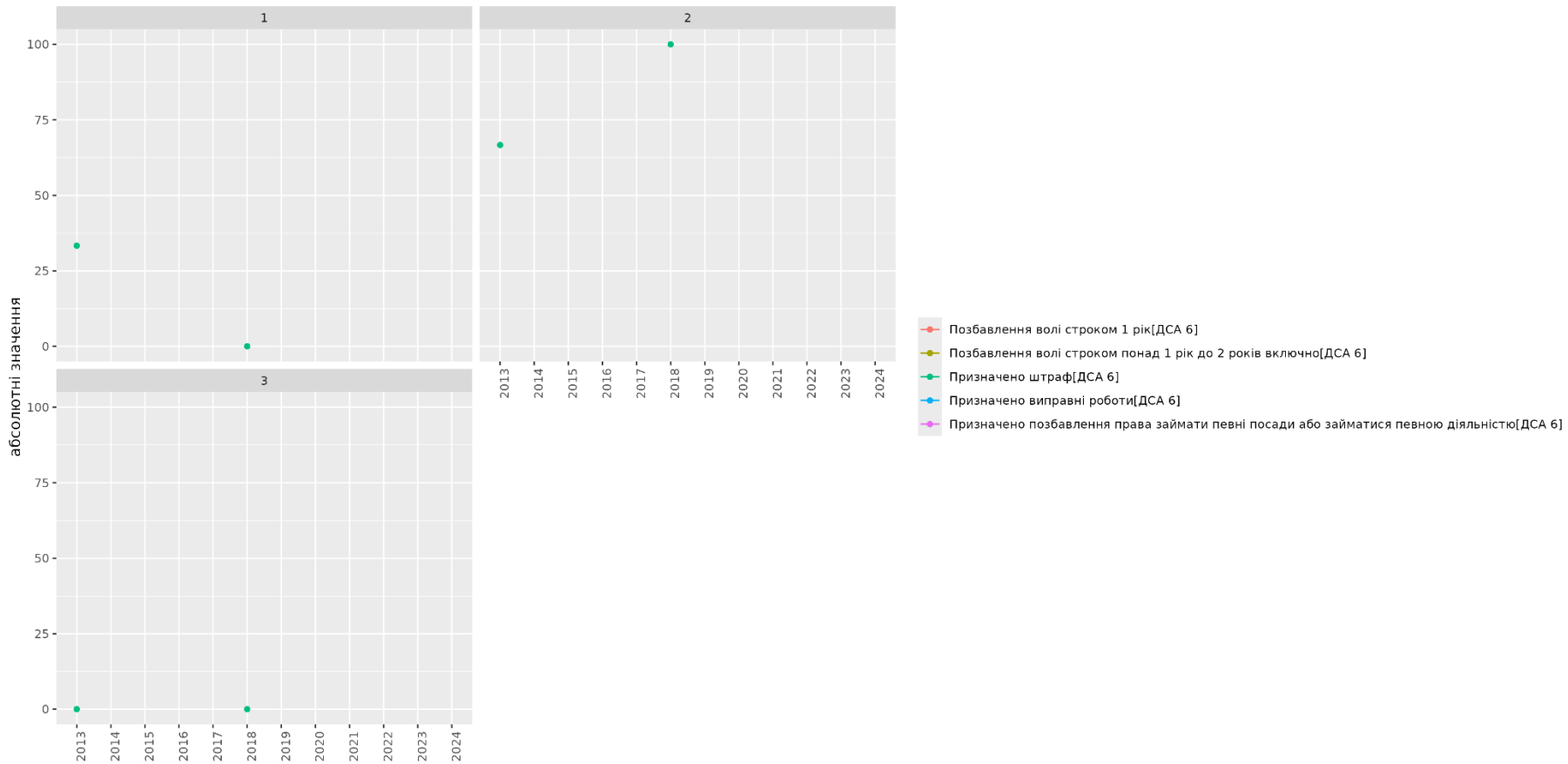
Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (дані по частинах статті)

Співвідношення видів покарання, призначених вироком за частинами ст. 177 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

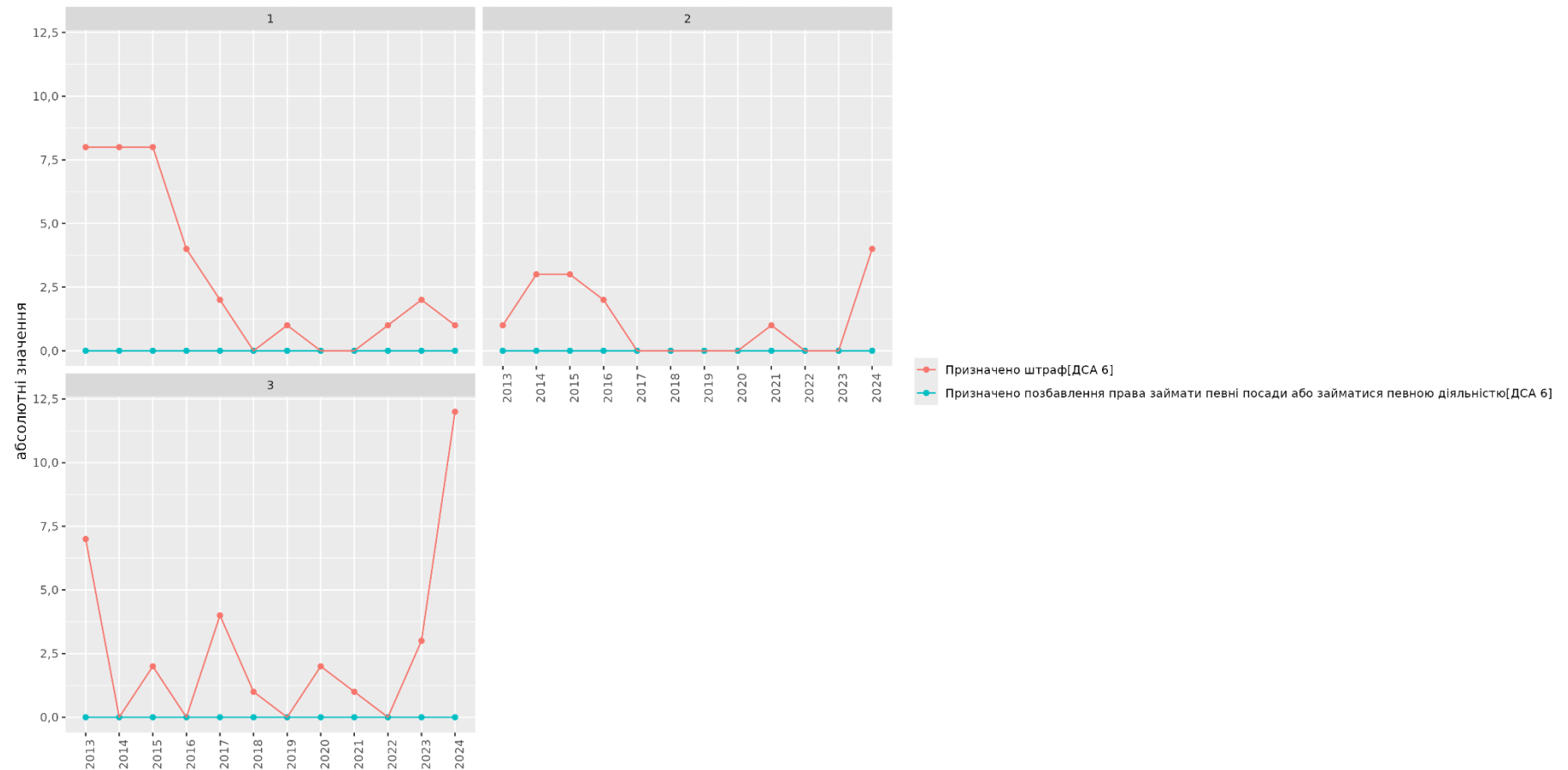

Співвідношення видів покарання, призначених вироком за частинами ст. 229 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

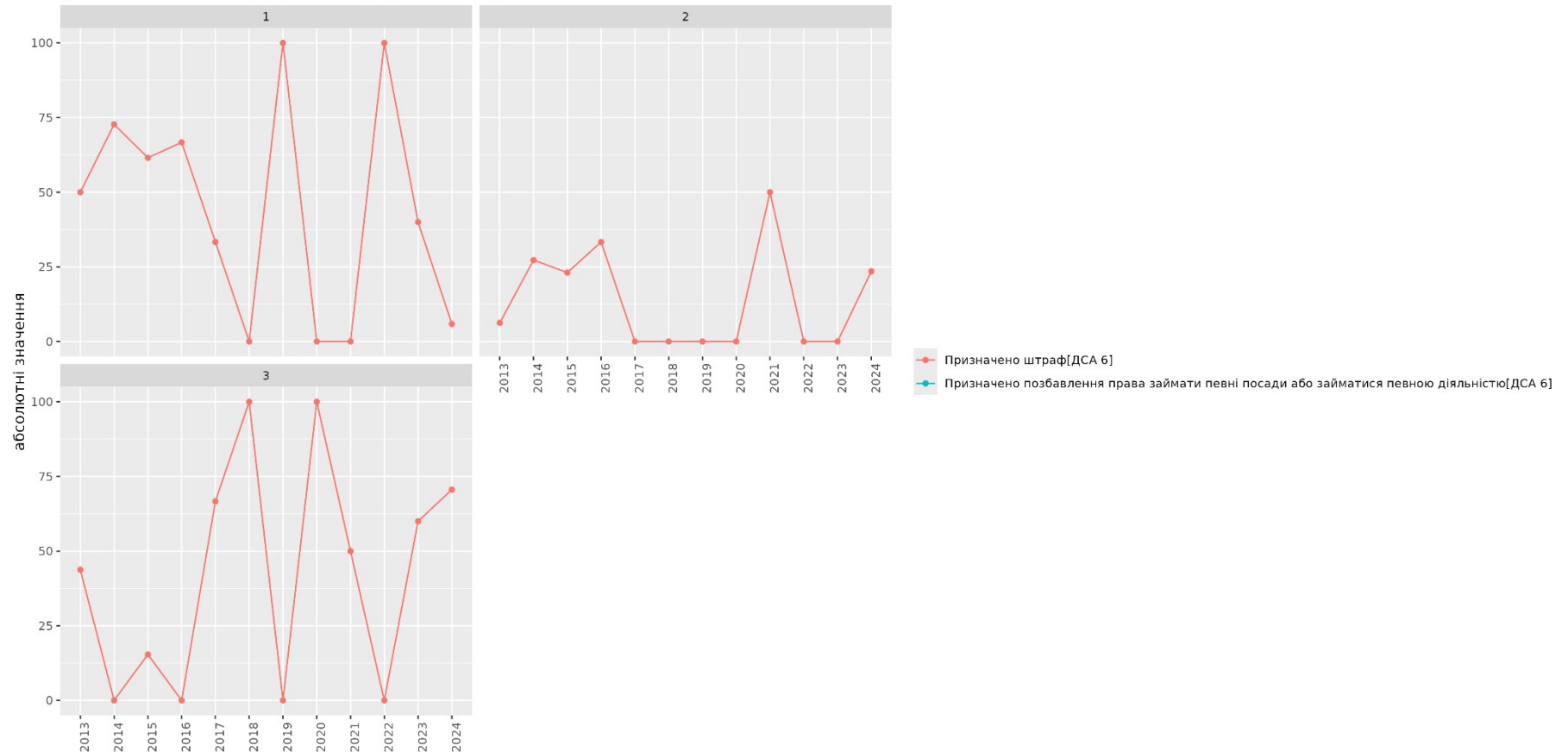
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (дані по частинах статті)

Співвідношення видів покарання, призначених вироком за частинами ст. 229 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

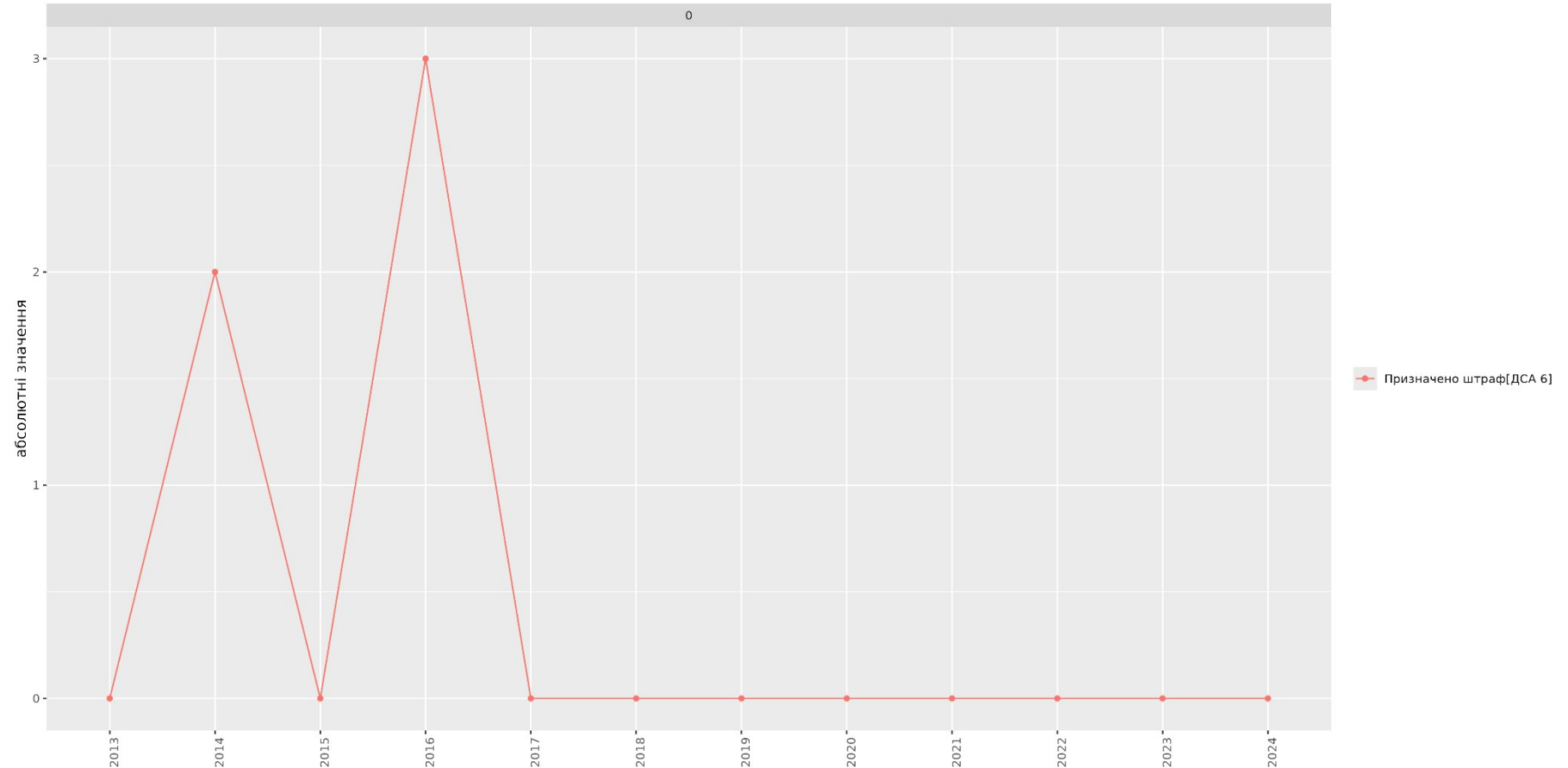
Співвідношення видів покарання, призначених вироком за ст. 231 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.

Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

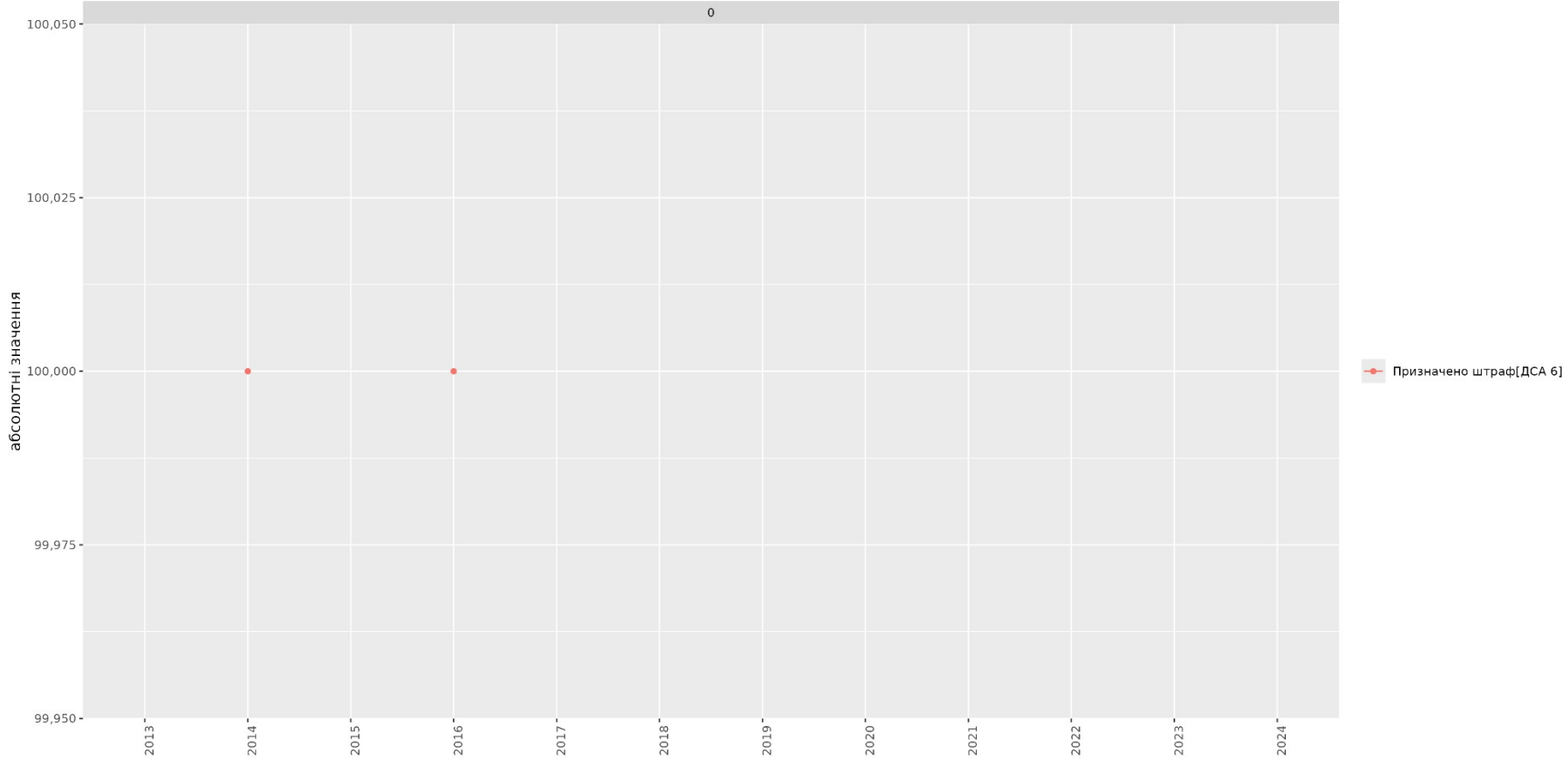
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті)

Співвідношення видів покарання, призначених вироком за частинами ст. 231 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

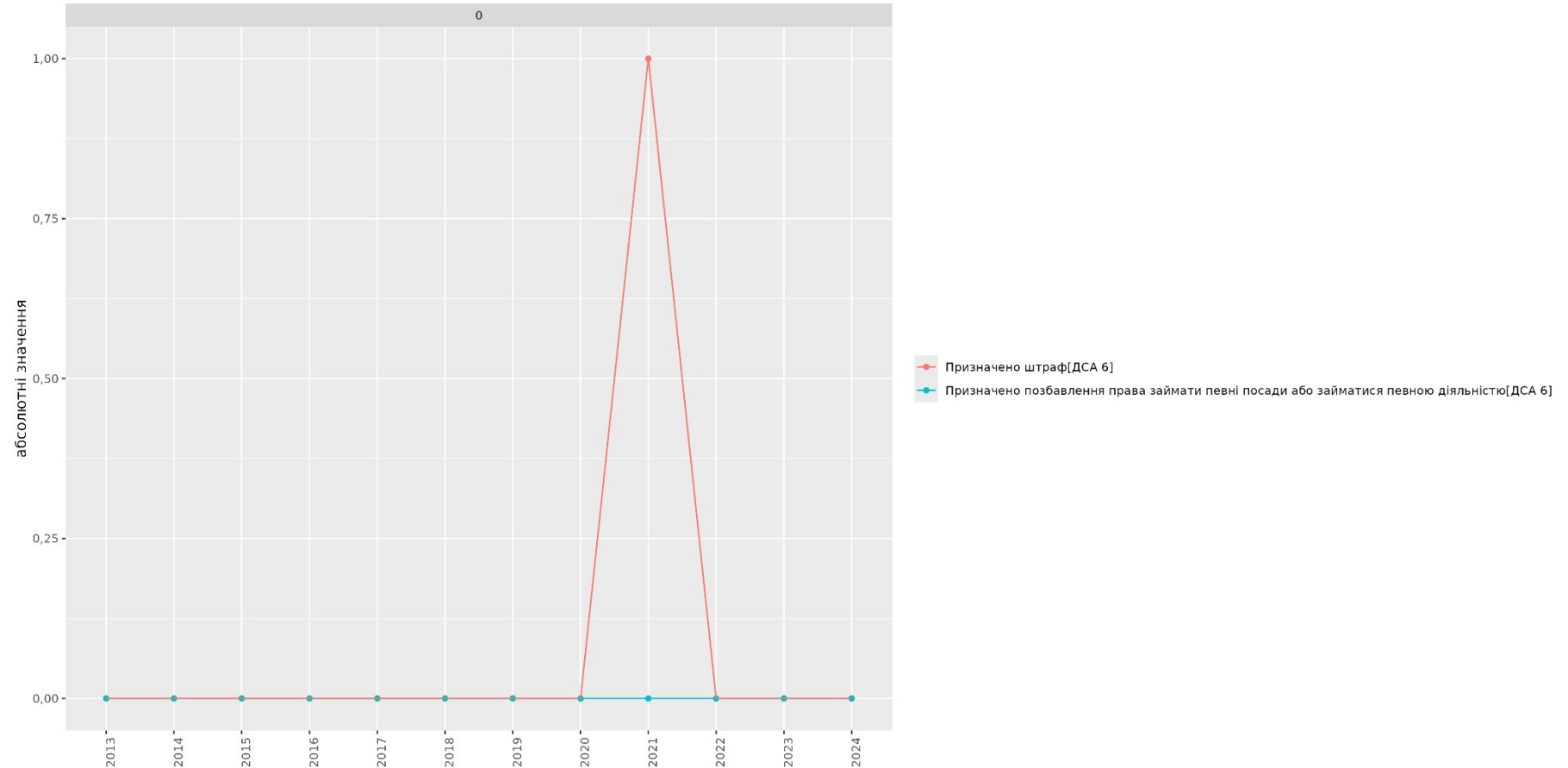
Співвідношення видів покарання, призначених вироком за ст. 232 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.

Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

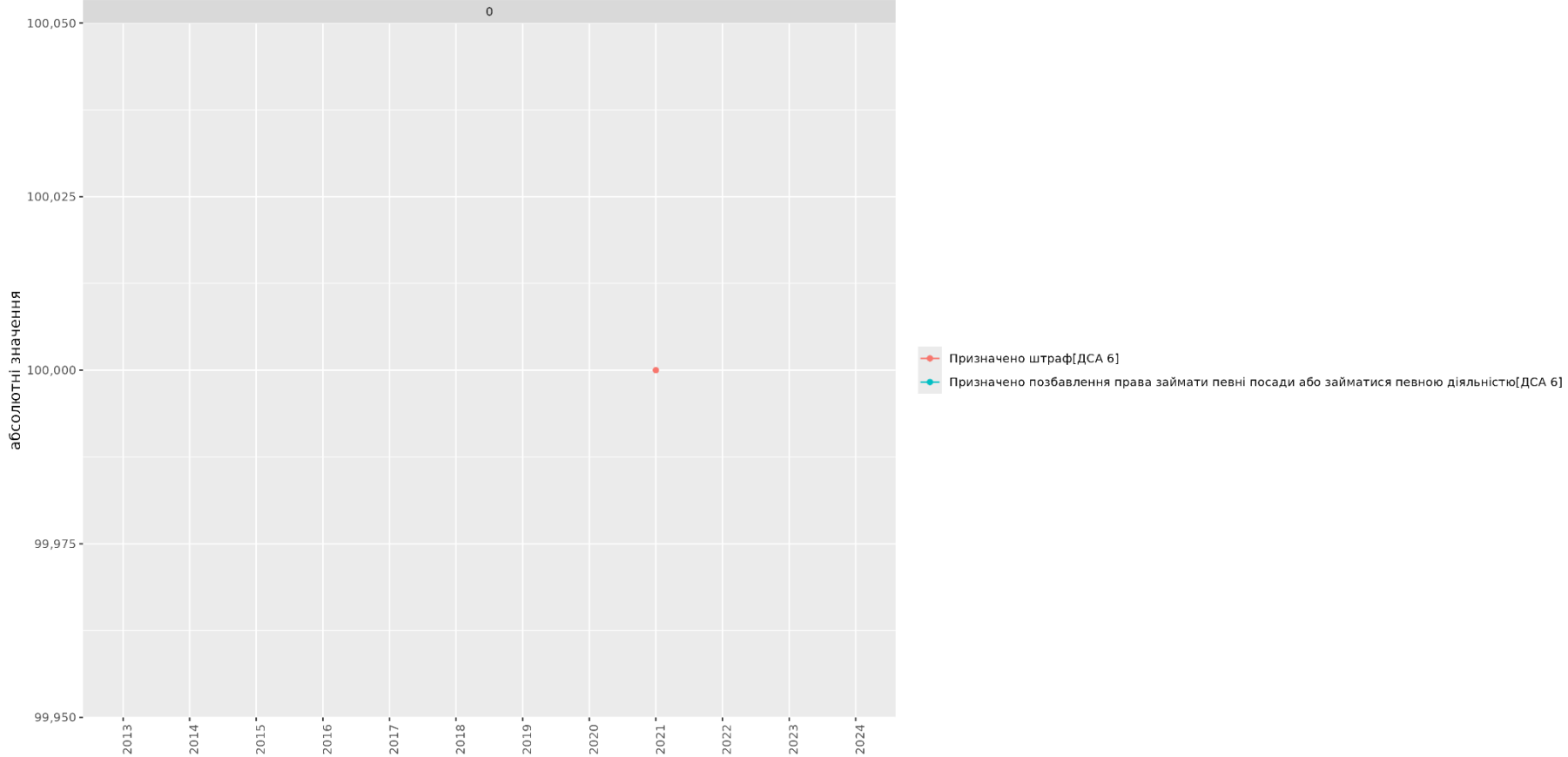
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (дані по частинах статті)

Співвідношення видів покарання, призначених вироком за частинами ст. 232 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

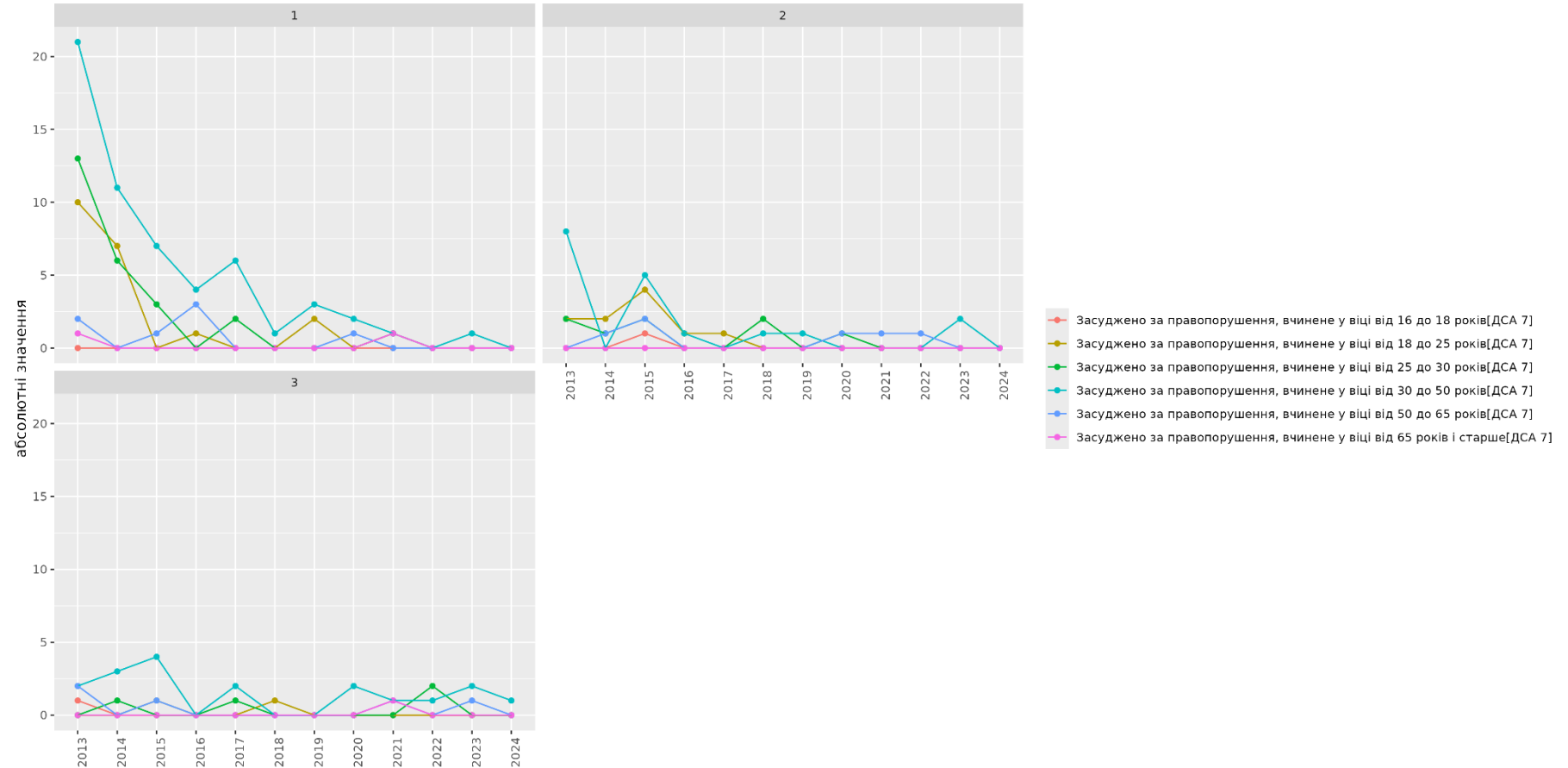
Розподіл за віковими групами засуджених за частинами ст. 176 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.

Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

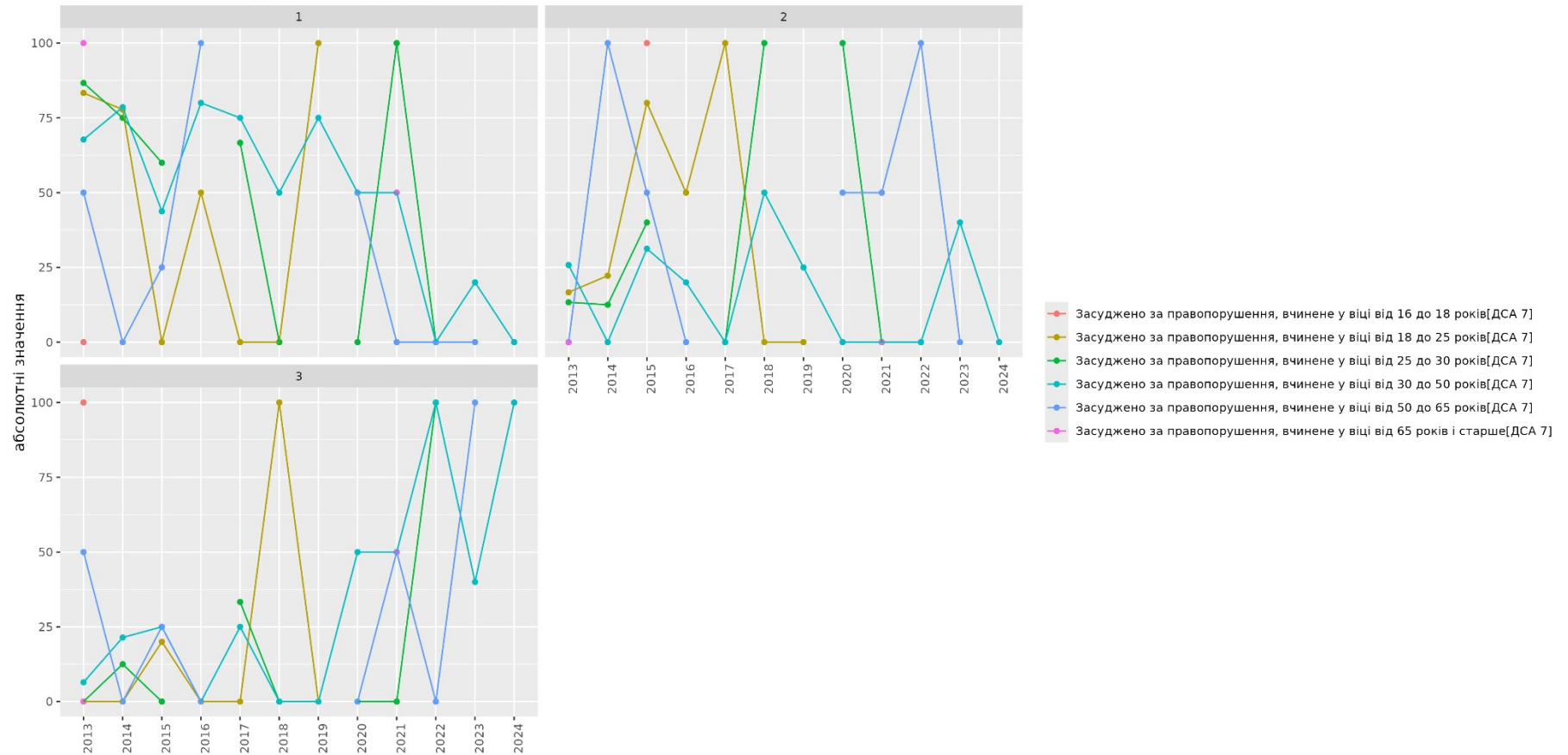
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав (дані по частинах статті)

Розподіл за віковими групами засуджених за частинами ст. 176 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

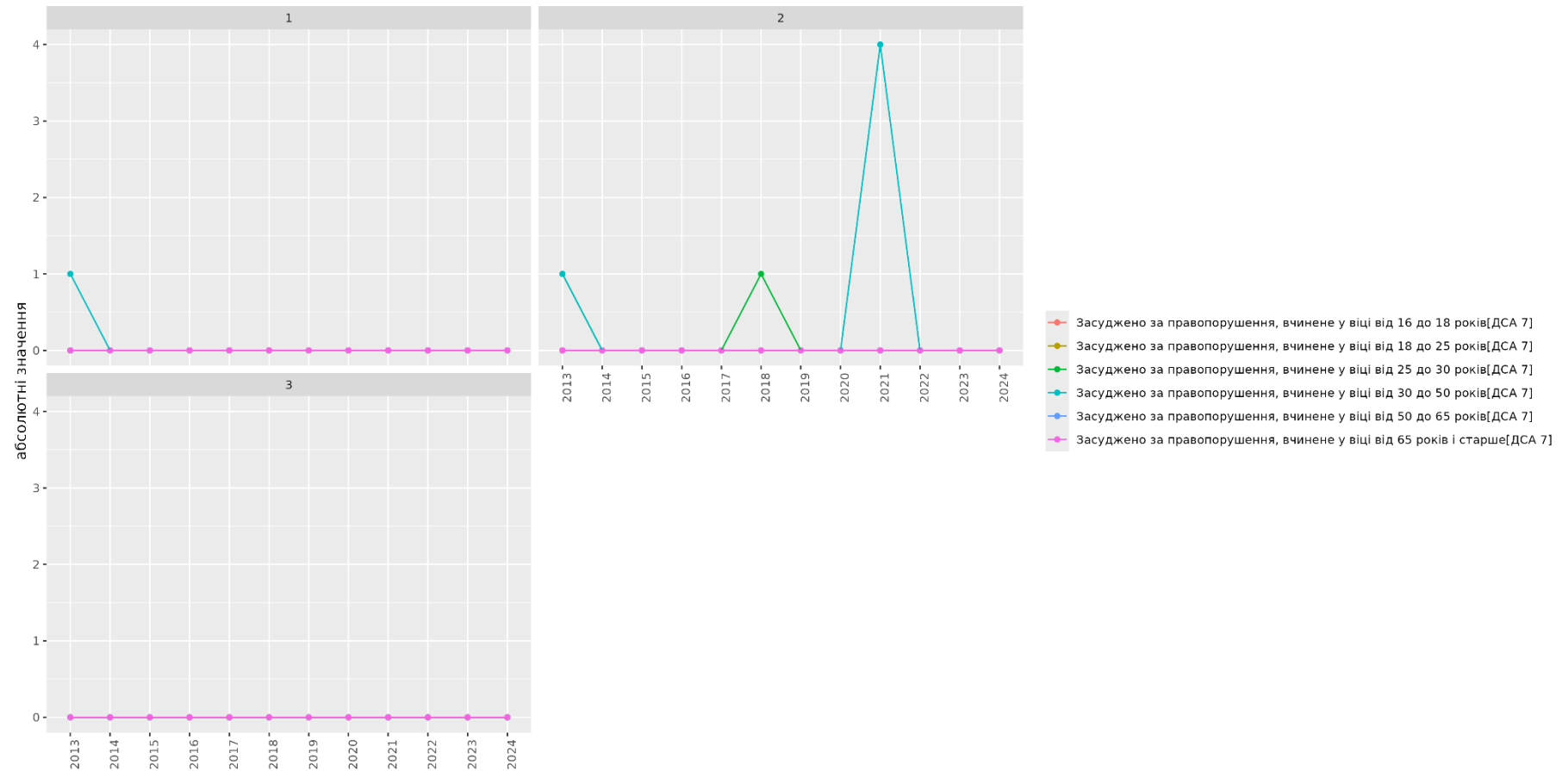
Розподіл за віковими групами засуджених за частинами ст. 177 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.

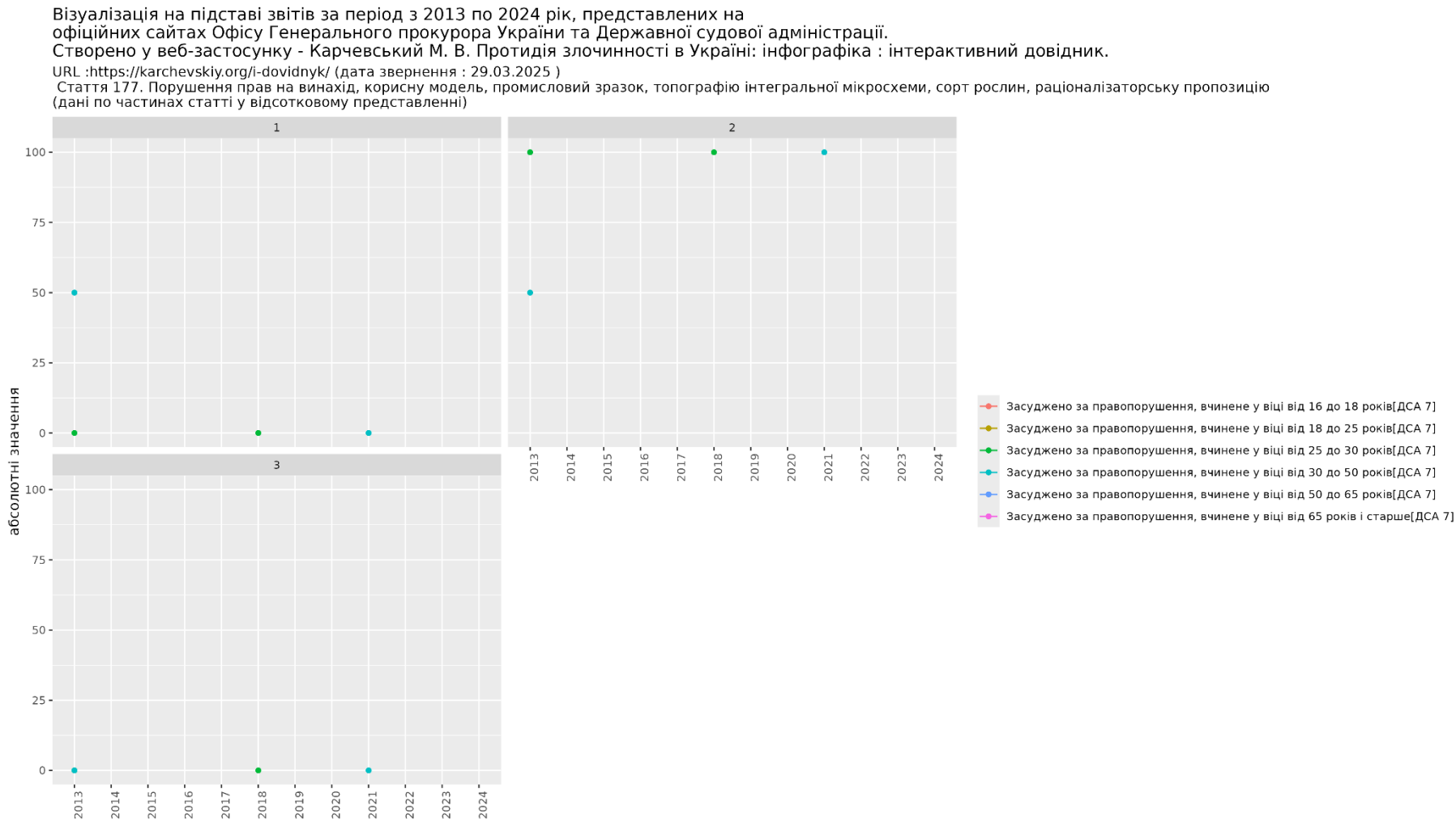
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (дані по частинах статті)

Розподіл за віковими групами засуджених за частинами ст. 177 КК (у відносних значеннях)

абсолютні значення

1

2

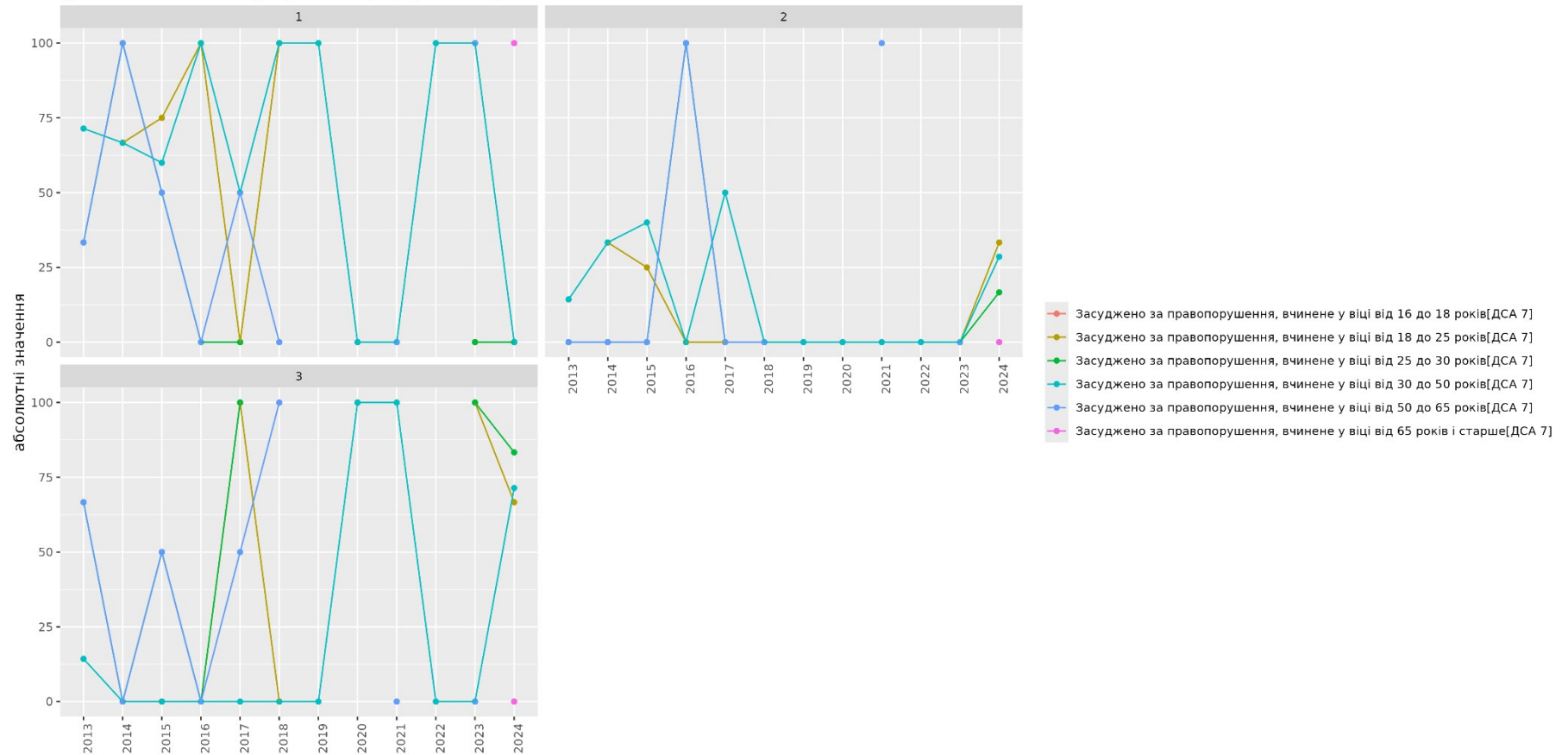
3

2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024

Засуджено за правопорушення, вчинене у віці від 16 до 18 років[ДСА 7]
Засуджено за правопорушення, вчинене у віці від 18 до 25 років[ДСА 7]
Засуджено за правопорушення, вчинене у віці від 25 до 30 років[ДСА 7]
Засуджено за правопорушення, вчинене у віці від 30 до 50 років[ДСА 7]
Засуджено за правопорушення, вчинене у віці від 50 до 65 років[ДСА 7]
Засуджено за правопорушення, вчинене у віці від 65 років і старше[ДСА 7]

Розподіл за віковими групами засуджених за частинами ст. 229 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

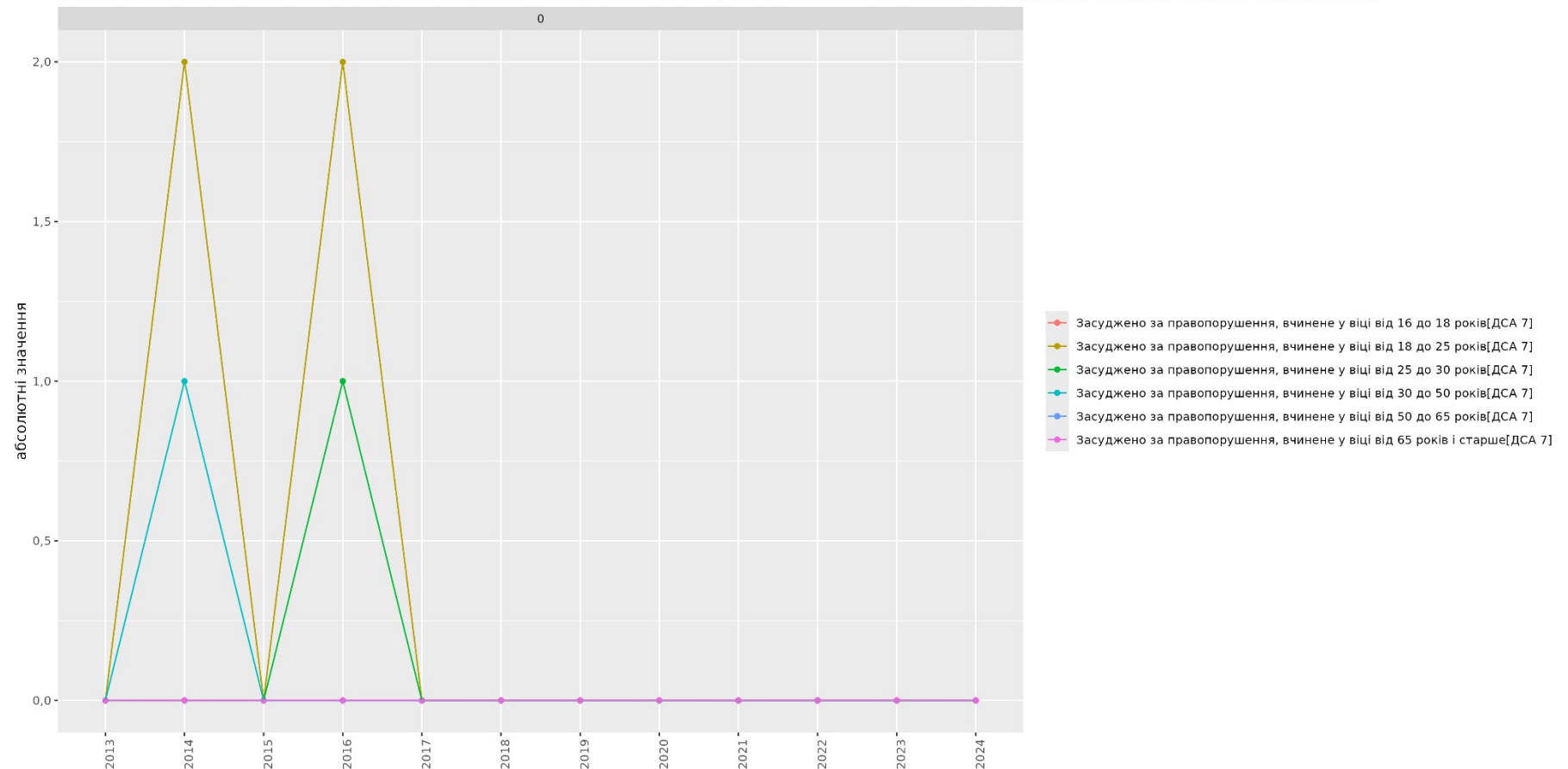
Розподіл за віковими групами засуджених за ст. 231 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.

Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

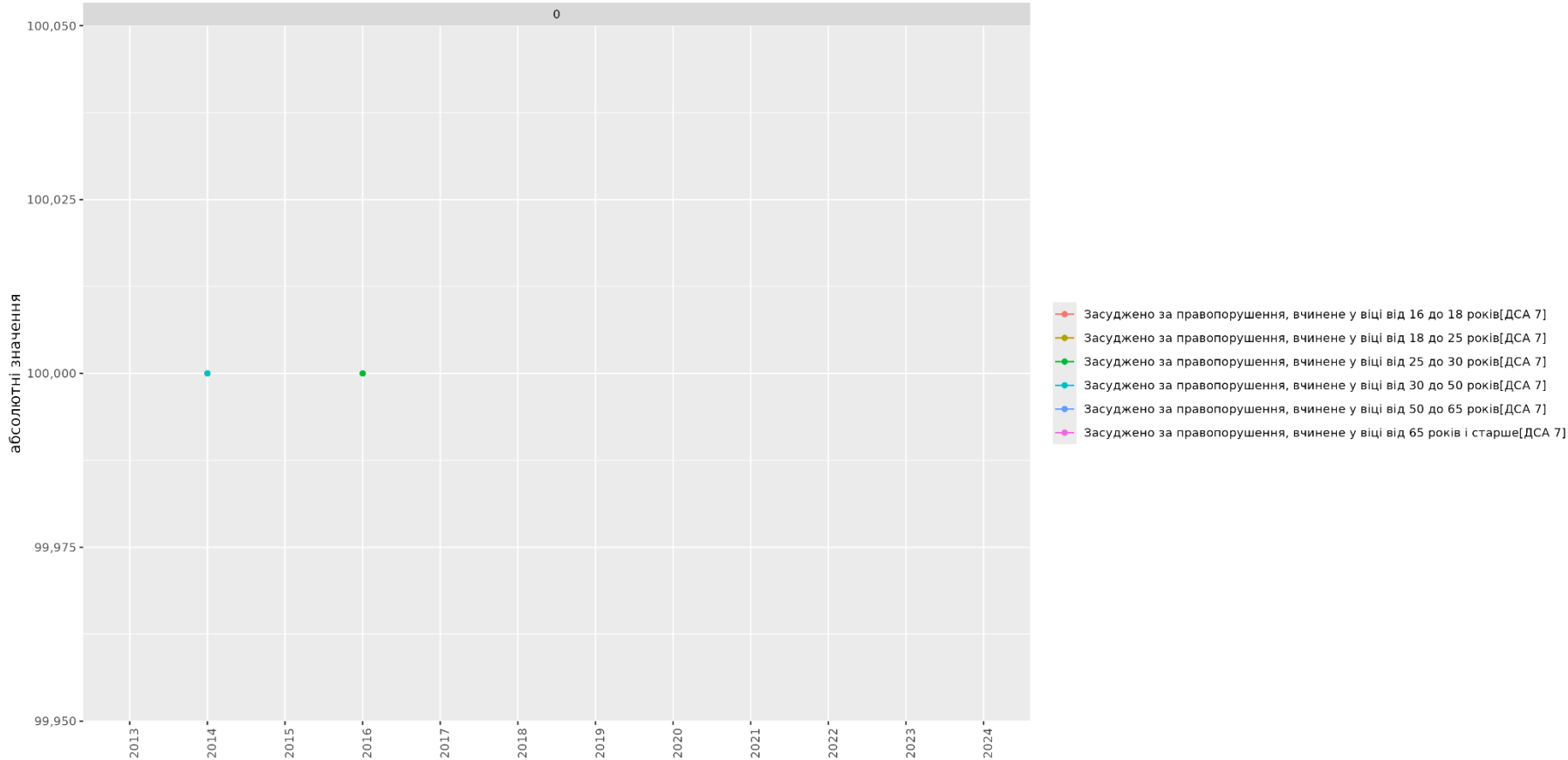
URL : <https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті)

Розподіл за віковими групами засуджених за ст. 231 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

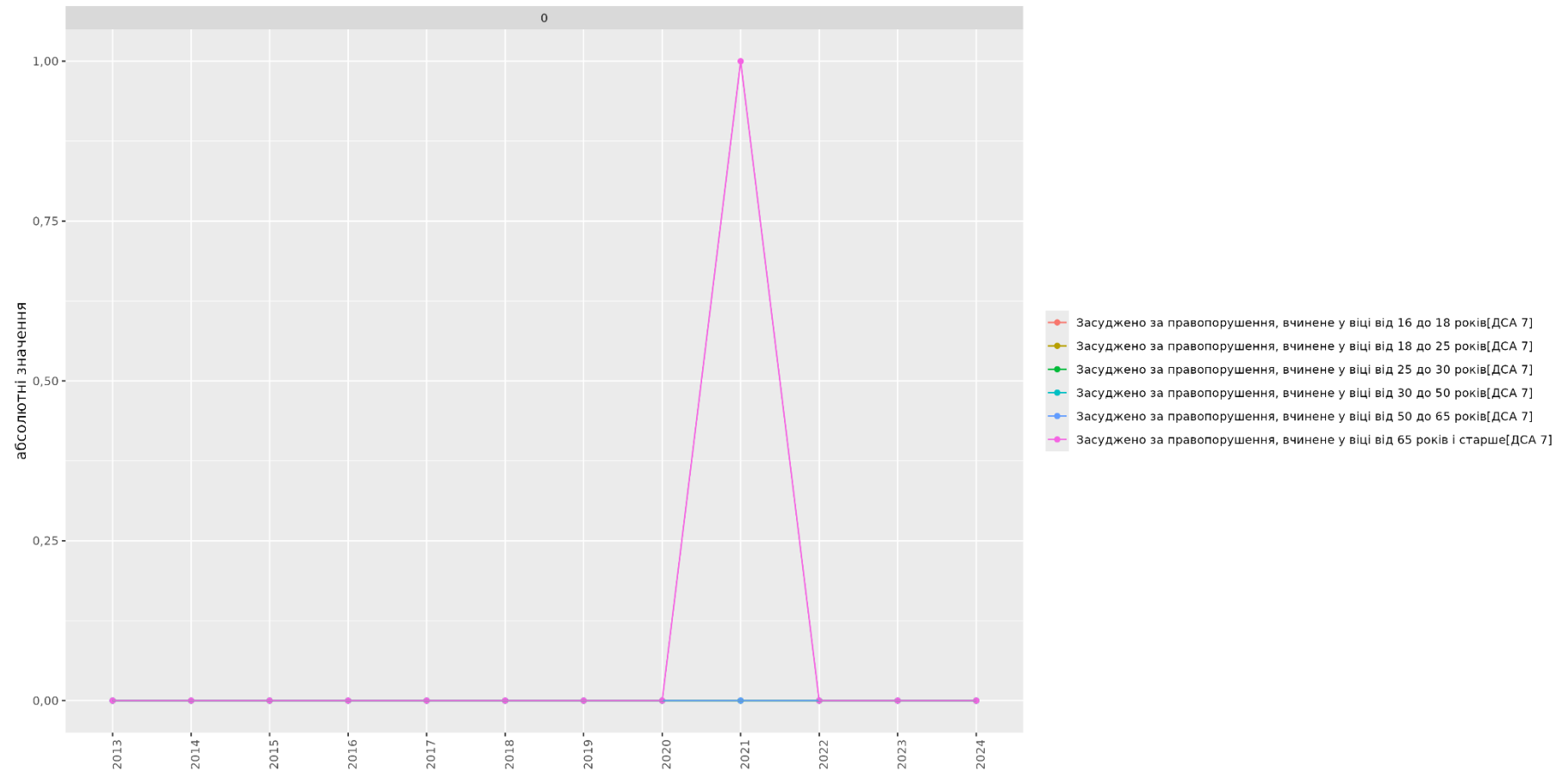
Розподіл за віковими групами засуджених за ст. 232 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.

Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

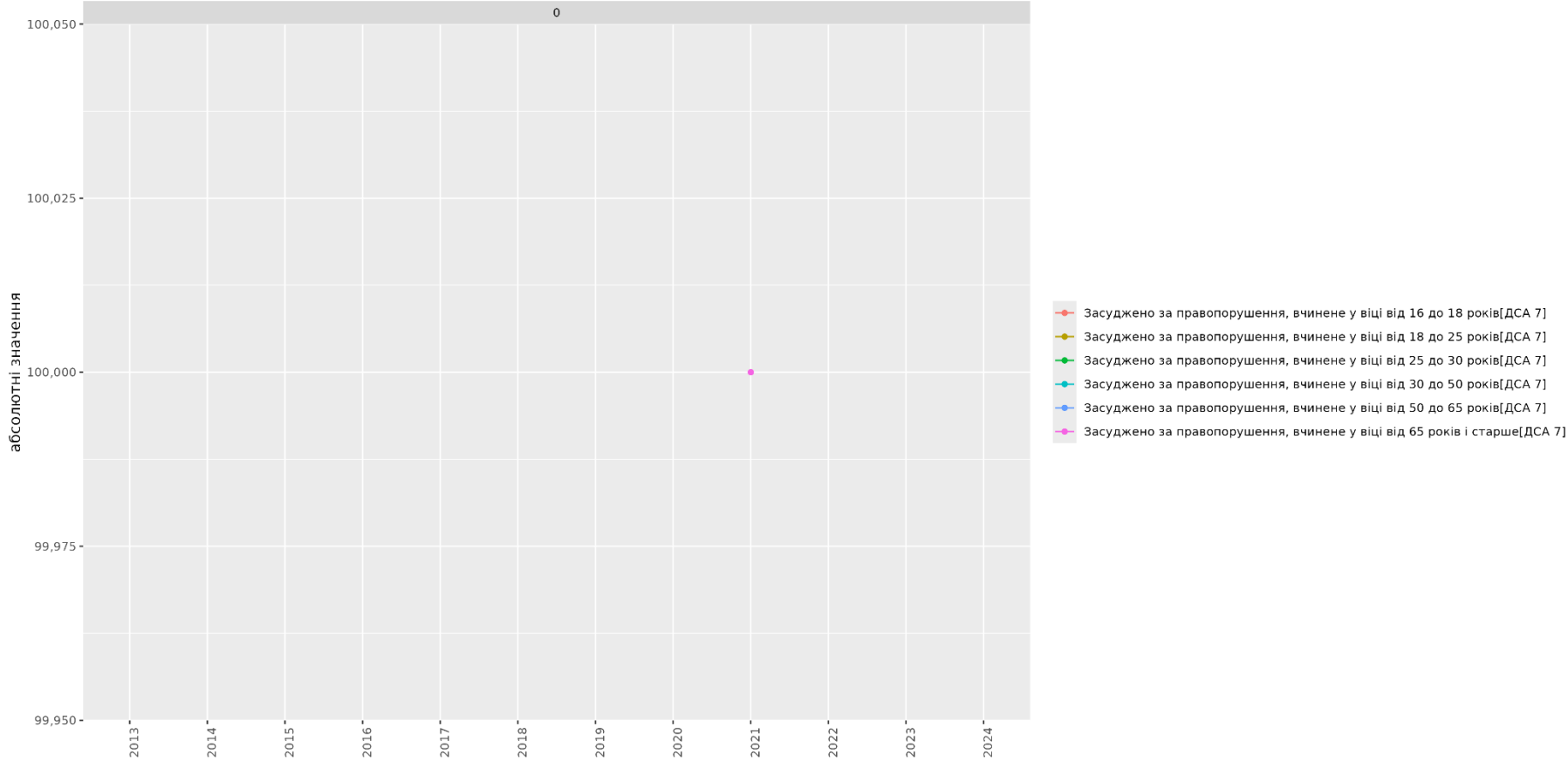
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)

Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (дані по частинах статті)

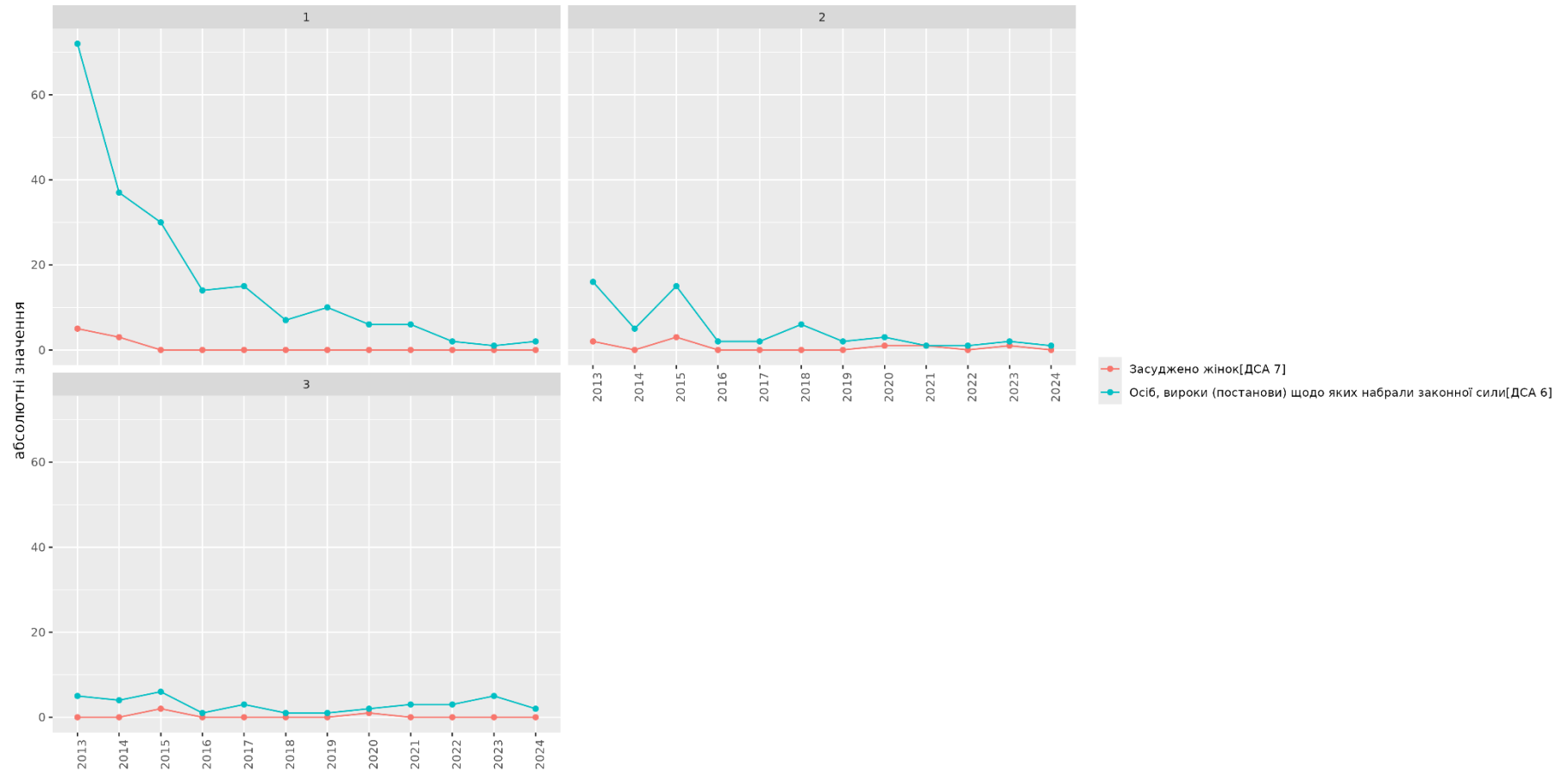
Розподіл за віковими групами засуджених за ст. 232 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 29.03.2025)
Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

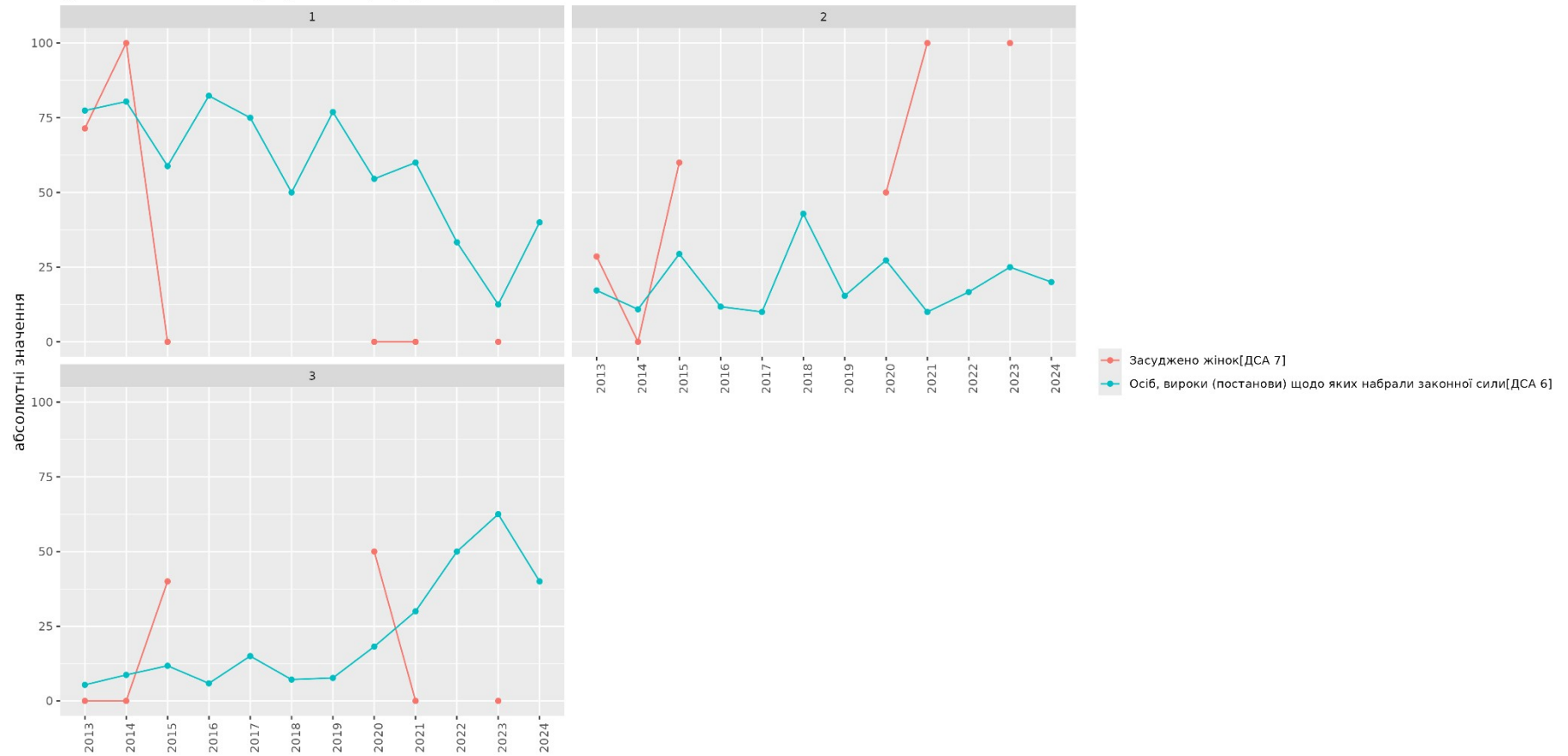
Гендерний розподіл засуджених за частинами ст. 176 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL : <https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав (дані по частинах статті)

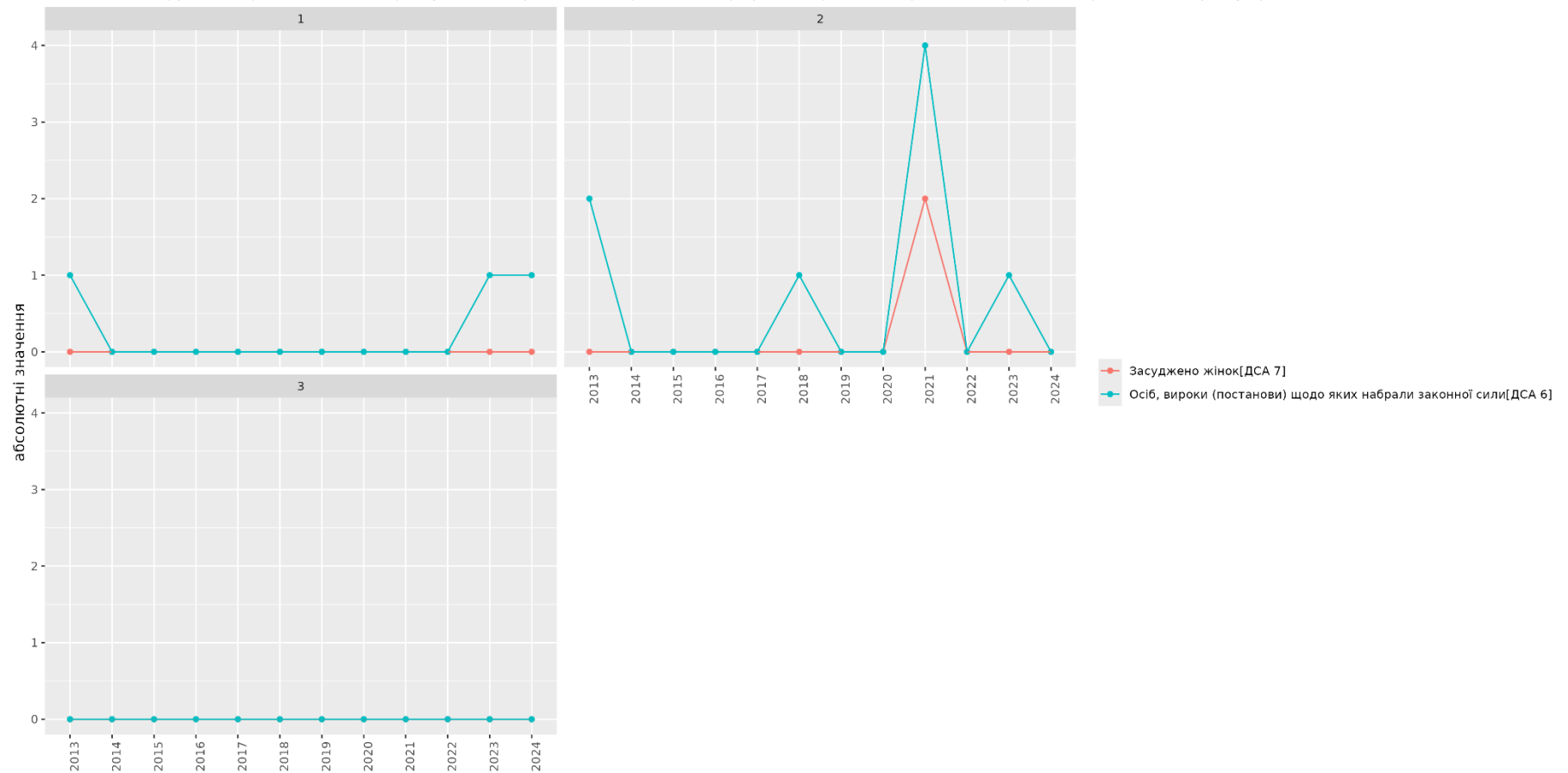
Гендерний розподіл засуджених за частинами ст. 176 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

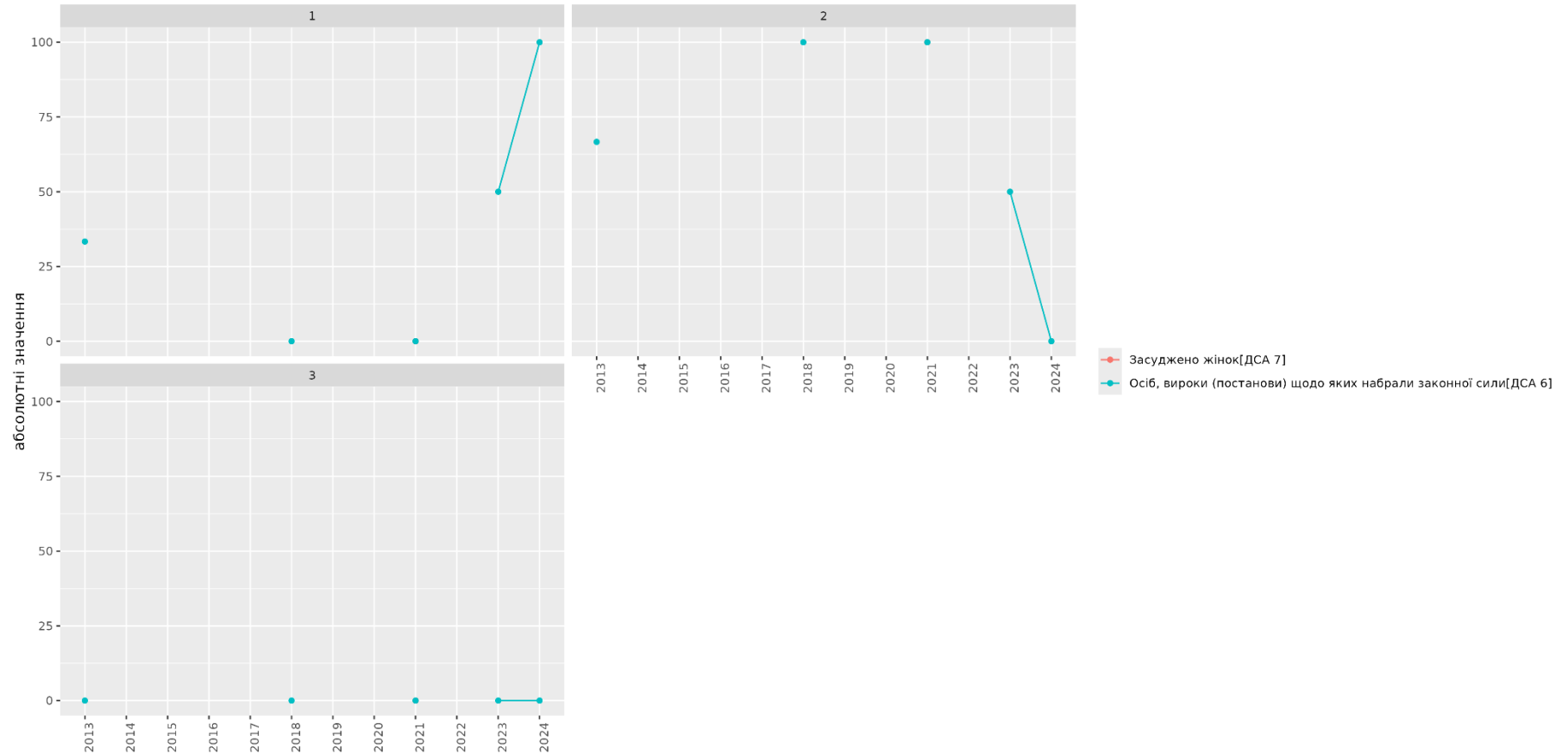
Гендерний розподіл засуджених за частинами ст. 177 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 177. Порухення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (дані по частинах статті)

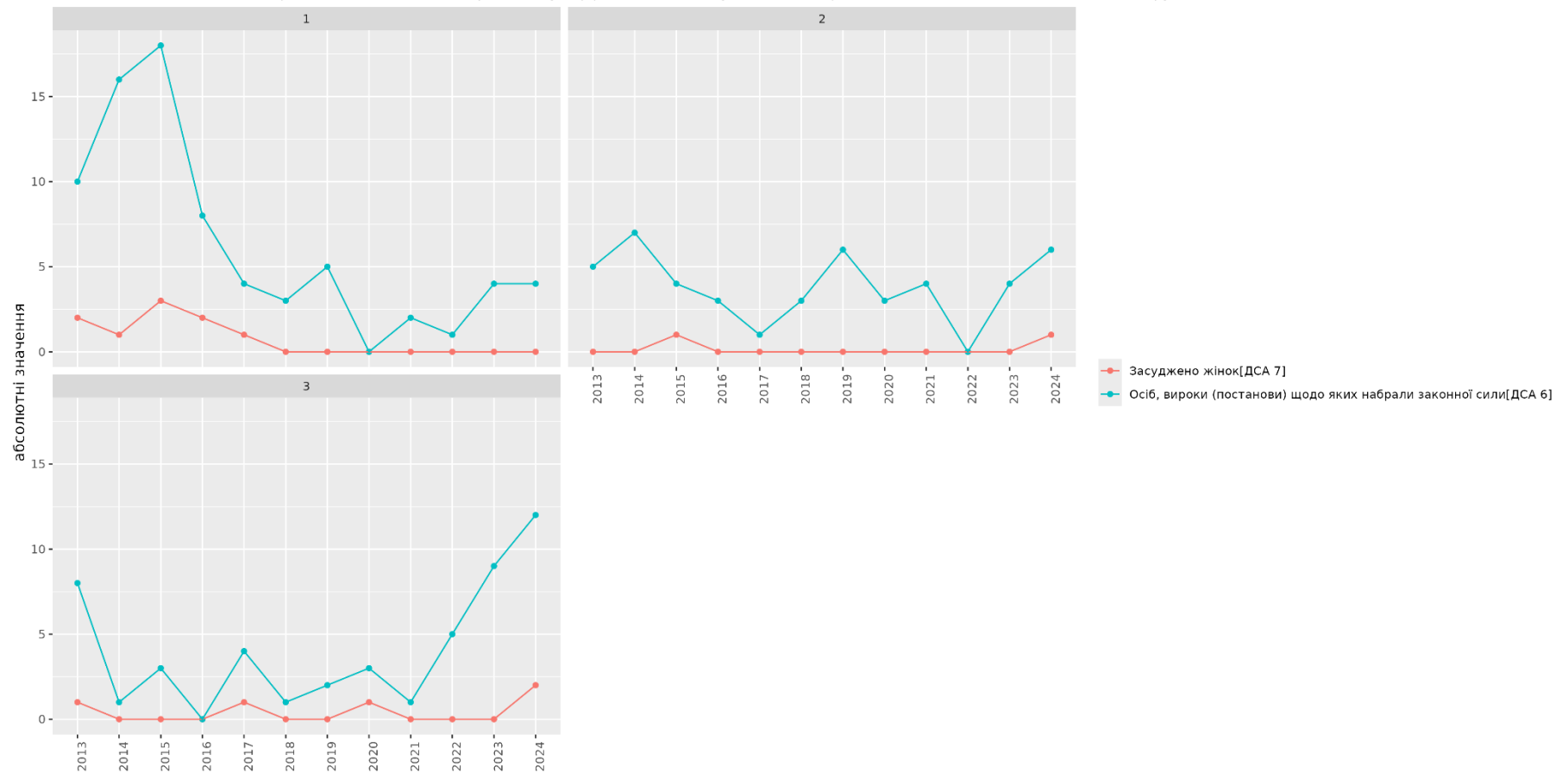
Гендерний розподіл засуджених за частинами ст. 177 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

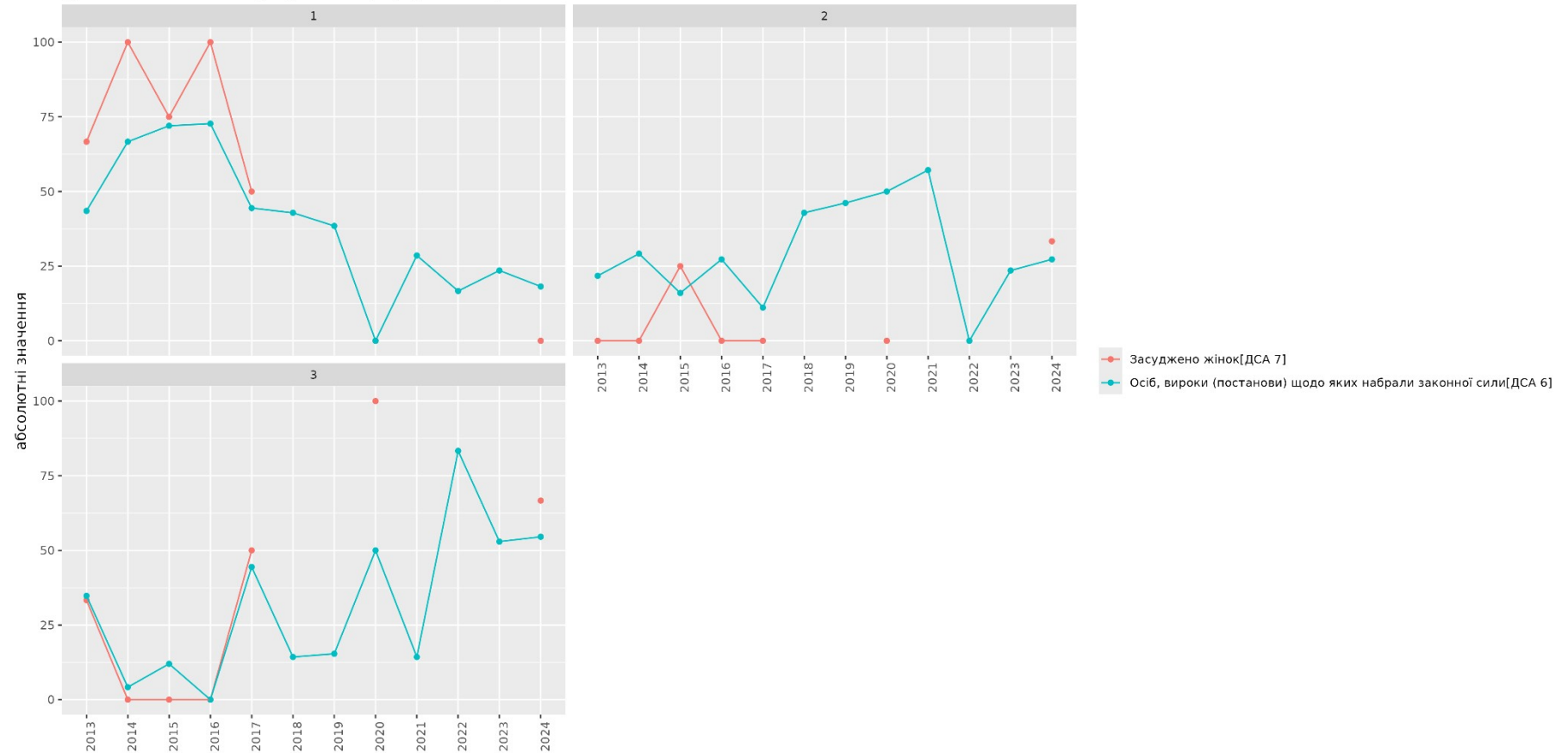
Гендерний розподіл засуджених за частинами ст. 229 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL : <https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (дані по частинах статті)

Гендерний розподіл засуджених за частинами ст. 229 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

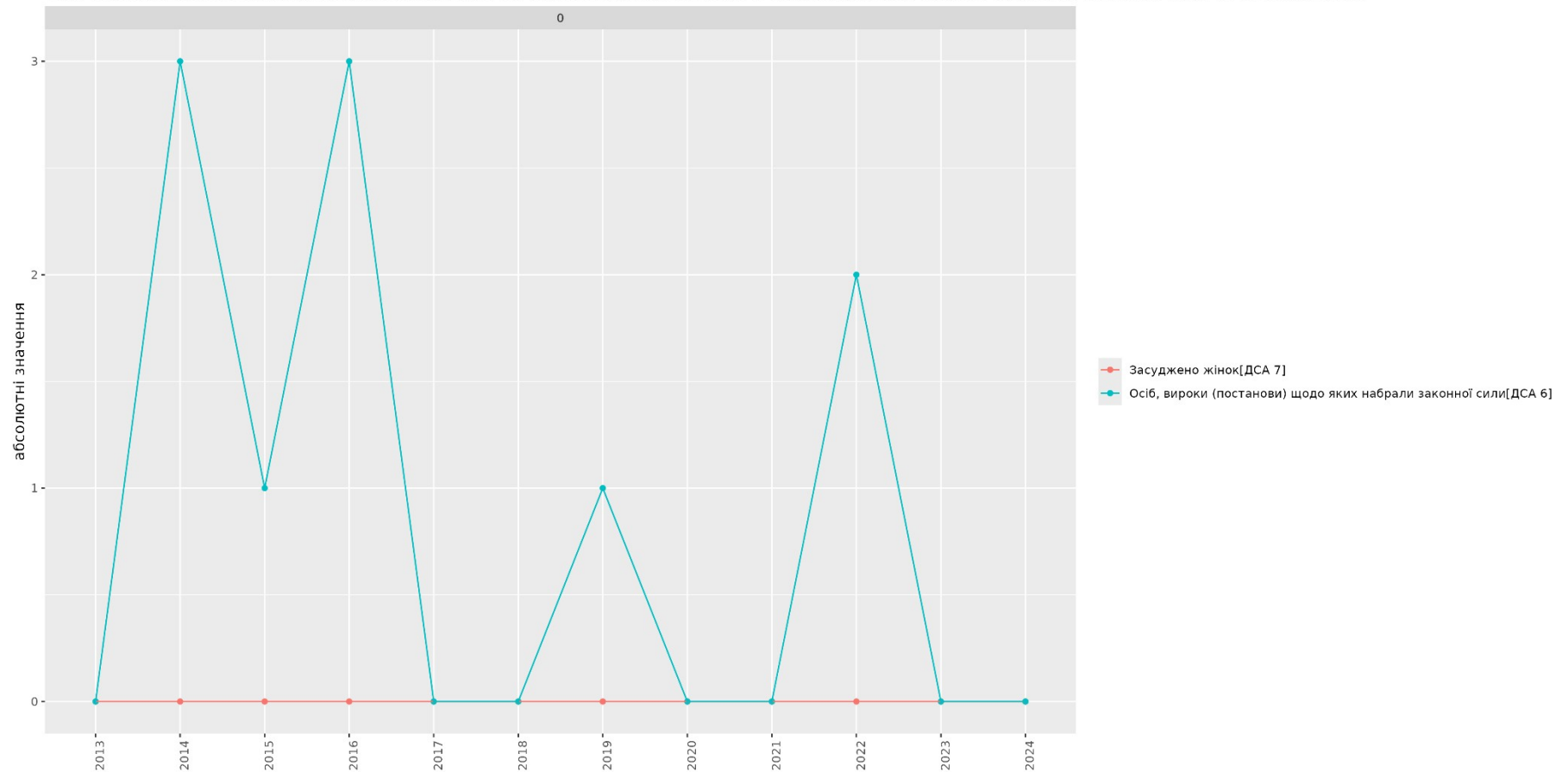

Гендерний розподіл засуджених за ст. 231 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

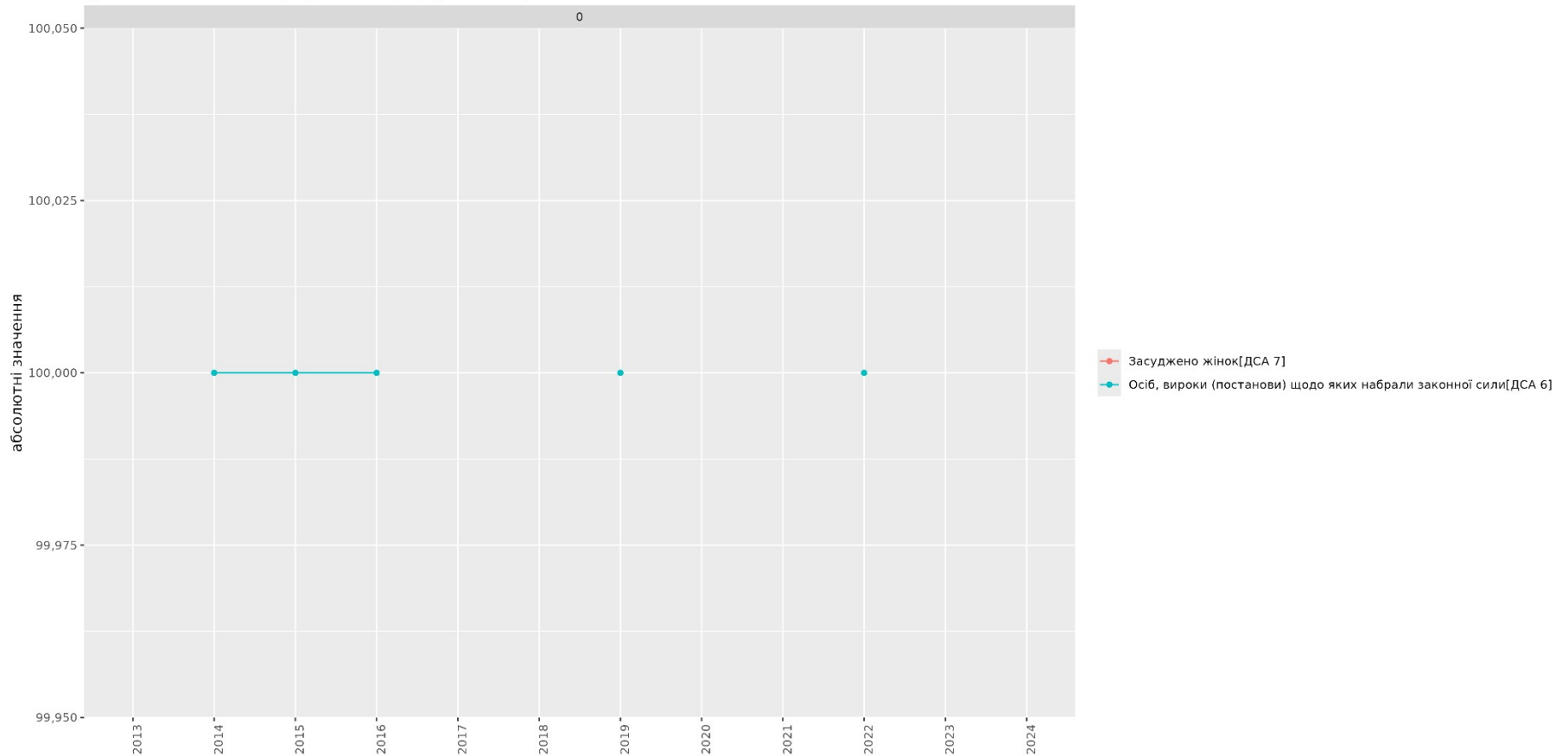
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)

Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті)

Гендерний розподіл засуджених за ст. 231 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

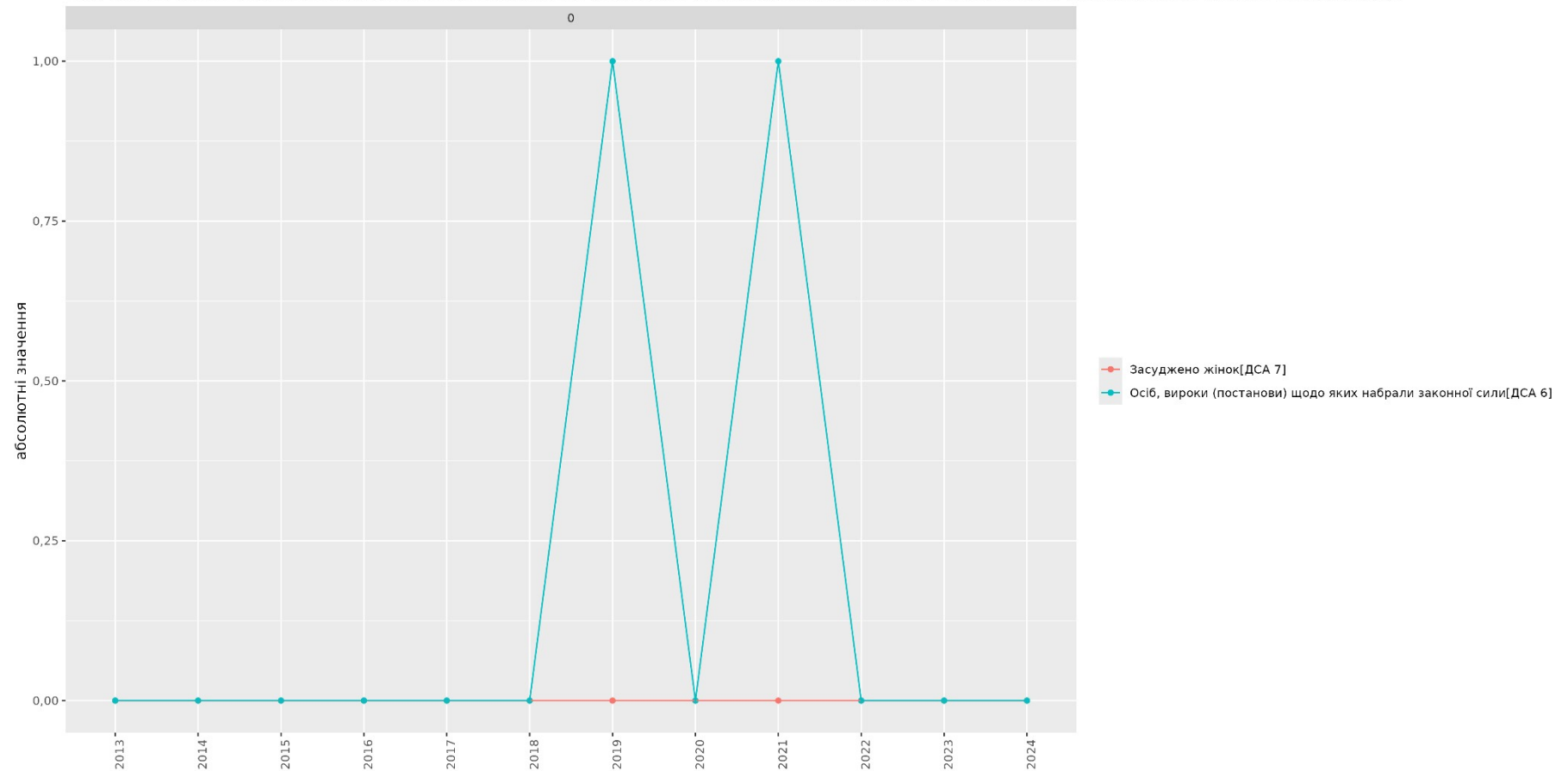
Гендерний розподіл засуджених за ст. 232 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.

Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

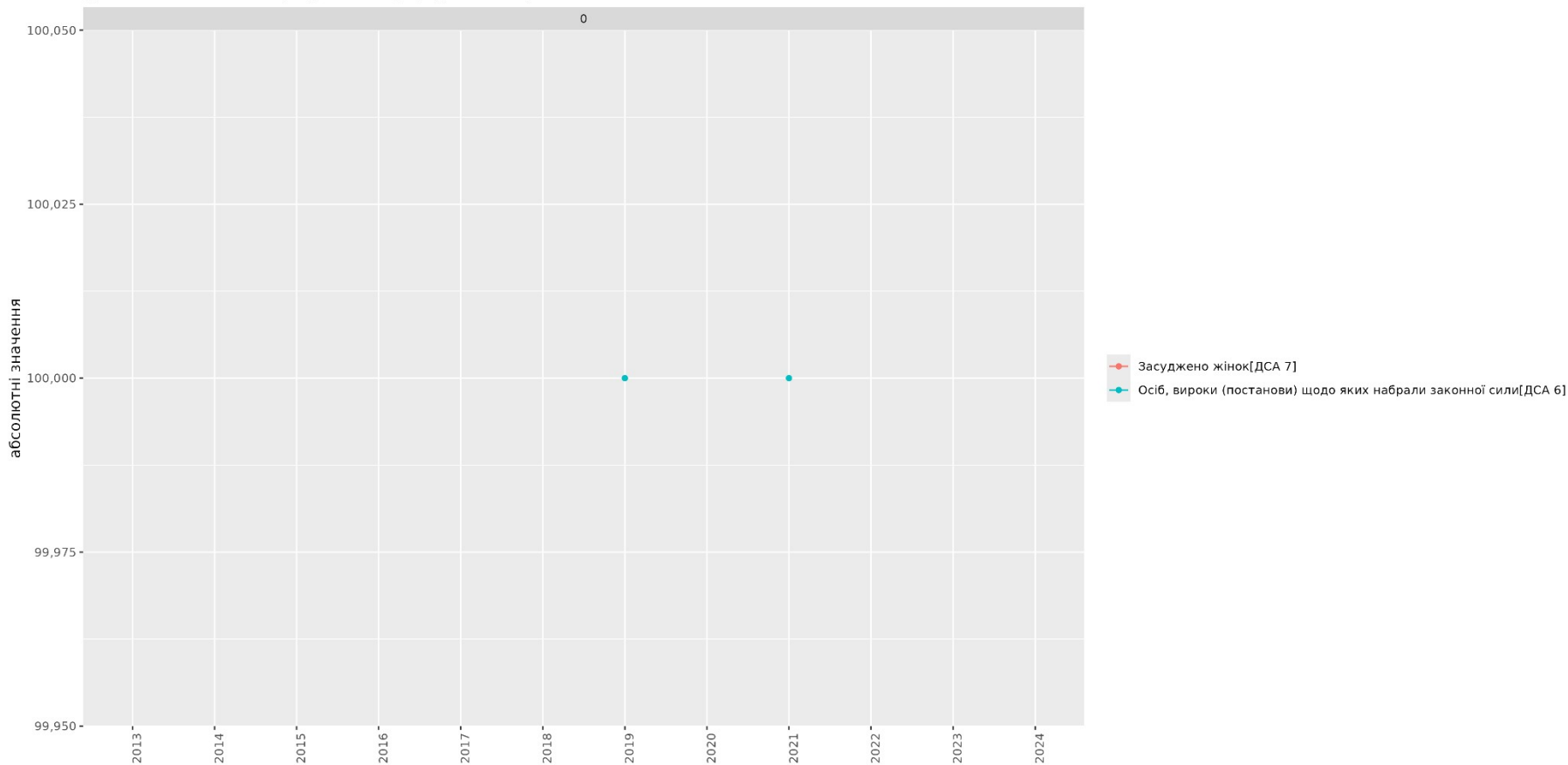
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)

Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (дані по частинах статті)

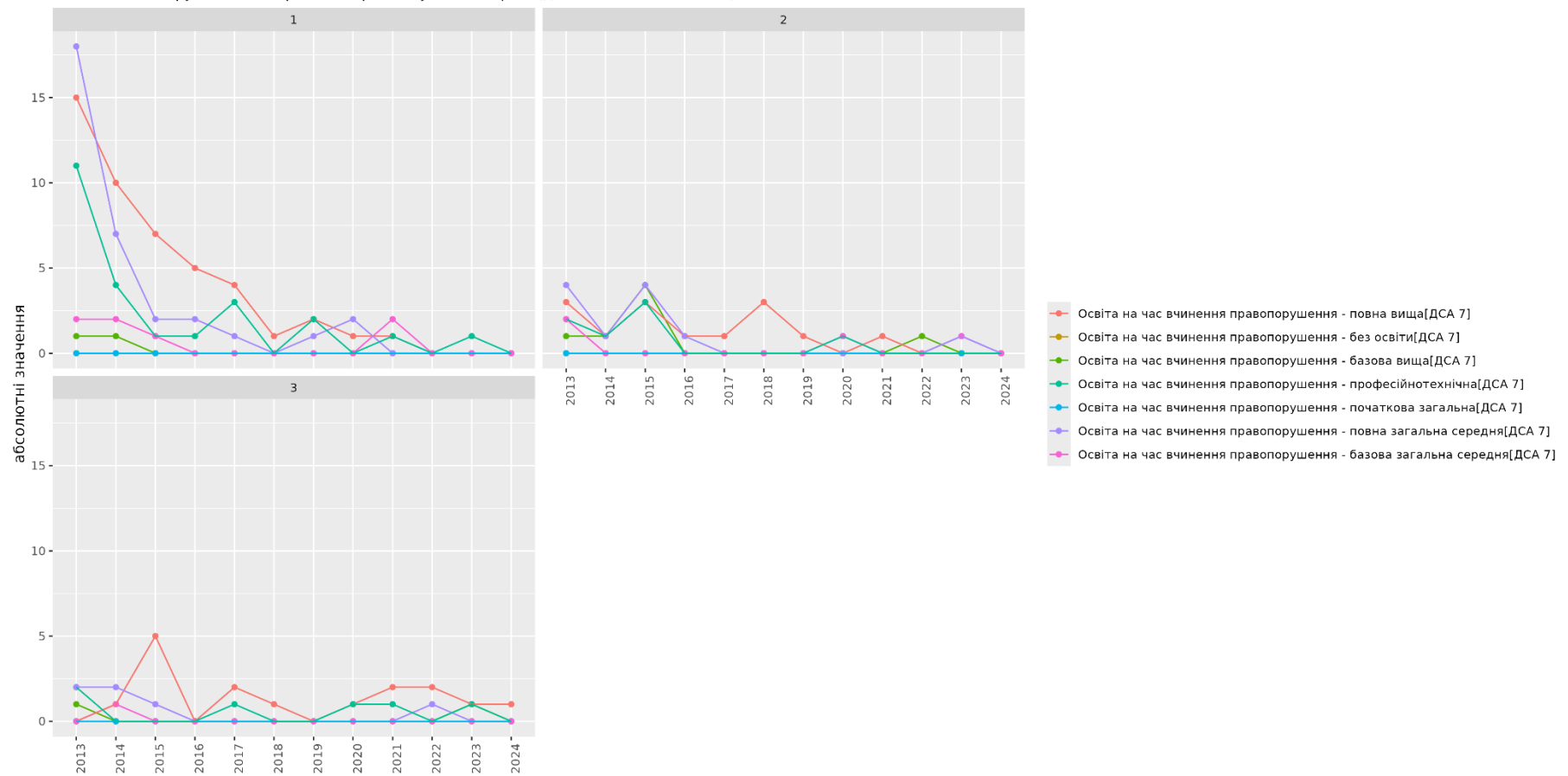
Гендерний розподіл засуджених за ст. 232 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

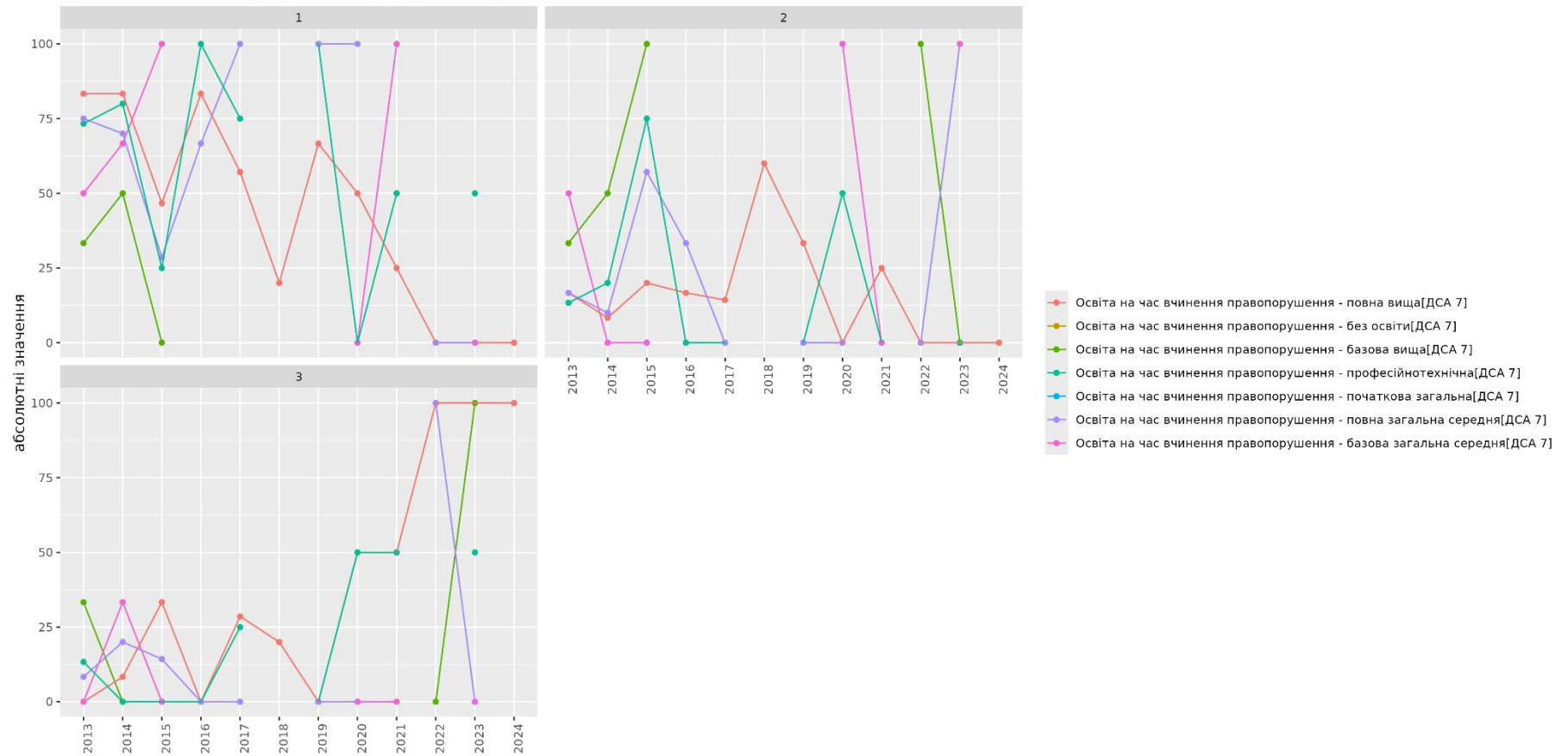
Рівень освіти на момент вчинення кримінального правопорушення за частина ст. 176 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 176. Порухення авторського права і суміжних прав (дані по частинах статті)

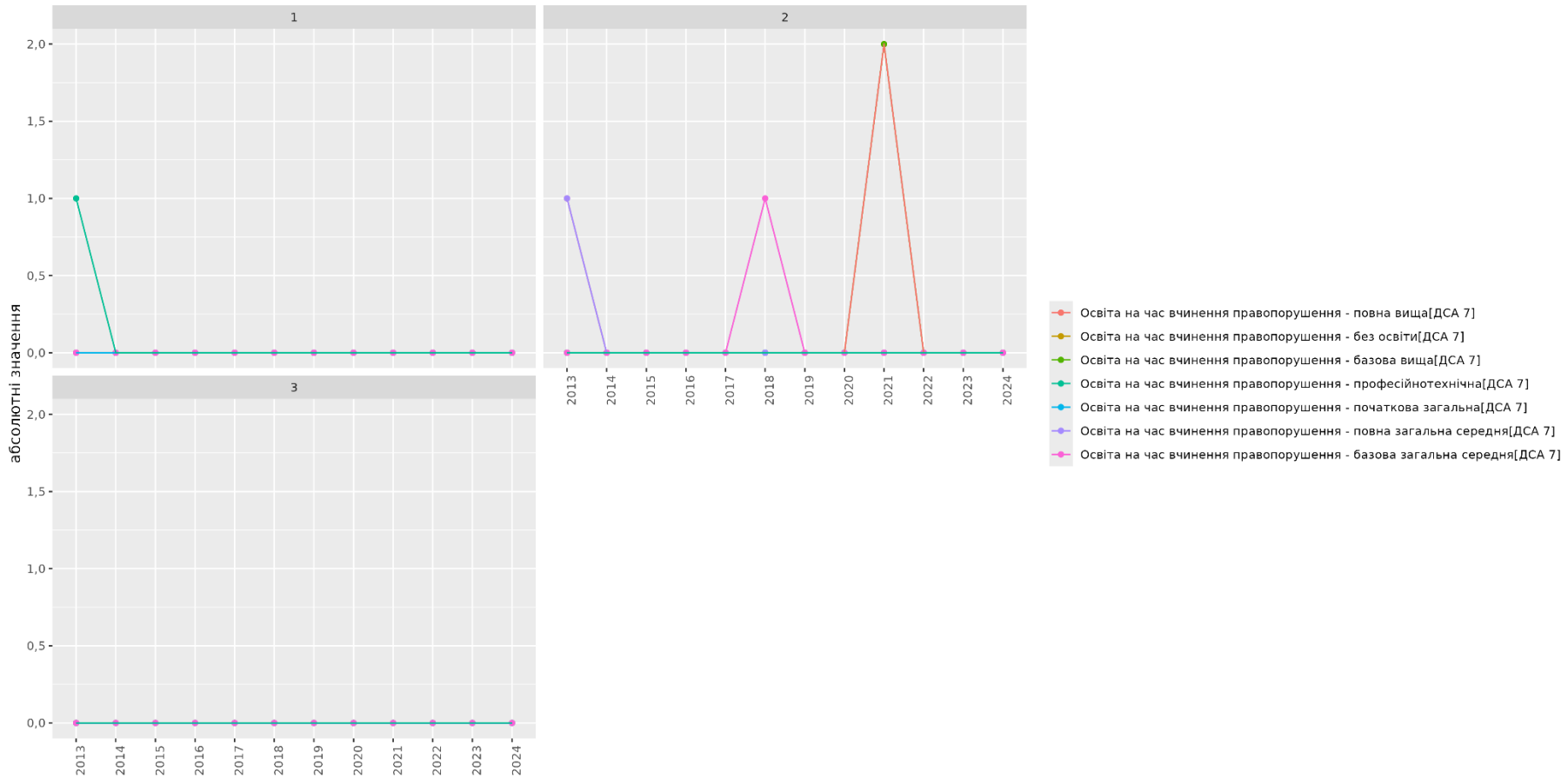
Рівень освіти на момент вчинення кримінального правопорушення за частина ст. 176 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 176. Порухення авторського права і суміжних прав
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

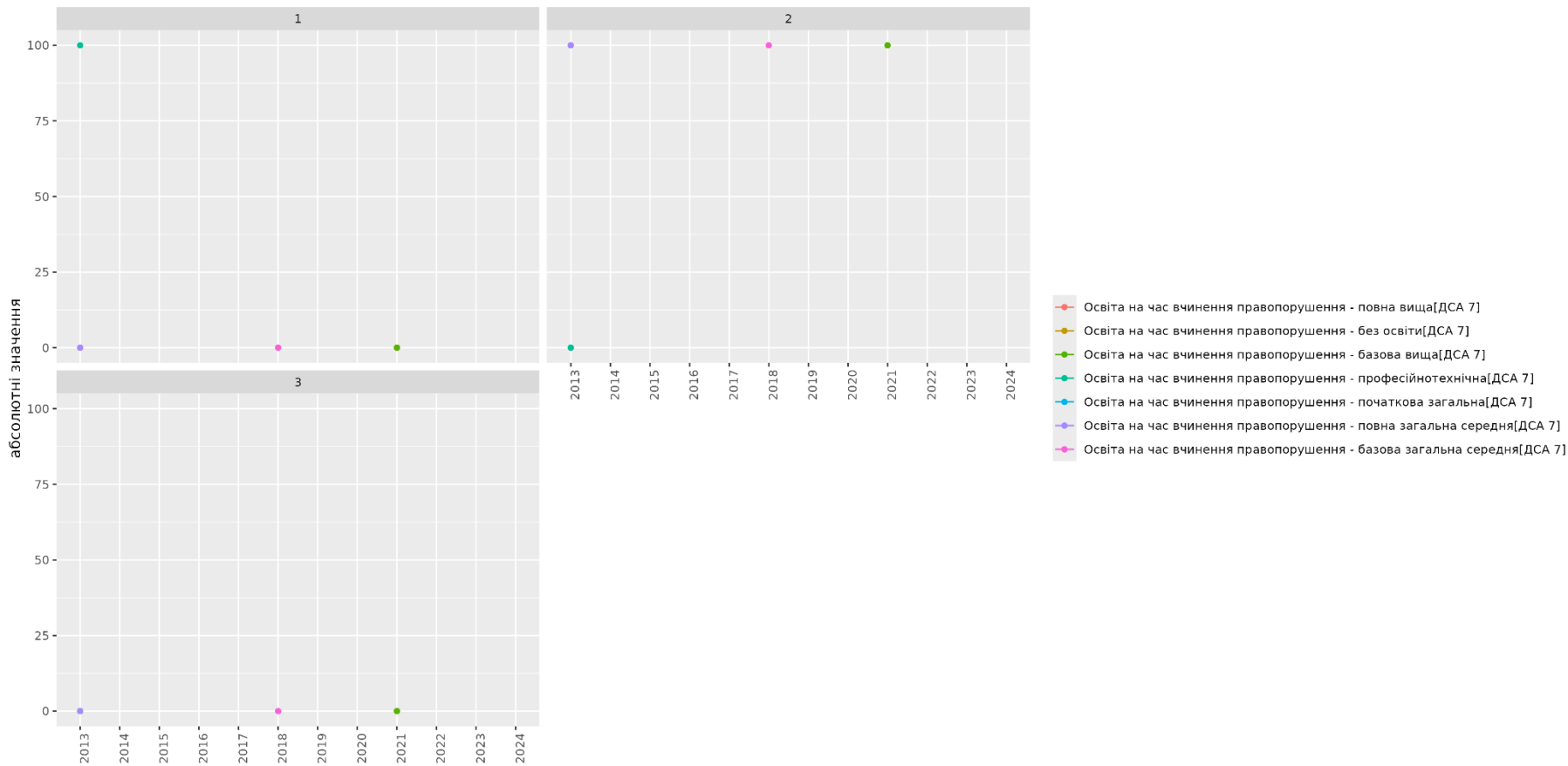
Рівень освіти на момент вчинення кримінального правопорушення за частина ст. 177 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (дані по частинах статті)

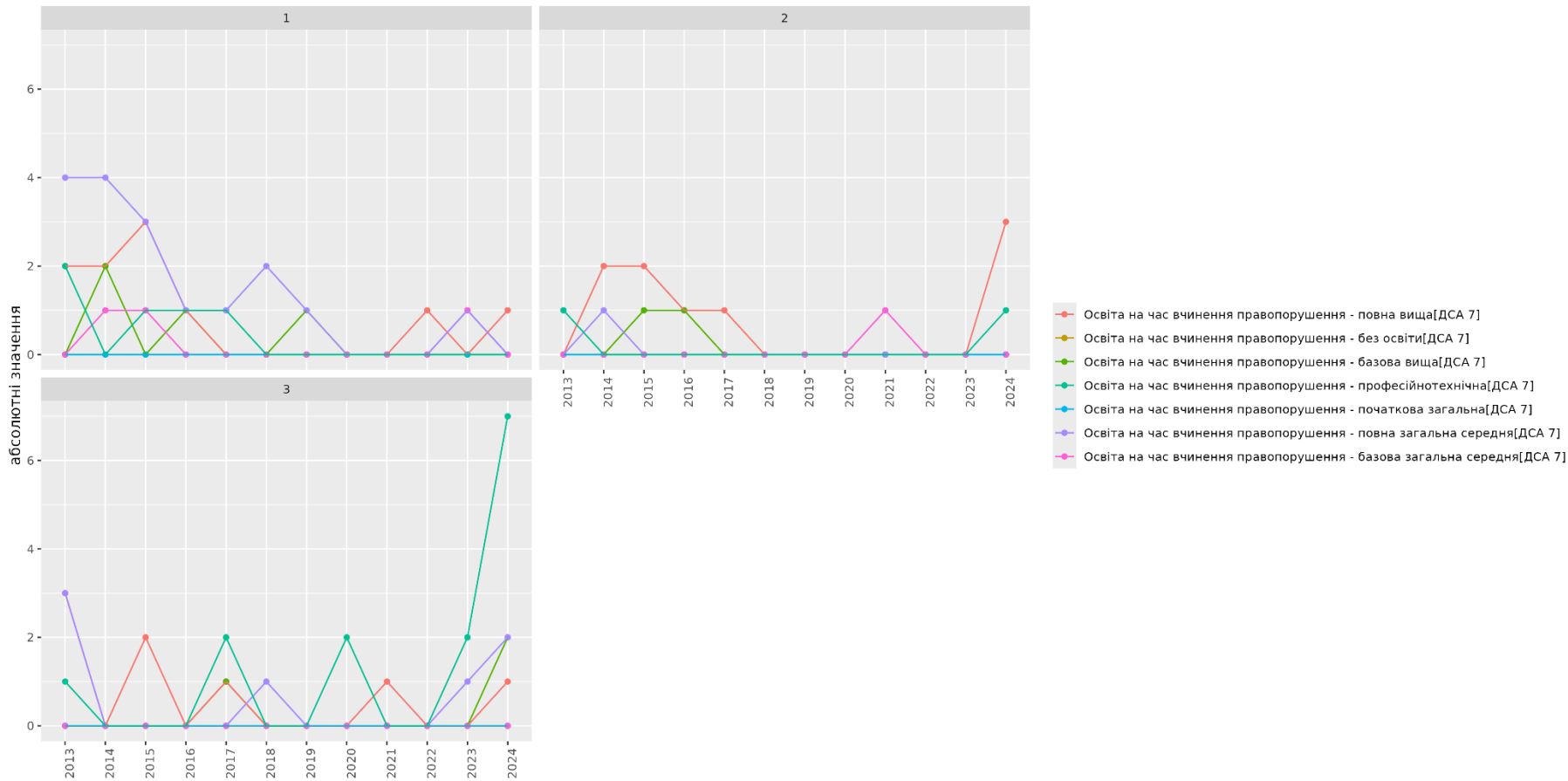
Рівень освіти на момент вчинення кримінального правопорушення за частина ст. 177 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

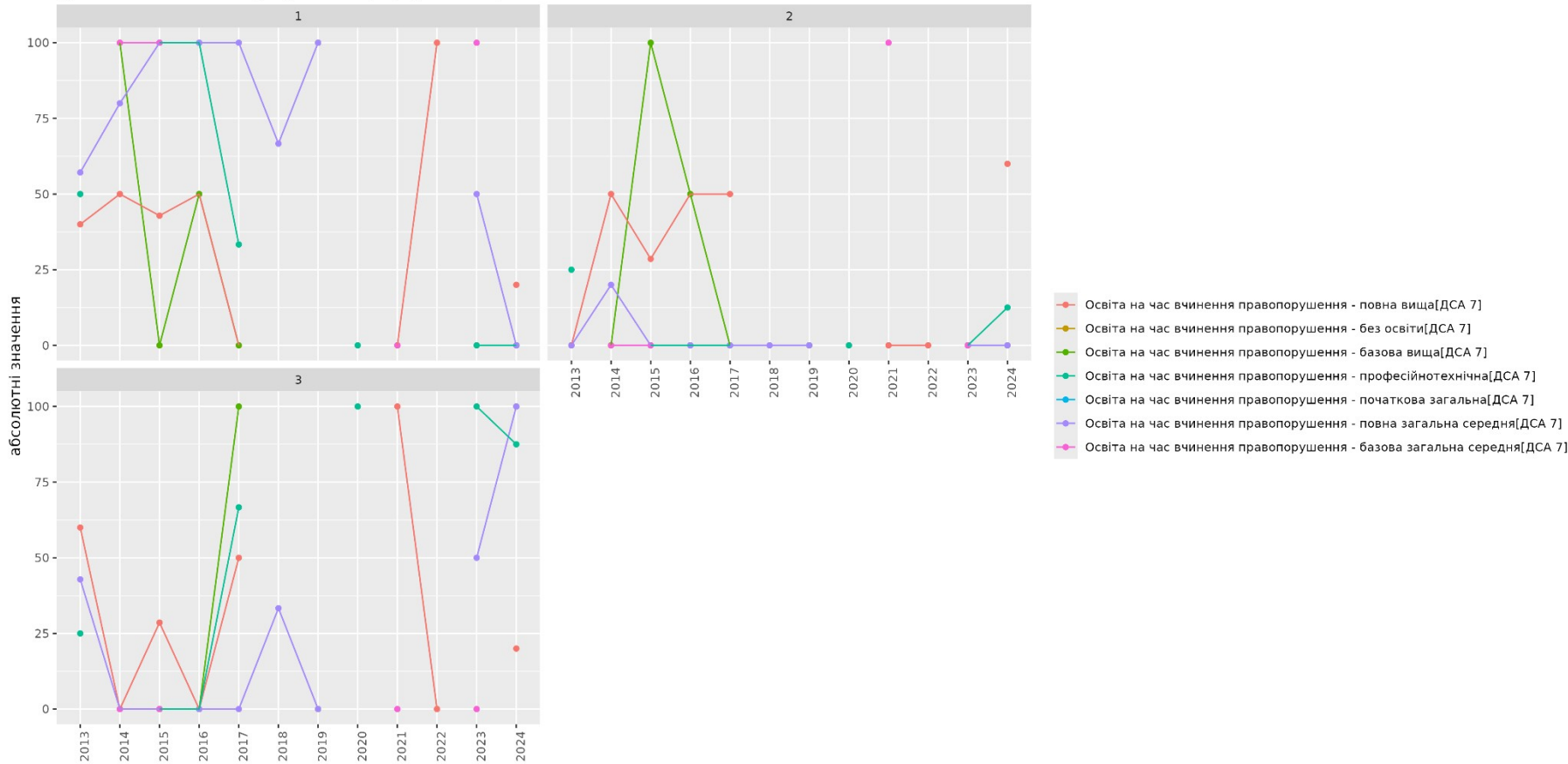
Рівень освіти на момент вчинення кримінального правопорушення за частина ст. 229 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (дані по частинах статті)

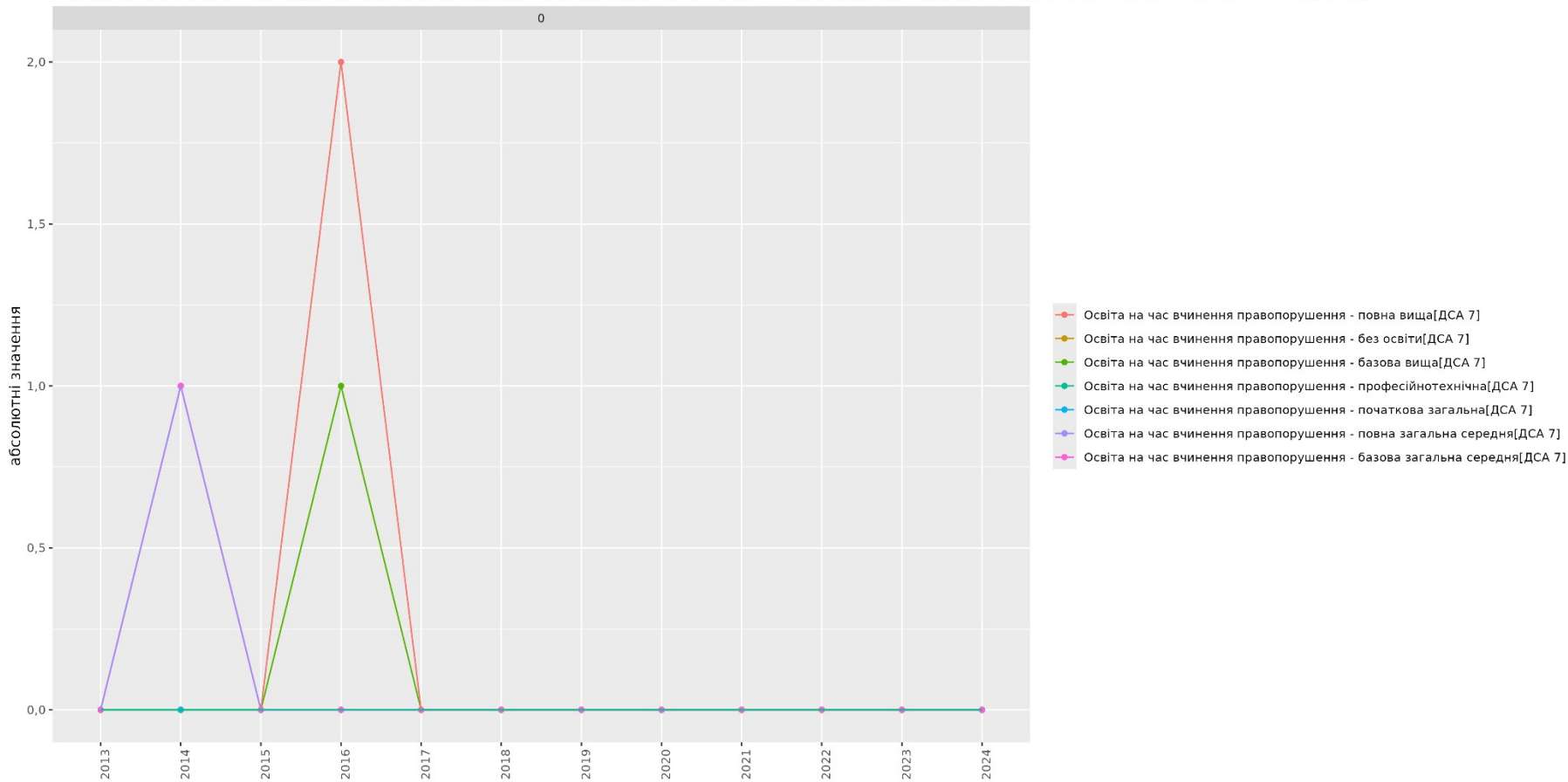
Рівень освіти на момент вчинення кримінального правопорушення за частина ст. 229 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
 Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
 URL :<https://karchevskiy.org/li-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
 Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару
 (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

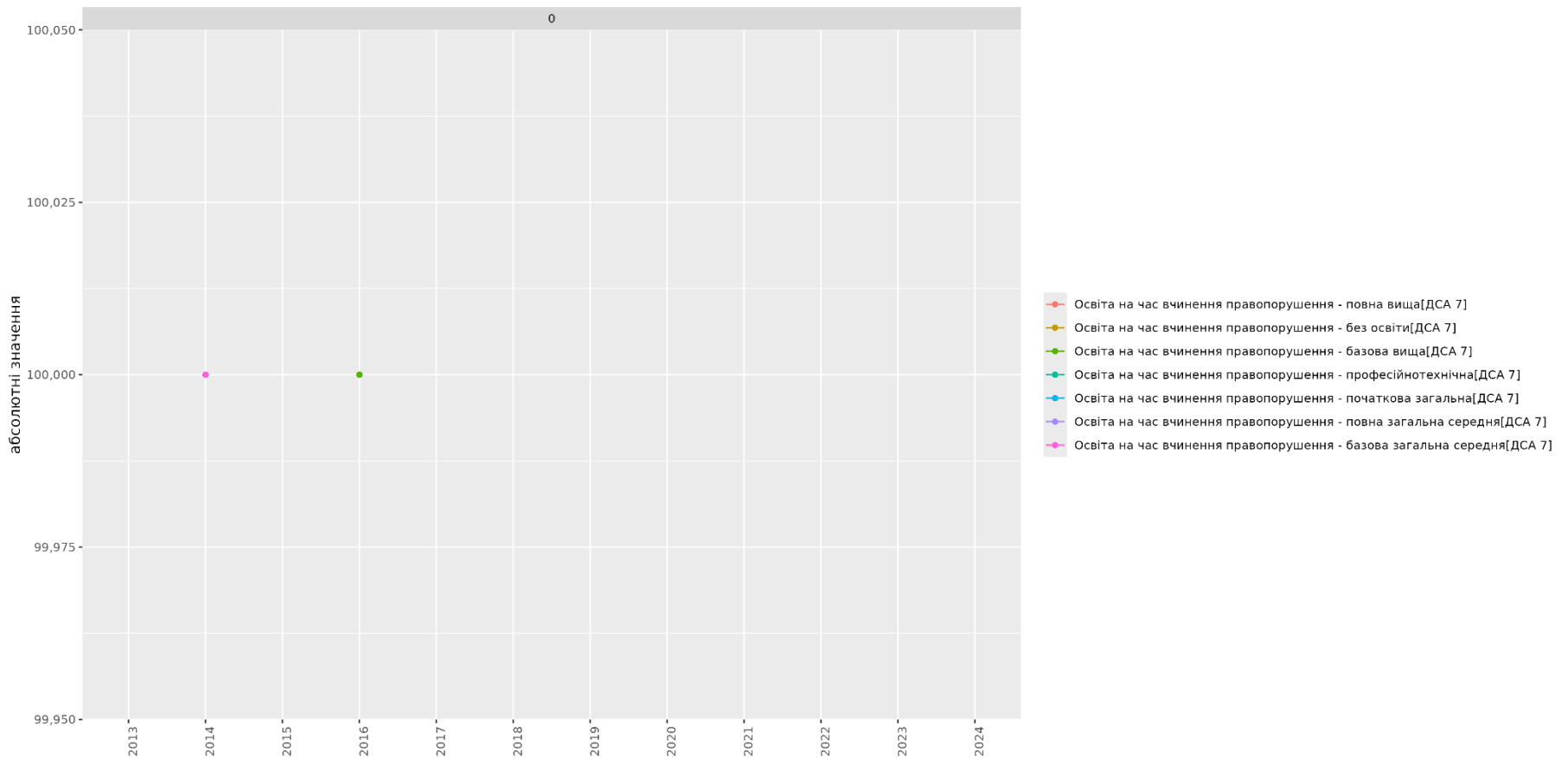
Рівень освіти на момент вчинення кримінального правопорушення за ст. 231 КК (в абсолютних значеннях)

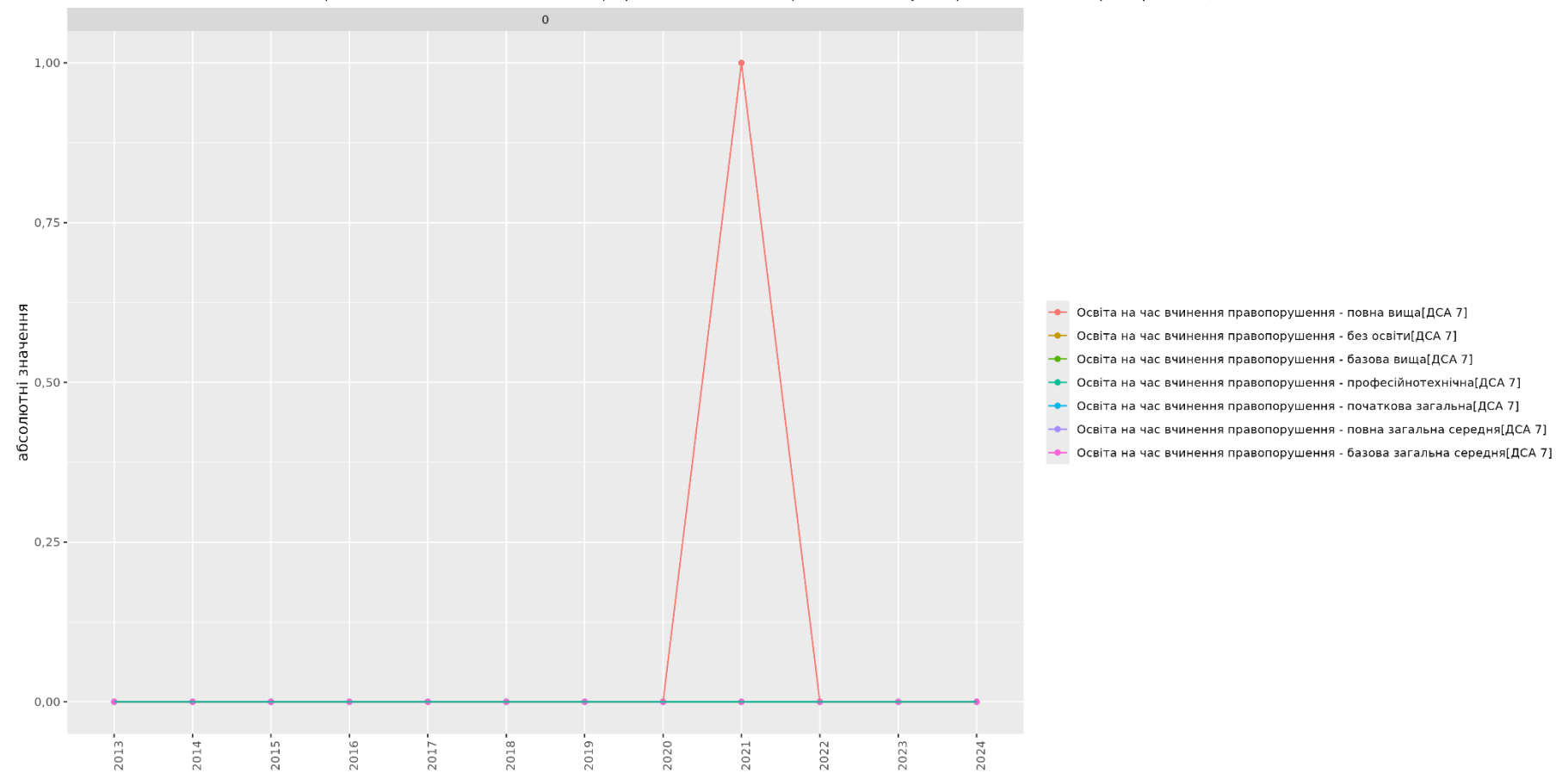
Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах **Офісу Генерального прокурора України** та **Державної судової адміністрації**.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті)

Рівень освіти на момент вчинення кримінального правопорушення за ст. 231 КК (у відносних значеннях)

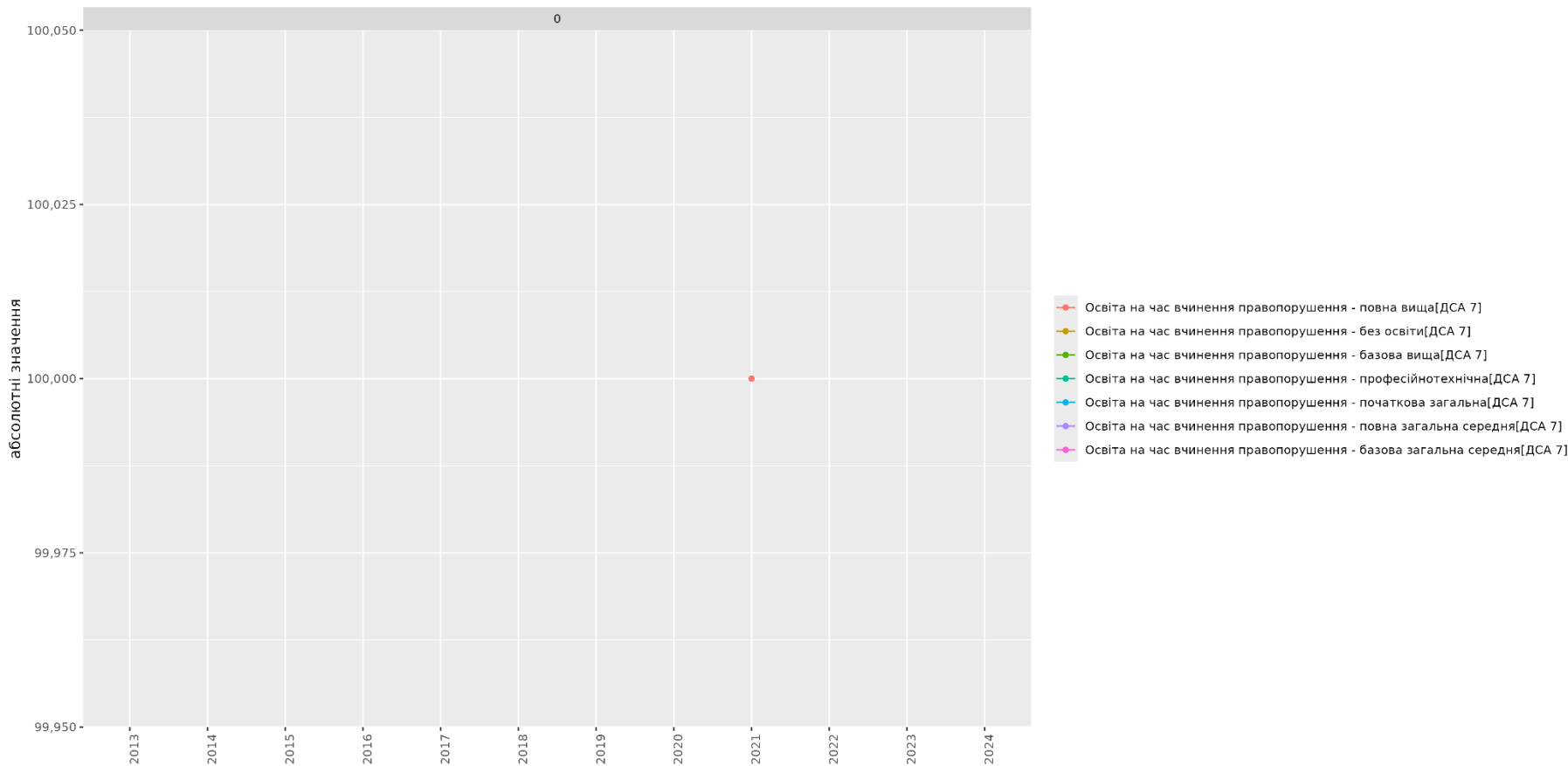
Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

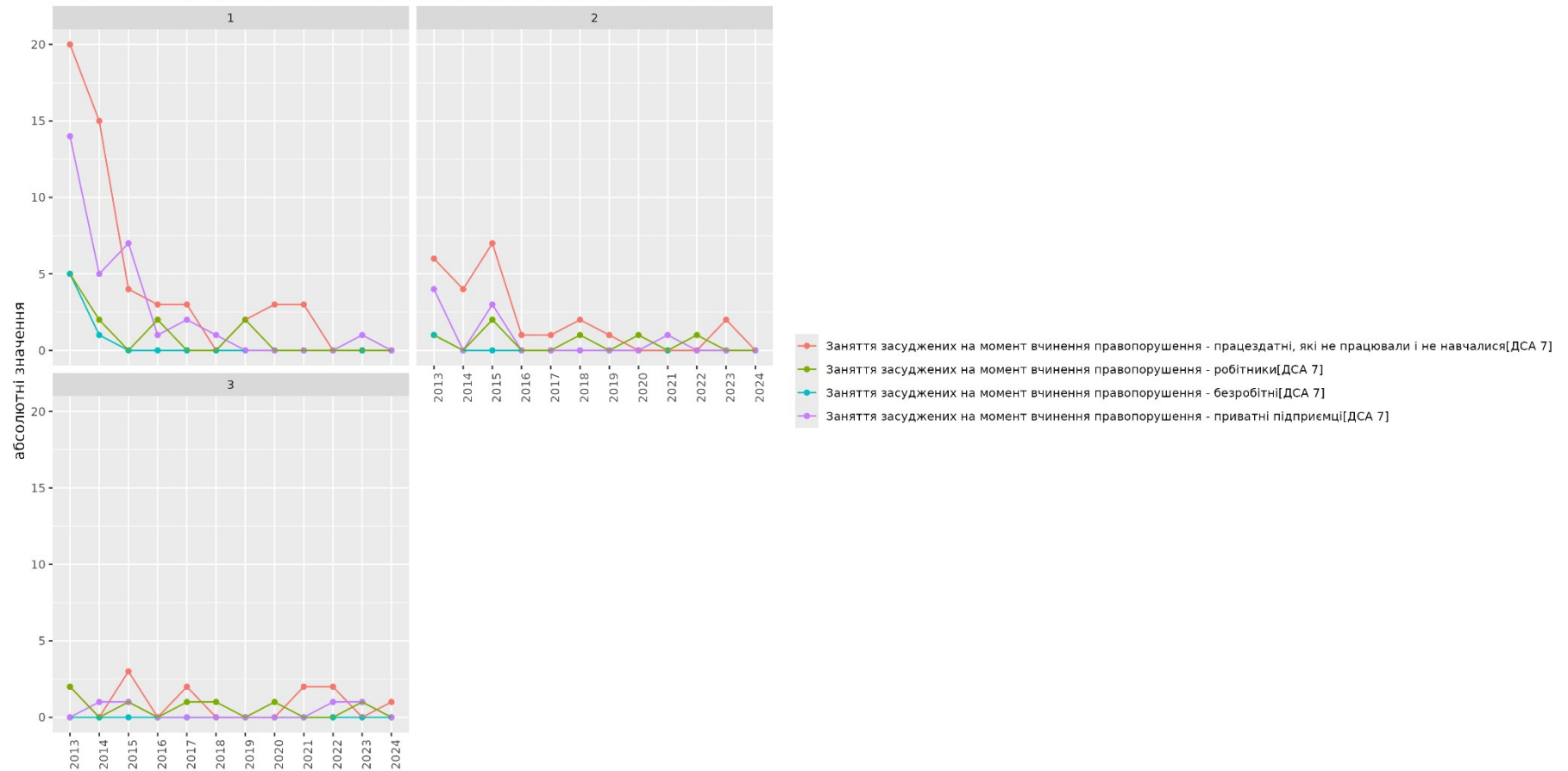
Рівень освіти на момент вчинення кримінального правопорушення за ст. 232 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

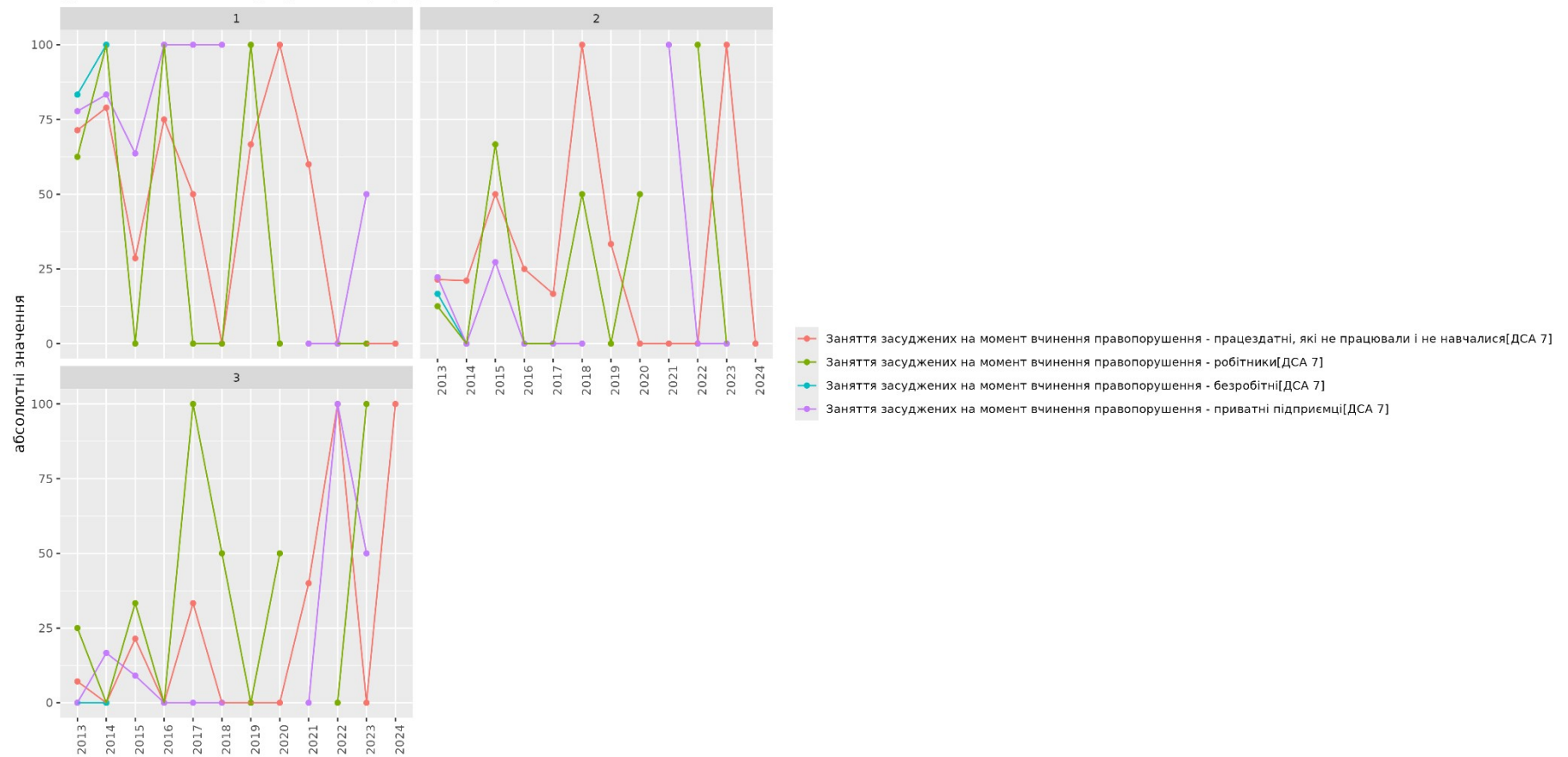
Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за частинами ст. 176 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL : <https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав (дані по частинах статті)

Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за частинами ст. 176 КК (у відносних значеннях)

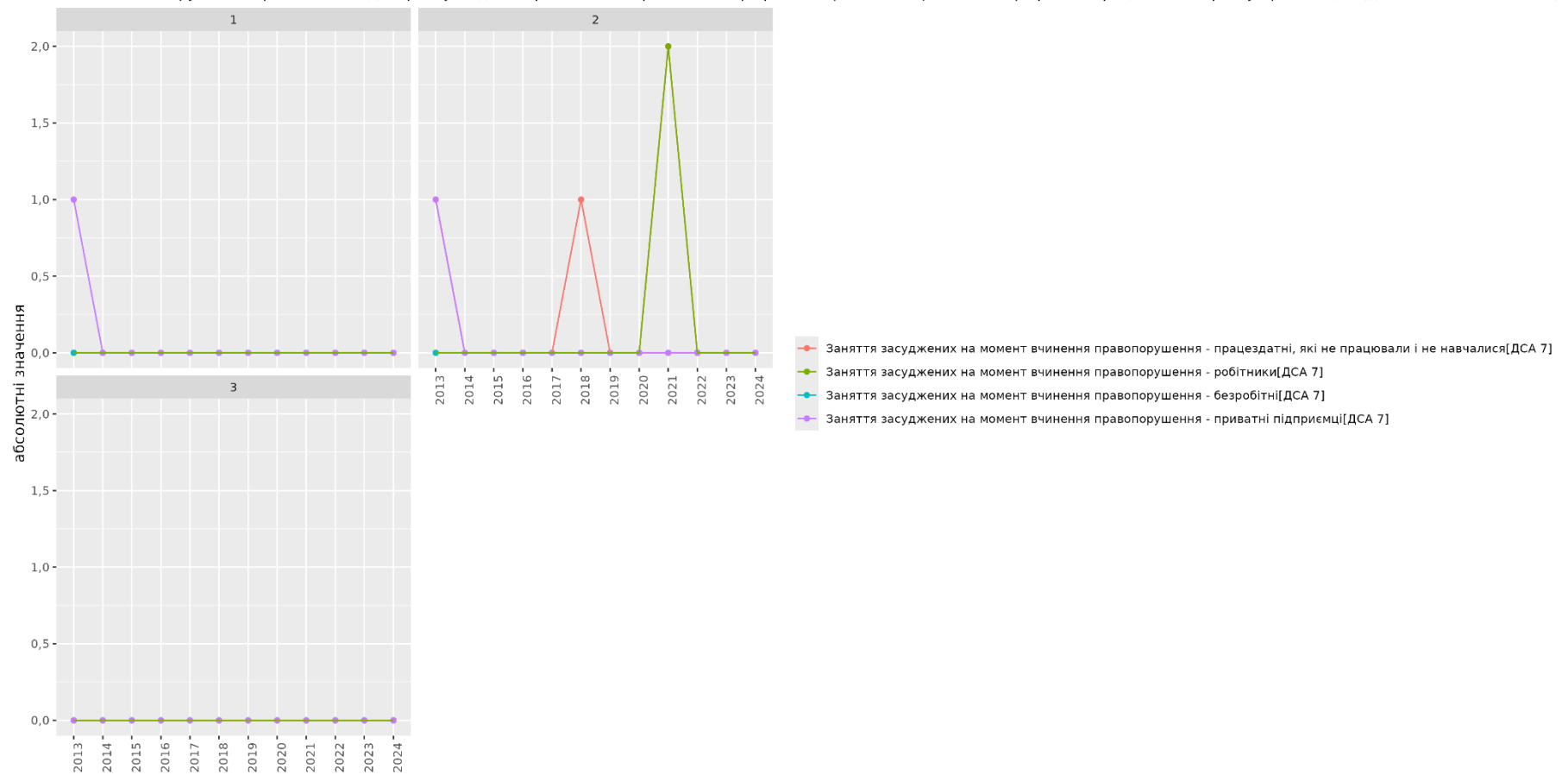
Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав
(дані по частинах статті у відсотковому представленні)

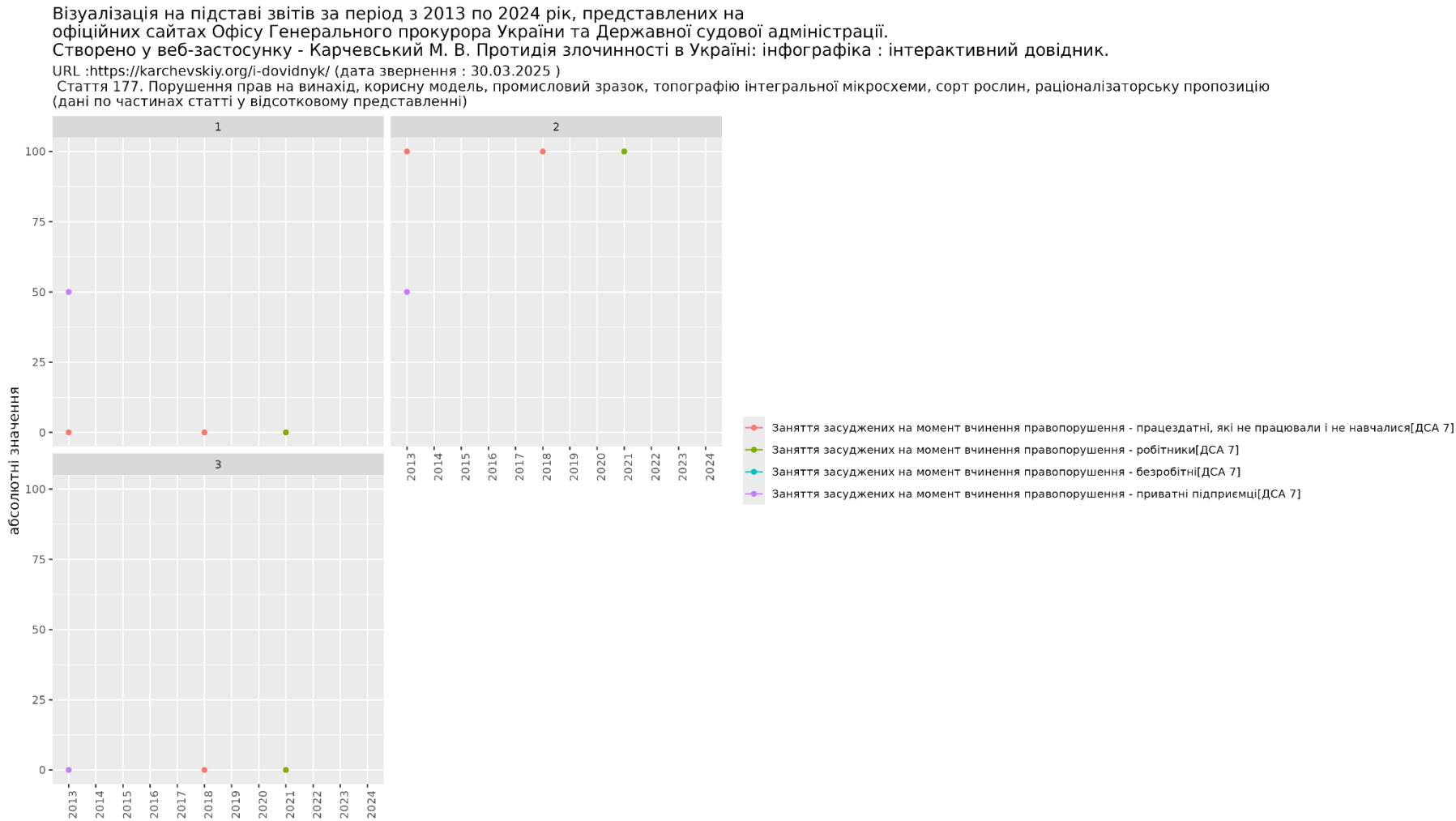
Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за частинами ст. 177 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)

Стаття 177. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (дані по частинах статті)

Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за частинами ст. 177 КК (у відносних значеннях)

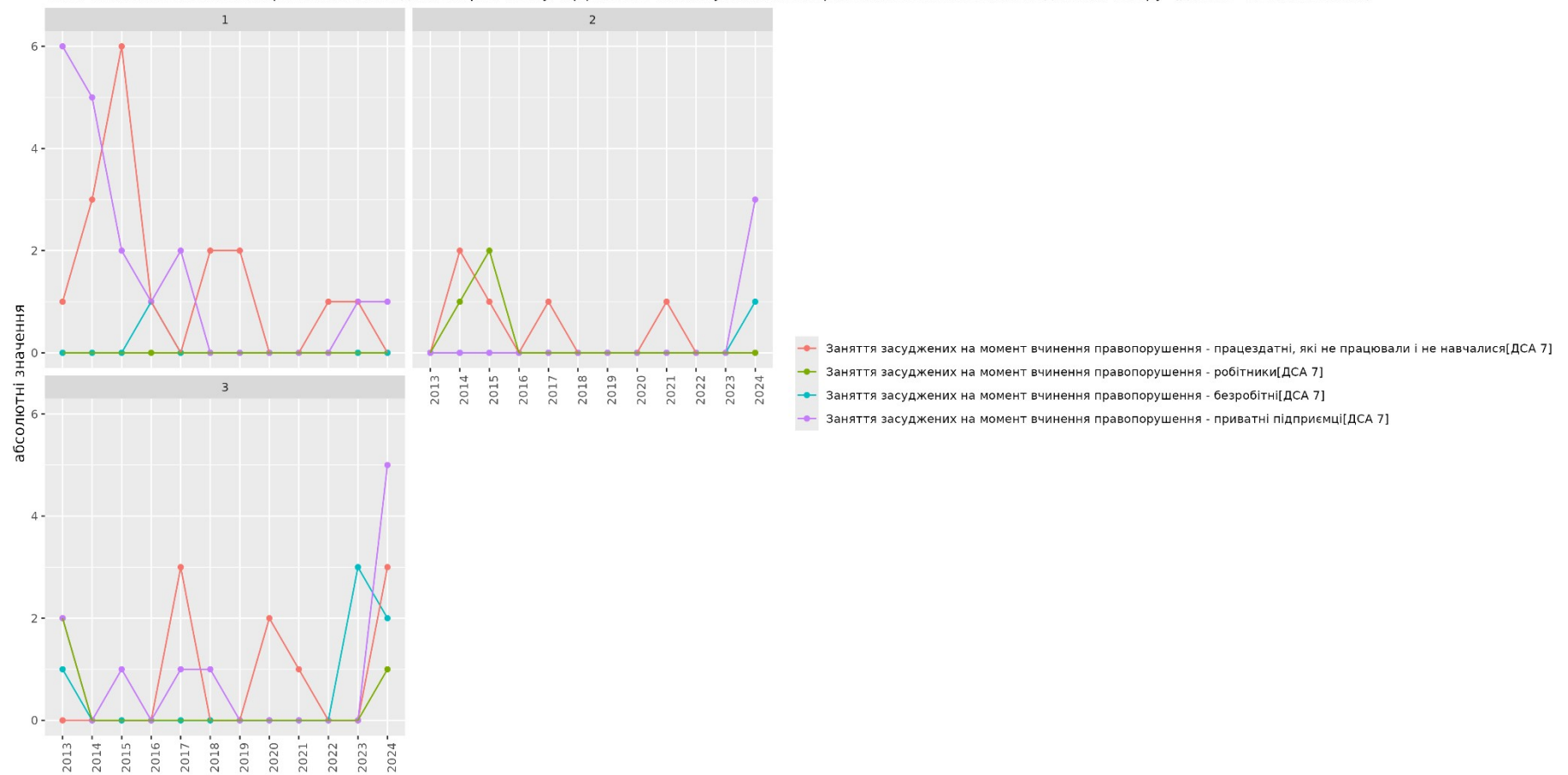

Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за частинами ст. 229 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

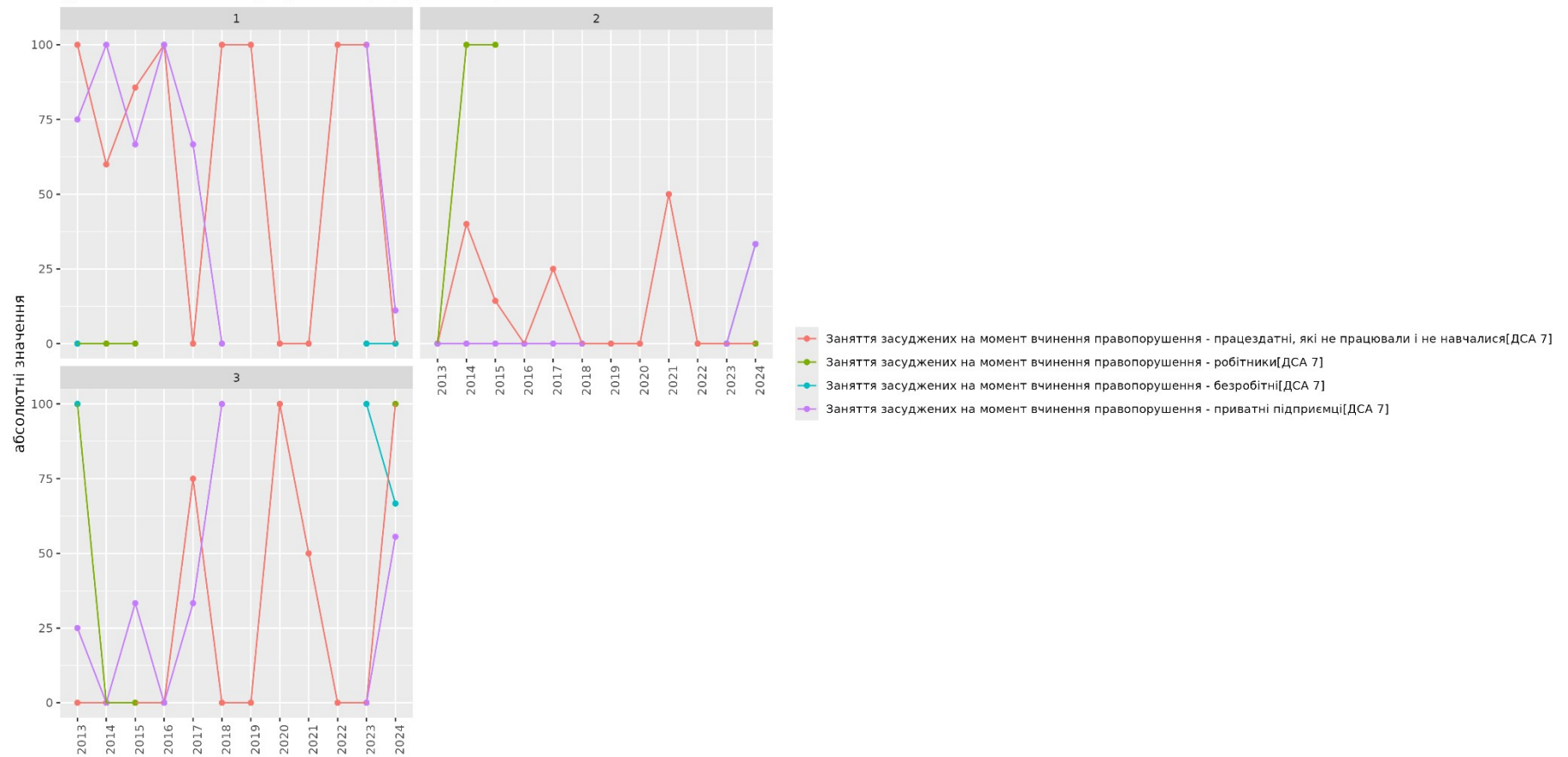
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)

Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (дані по частинах статті)

Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за частинами ст. 229 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/li-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

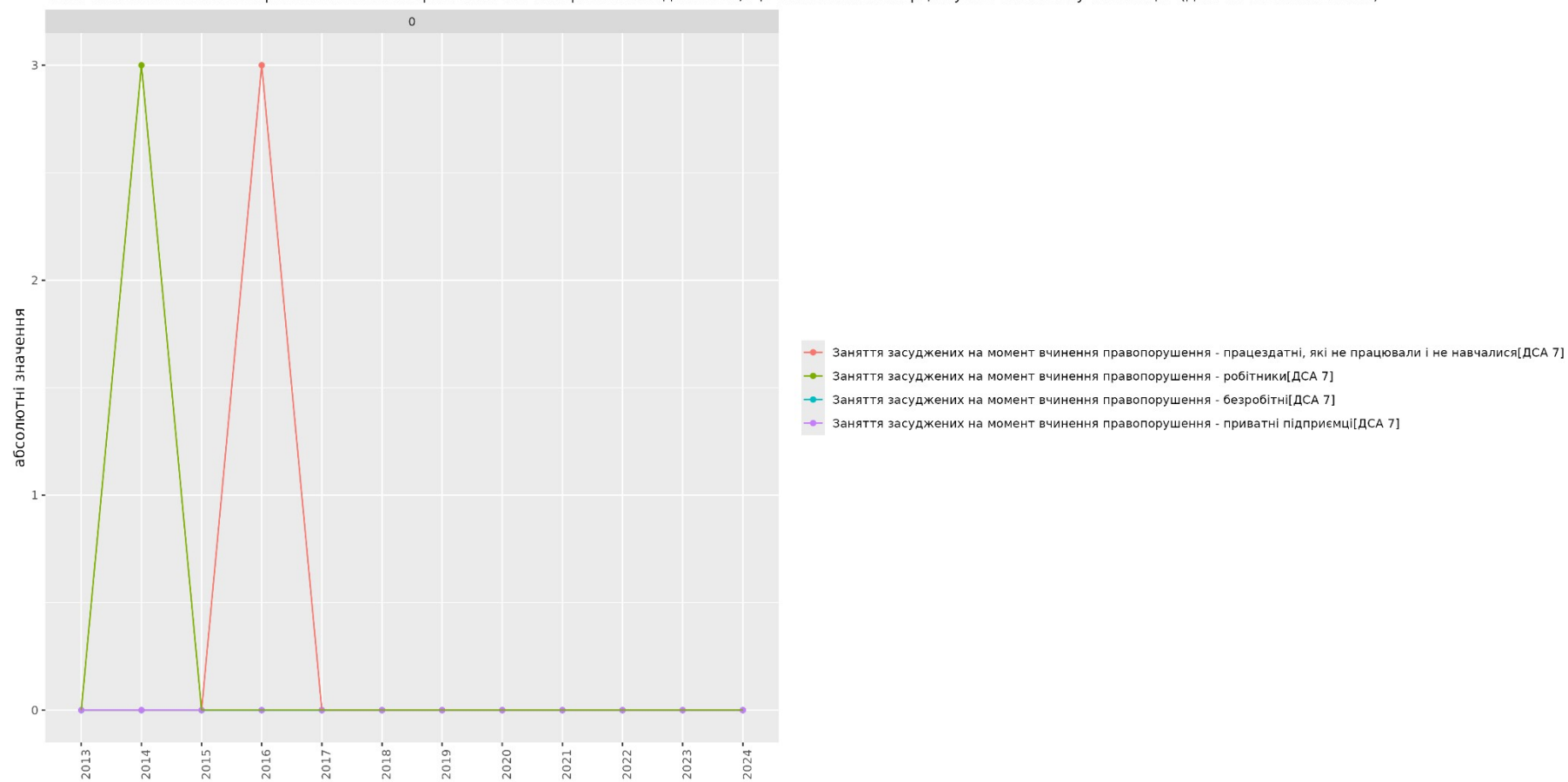

Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за ст. 231 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

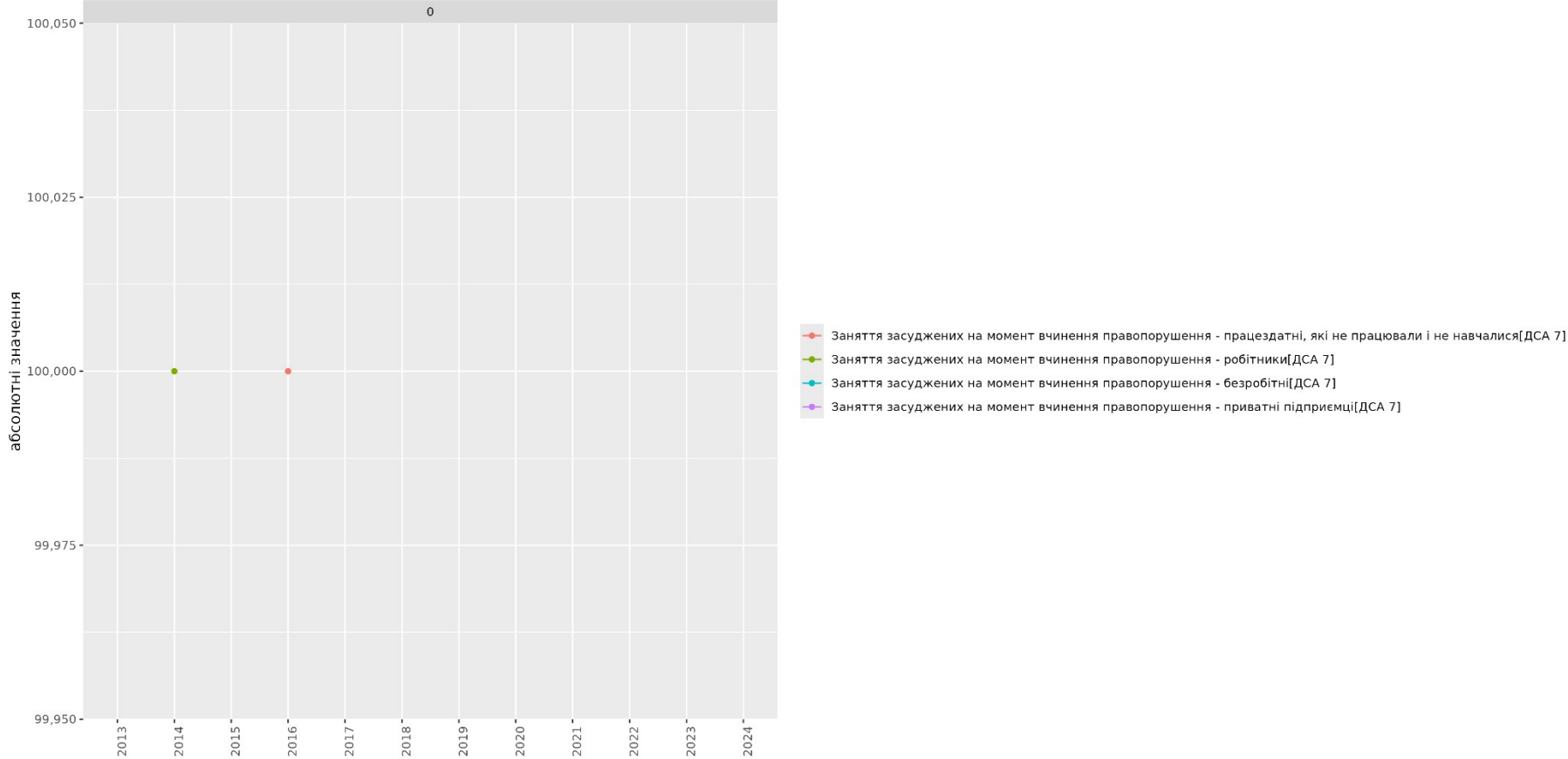
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)

Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті)

Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за ст. 231 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації. Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник. URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

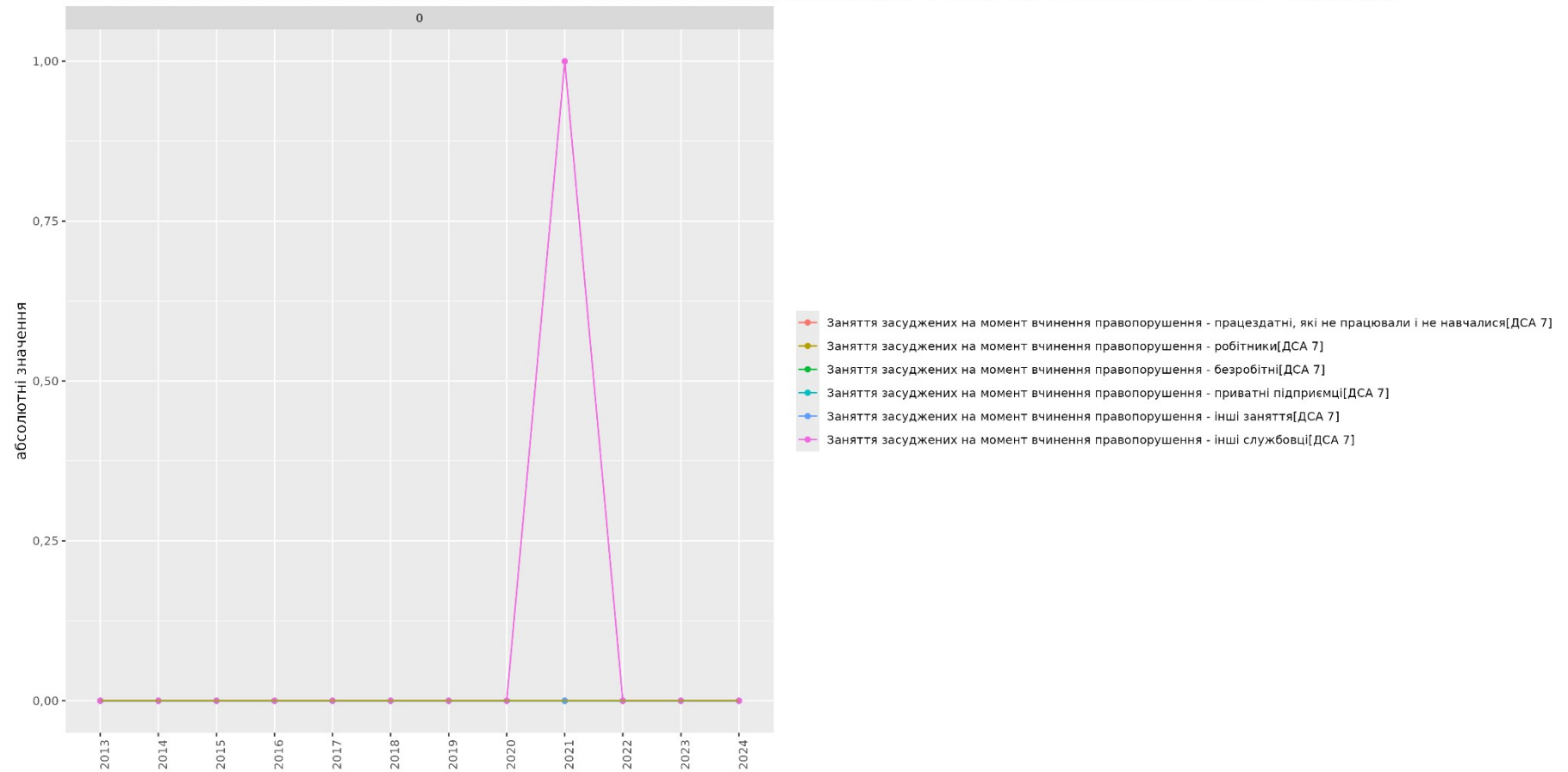
Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за ст. 232 КК (в абсолютних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.

Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.

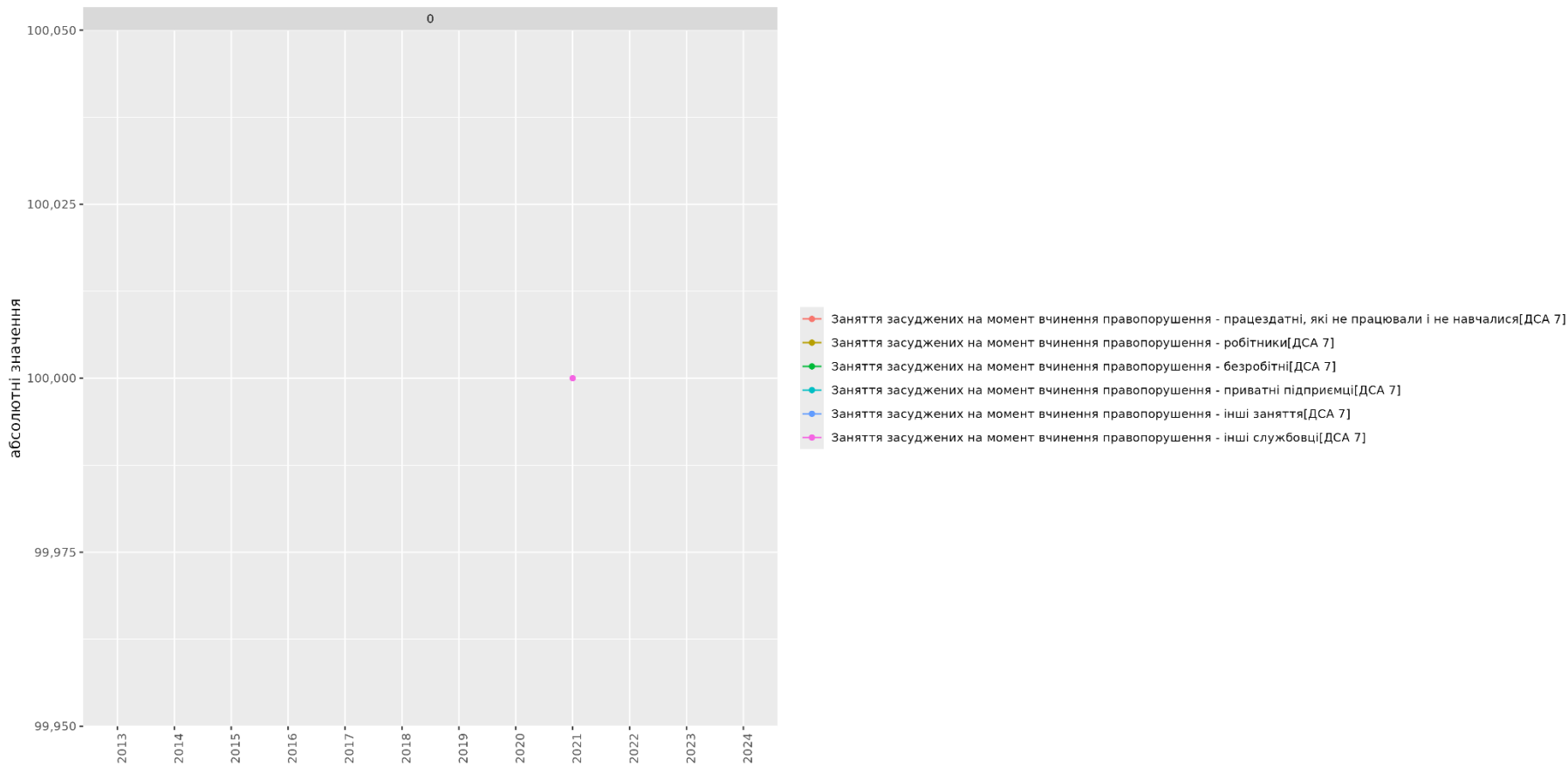
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)

Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (дані по частинах статті)

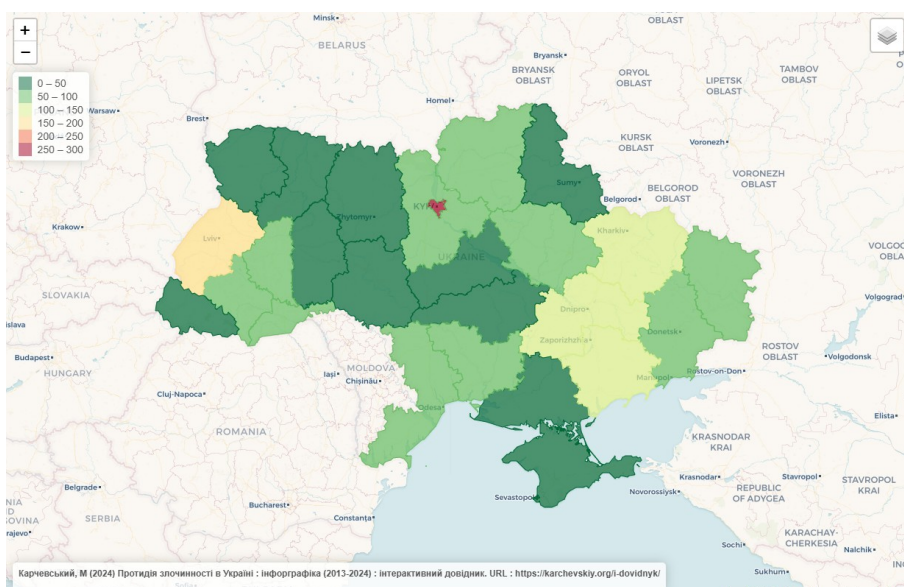
Співвідношення основних видів зайнятості осіб на момент вчинення ними кримінального правопорушення за ст. 232 КК (у відносних значеннях)

Візуалізація на підставі звітів за період з 2013 по 2024 рік, представлених на офіційних сайтах Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації.
Створено у веб-застосунку - Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні: інфографіка : інтерактивний довідник.
URL :<https://karchevskiy.org/i-dovidnyk/> (дата звернення : 30.03.2025)
Стаття 232. Розголошення комерційної, банківської таємниці або професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках (дані по частинах статті у відсотковому представленні)

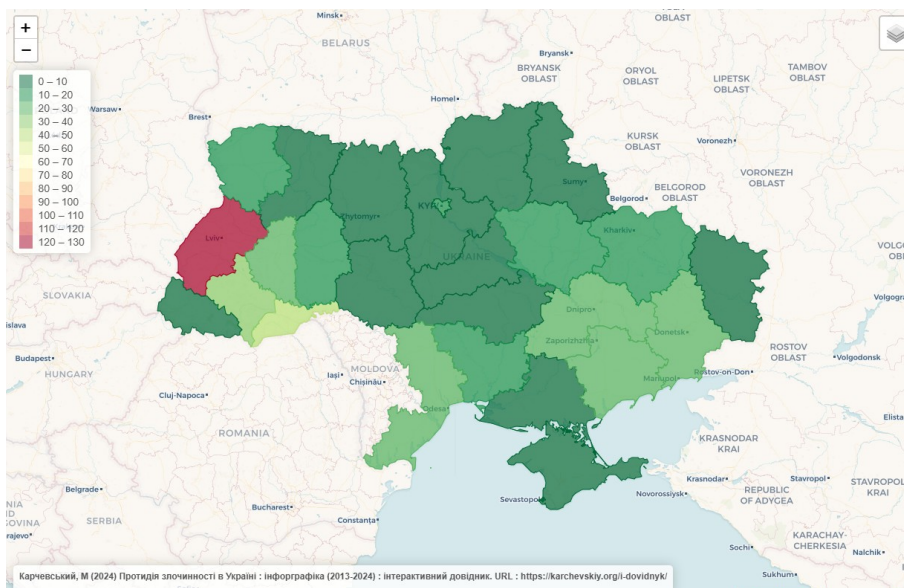

Регіональні показники розподілу кримінальних правопорушень за ст. 176 КК

Обліковано
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

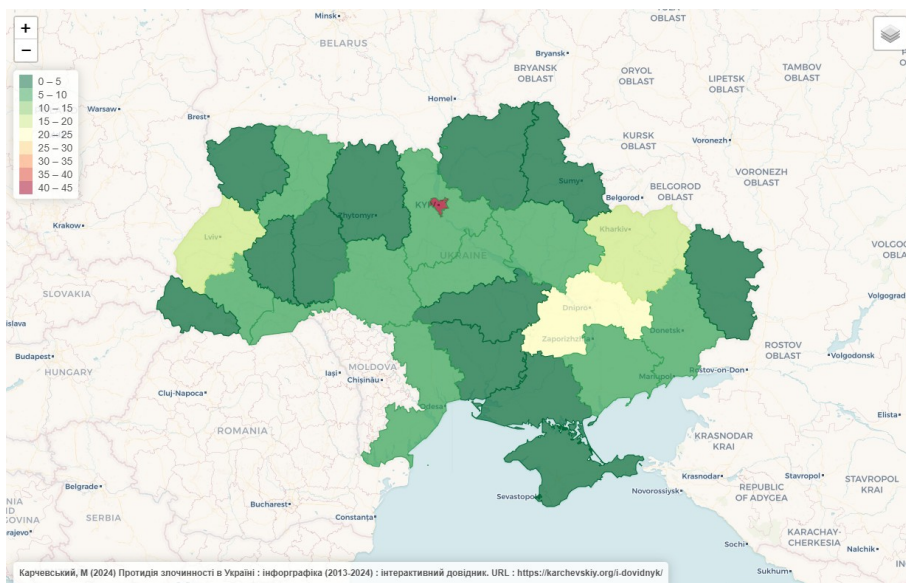

Скеровано до суду з
обвинувальним актом
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

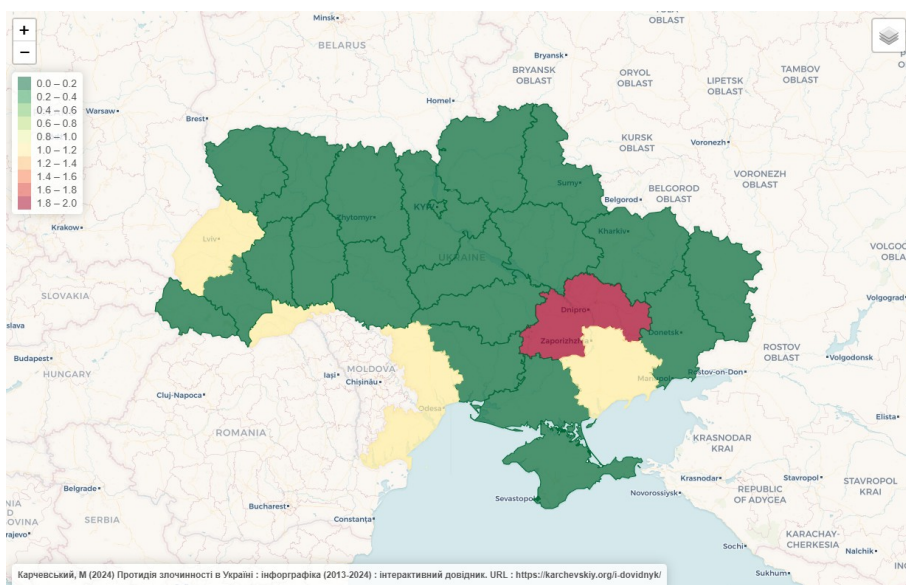

Регіональні показники розподілу кримінальних правопорушень за ст. 177 КК

Обліковано
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

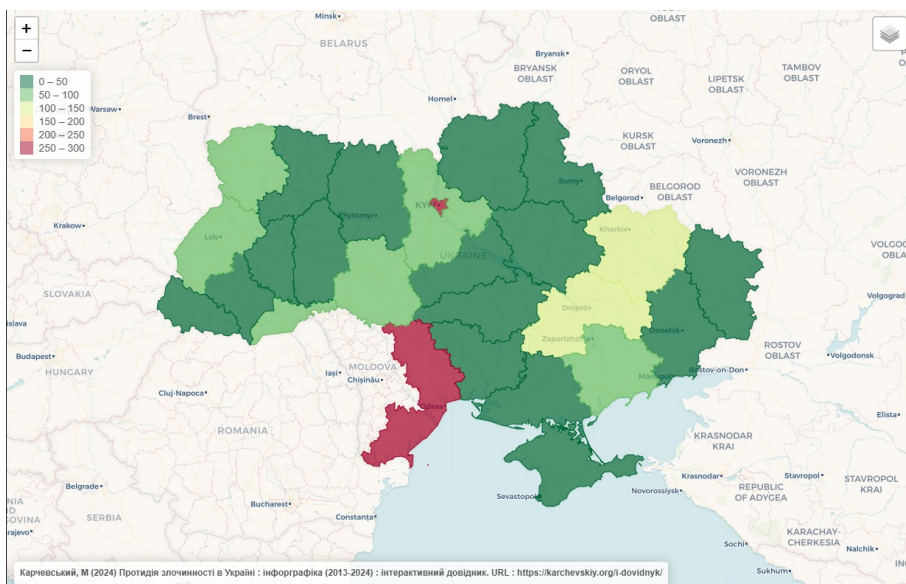

Скеровано до суду з
обвинувальним актом
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

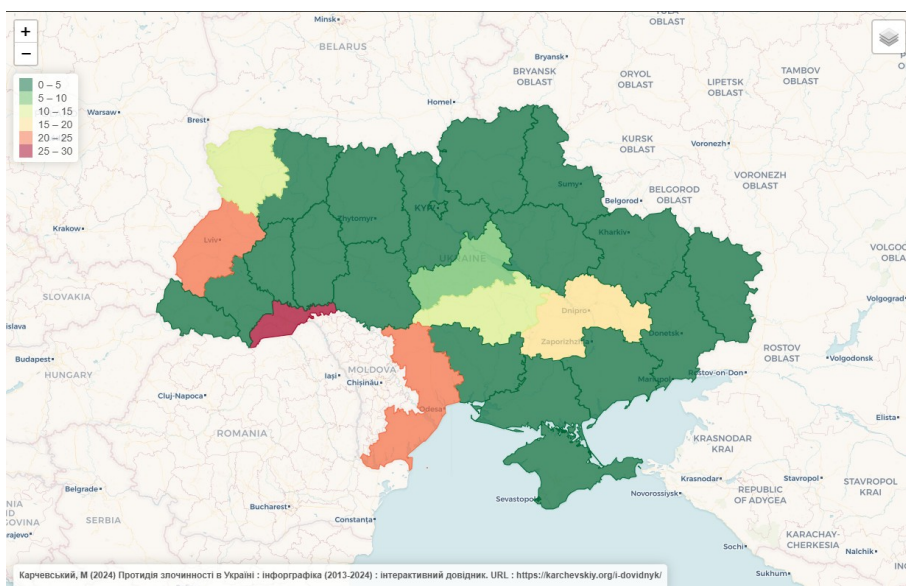

Регіональні показники розподілу кримінальних правопорушень за ст. 229 КК

Обліковано
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

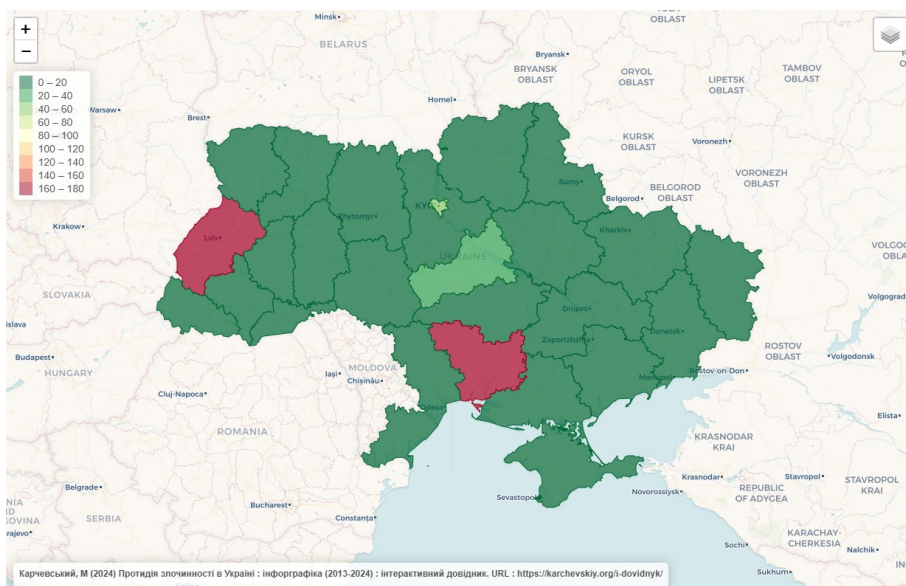

Скеровано до суду з
обвинувальним актом
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

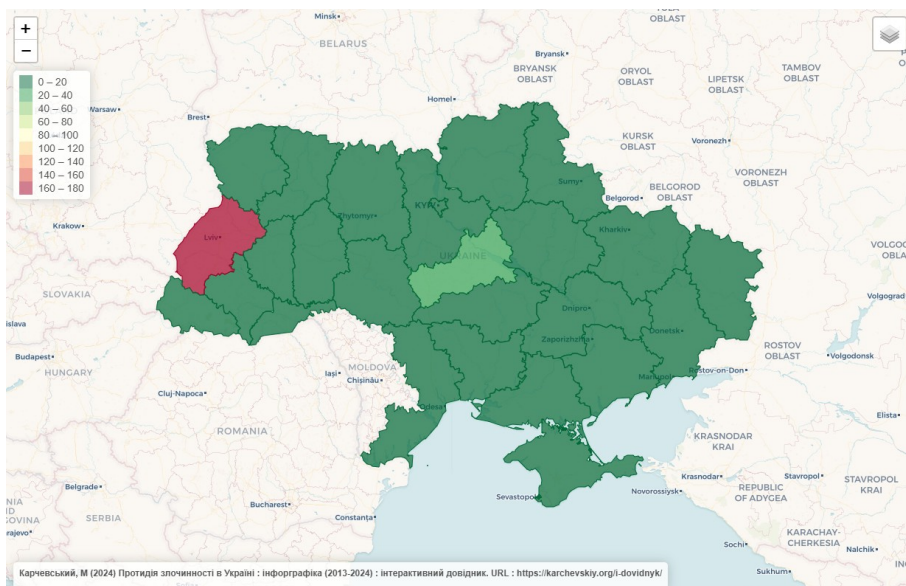

Регіональні показники розподілу кримінальних правопорушень за ст. 231 КК

Обліковано
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

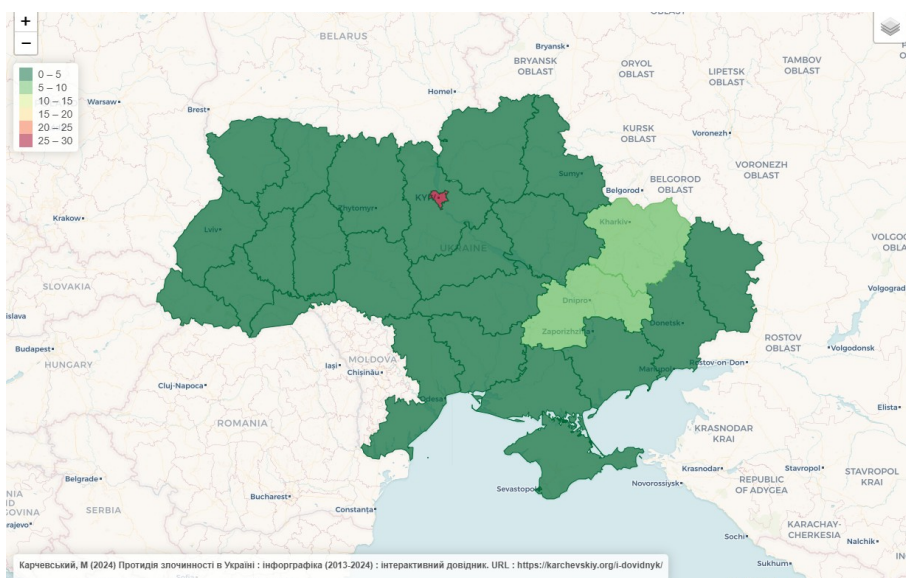

Скеровано до суду з
обвинувальним актом
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

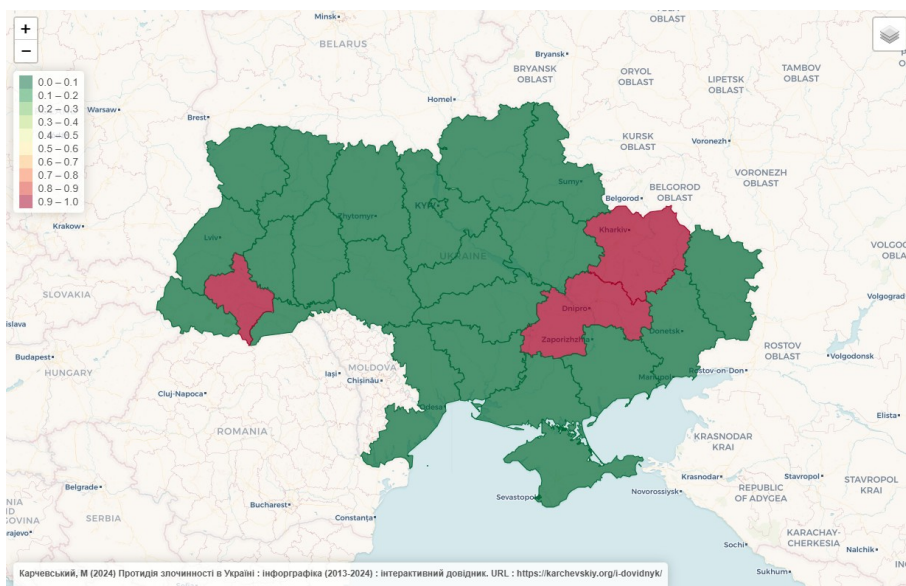

Регіональні показники розподілу кримінальних правопорушень за ст. 232 КК

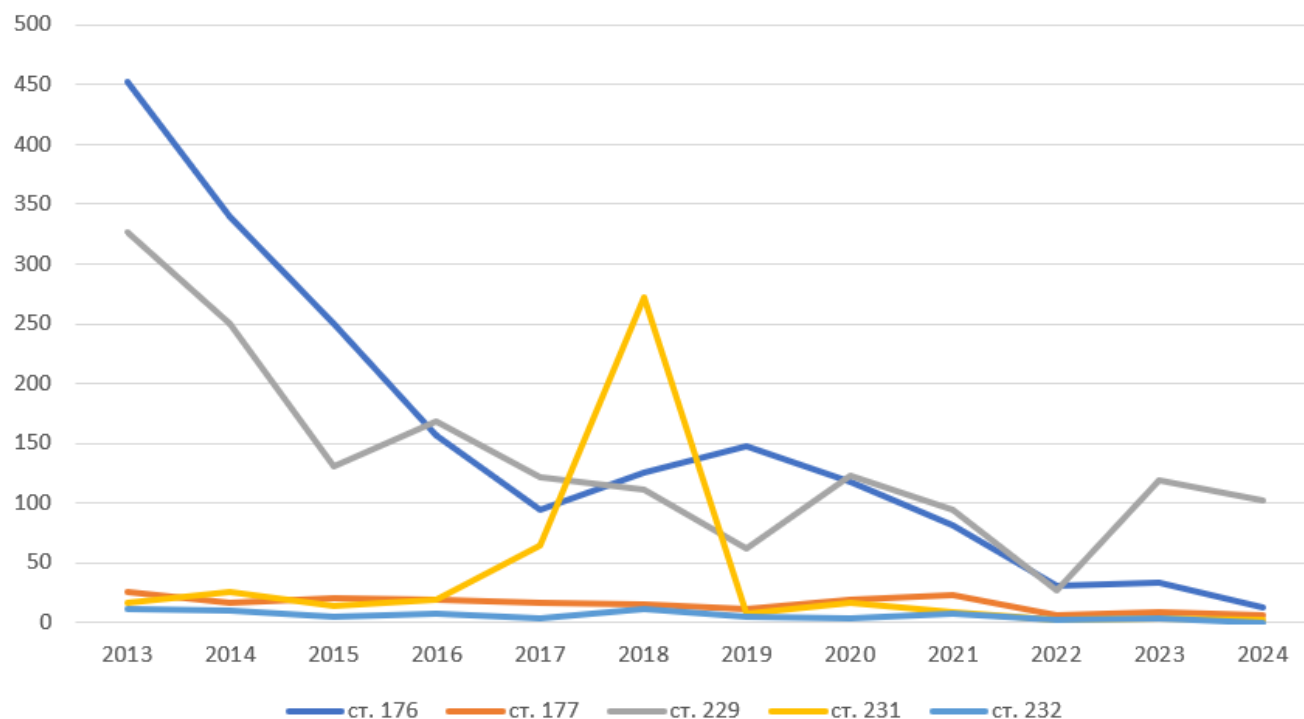
Обліковано
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

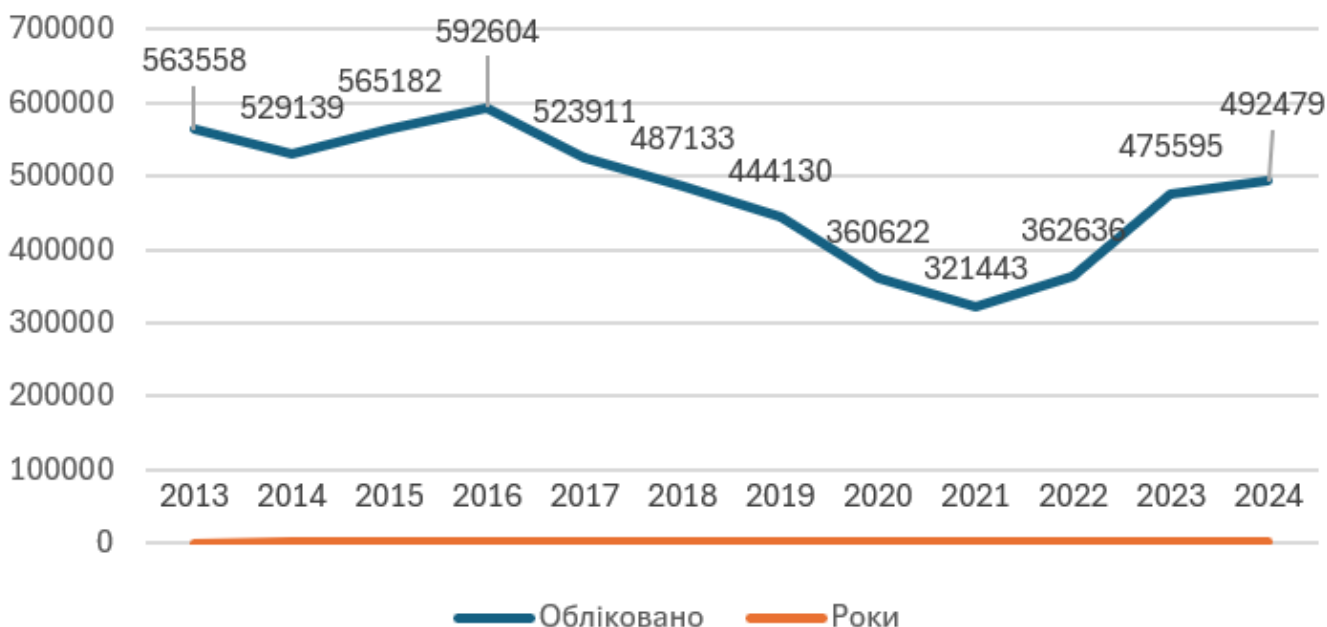
Скеровано до суду з
обвинувальним актом
кримінальних
правопорушень
(2013-2024 роки)

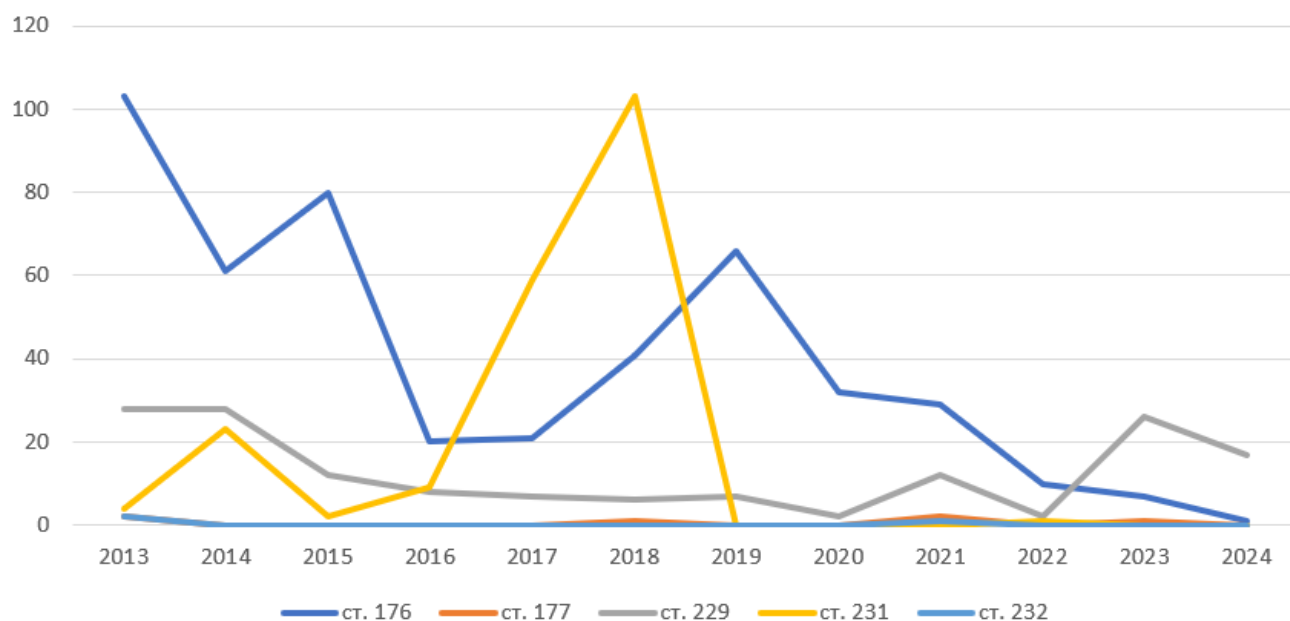
Динаміка обліку кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності за 2013-2024 роки

Динаміка обліку кримінальних правопорушень в Україні за 2013-2024 роки

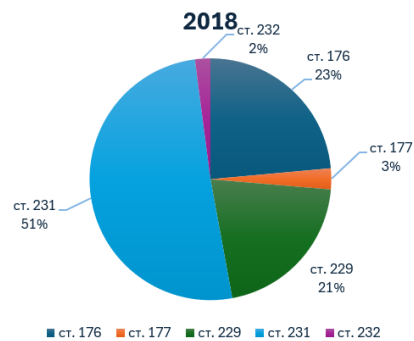
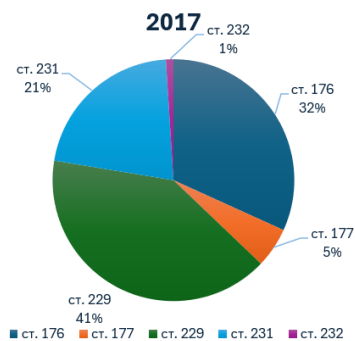
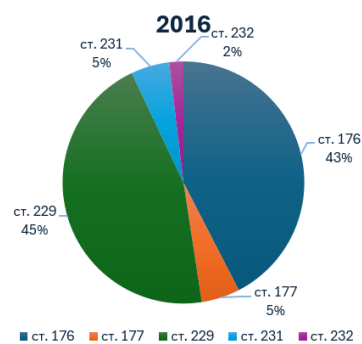
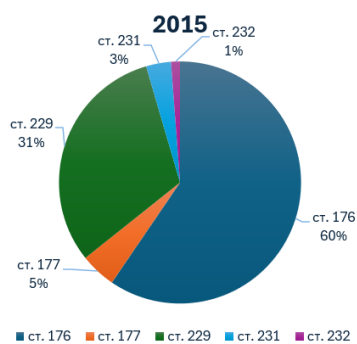
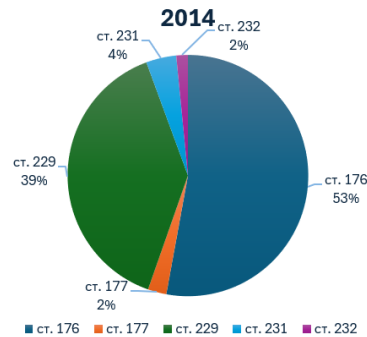
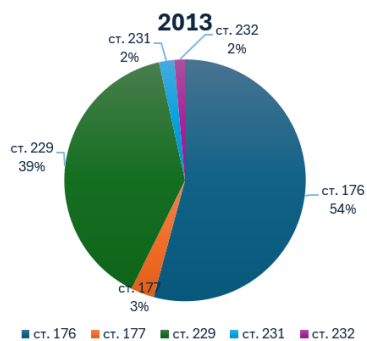
Динаміка скерованих до суду кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності за 2013-2024 роки

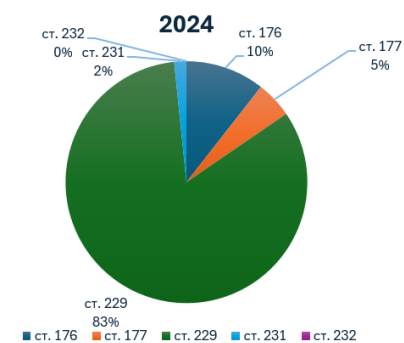
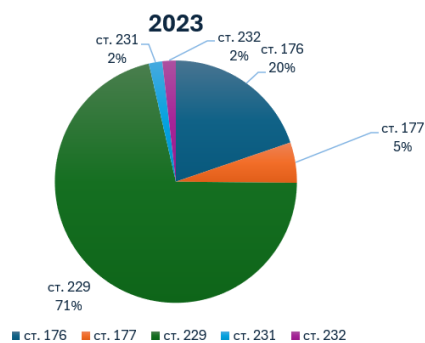
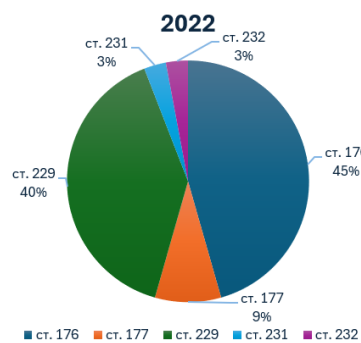
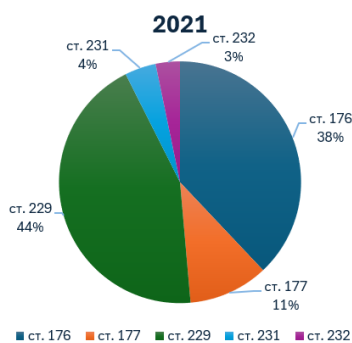
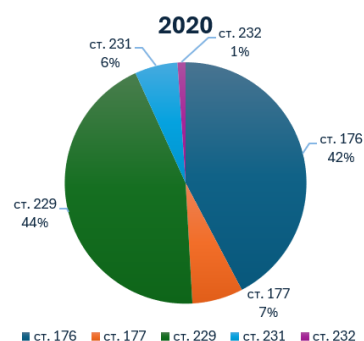
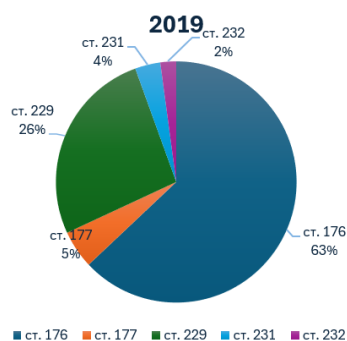
Динаміка скерованих до суду кримінальних правопорушень в Україні за 2013-2024 роки

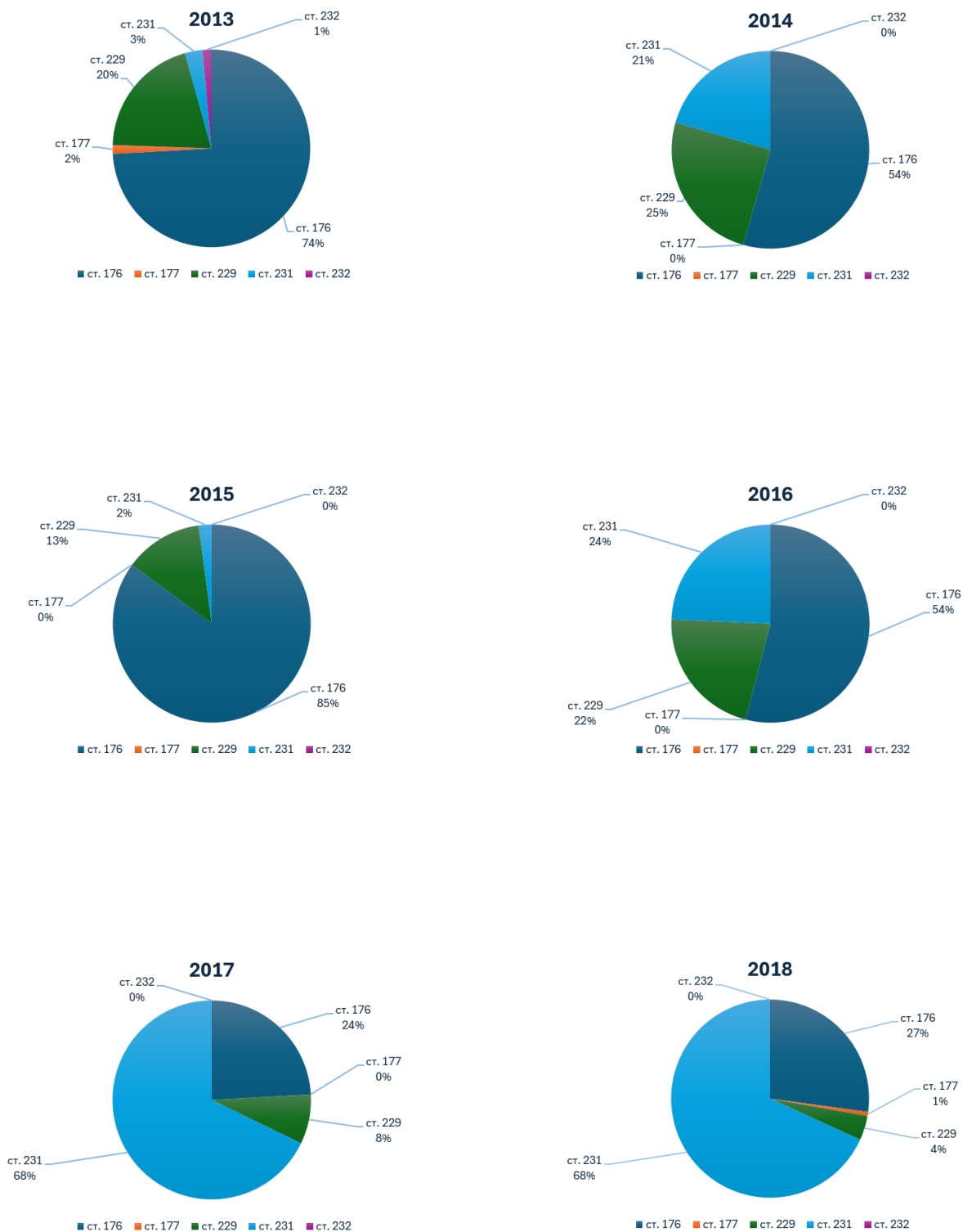
Структура облікованих кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності за 2013-2018 роки

Структура облікованих кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності за 2019-2024 роки

Структура скерованих до суду кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності за 2013-2018 роки

Структура скерованих до суду кримінальних правопорушень у сфері інтелектуальної власності за 2019-2024 роки

